

Németh Árpád

A monarchia kéményseprője II - kötet

25. Józsi az új segéd

Mihálynak egy egész hónap kellett arra, hogy végig járja a Szelencse nevű kerületét. Utoljára hagyta a szállásokat. Amikor megkérdezte Teréz mesterasszonyt milyen irányba kell mennie, hogy körüljárja a Lúgóvót, a Csicsóit és a Zsárkováczi településeket, kiderült, hogy ő sem tudja pontosan. A férje sem járt arra amikor még dolgozott. Mindig a segédek végezték el az ott lévő munkákat. Annyi útba igazítást azért kapott, hogy a két szállás, Lúgóvó és Zsárkovác a városon kívül Sztapár felé vannak. Csicsóira pedig hogyan kell átmenni a Szontai út végén lévő csatornán és arra valamerre folytatni az utat.

Mihálynak nem maradt más hátra, mint kerékpárra pattanni és elindulni teli táskával értesítő közleménnyel Sztapár irányába. Lúgóvó szállást könnyen megtalálta mert, az a Sztapár úton, a várostól körülbelül öt kilométerre volt. A kis település mindössze tizenkét

házból állt. Az épületek szétszórta egymástól mesze helyezkedtek el. Mivel járdát sem készítettek a házak mellett nehéz volt a közlekedés. Mihálynak többször is tolni kellett a kerékpárját.

Ott utasították arra, hogy ha Zsárkovácra akar menni akkor még négy kilométert kell tovább, Sztapár felé kerékpároznia. Mihály azt is megtette. Érdekelte milyen település ez, amely a körzetéhez tartozik.

Amikor odaér látta, hogy hasonló, mint Lúgóvó azzal a különbséggel, hogy ott a házak egymás mellett sorakoztak. A házsor csak fél utcának lehetett nevezni mert a házakkal szemben a túl oldalon, már magasra nőtt sárguló kukoricaszárak sokasága sorakozott. A házak melletti járda megkönnyítette a haladást. A házsor végére érve tizenkilenc épületet számolt össze. Az utolsó házban elmondták neki azt is, hogy van még néhány tanya is a környéken, amelyek Zsárkovácshoz tartoznak. Mihály megköszönte a tájékoztatást, de mivel már nagyon kifáradt inkább úgy döntött, hogy visszakerékpározik Zomborba.

A következő napra tervezte a Csicsovi szállások felderítését. István a Szontai úti Kovács igazította útba. Elmondta, hogy tudja merre fekszik a település mert onnan a parasztok, rendszeresen járnak hozzá lovakat patkoltatni.

– Csak egyenesen tovább kell mennie. A Szontai út végén a vágóhídon túl van egy csatorna. Azon is át kell mennie és még a csatornától néhány kilométerre fekszik az a szétszórta település, amelyet Csicsovinak neveznek. – magyarázta István.

Amikor Mihály elhagyta a csatornát arra gondolt, hogy talán későbbre kellett volna hagynia a felderítést mert, az út olyan gyatra volt, hogy több esetben le kellett szállni a kerékpárról.

A szállást, amely néhány házból állt szinte nem is volt

érdemes felkeresni. A kocsikerekek vágta barázdákkal teli nyári út megnehezítette a haladást.

Visszafelé még pórul is jár mert, az úton lévő gödörben megakadt a kerékpár első kereke és Mihály leesett a bicikliről. Szerencséjére neki nem történt komolyabb baja kivéve néhány horzsolást a karján, de a bicikli első kereke javításra szorult. Néhány küllő elgörbült és emiatt csak tolni tudta a járgányt hazáig.

Amikor hazaért azon töprengett, hogy a kerékpárját meg kell javíttatni. Neki sem szerszáma sem alkatrésze nem volt.

Teréz asszonyhoz fordult tanácsért, azt javasolta, hogy:

– A szomszéd Grujić Péro tanító szintén kerékpárral jár az iskolába. Talán ő tudna ajánlani valakit, aki ezzel foglalkozik.

Mihálynak nem maradt más hátra, becsöngetett a huszonhetes házba. Márta szomszédasszony nyitott kaput.

– A... Mihály szomszéd... Mi járatban van?

– A kerékpárom javításra szorult. Teréz gazdasszony azt mondta, hogy a kedves férje kerékpárral megy az iskolába. Talán ő tud valakit, aki a jármű javításával foglalkozik.

– Mindjárt szólok Pérónak. Jöjjön, fáradjon be az udvarba.

– Köszönöm de, egy másik alkalommal, most fontos lenne a kerékpár ügy.

– Rendben mindjárt szólok a férjemnek.

Márta végigsietett a ház gangján és egy rövid időn belül visszajött egy köpcös, kicsit kopaszodó, középkorú zakót viselő emberrel.

– Jó napot. Hallom baj van a kerékpárjával?

– Igen. Én Mihály vagyok a szomszéd. A kerékpár első kerekét meg kell javítani.

– Ha baj van a kerékpárral, én a Földvári Mór gépraktáros-

hoz fordulok. Neki a Jókai tértől balra a Vadászkürt szálloda után, a Rókus utcában van a műhelye. Mesterei is vannak és kerékpár alkatrészeket is árusít. Próbálja meg nála. Ő biztos tud segíteni.

– Köszönöm kedves Péro...

– Meg kellene beszélnünk, hogy egyszer átjöjjön kedves feleségével Jankával egy kávéra. Őt már megismertem az artézi kút-nál... – szólalt meg kedvesen Márta.

– Rendben, csak kell még egy kis idő, hogy rendbe hozzuk magunkat.

– A következő héten, októberben a városháza előtt megtartják a szokásos, híres zombori leányvásárt. Elmehetnénk együtt az ünnepségre. Ilyenkor sok neves zombori lakos gyűlik össze a téren.

– Köszönöm a meghívást. Majd előbb megbeszélem Jankával... – válaszolt Mihály és már fordult is hazafelé.

– Ha úgy döntenek, hogy velünk jönnek, én szívesen részletes felvilágosítással szolgálok a Leányvásár hagyományairól. – biztatta Péro Mihályt.

Mihály egyelőre fontosabbak tartotta a kerékpár javítását. A bringát, majdnem olyanak fontosnak tartotta, mint a kéményseprő szerszámait, ezért már másnap elindult megkeresni Mór urat. Mivel már ismerte a Vadászkürt szállót ezért nem volt számára gond megtalálni a Rókus utcát.

Az utca elején egy széles emeletes ház földszintjén akadt a műhelyre. Bárki könnyen megláthatta az üzletet mert a bejárat és a nagy kirakat felett tábla hirdette a műhelyt: „Földvári Mór gépraktáros és kerékpár javítás” A bejáratra pedig kisebb betűkkel oda írták, hogy „Műhely”. Mihály nem időzött az épület előtt, hanem betolta a bejáraton keresztül a sérült kerékpárját.

A műhely egy tágas teremben helyezkedett el. A hosszú

munkaasztalra két satut is erősítettek. Maga az asztal pedig tele volt mindenféle szerszámokkal és alkatrészekkel. Fölötte a falra két nagyméretarányú plakátot akasztottak. Az egyikén egy férfi kerékpározott, sziluettben lehetett látni, ahogy a dombról lefelé igyekszik. Alatta pedig a fűben heverték a kerékpáralkatrészek. Ilyenek, mint a lánc, hajtókar, pedál, nyereg vagy a kormány. Legalul pedig nagy betűkkel a „*Magyar divatcsarnok*” - ot hirdették.

A másik falragaszon pedig egy hosszú hajú fiatal nő váll és ujj nélküli ruhában egyik lábán térdelve volt látható, hogy a mezőn virágot szed. Kerékpárját az ott lévő fatörzshöz támasztotta. A plakát felső részén pedig „St. etienne” szó állt. Valószínűleg egy francia kerékpárgyár reklámplakátja lehetett.

Mihályt annyira megragadta a kép, hogy észre sem vette, amikor mellé állt egy munkásruhába öltözött bajuszos fiatalember.

Jó napot. Látom a kerékpár első kerekével van gond. Meg szeretné javíttatni nálunk? – érdeklődött a fiatalember.

– Igen...igen – hebegte Mihály, majd átengedte a kormányt a fiatalembernek. A mester tüzetesen megvizsgálta és ahogyan azt már a mesterek mindig szokták komoly arccal megszólalt:

– Hát igen. Látom nagy baj van... nagy baj van a kerékkel. Mivel sok munkánk van rajta, csak a hét végére tudjuk megjavítani. Néhány küllőt is ki kell cserélni és az abroncsra is rászorul az egyenesítés. – foglalta össze a fiatal mester.

– Hát igen... Egy kisebb gödörbe estem vele. Remélem meg tudják javítani.

– Természetesen uram. Mi bármilyen mechanikus dolgot meg tudunk javítani.

– Rendben akkor majd pénteken benézek. Remélem addig készen lesz a kerékpárom. – válaszolt Mihály és úgy fordult meg a

kijárat felé, hogy még egyszer szemügyre vegye a plakátokat.

Janka még sohasem hallott a leányvásárról. Nem tudta elképzelni, hogy hogyan zajlik. Feltételezni sem akarta, hogy a lányokat felsorakoztatják egy parván elé és ott licitálnak a legények, hogy ki ad többet egy-egy lányért. E mellett nem árthatott meg a barátkozás a szomszéd asszonnyal. Úgy tűnt, hogy nekik kettőjüknek, lenne sok közös témájuk.

A házi munkában is tanulhatnak egymástól, bár Janka úgy gondolta, hogy már elég járatos az ilyesmiben hisz kiváló kiképzést kapott a Tantijától. Sőt ami a sütemény és az édességek készítését illeti, biztos volt benne, hogy többet tud Márta szomszédasszonytól.

Ezért úgy döntött, hogy péntek délelőtt amikor Mihály elmegy a kerékpárjáért a mesterhez, kihasználja az alkalmat és becsönget Mártáékhoz. Márta örömmel fogadta és bevezette a konyhába. Ott nyugodtan beszélgethettek mert, Péro az iskolában tartózkodott. Tanított.

Márta konyhája sokkal jobban volt rendezve, mint a Jankáé. Megvolt benne a sparhelt a nagy ebédlőasztal. A polcok a falon tele voltak edényekkel. A konyha egyik fala mellett ott állt a nagy kredenc, ahol Márta a poharakat és a tányérokat tartotta.

Janka lopva nézett körül nehogy a gazdasszony azt gondolja róla, hogy túl kíváncsi természetű. Azért, ha belegondolt, mégsem volt úgy berendezve, mint amilyenben ő Budapesten főzött. Ez érthetőnek tűnt számára hiszen, ő akkoriban egy cukrászdában tevékenykedett.

Janka pár szóval megemlítette, hogy szívesen csatlakoznának hozzájuk az eljövendő ünnepségen. Elmondta azt is, hogy még életében sohasem látott leányvásárt és nem is tudja elképzelni hogyan zajlik le az ilyen esemény.

A beszélgetés végén abban maradtak, hogy vasárnap reggel amikor elindulnak bekopognak Mártiék ablakán.

Ők ketten Péroval már felkészülten várják őket és együtt elindulnak a város központjába, ahol lezajlik az esemény.

Így is lett. Vasárnap reggel Janka felvette a fehér csipke ruháját és a kalapját, amelyben házasságot kötött Mihállyal. Mihály is kiöltözött. Mindketten úgy néztek ki ahogyan egy nagyságos úrnak és tekintetes asszonynak illik.

Okosan választották ki az öltözküket mert, Grujićék is ünneplőbe öltöztek. Márta abban különbözött Jankától, hogy ő bunyevác népviseletét öltötte magára. A viselet szoknyája sötétkék brokátselyemből készült nagy virágokkal díszítve és széles harangszerű szabással. A szoknyát hátul ráncolta így az eleje még kötény nélkül is kisimultnak látszott. Az ugyanolyan anyagból készült felsőrész, a kabátka alja hosszú, csípő alá ért. Nyakkivágást követve, nagy színes patentok kapcsolták össze. Alatta, a keményített fodros ing, arany csipkeszálak díszítették.

Márta férjének hasonló szabású fekete öltönye volt, mint Mihálynak. Így felöltözve ünneplőbe, mind a négyen elindultak a város központja a Szentháromság tér felé.

Úgy mentek, hogy a férfiak pár lépésre lemaradtak az asszonyok mögött, de csak annyira, hogy Janka meghallja Péro magyarázatát a leányvásárról.

– Bács-Bodrog vármegyében főleg Szabadka, Zombor és Bács városokban – kezdte mondani Péro – él a legtöbb bunyevác nemzetiségű család. Dalmáciából és Hercegovina vidékeiről települtünk be a török hódítás alatt. Hagyományosan római katolikus vallásúak vagyunk, de gyakran katolikus rácoknak neveznek bennünket. A bunyevác lakosság népviselete nem sokat változott, mint

a magyaroké sem.

– Mint ez az enyém! – szólalt meg hátrafelé Márta.

– Igen de, most már ahogyan érkeznek az új ruhaanyagok és az időszerűbb szabások, nagyobb a változatosság. – folytatta Péro.

– Mindig ősszel, ilyenkor ünneplik a leányvásárt? – kérdezte Mihály.

– Igen, ez a török korabeli népszokás. Szent Ferencet, október 4-én ünneplik, mint az állatoknak, családoknak, kereskedőknek, védőszentjét. Az idén tolódik mert vasárnap nem negyedikére, hanem hatodikára esik.

Nemsokára a Szentháromság térre értek, ahol már többen, népviseletbe öltözött asszonyok és lányok várakoztak. A lányok kisebb különálló csoportokba gyűltek össze. Janka komoly érdeklődéssel figyelte a fiatal lányok viseletét.

A nők többségének szoknyája, Márta ruhájához hasonló, préselt brokátselyem anyagból készült. Csak az anyag színe és a virágok mintája különböztette meg őket egymástól. A szoknyák hossza súrolta a bokájukat. Kötényt egyesek viseltek, egyesek nem.

A mellények szabása nagyon változatos volt. Mindegyiknek a hossza csípő alá ért, ahol ezüst kapcsokkal szorították össze, hogy minél karcsúbbaknak látszanak. Elöl a nyakkivágásban, kikandikált a pénzt nem sajnálva, drága selyemből varratott ünnepi csipkés blúzuk.

A lányok nyaka körül láncba fűzött, egy vagy két sor dukátokat kötöttek. Fülükben arany fülbevalókat, ujjakon karátos aranyból készült gyűrűket viseltek. Bársony papucs vagy cipő volt a láb-beli. Főköötőjüket ugyancsak arannyal és ezüsttel díszítették.

A legények pedig kicsit tovább, szintén kialakítottak egy gyülekezetet. Ők fekete posztónadrágot és bársonymellényt

viseltek, melynek alját spiccesre szabták. Az aranygombok és a hímzés sem volt ritkaság a mellényeken. Az ingek, amelyet viseltek a bársonymellény alatt régi viseletükhöz tartozó ráncolt hímzett háromnegyedes ujjúak voltak. Lábukon bőr csizma vagy bocskort húztak.

– Mikor fog elkezddődni a leányvásár? – érdeklődött Janka.

– Még nem, előbb megvárják, hogy a Szentháromság templomában vége legyen a misének. Szent Ferenc megünneplésére tartják az Isten tiszteletet. Amikor az véget éri, akkor a többiek is ide sietnek a térre. – válaszolt Péro

Idő közben míg magyarázott, egy pillantást vetett a plébánia falára. Ott a napóra árnyéka már nyolcas és a kilences szám között állt.

– Szerintem nemsokára befejeződik a mise. – állapította meg Péro.

– Ahogy látom nem csak bunyevác népviseletben öltözött lányok vannak a téren. – vette észre Mihály.

– Igen. Ezen a nagy ünnepségen az egész városrészt vesz. Általában a családok minden tagja jelen van a téren, hogy megünnepeljék a Szent Ferenc ünnepét. A nőtlen legényeknek a szülei házastársat választanak a fiaiknak.

Amikor megszólalt a harangszó a templomból kiözönlöttek a hívők. Mindannyian a tér felé indultak. Rövid társalgás után először kisebb csoportokban táncra perdülnek. Később nagy kört alakítva a kóló táncot járták. A kör közepére betolakodott egy dudás, aki a talpa alá valót szolgáltatott. a Szentháromság téren történő tánc jelentette a Leányvásár kezdetét.

Tánc közben a házasulandó legények szülei vettek ki a részüket a vásárban. A kóló közepére siettek, hogy onnan a fiaik

számára egy-egy hajadon lányt szemeljenek ki.

– Figyeljete a kör közepére. Ott kezdődik az igazi vásár. A következő percekben valamelyik szülő almát fog átnyújtani a kiválasztott táncoló lánynak. Ez a leányvásár lényege. Nem a legények, hanem a szülők azok, akik párt választanak. Ők kínálják fel az almát a kiszemelt hajadonnak. Ezzel a gesztussal bizonyítják, hogy őt szeretnék a fiuk párjának. Az almába ezüstpénzt vagy bankót is tűztek.

– Nézzétek az az asszony épp odalép ahhoz az arany dukáttal díszített lányhoz. – szólalt meg izgatottan Janka.

– Nézzük, nézzük... Ha a hajadon elfogadja, az almát a leendő nejüké válhat. – figyelte a jelenetet Márta.

Egy kis habozás után a lány elfogadta az almát.

– Jó, hogy így történt mert ha a lány visszautasítja az almát, az azt jelentené, hogy neki a legény sem kell. – magyarázta Péro.

A kiválasztott hajadon az alma mellett a legénytől egy díszes mézeskalács szívet is kapott. Így megtörtént az eljegyzés. A gyűrűváltást vagy ugyanazon, vagy a legközelebbi napon fogják megtartani.

– A lakosság egyes rétege nem kis felelősséggel így választották ki a párjukat. A Leányvásár a mostani életformát tükrözi. Hét közben ezek a fiatalok piacra, napszámos munkára, vásárnaponként misére járnak. Ami összehozhatta a fiatalokat, az a lányok tánca ezért is szervezik a leányvásárokat. – vélte Péro.

Később az úri nép, a nézők is belevegyültek a tánccsoportba. Nekik ez csak szórakozást jelentett. Ők az igazi lehetőségeket a kapcsolatok teremtésére a színházban, a lóversenyeken és persze a híres zombori korzón találták.

– Gyertek erre... Most bemutatom nektek kedves barátomat

Bošnjak Antunt, aki előljárója a bunyevácok hagyományainak megőrzésére alakult egyesületnek. Azon ügyködik, hogy pártot és pártolókat alakítson maga köré. Az a terve, hogy Zomborban és a környéken élő bunyevácok jogaiért fog harcolni.

Mihály egy idős, tapasztalt embert várt Antun személyében, de kiderült, hogy egy fiatal legényről volt szó. A Szentháromság tér szélén egy gazdag bunyevác népviseletbe öltözött lány közelében tartózkodott. Körülötte még néhány jól öltözött középkorú férfi figyelte a szavait.

Amikor Péroval a kisebb társasághoz értek intett Antunnak. A fiatal férfi megvárta, hogy Péro és Mihály közelebb lépjenek majd kezet nyújtott Pérónak.

– Jó napot, kedves barátom. – üdvözölte Antun.

– Jó napot Antun. Bemutatom új ismerőseinket és egyben szomszédjainkat Cziprián Mihályt és kedves feleségét Jankát. – válaszolt Péro.

Az ismerkedés a szokásos kéznnyújtással és a bemutatkozással folytatódott. A furcsa vezetékneve miatt, Antunt rögtön az érdekelte, hogy Mihály hova való. Hol született és hol élt mert Zomborban most találkozott ilyen névvel először.

– Feleségem Janka és én a felvidéken egy kis faluban születünk. Amikor Budapestre költöztünk ott ismerkedtünk meg egymással. Nemrég vásároltam meg az ötödik kerületet a Szelencsét.

– Mihály – lépett közbe Péro – kéményseprő mester. Itt Zomborban szeretne letelepedni és dolgozni.

– Neve alapján nem magyar származású... – folytatta Antun az ismerkedést.

– De igen. Szüleim magyarok. Én is annak vallom magam.

– Felmenőim valószínűleg olasz származásúak... de ma már

itt Európában ki tudná magáról azt bizonyítani, hogy nem kevert vérű.

– Ez teljesen igaz. Az aki ilyesmit állít magáról az csakis nagyképű lehet. – adott igazat Antun.

– Hálás vagyok, hogy Grujićék meghívtak erre a nagy bunyevác ünnepségre. A felvidéken és Budapesten ilyen leányvásárt még nem láttunk. – fogalmazott Mihály.

– A Leányvásár régi Bunyevác népi hagyomány. Az utóbbi időkben más nemzetiségű lányok és fiuk is bekeverednek a táncba. Szeretném, hogy a hagyomány megmaradjon, de csak, mint szokás. A párválasztást én, inkább, a fiatalokra bízám. Nekem a szüleim sohasem fogják kiválasztani a leendő páromat. – bizonygatta Antun.

A beszélgetésbe a többiek is bekapcsolódtak. A helyzet eléggé feszélyezetté vált. Mihálynak és Jankának nem volt tudomása a Bunyevác közösség politikai szerveződéséről. Így inkább Antun és Péro voltak azok, akik a beszélgetés fő vonalát irányították.

Mihály az egyik pillanatban arra gondolt, hogy megkérdezi, van-e az itt élő magyaroknak is olyan egyesület, amelybe ők is bekapcsolódhatnának. Az utolsó pillanatban meggondolta magát. Hiszen az ilyen téma csak még nagyobb feszültséget okozna, hiszen a Bunyevácok a jogaikért ép a Monarchia kormányzása ellen érveltek.

Dél körül szétment a társaság. Mihályék is elindultak haza felé. Janka útközben megköszönte szomszédjaiknak, hogy lehetőséget adtak számukra egy ilyen kellemes élmény megszerzésére.

A következő héten máris jöttek a rendelések a kéményseprési munkálatokra. Mihálynak egy fűzetett kellett készíteni az előre jegyzések sorrendjének beírására. Amikor ő valamelyik lakóháznál

dolgozott Jankának kellett beírni és megbeszélni a munka időpontját.

A várólista még nem nőtt hosszúra mert, ha valaki bejelentkezett kéményszerítésre, azt Mihály egy-két napon belül sorra vehette.

November vége felé Szakáll Lukács mester nagyon rosszul lett. Mihály épp nem tartózkodott otthon. Mivel Teréz nem akarta egyedül hagyni az eszméletlen férjét Jankát kérte meg, hogy siessen orvosért. Dr. Havel József lakott legközelebb ezért Janka hozzá sietett. Sajnos mire az orvos kiért Szakáll Lukács meghalt.

Ez a tragikus eset után Teréz mesterasszony végkép úgy döntött, hogy bevonul a zombori vagy a szabadkai aggok otthonába. Sajnos mind a két helyről elutasító választ kapott mivel mindkét városban akkoriban telt ház volt.

Amikor Jankától megtudta, hogy terhessége miatt úgy döntöttek, hogy egy újabb, kényelmesebb bérházba költöznek, Teréz kétségbe esett. Rögtön arra gondolt, hogy nemsokára egyedül marad a házban. Ezért úgy döntött, hogy visszaköltözik szülőfalujába Bácskertesre, ahol még özvegyen él a húga. A Szontai úti házát pedig idővel eladja.

Ez idő alatt Mihály a kerületet járta a munkájával kapcsolatban és kiadó ház után érdeklődött. Még a „Zombor és Vidéke” újságot is megvásárolta vasárnaponként, csak azért, hogy elolvassa a hirdetéseket. Talált is néhányat, az egyik a Thököly úton, Tilli Józsefnél volt, a másik a Dob utcában három lakásból állt. A Kalap utca 42 ház eladásra várt. Az Apatin felé vezető úton is hirdettek egy kiadó lakást 5 szobával és mellékhelyiséggel. Az megfelelt volna, mert a kerületben volt, de a szobák falai elhanyagoltak, vizesek voltak.

Az egyik alkalommal a Szontai út 20 számú házban dolgozott. A ház tulajdonosától, Imrétől megtudta, hogy a mellettük lévő házat, amelyet a szabadkai fényképész Pietsch Ferenc birtokol, nagyon ritkán használja. Múltkor panaszkodott, hogy Zomborban már túl sok a fényképész és sok a vetélytársa. Neki, mivel nem helybeli kevés a munkája. Ezért visszaköltözik Szabadkára a házat pedig bérbe adja.

– Érdeklődj meg a fényképész stúdióban Trefort utcában.

– ajánlotta Imre.

A fényképészeti üzletben Mihálynak elmondták, hogy Pietsch úr csak hetente egyszer, hétfőn jön Zomborba. Akkor lehet vele tárgyalni. Amikor találkoztak Mihály és Janka átnézték a házat.

A beosztása hasonlított a Szakállék házához. Az utcafronttól kezdve hátrafelé négy helyiségből álló lakás lett kialakítva. Mögötte következett egy kisebb lakás, amely mindössze két szobából állt. A szobákat és a két lakást hosszú vastag oszlopos gang kötötte össze.

A folytatásban volt egy nagyobb kamra ahová fát vagy szennet lehetett tárolni. A kamrával szemben egy egyszobás cselédlakás is épült.

Az épület, és a helyiségek tiszták, rendben tartottak voltak. A hosszú gang végén még pince lejáratot is találtak. Mihálynak nagyon megtetszett az épület. E mellett nem kellett messzire költözniük, hiszen a tizennyolcas számú ház a Szontai út azon a részén volt, ahol a Szakálléké, csak a másik oldalon.

– Azt a kevés bútort, amely itt van, itt hagyom. Maguk nyugodtan használhatják. A fényképészeti stúdióból, amelyet a napokban bezárok, a felszerelést a padlásra vittem – ajánlotta Pietsch úr – Ott tárolom addig míg valakit elküldök érte Szabadkáról.

– A havi bérletet...?

– A havi bérletet pedig majd postán küldhetik Szabadkára a Czorda Bódog utcai 14 házam címére.

Miután mindenben megegyeztek Pietsch úr átadta Mihálynak a kulcsokat. A következő héten már Mihály és Janka átköltöztek az új bérlakásba.

Az utcafronton álló szoba üresen maradt. Azt idővel új bútorokkal rendezik be. Janka úgy döntött, hogy azt lesz a vendégszoba.

A másodikat a gangra nyíló szobát irodának szánták. Ott a Pietsch úrtól rájuk hagyott íróasztalt és egy széket helyeztek el. Mihály az íróasztal fölé kiakasztotta a berámázott mesteri oklevelét. A következő szobát tartották számukra a legfontosabbak. Az lett a nappali és egyben a hálószoba is. Abba a szobába csak az irodán, vagy a konyhán, keresztül lehetett bemenni. A folyosóra vezető ajtó helyett egy nagy kétszárnyas ablak szolgáltatta a világosságot. Spórolás szempontjából döntöttek így, mivel már őszt volt és nemsokára elkezdődhet a fűtési szezon. Gazdaságosabb, ha csak egy szobát kell majd fűteni.

A negyedik helyiséget már eredetileg konyhának építették. Janka a szerény konyhabútorát oda helyeztette. A kredencet az egyik falhoz tette. A téglából épített tűzhelyt Mihály tüzetesen átvizsgálta és kitisztította. Csak egy maréknyi hamut talált benne, ami arra utalt, hogy az előző lakó nemigen főzött a lakásban.

A konyha után következett az éléskamra. Egyelőre oda csak néhány polc került. Ezekből a helyiségekből állt az első lakás. Janka és Mihály megnézték a kisebb lakást is. Az teljesen üresen állt szintúgy, mint a cselédkonyha.

Ha megindul a vállalkozás még sok helyiség várja a bebútorozást.

– Gond lesz az értesítő papírokkal. Mindenki a kerületben úgy tudja, hogy mi a huszonkilences házban lakunk. Ott veszem fel a rendeléseket. Most meg itt vagyunk a tizennyolcasban. – sópánkodott Mihály.

– Szerintem nem lesz gond, ha megbeszéljük Terézzel, hogy utasítsa ide a kéménytisztítási igényeket. – válaszolta Janka. – Ha pedig elutazik Bácskertesre akkor egy nagyobb plakátot ragasztunk a huszonkilences ház bejárati ajtajára.

Annak ellenére, hogy Janka és Mihály átköltöztek az utca másik oldalára a Grujic családdal továbbra is tartották a kapcsolatot. Márta volt az, aki gyakrabban járt át Jankához. Amikor Péro elment az iskolába tanítani, egyedül unatkozott és mivel nagyon szeretett beszélgetni felkereste Jankát.

Egy alkalommal Mihály a Könyök utcában Sasvári Imre szabónál dolgozott amikor megérkezett dr. Pataj Sándort a női kaszinó titkára. Öltönyt akart varratni a szabómesternél. A méret levétel közben panaszkodni kezdett az újságokra melyek becsmérelték a nemrég megnyílt női kaszinót.

– Nincs rendjén – mesélte Sándor – hogy a zombori Bácska újság az öntudatos, modern felfogású zombori hölgyeket bírálja. Az írás szerint, a női kaszinót azért alakították meg, mert ott az asszonyok művelődni is fognak. A lap szerint a nők nem újságokat, könyveket, és ilyesmit kell, hogy vegyenek a kezükbe, hanem a fakana-lat.

– Igen olvastam. – válaszolt Imre a szabó – De, nem csak a Bácska, hanem a Pesti Napló is és a Vasárnapi Újság, is vitatta a kérdést: „Kell-e nálunk, különösen a kis vidéki városokban női kaszinó?

– Többek között azt vitatja, hogy egyáltalán mit is csinálnak

a legtöbb polgári kaszinóban? Amikor a férfiak is odajárnak, azok csak kártyáznak, pipálnak és politizálnak. – töprengett Sándor.

Mihály felfigyelt a beszélgetésre míg, a másik szobában egy cserépkályhát tisztított. Amikor befejezte a munkát átment abba a helyiségbe, ahol folyt a beszélgetés és Sándorhoz fordult:

– Jó napot. Mihály a nevem. Nemrég költöztem a feleségemmel Budapestről ide Zomborba. Megvettem a kerületet. Kémények és kályhák tisztításával foglalkozom. Nemrég voltam a leányvásáron és ott halottam, hogy a bunyevác nemzetiségű lakóknak szervezetük van. Ahogy az előbb hallottam a magyarok a női kaszinóba járnak?

– Igen. Magyarország minden nagyobb városában létrejöttek hasonló társulások. Egyes városokban Polgári kaszinónak nevezik őket. Zomborban először még 1867-ben alakult egy ilyen kaszinó. Ekkor 123 tagja volt, többségében magyarok, de a tagok között voltak bunyevácok, németek és zsidók is. – magyarázta Sándor.

– Ezek szerint a kaszinóban vegyes nemzetiségű polgárok vannak. – szögezte le Mihály.

– Nem, mert amikor két évvel ezelőtt 1905 őszén megalakult az Első Magyar Nőkaszinó. A közlemény azonnal két táborra osztotta a lakosságot. Voltak, akik örömmel üdvözölték, voltak akik kétségbe vontak egy ilyen női tömörülést.

– Ez azt jelenti, hogy a Zombori Kaszinó csak a női társasélet miatt szerveződött? Férfiak oda nem is járnak?

De igen. Rendszeresen többféle kulturális eseményt szervezünk, amelyre a házastársak közösen járnak. Szép nagy épületet béreltünk a Szétsényi út 1-es szám alatt. Ha gondolja, szívesen várunk minden új tagot.

– Majd még gondolkodom. Most a munkámmal vagyok

elfoglalva. Azon kívül a feleségem gyermeket vár... - válaszolta Mihály.

A kaszinó helyett Mihálynak jobb ötlete támadt. Mivel Budapesten is mint kéményseprő mester az önkéntes tűzoltók egyesületébe csatlakozott. Úgy gondolta, hogy az jobb ötlet lenne, ha itt is a zombori önkéntes tűzoltóknál jelentkezne.

Miután dr. Pataj Sándor elment, Mihály megkérdezte Imrét a szabót, hogy Zomborban hol van a tűzoltó kaszárnya.

– Az Evangélikus utcában, a Jókai tértől nem mesze. A Fernbach-féle raktár mellett a színházzal szemben helyezték el a tűzoltó kaszárnyát. Ha bármilyen felvilágosítást akar kapni az önkéntes tűzoltó egyesületről akkor elegendő, ha felkeresi bármelyik lakost, ahol nyilvános tűzjelző állomás van. – magyarázta Imre.

– Zomborban léteznek ilyen tűzjelző állomások? – csodálkozott Mihály.

– Igen, itt a mi kerületünkben is van a Thököly út 50-es szám alatt Pálits Józsefnél, Litomersky Mátyásnál a Zöldkert út 39-ben és Ádám Gyula Schweidel József utca 8-as szám alatt. Ők egyben az önkéntes tűzoltó egyesület tagjai is.

Mihály kapott az alkalmon és amikor összeszedte a szerszámaikat elindult a Zöldkert utca felé. Ott meg akarta látogatni Litomersky Mátyást. Azon csodálkozott, hogy mikor még az értesítő leveleket hordta szét a kerületben, akkor körüljárta a Zöldkert utcát is de, nem vette észre, hogy ott jelzőberendezés is van.

A harminckilences háznak a nagykapujára szerelték fel a Széchenyi Ödön-féle tűzjelző szekrénykét. Mihály rögtön felismerte mert Budapesten is volt több utcában ilyen berendezés. Az automata tűzjelzés a telefonvonalon keresztül értesítette a tűzoltókat. A szekrényke belsőjében lévő betörendő üveglap mögött helyezke-

dett el a gomb, amelynek megnyomásával tűzoltóságon bekapcsolt egy, a riasztás földrajzi helyének megfelelő csengőt és izzólámpát.

Talán az tévesztette meg, hogy a fővárosban kötelezően vörös színre festették a dobozt, itt pedig, mint a kaput, valaki barnára festette.

Amikor becsöngetett egy középkorú asszony nyitott ajtót.

– Jó napot Mihály vagyok Mátyás urat keresem az önkéntes tűzoltóság ügyében.

– Matyi nincs otthon. Dolgozik bent a városba a postán. Tessék ott felkeresni.

– Rendben köszönöm.

Mihály a sikertelen találkozás miatt arra gondolt, hogy nem is olyan sürgős dolog ez az önkéntes tűzoltóság. Lesz még rá ideje bőven. Ellenben egy másik komolyabb feladat kezdte aggasztani. A felhalmozott munkaigénylést nem tudta időben elvégezni. A várólista egyre hosszabb lett. A kályhák takarításának az ideje csak most ősszel kezdődött. Minél előbb segédet kell találnia. Szakáll Teréz mesterasszonytól már nem várhatott segítséget mert, ő elköltözött Bácskertesre. A házat kiadta bérbe egy bizonyos Csaplár nevű kétgyerekes családnak. Juhász Bélának és Kreko Bogdának az egykori segédeknek semmi esetre sem akarta a munkát felajánlani. Ha akarta volna akkor sem tehetné volna meg mert, Bogdán a feleségével a szerződéssel való ügködés után elköltözött Szabadkára. Bélát pedig akkor látta utoljára amikor kirobbant a csalás. Este munka után, amikor hazaért elmondta Jankának, hogy muszáj még valakit munkába állítani mert, egyedül nem tudja mind elvégezni.

– Egy időben vásároltad a Zombor és Vidéke újságot. Ott az utolsó oldalon tele van hirdetésekkel. Hirdessük meg, hogy keresünk egy kéményseprő segédet. – ajánlotta Janka.

– Igazad van. Talán valaki felfigyel a hirdetésre és jelentkezik. Hová tetted a régi újságokat. Az első oldalon megtalálom a címkét és majd holnap-holnapután amikor szakítok egy kis időt bemegyek a szerkesztőségbe.

Szerkesztőség és kiadó hivatal a Zarándok út 7. számú házban helyezkedett el. Az egész szerkesztőség a földszinten mindössze egy nagyobb helyiségből állt. Amikor Mihály benyitott a szoba közepén egymással szemben egy nagyobb és egy kisebb íróasztalt vett észre. A nagyobb íróasztal, faragott szélekkel és díszes lábakkal uralta a helyiséget. Az asztal mögött egy középkorú férfi bújt az újságot és föl se nézett. Mihály feltételezte, hogy ő Oblát Károly a szerkesztő. Az asztalon tintatartó tollakkal és néhány olvashatatlan kézírással félig kitöltött papír hevert rendetlenül.

Mögötte a hosszú négyrészes polcon könyvek sorakoztak. Köztük Mihály rögtön ráismert a Révai nagy lexikon összes kötetére. A bejárati ajtóval szemben, kötegekbe kötött, egészen az ablak magasságáig négy oszlop újság porosodott.

A másik asztal mögött egy középkorú titkárnő ült, aki, amint Mihály benyitott felnézett és türelmesen várta, hogy Mihály megszólaljon. A szoba egyik sarkában az alacsony karosékban egy férfi ült szétnyitott újsággal a kezében. Mihály rögtön felismerte a Vasárnapi újság első oldalát.

– Jó napot. Hirdetést szeretnék feladni. – szólalt meg Mihály.

– Jó napot. Hozzám tessék fordulni. Én veszem fel a hirdetéseket. – válaszolt az asszony.

Mihály pár mondatban elmondta milyen hirdetést szeretne megjelentetni az újságban. Amikor a nagy asztalnál ülő szerkesztő meghallotta Mihály kérését, megszólalt:

– Az elkövetkező vasárnapi számban már nincs hely újabb hirdetésre. Meg kell várnia az utána való vasárnapi szám kiadását, ha megfelel.

– Rendben van. Bár sürgős a dolog, kénytelen vagyok azt megvárni.

– Van elképzelése, hogy milyen szöveget nyomtassunk a hirdetménybe. – érdeklődött az asszony.

– Sajnos ezen nem gondolkodtam. A lényeg az, hogy benne legyen: „Hogy én Cziprián Mihály kéményseprő mester, segédet keresek állandó kisegítő munkára. A jelentkezést a Szontai út 18 számú házba várom. Lakás és koszt lehetséges.”

A titkárnő feljegyezte Mihály kérését és megírta a hirdetés szövegét majd felolvasta:

„Kéményseprő segédet keresek állandó munkára. Jelentkezni a Szontai út 18 számban. Lakás és koszt biztosítva. Cziprián Mihály, kéményseprőmester.”

– Így jó lesz? – kérdezte.

– Szerintem ez így jó lesz. – válaszolta Mihály.

– A hirdetést ára a szavak mennyiségétől függ. Egy szó, bármilyen hosszú tíz fillér. Ebben a hirdetésben tizenennyolc szó van. Ezek szerint az ára egy Korona nyolcvan fillér. Megfelel?

– Igen. Megfelel.

Mihály ezek után kivette a pénztárcáját és két egy koronását tett a titkárnő asztalára. Miután megkapta a visszajáró húsz fillér megfordult és elindult kifelé.

– Maga vette át a Szakállék kerületét? – szólt utána Károly a szerkesztő.

Mihály megállt az ajtóban és a kilincset fogva röviden válaszolt:

– Igen.

– Azért kérdezem mert mi járunk az Iparkörbe. Onnan tudom, hogy Zomborban eddig négy kéményseprő mester dolgozott. Miután Szakál úr meghalt, csak hárman maradtak. Ezek szerint újból négy kéményseprő mester lesz a városban.

– Lukács úr kerületét én vásároltam meg. Most a Szelencse kerületben lakom és dolgozom. Sok a munka most ősszel, ezért elkel mellém egy segéd.

– Mi van Juhász Béla és Kreko Bogdán segédekkel? – érdeklődött tovább a szerkesztő.

– Úgy látom maguk újságírók itt Zomborban nagyon jól tájékozódott. – válaszolta Mihály majd folytatta – Valószínűleg mégsem tudnak mindent. Az a két csibész csalt és lopott a végén pedig nagyon megverték a Szakáll mestert és a feleségét.

– Ezt tényleg nem tudtam. Sok szerencsét kívánok, mert ahogy én tudom tizenhat kéményseprő segéd dolgozik Zomborban és mindegyiknek van munkája...

– Számomra nem gond, ha valaki olyan jelentkezik, aki nem él Zomborban. Tudok lakást is biztosítani.

– Maga Mihály úr még nem tagja az Iparoskörnek, ugye?

– Ugyan Károly – szólt közbe a titkárnő – Hagyd már békén a kedves kuncaftunkat, hisz látod, hogy sietős a dolga... Elnézést kérek.

– Tudja az újságírók ilyenek. Minden érdekli őket.

– Igen. Minket minden érdekel. Csak így tudjuk értesíteni a kedves olvasóinkat. – válaszolt Károly a titkárnőnek erélyesen.

– Nem vagyok még tagja, de majd idővel beiratkozom. – válaszolt Mihály és kisetett az ajtón.

Mihálynak naponta már tizenkét órát is kellett dolgoznia,

hogy utolérje magát. Akinél lehetett még szombatra is bevállalta a munkát. Miután megjelent az újságban a hirdetés, két hét is eltelt, de nem jelentkezett senki. Elgondolkozott azon, hogy amit mondott a Zombor és Vidéke szerkesztője. A végén igaza lett mert itt, Zomborban nincs szabad kéményseprő segéd. Inasokat még nem akart felvenni mert, tudta, hogy azok nem jelentenek nagy segítséget. Mi-re kitanulják a szakmát egy vagy két év is eltelik.

A későbbiekben már azon törte a fejét, hogy talán valamilyik Szegedi újságban kellene meghirdetnie az állást. Azok a hírlapok szélesebb körű területet fednek le.

Grujić Pérótól megtudta, hogy a városháza melletti újságárusnál lehet Budapesti és Szegedi újságokat vásárolni. A Budapestiek nem érdekelték mert tudta, hogy onnan segéd nem jön el vidékre. Ezért a Szegedi Naplót választotta. Megvásárolta a lap egyik számát, hogy megtudja a szerkesztőség címét és írjon nekik.

Napokig halogatta az írást mert, mindig akadt más tennivalója. Néha olyan fáradtan jött haza, hogy nem volt kedve semmit sem csinálni.

Már majdnem teljesen elfeledkezett a hirdetésről amikor december közepén levelet kapott Vácról. Amikor felbontotta a következőt olvasta benne:

„Tisztelt Cziprián Mihály mester úr.

Egy Zombori ismerősimtől, Vincze Gézától kaptam levelet és benne az újságkivágást a Zombor és Vidéke című újságból. A hirdetésben az áll, hogy ön kéményseprő segédet keres. Géza és én Szegeden együtt tanultuk ki a kéményseprői szakmát. Ő Zomborban az első kerületben dolgozik.

Én Balázs Józsi vagyok 22 éves legényember. Itt Vácot kéményseprői munkát nem találtam azért beálltam a kőművesek

mellé fizikai munkásnak. Mivel inaskodásunk alatt jó barátok letünk Gézával és ő sok szépet és érdekességet írt Zomborról, ezért szeretném felajánlani magamat, hogy az ön utasítása alapján a kéményseprői segédmunkákat elvégezzem önnél.

Itt, a szóbeli szerződéselem december 31-éig szól. Az eljövendő 1908 év kezdetén már szabad vagyok. Ha pozitív választ kapnak öntől az egyik hétvégén leutaznák Zomborba a bemutatkozás céljából.

A levelet szíveskedjék a következő címre küldeni:

Balázs József, Vác, Szent János utca 4.

December 21-én szombaton szívesen Zomborba utaznék.

Tisztelettel Balázs Józsi.”

Mihály még aznap megírta a válaszlevelet, amelyben tudatta Józsival, hogy december 21-én várja a Szontai úton.

A megbeszélte napon, szombaton délelőtt Mihályéknál becsöngettek. Janka nyitott ajtót. Két fiatalember állt az utcán a kapu előtt. Mindketten szerényen, de tiszta ruhában jelentek meg. Az egyik fiatalembernek válltáska lógott az oldalán.

Amikor meglátták Jankát, rögtön lerántották fejükről a sapkájukat és a táska nélküli fiatalember tisztelet tudóan megszólalt:

– Kezét csókolom mesterasszony. Én Vincze Géza vagyok, aki itt Zomborban dolgozik, mint kéményseprő segéd. Mellettem van a barátom Balázs Józsi, aki ma reggel érkezett Vácról. Mivel ő még nem járt Zomborban, megkért engem, hogy várjam meg a vasútállomáson és vezessem ide a Szontai útra. Ő munkát szeretne vállalni a mester úrnál.

– Fáradjanak be mindketten. Mihály ma otthon van. Nem vállalt munkát a mai napra mert, várta Józsit.

Janka intett a két legénynek és előre ment, hogy mutassa az

utat a két fiatalember pedig sietve követte. Mindhárman a konyhába mentek, ahol Mihály már várta őket.

– Foglaljanak helyet – szólt Janka majd Mihályhoz fordult és Józsi mutatót – Ő a Balázs Józsi, aki segédmunkát szeretne vállalni.

Mihály kezet nyújtott Józsinak és bemutatkozott:

– Én pedig Mihály, Cziprián Mihály a mester vagyok és ki ez a másik fiatalember?

– Tisztelettel, én Vincze Géza vagyok. Itt Zomborban Szabó Ferenc mesterúrnál dolgozom. Én írtam levelet és küldtem el az újságkivágást Józsinak... – válaszolt Géza.

– Igen, Géza írt nekem. Mi együtt jártunk az inasiskolába Szegeden. Ott lettünk jó barátok. A sors Gézát Zomborba irányította engem pedig haza Vácra.

– Hogyhogy épp ezt a kéményseprői munkát választotta szakmának? – érdeklődött Mihály.

– A felmenőim mind kéményseprők voltak Vácot. Ezért küldött apám engem is erre a szakmára a szegedi bentlakó ipariskolába. Míg én Szegeden voltam apám munka közben lecsúszott egy emeletes ház tetőjéről és szörnyethalt. Mire én befejeztem az iskolát anyámnak át kellett engednie az ipart egy másik mesternek. Nekem már voltak segédjei és inasai így maradtam én kéményseprői munka nélkül.

– Van valami okirata, hogy befejezte az ipariskolát.

– Igen magammal hoztam. Tessék – válaszolt Józsi és kivett a táskájából egy összehajtott papírt, amit átadott Mihálynak.

Mihály belenézett. A papír az iskolai végzettségről szólt.

– Kár, hogy ilyen végzettségű fiatalember kőművesek mellett dolgozik. Tudom, hogy az milyen nehéz munka. Munkakönyve

van? – érdeklődött tovább Mihály.

– Sajnos nincs mert, eddig megegyezés alapján dolgoztam.

– válaszolt Józsi.

– Nem gond, majd itt Zomborban elintézzük. Megérdeklődtem, hogy a többi mestereknél mekkora a havi járandóság a segédeknek. Ennek alapján havi ötven koronát tudok ajánlani. A hét minden napja munkanap reggel hét órától este hétig, kivéve a vasárnap. Akkor egyedül dönti el mit csinál. A templomba járás nem kötelező. Ha magának a munkaidő és a fizetség megfelel akkor felveszem magát.

– Megfelel... Köszönöm mester úr. Meglátja biztos nem fog csalódni bennem. Igyekezni fogok... – hálálkodott Józsi.

– Egy kisebb üres lakás is van ennek az épületnek a folytatásában. Nincs bebútorozva, de ágyat asztalt tudok oda helyezni. Ha megfelel nálam dolgozhat és itt alhat a lenti lakásban. – magyarázta Mihály.

– Köszönöm mester úr, köszönöm. Január első hetében jönnék felvenni a munkát, ha a mesterúrnak megfelel.

– Az körülbelül tíz nap. Rendben akkora várom. – jelentette ki Mihály majd felállt.

A két fiatalember is felállt. Mihály kezét fogott Józssival majd Gézával is. Így megtörtént a munkavállalás. Mihály kísérte ki a folyosóra a két fiatalembert. Már majdnem elindultak a kapu felé amikor Mihálynak valami eszébe jutott:

– Várjanak csak egy pillanatra. Megmutatom az alsó lakást.

A két fiatalember követte Mihályt. Végig nézték a lakást. Józsi arcán látszott, hogy neki meg fog felelni.

Amikor kiértek az utcára Géza örömmel nyugtázta az egész beszélgetést:

– Ne szalaszd el ezt a lehetőséget. Én is ötven koronát kapok, de az albérletet fizetnem kell. Szerintem jó dolgod lesz Mihály mester úrnál. Vasárnaponként pedig találkozhatunk, barátkozhatunk.

26. Grujić Márta és Péro

Janka úgy tervezte, hogy a karácsonyt szerényen ünneplik meg. Először is a takarékoskodás miatt, másrészt kettőjük számára nem volt fontos, betartani az egyház minden követelményeit. A hagyományos szokásokat azért meg akarta tartani. Az ünnepi vacsorához, halat gondolt készíteni. Pár nappal az ünnepek előtt megkérte Mártát, hogy ha ő is halat vásárol, akkor menjenek együtt. Janka itt Zomborban még nem vásárolt halat.

– Ilyenkor, karácsony előtt nincs gond a hal felhozatalával. A piacon megjelennek a halászok, horgászok, akik vagy a nagy csatornán, vagy a Dunában halásznak. – nyugtatta meg Márta.

A Schweidel József utca végén, így, együtt elérték a Mátyás király utat, amely Sztapár felé vezetett. Ott a vármegye épülete mögött volt egy nagy tér. Ott szokták megtartani a Zombori vásárt. Ez alkalommal a fateknőket árusító cigányok és halászok voltak

többségben. Bőséges választékot tártak a kuncsaftok elé. Janka pontyot vásárolt mert halászlét tervezett. Márta süllőt vásárolt mert, sült halra pályázott.

– Te hogyan sütöd meg a pontyot? – érdeklődött Márta.

– Én halpaprikást tervezek...

– Halpaprikást...?

– Igen. Nem hallottál még róla?

– Nem. Én minden karácsonykor sült halat teszek az asztalra. Hogyan készül a halpaprikás? – érdeklődött hazafelé menet Márta.

– A legjobb, ha sokféle halból készül. Ez alkalommal én szerényebben készítem el, csak pontyból. A halat darabokra vágom majd edénybe rakom. Megsózom egy egész paprikát s fél marék vörös hagymát hintek rá. Az edénybe befojtván tulajdon gőzében párolom. Utána egy kis sárgás rántást készítek vízzel és vörösborral. Csak ezek után felöntöm és várom, hogy felforrjon. Az étel fél óra forrás után kész. Metélt tésztával vagy kenyérrel tálalom.

– Nem is olyan egyszerű az elkészítése, mint a sült hálnak. – állapította meg Márta.

– Igen de, nagyon finom.

December 24-én kedden a szenteste napján a magyar népi hagyomány szerint ezen a napon csak a ház körüli munkát volt szabad végezni. Mihály ezt be is tartotta. Aznap otthon maradt és segített Jankának a házimunkákban.

Janka bármennyire is igyekezett, hogy a szentestére készített vacsora fő jellemzői jelen legyenek az asztalon, Mihály arcán látszott, hogy elégedetlen. Az egyszerű vacsora után meghitt családi együttlétében kellett volna, hogy beteljesedjen az ünnep, de nem ez történt. Végén Janka már nem bírta ki, hogy rá ne kérdezzen:

– Mi baj van Mihály? Igyekeztem szerényen elkészíteni az ünnepi vacsorát, hisz azt mondtad, hogy spórolnunk kell.

– Igen a vacsora finom volt, nem ez a baj. Hiányoznak a barátaink, Aladár és Éva. Míg náluk laktam olyan jól tudtuk megtárgyalni az előjött gondokat. Megvitatni a megoldásokat. Most itt Zomborban nincs senki olyan, akivel nyíltan szégyenmentesen elbeszélgetnék a problémákról. Tudod bevallom, nekem is megjelentek olyan pillanatok amikor arra gondoltam, hogy talán jobb volna, ha visszamennék Budapestre.

– Ott már voltunk és nem éltük a saját életünket. Én a Tantiék figyelme mellett te pedig a Kloze mester utasításai alapján dolgoztál. Mindkettőnknek volt valaki, aki tanácsot adott. Akkoriban arra vártunk, hogy saját lábunkra álljunk. Hogy mi tervezzük meg az életünket ahogy szeretnénk és ahogy a sors alakítja. – nyugtatta Janka.

– Lesznek buktatók... – szólt komolyan Mihály.

– Tudom, lesznek nehéz napjaink, de azokkal nekünk együtt, egymás mellett kell megküzdenünk, hisz ezért vállaltuk az együttélést. A házasságunk ebből áll. Viszont, Aladárt és Évát majd meghívhatjuk egy alkalommal, amikor teljesen rendbe hozzuk a vendégszobát.

– Remélem az jövő évre már meglesz. – reménykedett Mihály.

– Én is remélem. Viszont új barátokat, ismerősöket is kell találunk mert, valószínűleg itt fogjuk leélni az életünk további részét.

Ugyanazon a héten már pénteken és szombaton Mihály dolgozott. Janka kicsit neheztelt magára mert, az utóbbi pár hónapban kihagyta a vasárnapi istentiszteletet. Úgy döntött, hogy Mihállyal

elmennek legalább az év utolsó vasárnapján a kilenc órai misére.

A Szentháromság-plébániát választották az imaházuknak. Ugyanazt a templomot, amelyből a fiatalok a mise után a leányvásárra jöttek ki. A Budapesti viszonyokhoz képest a templom nem volt messze a lakhelyüktől. A Szentháromság térről a Szent János utcájába fordultak. Az első épület, a zárda után következett a templom bejárata.

Mihály észrevette, hogy a bejárat melletti fülkékben Péter és Pál apostolok szobrai állnak. Egy idősebb fekete ruhába öltözött asszony térdelt a szobor előtt rózsafüzérrel a kezében és a tekintetét a Szent Pálra irányította.

A templom fő terében két sorban elhelyezett padok már félig megtettek. A főoltár felett helyezkedett el a hatalmas Szentháromság kép, amely Krisztus feltámadását ábrázolta. A kép közepén a nagy kék színű gömb a földet jelképezi, feltételezte Mihály.

A festményen a Szentlélek galamb formájában jelenik meg. Az atya szakállas öreg emberként helyezkedik el a kép jobb oldalán, háromszögű glóriával a feje mögött. A fiút, a Jézust, félmeztelen testével a nagy fakeresztel mutatja be, arcával az atya felé fordulva. A kép többi része tele van röpködő angyalokkal.

Nem csak a festmény szép, hanem maga a keret is gazdag faragásokkal lett kivitelezve. A főoltár mellett jobbra és balra még a Szent József és a Szent Anna mellékoltárok is fel lettek díszítve.

Míg Mihály a templom belső falait kémlelte Janka a híveket figyelte. Nem mesze tőlük az utolsó előtti padsorban ott ültek Márta és Péro. Janka olyan intenzíven figyelte őket, hogy Márta akaratlanul is megfordult. Amikor meglátta Jankát rámosolygott.

A szertartás a szokásos menetben zajlott. A végén Janka rábeszélte Mihályt, hogy menjenek be a sekrestyébe jelentkezni a

plébánosnál.

– Meg akarom mutatni a családi lapunkat, amelyet Váci úton a Szent Mihály templomban kaptunk. Gondolom, ennek alapján itt is kapunk családi lapot, amelybe beírják minden évben az adományainkat.

Amikor a sekrestyébe értek Fejér Gyula plébános ép levette a miséző ingét.

– Dicsértessék a Jézus Krisztust... – hangzott el Mihály és Janka szájából.

– Mindörökké Ámen. – válaszolt a plébános.

– Atyám, mi ketten házasságunk. Budapesten a Szent Mihály templomban kötöttünk házasságot. A férjem kéményseprő mester és a Szelencse kerületben dolgozik. Ott is lakunk. Szeretnénk átiratkozni ide ebbe a plébániába mert Zomborba számítunk maradni. – magyarázta Janka.

Miután ezt mind elmondta, Janka átnyújtotta a családi lapot, amelyet Budapesten kaptak.

– Én Fejér Gyula plébános vagyok. Örülök, hogy hozzám fognak tartozni. Látom, nagyon szép nyomtatvány. A fedőlapon még a keretes díszítés közepén szent Teréz arcképe is rajta van. Rendben van kedves Cziprián házaspár, szólok a nővérnek, hogy írja be magukat.

– Ennek alapján új családi lapot is kapunk? – érdeklődött Janka.

– Nem. Szerintem fölösleges. A Családi lap belső oldalán van annyi hely, hogy beírjuk az adományt és remélem az újszülötteket.

– Milyen érdekes – szólalt meg Mihály – Én a felvidéken, Czabajban születtem. Az ottani plébánost is Gyulának hívták.

Nagyon kedves ember. Sokat segített a mesteri oklevél megszerzésében.

– Ennek örülök. A sekrestye ajtaján ki van írva mikor kereshetnek fel, ha valami gond akad az itt tartózkodásuk során. Nyugodtan tegyék meg.

A beszélgetés a plébánossal nem sokáig tartott mert a pap sietett a gyóntató székbe. Mihály és Janka elhagyták a templomot.

Kint a Szentháromság téren észrevették, hogy a Grujić család várakozik rájuk.

– Kezét csókolom Janka szomszédasszony – szólalt meg először Péro.

– Jó napot Péro. Nekem úgy tűnik, hogy minket várnak? – folytatta Mihály.

– Igen. Láttuk, hogy bemennek a sekrestyébe. Tudom, hogy ilyenkor a plébánosnak nincs sok szabad ideje. Feltételeztük, hogy gyorsan megjelennek a téren. Mivel ugyan abban az utcában lakunk, együtt mehetünk haza.

– Persze, a jó társaság mindig örömet jelent számunkra – mondta Janka.

– Mielőtt elindulunk, szeretnék egy pár szót mondani a napóráról. Azért is mert, ez Zombor egyik érdekessége és azért is mert, egy kicsit a tanügyre is tartozik. Sajnálom, hogy a leányvásár idején elfelejtettem pedig lett volna időm rá. – magyarázta Péro

Janka és Mihály kérdő arccal figyelték az utcabeli ismerőseit.

– Nézzék meg a plébánia homlokzatát. Oda van festve a napóra. – folytatta Péro.

– Amikor a Hungária fürdőt kerestem fel akkor én már észrevettem... jelentette ki Janka.

– Én is észrevettem, amikor első alkalommal Zomborban jártam. – csatlakozott Jankához Mihály.

– Igen ám de, tudják-e kihez fűződik a napóra készítése? – tette fel a kérdést Péro.

– Hát azt nem, persze, hogy nem... – szerénykedett Janka.

– A sok mendemonda után úgy döntöttem, hogy megtudom pontosan kihez fűződik az óra elkészítésének ötlete. – folytatta Péro.

– És megtudta? – kapcsolódott be Mihály mert, őt is érdekelni kezdte az óra története.

– Igen, egy tanárhoz. Egy bizonyos Csokor Jánoshoz, aki szabadidejében csillagászáttal és az időméréssel is foglalkozott. Az előbbi század közepén, pontosan nem tudjuk melyik évben került a falra a napóra. János az akkori középiskolában tanított és szigorú tanárhírében állt. Az óra a diákoknak készült, akik mindig késve érkeztek a tanításra azzal a kifogással, hogy nem tudták hány óra van.

A kis előadás után Péro azt tanácsolta, hogy induljanak lassan hazafelé. Útközben azt fejtette ki, hogy egy fontosabb dolog miatt várták meg Jankát és Mihályt:

– Szeretném felajánlani maguknak, hogy a Szilveszter estéén nálunk töltsék. Ne családonként egyedül kísérvük ki az elmúlt 1907. esztendő. Inkább együtt, vidáman tánccal és énekkel. Nekem van egy harmonikám, azzal zenét is tudok szolgáltatni.

Janka és Mihály elfogadták a meghívást azzal a feltétellel, hogy Janka készíti el a süteményeket az ital árát pedig megosztják.

A Szilveszter, az év utolsó napja keddre esett. Mihály elvállalta a munkákat erre a napra is. Úgy döntött, hogy szabadnapot csak január elsejére tervez magának.

Janka pedig míg Mihály dolgozott nekiállt sütni. Mogyorós tortát készített. Különböző formájú sós süteményt és mézeskalácsokat, valamint diós és mákos rétest. Ez alkalommal kifejezésre juttatta azt a tudományt, amelyet a budapesti cukrászdában tanult.

Este, amikor átmentek Mártáékhoz a szerényen feldíszített nappali szobába vezették őket. Látszott, hogy készülődtek az ünnepségre. A már megterített asztalt a szoba egyik fal közelébe helyezték el, hogy a szoba közepe üres legyen. A másik falhoz egy hosszú heverőt tettek, amelyen hárman is de, ha kell négyen is elfértek. A heverővel szemben két széket állítottak, így a helyiségnek három használati tere lett. A közepén lehetett táncolni, a heverőn és a székeken ülve beszélgetni, az asztalnál pedig a vacsorázni.

A heverő felett a falon, Mihály egy bekeretezett különleges grafikai rajzot vett észre. Különleges volt, nemcsak az ábrázoló vonalak stílusa, hanem az is, amit a kép ábrázolt.

A szűk utca és apró kavicsos járda két oldalán gorombán faragott kövekből és deszkákból épült üzletek sorakoztak. Kézműves mesterek árulhatták a portékáikat mert, azok ki voltak akasztva az alacsony tetőszerkezetre, vagy kint álltak a bejárat előtt a járda szélén. Mihálynak ez nem is lett volna olyan feltűnő, ha az a néhány ember nem törökös ruházatot viselt volna. A rajz bal oldalán egy idősebb férfi turbánnal a fején, laza fehér inget és buggyos nadrágot viselt. Jobb kezében kis fadézsát cipelt. Mögötte egy asszony állt szintén buggyos nadrágban melynek alján redők voltak, hogy ne érjen le a ruhadarab a földre. A fejét kendővel kötötte be.

Az utca végén pedig egy kimagasló, lécekkel körülvett és kimintázott kút helyezkedett.

– Látom észrevetted a litográfiával készült rajzot a falon. – vette észre Péro.

– Igen. Olyan különleges. Aladár Budapesti ismerősömtől megtanultam néhány dolgot a festészetről, de ilyen stílusú rajzot még nem láttam. Mit ábrázol a rajz?

– A Szarajevói kézművesek piacát a Baščaršit. Megnevezés a török nyelvből ered és piacot jelent. – magyarázta Péro.

– Honnan szerezted? Voltál Boszniában? – érdeklődött tovább Mihály.

– Igen. Még tanítóképzős koromban az egész osztállyal voltunk Boszniában. Ott Szarajevóban az egyik ilyen kis üzletben vásároltam. Állítólag a Mostari Franjo Milićević nyomdájában készült 1889-ben.

– Nagyon érdekes... és ez a török ruházat. Ilyet még sehol sem láttam.

– Pedig Bosznia, Szarajevóval az élén a Monarciához tartozik.

Addig míg Mihály és Péro a rajzzal voltak elfoglalva Márta a süteményeket csodálta. Amikor meglátta a tortát nagyon megörült. Halkan odasúgta Jankának, hogy ő még sohasem sütött tortát.

– Nagyon egyszerű. Majd egy alkalommal, ha lesz időm elmagyarázom. Amikor a konyhán keresztül a nappali irányába mentek Janka megérezte a frissensült malac illatát és a töltött káposzta illatát.

– A malacot te sütötted vagy a Schweidel utcai pékhez vitted?

– Az albán pék biztos nem vállalta volna. Van egy kemence a konyha sarkában. Abban sütöttem.

Az est kellemes hangulatban zajlott. Péro mindenki számára pálinkát töltött a poharakba, majd megkérdezte Mihályt milyen az élet Budapesten. Ő még sohasem járt a fővárosban.

– Hát azt nagyon nehéz elmagyarázni mert a város hatalmas. Össze sem lehet hasonlítani Zomborral. Tele van nyüzsgő emberekkel, járnak a villamosok, fiákerek és most már az autók is. Az igazat megvallva ott a kereseti lehetőségek sokkal jobbak, de az élelmiszer árak is magasabbak. A városban csak Janka és néhány nagyon kedves ismerősöm miatt éreztem jól magamat. Te Péro Zomborba születted?

– Nem kedves barátom Szabadkán. Itt jártam a négy éves férfi tanítóképzőbe. A Széchenyi-körút s a Bajai-út sarkán az internátusban kaptam ellátást. Már, mint tanítóképzős diák jártam a Polgári Kaszinó egyesületébe. 1905 előtt a tagok többségükben magyarok, de voltak közöttük bunyevácok, németek és zsidók is. A kaszinó különféle rendezvényeket és táncokat szervezett. Ott ismertem meg Mártát. Ő a nő tanítóképző intézetbe került, de sajnos nem fejezte be.

Ezek után Mihály a munkájáról és a Budapesti élményeiről mesélt. Igyekezett olyan hangot adni a történeteknek melyek felvidították a társaságot. Janka is elmesélte a felvidéki és a cukrászdában történt élményeit. Többek közt azt is elmesélte, hogy az egyik cukrászlány megjósolta neki a Mihállyal való találkozást és annak kimenetelét.

Péro pedig az iskolai és diáktörténeteit mesélte. Nagyobb hangsúlyt fektetett ez egyik nemrég megtörtént eseményre:

– A zombori főgimnázium növendékei nemrég irodalmi matinét rendeztek, amelybe beiktatták Wilde Oszkáról szóló esszéjét. Az írásmű, rövid ismereteket foglal össze. Wilde a tanügyösöket nagyon zavaros, züllött személyiségekként jellemezte e mellett protestánsként élt. Ezért Buday Gerő, az intézet hittantanára nagyon ellenkezett, hogy Wilde írását is felolvassák.

Miután a matinét mégis megtartották, Buday Gerő hittantanár írásos beadványt intézett a hatóságához, és feljelentette Rittinger Antal igazgatót.

Az igazgató természetesen nem hagyta annyiban a dolgot és följelentést tett a kultuszminiszternél Buday Gerő ellen.

Az ügy a Zombor és Vidéke hasábjaira került. Ezzel csak azt szerettem volna illusztrálni, hogy azért Zombor még kisváros és a benne élő emberek nagy része még a kispolgáriság híve. – fejezte be az ügyet Péro.

– Nemrégén hallottam az egyik kuncsaftnál, hogy nagy felháborodást keltett a férfiak között az Első Magyar Nőkaszinó megalakulása. – mesélte erre Mihály.

– Igen. Az előbbi iskolai történettel is ezt Zomboriak nyárs-polgári viselkedését illusztrálja. – válaszolt kicsit elkeseredetten Péro.

– Hát ez a nehéz ügy után talán inkább beszéljünk valami vidámabb dologról – szólalt meg Márta.

– Akkor vidámabb témát kezdek. Földrajz tanárunk vásárolja a Ludas Matyi humoros újságot. Minden alkalommal elmond belőle néhány viccet. Ülünk az asztalhoz, majd ott elmondok egy pár olyant, amit halottam tőle – ajánlotta Péro.

– Az iskola előtt – kezdett mesélni Péro – keservesen sír egy kislány. Arra megy egy jószívű néni és sajnálkozva megkérdezi a kislányt

– Mért sírsz kislányom?

– Mert kijönnek a gyerekek az iskolából meg fognak verni.

– Már mért vernének meg?

– Azért, mert csúfolni fogom őket.

A jelenlévők jót nevettek. Márta kiment a konyhába és behozta a sült malacot és a hozzá való körítést.

– Mielőtt elkezdünk vacsorázni elmondok még egy humoros jelenetet, amelyet nemrég halottam:

– Egy Budapesti emberről szól. Itt semmi kép sem Mihályra gondolok, – szabadkozott Péro – Egy Budapesti ember az öreg gazdasszonnyal beszélget:

– Milyen idő lesz nénike?

– Zuhogni fog az eső édes lelkem.

Erre odalép a gazda, aki eddig az ásójára támaszkodva hallgatózott.

– Ne hallgasson erre az asszonyra hiszen bolond.

– Akkor nem lesz eső?

– Lenni lesz csak, nem azért, mert ő mondja, hanem azért mert, én mondom.

Megint jót nevettek a jelenlévők.

– Én is készültem egy köszöntővel – szólalt meg Mihály.

– Halljuk... halljuk...

Mihály felállt az asztal mellett és elkezdte mondani a köszöntőt:

– Utolsó napja ennek az évnek, a szerencsealackák megint útra kélnek. Azt kívánom nektek, ha megint arra járnak, térjenek be hozzátok s maradjanak nálad.

– Kár, hogy nincs itt a fényképező gépünk. Jó lett volna készíteni néhány felvételt a kidíszített szobáról és a gazdag teritékről.

– Igen de, ennek ellenére tudok egy fényképészeti viccet – kapott az alkalmon Péro majd folytatta:

– Fényképész segéd panaszkodik a mesternek:

– Itt volt Boszorkányi-né asszonyság, panaszkodott, hogy a

fényképek nem hasonlítanak rá.

– Azért panaszkodott? Inkább köszönte volna meg. – válaszolt a fényképész mester.

Amikor befejezték a vacsorát Márta felvágta a tortát a házigazda pedig elővette a harmonikát. Janka és Mihály ilyen hangszert csak a filmvetítéseken láttak. Azért be kellett vallaniuk, hogy amikor Péro játszani kezdett rajta számukra is ismert dallamok kerültek ki a hangszerből. Felismerték a „Tavaszi szél vizet áraszt...” vagy a „Zöld erdőben, zöld mezőben...” és az „A Horgosi csárda ki van festve...”

Márta ismerte a dalszövegeket és énekelni kezdett. Mihályék kicsit elcsodálkoztak azon, hogy Mártának milyen szép hangja van. Beszélgetés közben nem is vették észre. Néhány dal után Péro letette a hangszert és odasúgta Mihálynak:

– Márta a Kaszinó dalárdájában énekelt lánykorában...

Borozgatással folytatták a társalgást. Ilyenkor újra előjöttek a fiatalkori történetek. Márta elővette A Magyar Bazár divatlap néhány példányát.

– Egy évig vásároltam ezt a rajzokkal és színes divatképpel, valamint szépirodalmi mellékletekkel teli lapot. Havonta jelent meg kétszer, de 1904-ben megszűnt. Vannak benne érdekes ruhák.

– Mond Márta te meg Péro mikor házasodtatok? – kérdezte váratlanul Janka.

– Még fiatal házasok vagyunk. Hat évvel ezelőtt léptünk az oltár elé. Azt tudom, hogy ti nemrég, júniusban esküdtetek. Teréz szomszéd asszonytól halottam.

– Én már babát várok – mondta örömmel Janka.

– Mihály ezt tudja? – érdeklődött Márta.

– Még nem, de jövőre megmondom neki.

– Hát az már holnap van. – szögezte le Márta.

– Igen.

– És mikorra várod? – érdeklődött tovább Márta.

– Úgy június végére.

– Mit suttogtok ti ketten ott az asztal másik végén inkább táncoljunk egyet – szólalt meg Mihály.

– Ez jó ötletnek látszik – helyeselte Péro és elővette újra a harmonikáját. Csárdás dallamok következtek. A két asszony és Mihály körbe fogták egymást és táncolni kezdtek.

Egymás után következtek a dallamok: Elvesztettem zseb-kendőmet. Hej, dudás, dudás. Ki az urát nem szereti. Hopp, Sárinka, Sári, Linka! Húzd rá, te cigány!

Amikor elérkezett az éjfél Mihály újra köszöntöt mondott:

– Örömd sok legyen, bántod semmi, segítsen a sors boldognak lenni. Legyél mindig vidám, örüljetek minden szépnek, kívánok nektek boldog Új Évet!

Éjfél után a férfiak még fogyasztottak a sült húsból az asszonyok pedig a tortából. Pár pohár bor után Mihályék megköszönték a kellemes vendéglátást és elbúcsúztak Mártákétól.

Amikor kiléptek az utcára különös látvány tárult elébük. A járda, a bokrok és a fa ágai fehérek voltak. Míg bent ünnepeltek addig kint leesett az első hó.

– Budapesten jóval előbb kezd havazni. Már november elején fehér a város. – jelentette ki Mihály.

– Igen. Lehet, hogy az idén megkésett. Különben is Mihály többet nem lehet mindent Budapesthez hasonlítani. Meg kell szoknunk, hogy egy kisvárosban vagyunk és itt fogunk élni, remélem sokáig. Ez most jó alkalom, hogy egy örömhírral kezdjük az évet. – jelentette ki Janka.

– ???

– Babát várok...

– Mit? – csodálkozott Mihály mert, a szó értelme nem jutott az agyáig.

– Gyermeünk lesz...

Mihály még egy pillanatig várt nem tudva, hogy mitévő legyen majd hitelen átölelte Jankát és megcsókolta.

Mihálynak kiszáradt a torka. Szomjúság gyötörte. Az egyik erdővel borított domboldalon sietett lefelé. Útközben meglátta a patakot. Amikor leguggolt, hogy szemügyre vegye és közelebb hajolt látta, hogy a víz kristály tiszta. A tenyerével mert belőle. A hideg forrásvíz csillapította a szomját.

A lejtő végén egy tisztásra került, ahol hatalmas gúla alakú építmény állta útját. Olyan magas és széles volt, mint egy Egyiptomi piramis. Csak abban különbözött tőle, hogy mind a négy oldalát nem kötömb, hanem fű borította. Azért, hogy megkerülje sokáig kellett mennie. Útközben azon töprengett hogyan lehet egy ilyen meredek négyoldalú építmény pázsitját kaszálni, hogy ilyen szép, egyenletes legyen.

A fűvel borított építmény másik oldalán néhány házból álló településhez ért. Az első épületnek csak a vörös cserepes teteje látszott. A tömör, magasra épített kerítés nem tette lehetővé, hogy az úton járó az udvart is lássa. Az épület teteje mellett egy vékony henger alakú karcsú torony állt melynek felső részén körbejárható terasz díszítette.

A bekerített udvarrészbe csak egy bejárat vezetett mely vastag keményfa kapuval záródott. A kapu előtt egy fehér turbános, szakállas öreg üldögélt a porban. A jobb kezében a számár hajtószárát szorította. A számár két oldalára több vékony farönk

volt helyezve. Mihály szerint faárus lehetett.

A következő épület az előbbivel ellentétben teljesen nyitottan állt. Alacsony padok és asztalok sorakoztak a bejárat előtt. Az egyik asztalnál két ember üldögélt és beszélgetett. Az egyik pipát tartott a szájában a másik pedig török kávét szürcsölgetett. Mihály szerényen közéjük állt és megkérdezte tőlük:

– Milyen helyiség ez, ahol az a nagy füves gúla áll és hová vezet tovább az út?

– Ez itt a piramisok városa és a nevét a napkorongról kapta. Mi Napláng-nak nevezzük. Az út pedig a nagy város felé vezet. Nincs messze talán húsz-harminc kilométerre van innen. A város bejárata előtt egy régi várkapu áll. Csak azt engedik be a városba, aki tudja a jelszót.

– És mi a jelszó öregapám? – kérdezte Mihály

– Jó, hogy öregapámnak szólítottál, mint a mesékben mert, itt az egész település a mesébe való. A jelszó a Napláng de, törökül is mondhatod: Visočica.

– Hát akkor mi meseországban vagyunk? – csodálkozott Mihály.

– Lehet úgy is értelmezni – válaszolt kétértelműen az öreg.

– Köszönöm – búcsúzott el Mihály és tovább indult az úton.

Amikor a régi várhoz ért, nem volt mit csodálni rajta. Egy egyszerű kőből épült négysarkos épületet látott melynek alsó részében ajtó nélküli átjárót építettek. A bejárat felett félkörben kiúrták a város nevét: „Szarajevó”

Messzebről nézve, a bejárat előtt senki sem állt őrséget. Mihály azon gondolkozott minek kellett neki a jelszó amikor úgy sem állja senki az útját. Amikor a bejárathoz ért akkor jelent meg

előtte egy török nemzeti viseletbe öltözött őr. A turbánról a bugygyos nadrágról és a köré tekert vászon széles övről ismerte fel. Ilyen ruházatú embereket a litográfiai rajzon, Péro lakásán látott.

A török harcos hosszú lándzsáját Mihály felé szegezte és felkiáltott:

– A jelszót!

– A jelszó az a Nap vagyis a te nyelveden Visočica.

Ahogy Mihály kimondta a jelszót az őr egész teste átlátszó lett majd teljesen eltűnt a kapu bejárata elől. Mintha elpárolgott volna.

A kapu másik oldalán nyüzsgő városra bukkant. A földszintes épületek mellett itt-ott emeletes ház is feltűnt. Az épületek között keskeny folyó kanyargott melynek betonozott partján horgászó és sétáló embereket látott. Többnyire törökös ruhát viseltek. A nők fekete fátyollal eltakarták az arcukat. Egy-két embert zakóban és nadrágban, kalappal a fején, sietős léptekkel kikerülték Mihályt.

Csak akkor lepődött meg amikor kíváncsian a kalapos emberek után fordult. Mindazok, akik elkerülték őt a háta mögött eltűntek. A sétány üresen állt. Még a horgászok sem voltak ott.

Amikor újra előre fordult látta, hogy az emberek épp úgy, mint az előbb sétálva vagy sietve jöttek feléje. Néhányan ki is kerülték. Amikor Mihály újra hátrafordult ott megint nem látott senkit.

Az emberek előtte megjelentek mögötte pedig eltűntek.

Amikor az egyik kövérebb turbános ember feléje jött Mihály kinyújtotta felé a kezét, hogy megállítsa. Meg akarta kérdezni tőle, hogy milyen jelenség ez a városban, de a keze átment az ember testén. Ettől nagyon megijedt és felriadt álmában.

Kicsit megnyugodott amikor látta, hogy mellette Janka nyugodtan szuszog az ágyban.

„Ezt az álmot valószínűleg a Péro szobájában látott litográfia és a Péro meséje Boszniáról idézhette elő.”

27. Rózsika a divattervező

A következő nap pihenéssel és tervezgetéssel múlt el. Józsi segéd érkezéséig, néhány bútordarabot kell vásárolni az alsó lakásba. Jankának egy papírkereskedést kellett találnia, ahol űrlapokat vásárolt a számlavezetéshez. Hiszen adózási kötelezettségük lesz mert nagyobb forgalomra számítanak.

Újév harmad napján egy teher szállító lovaskocsi állt meg a 18-as számú ház előtt. Egy elég szegényesen öltözött fuvaros szállt le a kocsiról és becsöngetett. Janka a kapucsengést meghallva azt hitte, hogy Józsi segéd érkezett meg. Amikor kiment az utcára a fuvaros levette a sapkáját és nagyot köszönt:

– Kezét csókolom tekintetes asszony. Én a Pietsch úr fényképészeti sutdiójából jöttem és elhoztam a felszerelést. A megbeszélés szerint ide a házának a padlására raktározhatom.

– Igen. Tessék bejönni. – intézkedett Janka mert, Mihály már kora reggel elment az Orgona utcába az asztaloshoz bútort

vásárolni Józsi segéd alsó lakásába.

A fuvarozónak többször kellett fordulnia míg a nagy stúdió fényképező gépet, a világító lámpákat és a sokféle háttér festményeket felvitte a padlásra. Amikor elvégezte a rakodást udvariasan köszönt és elhajtott.

Az nap forgalmas volt a 18-as ház előtt mert épp, hogy a fuvaros, aki a fényképészeti stúdió felszerelését hozta, Mihály is megérkezett egy fuvarral. Ágyat, szekrényt asztalt és két széket hozatott az asztalostól.

Jankának az egész délelőttje ráment a pakolás ellenőrzésére úgy, hogy kifáradt. A papírkereskedést inkább a következő napra hagyta.

Másnap, amikor Mihály elment dolgozni Janka felkereste Bittermann Nándor, papírkereskedését a vármegye palotában. A hatalmas üzlethelyiség tele volt könyvekkel, hírlapokkal, naptárokkal. A papír és írószerszámokat külön polcra helyezték. Janka észrevette a sokféle számla és más hivatali nyomtatványokat is. Egyes polcokon gyászlapok, névjegyek esketési kártyák, domború nyomtatott monogramokkal voltak láthatóak.

Janka végig nézte a kínálatot, de csak leveleket és hozzá való borítékokat vásárolt. Azt tervezte, hogy ír anyjának és a Tantinak. Talán még Aladár barátnőjének, Évának is. Azt feltételezte, hogy őket már biztosan érdekli, hogy mi a helyzet velük Zomborban.

Az elkövetkező napokban megérkezett Józsi segéd is. Két nagy bőröndöt, hozott magával teli ruhákkal. Janka segített neki, hogy elhelyezkedjen az alsó lakásban. Utána ebédet is kapott Jankától.

Mihály este felé ért haza a munkából. Janka örömmel jelentette, hogy megjött a segítség. Elmondta azt is, hogy járt a

Bittermannék papírkereskedésben. Ott látta a polcokon a számla és a községi adó nyomtatványokat.

– Nem kellene bejelenteni Balázs Józsi segédet az ipartestületbe és megtudakolni hogyan kell kiírni a számlákat és az adóívet?

– De igen. Jó, hogy említetted. Holnap bemegyek az irodájukba és ott intézkedem. Józsi várjon meg és készüljön fel mert amikor viasza jövök együtt megyünk dolgozni.

Másnap Mihály a Zombori Általános Ipartestületben, az egyik tisztviselőnél jelentkezett. Az idősebb tisztviselő elmagyarázta Mihálynak a számlázás menetét és az Adóív kitöltésének folyamatát.

Amikor Mihály meglátta a kétlapos, négy oldalas Adóívet és abban a rengeteg oszlopot a tartozás és a levonás oldalon kicsit meghökkent.

– Van írásos utasítás arra hogyan kell kitölteni ezt az Adóívet? – kérdezte Mihály a tisztviselőt.

– Igen uram. Az ív utolsó oldalán megtalálja az utasítást. – válaszolt a tisztviselő és folytatta – Amikor év végén kitölti és aláírja az Adóívet azt át kell adni A magyar királyi adóhivatalba. Az irodájuk a Deák Ferenc körúton van a kincstári épületben.

– Rendben. Köszönöm a felvilágosítást. – válaszolta Mihály és elhagyta az ipartestületet.

Mihály, hazaérve elmondta Jankának, hogy tanulmányozza át az Adóív kitöltésének menetét mert az ezentúl az ő feladata lesz.

– A papírkereskedésben láttam pont ilyen adóíveket és számlakötegeket a polcokon. Valószínűleg az összes Zombori iparos ott szerzi be a községi adó nyomtatványokat. – válaszolt Janka amikor átnézte a nyomtatványt.

– Most lemegyek Józsihoz és elmagyarázom neki hogyan

kell kitölteni a számlát a munka elvégzése után. Ha majd meglátom, hogy rendesen dolgozik akkor egyedül is elmehet az igénylők címeire. – szólt Mihály.

Az alsó lakásban Józsi segéd már beöltözve és szerszámokkal a kezében várta a mestert.

– Mielőtt elindulunk munkára, elmagyarázom hogyan kell kitölteni a számlát. Itt van ez az üres előre nyomtatott számlaköteg. Ott azon a vonalon, ahol azt írja, hogy „Igénylő” oda beírod a házigazda vagy lakó nevét és címét. Ahol az „Összeg” oszlop van oda az kért összeget.

– Igen. Értem mester úr a Szegedi iskolában pont így tanultuk. Tudom azt is, hogy indigóval kell kitölteni és az egyik példányt át kell adni a háztulajdonosnak a másik megmarad a számlakötegben.

– Jól tanultátok. Itt Zomborban nagyrészt alá tudják írni a nevüket az emberek. Lehet, hogy lesz olyan háziasszony, aki nem tud írni, az csak egy keresztet tegyen a számlára. Attól függetlenül, hogy tud-e írni vagy nem a bankókat ismeri. Most az első héten együtt megyünk. Te úgy viselkedsz mintha én nem lennék ott. Szeretném látni, hogy el tudod-e végezni a kéménytisztítást és kiszámolni az elvégzett munkát.

– Azt, hogy mennyit fizettessek meg az elvégzett munkáért hogyan állapítsam meg? – kérdezte Józsi.

– Ez okos kérdés. Mivel a kéményseprői munkának nincs sok változata azért én fejből tudom az árakat. Számodra készítek egy árlistát, amelyet te is majd gyorsan megtanulsz. Most, mivel együtt megyünk, én megmondom neked mekkora összeget kell kérni a munkáért.

– Rendben mester úr. – válaszolt katonásan Józsi.

– Hadd lássam a szerszámaidat – érdeklődött Mihály

– A korom és a szurok kaparó a vállamon van a hagyományos kéménykefe alatt. – mutatta Józsi.

– Igen látom. A korom és a szurok kaparót még nem is használtad?

– Nem mester úr. Mielőtt Zomborba jöttem akkor vásároltam. – válaszolt Józsi.

– Rendben. Látom megvan a kéménytisztító golyós kotró is. Mielőtt elindulunk a munkára szeretnék figyelmeztetni pár fontos dologra:

– Minden munkaigénylőt tisztelj. Mindig tökéletes munkát végezz. Munkaruhád és szerszámod kifogástalan legyen. A legjelentéktelenebb körülmények se kerüljék el a figyelmedet. Ellenértéket csak a becsülettel végzett munka érdemel. Megértetted?

– Igen is mester úr. – válaszolt Józsi.

– Akkor mehetünk is. Én viszek egy gyertyát és egy nagyobb törlőrongyot. Hátha szükség lesz rá.

Amikor kiléptek az utcára elkezdett szállingózni a hó.

– Itt az ideje. Ezen a télen még nem is esett.

Az első cím ahová Mihályt hívták, az a Gólya utcában volt. A Gólya utca a Kalap utcából a szerb temető irányába vezetett. Ott a 15-ös házszám alatt lakott Heindlhofer Róbert, aki Diószegi és Badacsonyi borokat árult.

– Látod most jut eszembe, hogy az árjegyzék mellett számodra egy térképet is kell rajzolnom, hisz nem ismered még a kerület utcáit. – magyarázta Mihály amikor a Heindlhofer ház elé értek.

Mihály hátralépett és hagyta, hogy Józsi cselekedjen. Józsi meghúzta a kapucsöngőt és várt. Pár perc múlva a kisebb bejárati kapun megjelent egy fiatal asszonyka. Amikor meglátta a két

kéményseprőt, rögtön az otthoni ruhájának harmadik gombja után nyúlt.

– Kezét csókolom tekintetes asszony. Az önök hívására jöttünk. Én Mihály mesterúr segédje vagyok. Azért vagyunk itt, hogy megvizsgáljuk a kéményeket és ha úgy látjuk, hogy tisztítani kell azt is megteesszük. – mutatkozott be Józsi.

– Én a Heindlhofer család szolgáló lánya vagyok. A tekintetes asszony bent van a nappaliban. Tessék befáradni. Már vártuk magukat. Napok óta nem lehet főzni a konyhában mert, annyira füstöl a sparhelt. – válaszolt a lány.

– Rögtön megnézzük – ajánlotta Józsi.

Amikor beértek az udvarba ott egy kétlovas fuvarozó kocsi állt a különálló pincehelyiség előtt. Néhány boroshordót gördítettek le a kocsiról melynek oldalához gerendákat támasztottak. A fuvaros és az egyik munkás kötelekkel lassították a hordó gurulását.

Az udvaron félre állva, egy középkorú, jól öltözött ember irányította az egész műveletet.

– Vigyázatok abban a Badacsonyi van. Csak lassan engedjétek nehogy megrepedjen a hordó.

Amikor a hordó földet ért az udvaron már fehérlett a fű. A hó egyre sűrűbben esett. Az idősebb ember, Mihály és Józsi felé fordította a tekintetét. Az idegenek ruházata elárulta kikről van szó.

– Végre megjöttek. Már napok óta nem eszek főtt ételt. Piroska semmit sem képes készíteni azon a füstölgő sparhelten.

– Jó napot gazduram – szólalt meg Józsi. – Én Józsi vagyok a Mihály mesterúr segédje.

– Rendben csak gyorsan tegyenek valamit, hogy ne füstöljön az a tűzhely.

– Igenis. Előbb a konyhába megyünk – ajánlotta Józsi

és Piroska felé fordult – merre van a konyha?

Piroska, aki a két kéményseprő mögött álldogált és várta az utasítást megszólalt:

– Jöjjenek. Majd én megmutatom mi a gond a konyhával.

Amikor bementek, Józsi rögtön leszerelte a bádogból készült elvezető csövet, amely összekötötte a tűzhelyt a falba épített kéményvezetékkel. A csövet belül valamelyest kormosnak vélte, de nem annyira, hogy elfojtsa a lángot és a füstöt.

– Ez rendben lesz csak néhányszor áthúszom rajta a sodronyos kefét. – jelentette ki Józsi.

Úgy is tett. Kivitte a kályhacsövet és az udvaron elővette a hosszú drótkeféjét, hogy megtisztítsa a kormos csövet.

– Várjon ember, ne oda a tiszta fehér hóra. Hogy fog kinézni az udvar ezzel a fekete korommal! – szólalt meg hangosan Róbert, a gazda. – Vigye oda hátra a csövet és ott a szemétdomb közelében kormozzon.

– Igen is, elnézést – szólt Józsi majd az udvar végére sietett és ott végezte el a csőtisztítást.

Miután, azzal megvolt, megkérdezte a cselédlányt merre van a padlásfeljárat.

Róbert gazda okosan, két felé figyelt. Vigyázott a munkásokra, hogy lassan ereszkék le a hordókat nehogy baj legyen belőle és Józsit is, aki a kályhacsővel ügyködött. Amikor meglátta, hogy Piroska Józsit és Mihályt a padlásfeljárat felé vezeti odaszólt:

– Ha már felmennek a padlásra, ne csak a konyhakéményt hanem a szobakéményt is nézzék át. Szerintem annak se ártana egy tisztítás.

– Rendben gazduram – válaszolt Józsi és Mihállyal elindult a padlásfeljáraton felfelé.

Fönt, a padlást tele rakták mindenféle öreg tárgyakkal, üvegekkel és kacattal. Az üres üvegek elfoglalták a padlás nagyobb részét. Az üvegeket térfogatuk szerint rendszerezték. A nagyobbak az ötliteresek a padlás kötő gerendáin sorakoztak. A kisebbek az egy és kétlitereseket pedig polcokra rakták.

A székoszlopokon több különböző átmérőjű hordó abroncs lógott. Még régi széttört hordok is heverték szanaszét. A régi már használaton kívül álló bútorok is helyet kaptak a padláson. A poros asztalon is üvegek sorakoztak. Madzaggal átkötött újságcsomagok heverték az asztal alatt. Két törtlábú szék is az egyik dúc mellett feküdt.

A leglátványosabb tárgy egy henger alakú csukott réz üst volt. Mihály hiába nézegette, nem tudott rájönni, hogy mire szolgálhatott.

– Nézze mester úr, az egy pálinka főző kazán – állapította meg Józsi.

– Hát te azt honnan tudod? – érdeklődött Mihály.

– Vácon, ahol laktam dolgozott az utcánkban egy pálinkafőző mester, akinek pont ilyen kazánja van. Amikor pálinka kellett, hozzá mentünk vásárolni.

– Ezek szerint lehet, hogy Heindlhofer úr is pálinkafőzéssel foglalkozott? – tette fel a kérdést magának Mihály.

– Lehet de, most ahogy látom a borkereskedés a döntő.

Józsi kikerülve a sok régi kacatot odasietett a konyha feletti kéményhez. Amikor kinyitotta a kis kéménytisztító ajtót az első dolga az volt, hogy gyertyát gyújtson és figyelje van-e huzat a kéményen belül. A lángot a kis ajtó mellé közelítette. A láng nem mozdult.

– A kémény annyira tele van korommal, hogy a levegő nem

keringhet benne. A rugós kéménykefével megpróbálom előbb innen, a padlásról felfelé és lefelé megdörzsölni a kémény belső falát.

– Ha az segít akkor nem kell felmenni a tetőre. – magyarázta Józsi.

– Igazad van. De nagyon vigyázz a tető a hótól biztosan csúszós lett. Csak akkor menj ki, ha más megoldás nincs a kémény tisztítására. – utasította Mihály.

Józsi elővette a hosszú drótkefét és előbb felfelé irányította a kéményben és jól megfogatta benne, majd lefelé a konyha fölé irányította. Az utána való lángpróba valamelyest reagált a levegő áramlatára, de nem eléggé.

– Úgy látszik mégis csak, fel kell mennem a tetőre. – állapította meg Józsi.

– Ha fölmész a tetőre, nagyon vigyázz. Jól fogózkodj a taréj cserepekbe. A nappali szoba kéményét majd itt a padlásról tisztítjuk ki. – ajánlotta Mihály.

– Szólok Piroskának, hogy mutassa meg merre van a létra mert, kívülről kell felmenni a tetőre. – állapította meg Józsi.

– Várj előbb körülnézek a padláson. Hátha van szellőztető nyílás, amelyen keresztül kimehetsz a tetőre. – szólt Mihály majd elindult a padlás túlsó végére, ahol a pálinkafőző kazán állt. Ott mögötte meg is találta a tetőnyílást.

– Gyere ide Józsi. Itt van a kijárat a tetőre. – szólt Mihály

Józsi egy faládát tett a nyílás alá, hogy könnyebben tudjon kimászni a tetőre. Amikor azt megtette, Mihály felnyújtotta neki a kéménytisztító golyós kotrót. Miután Józsi eltűnt a tetőn, Mihály lejött a padlásról és az udvarból figyelte Józsit hogyan kapaszkodik a tetőn. Azon izgult, hogy ne essen le. Izgalmában észre sem vette, hogy a hordók lekerültek a kocsiról és Heindlhofer úr Mihály mellé

somfordált.

– Mit keres az a fiatalember azon a csúszós tetőn? Remélem nem esik le. – érdeklődött a gazda.

– Én is remélem mert ez a segédem első munkanapja. A kémény annyira kormos lett, hogy csak felűről lehet rendesen kitisztítani. – válaszolta Mihály de úgy, hogy a szemét nem vette le Józsi-ról.

Rövid időn belül ahogy a golyós kotró bekerült a kéménybe Józsi erőteljes húzogatással fel és lefelé tisztította a kémény járatot majd leszólt Mihálynak:

– Mester úr kérem, próbálja ki, hogy van-e levegő keringés a kéményben.

Mihály felsietett a padlásra és a szokásos módon, gyertyalánggal tett próbát. A láng beirányult a kémény belseje felé, ami azt jelentette, hogy most már van huzat a kéményben.

– Rendben van Józsi a konyhakémény tiszta. Most még a nappali szobából érkező kéményt kell kitisztítani, azt már a padlásról csináljuk. – szólt Mihály Józsinak a kéménylukaon keresztül.

Józsi ügyesen leászott a tetőről és kitisztította a nappali szoba kéményét is. Végül, mind a ketten lejöttek a padlásról és bementek a konyhába. Ott az illesztő lyuknál Józsi kikaparta a kéményből felgyülemlett kormot, amely felhalmozódott és vissza szelrele a sparheltcsövet.

Az egész műveletet Piroska a konyha sarkából figyelte és várta, hogy mikor fejezik be a mesterek a tisztítást.

– Kedves Piroska – szolt hozzá Józsi – Most már begyűjthatja a sparheltet.

Piroska gyorsan odasietett és begyűjtött. A tűzhely most már nem füstölt a láng pedig erőteljesen égett.

– Még ki kell tisztítani a kéményvezetékét a nappaliban. Vezessen oda bennünket. – kérte Józsi.

– Rendben, tessék utánam jönni. De kérem magukat, ne fogjanak meg semmit a kormos kezükkel mert, azt nekem kell majd megtisztítani. A nagyságos asszony nagyon pedáns. – szól Piroska.

– Vigyázunk! – ígérte Mihály

A nappaliban egy szép szecessziós stílusú cserépkályha állt a szoba sarkában. A meleg barna színe és a szép mintázatú eredeti öntvényből készült ajtók kellemes hatást keltettek. A kályha magassága kis híján elérte a mennyezetet. Aki készítette nagy mester lehetett mert, a kályha karcsúságát lépcsőzetesen, három fokozatban keskenyítette. A kályha és a fal közötti elvezető csövet nem lehetett elmozdítani, de szerencsére a padlószínt felett a kályha mögött volt egy kis kéményajtó. Bármennyire is vigyázott Józsi a felgyülemlett, temérdek korom kiömlött a falból.

– Ne bántsák a kormot mert az szanaszét szál – szolt idegesen Piroska – Mindjárt hozok lapátot és kefét, azzal óvatosan feltakarítom.

Míg Piroska ügyködött a cserépkályha mögött a nappaliban megjelent Heindlhofer úr.

– Hogy állnak a dolgok? Mikor fejezik be a kéménytisztítást?

– Kész uram, csak vissza kell helyezni a kéményajtót a falba. – válaszolt Mihály.

– Rendben. Amikor befejezik jöjjenek a konyhába. Ott várom magukat. Ma érkezett az egy éves Badacsonyi fehérbor. Meg kell kóstolnunk.

Mihály nem válaszolt, csak igenlően bólintott. Amikor Piroska befejezte a söprögetést Józsi visszahelyezte a kéményajtót.

Mihály és Józsi feladatuk elvégeztével kimentek az udvarra. Ott kézzel lesöpörték a ruhájukat majd bementek a konyhába. A kis asztal mögött már ülve, pohárral a kezében, várta őket Heindlhofer gazda.

– Jöjjenek foglaljanak helyet. Ma érkezett, négy százliteres hordóban a Badacsonyi olaszrizling. Kóstolják meg ezt a borkülönlegességet. Tavaly novemberben szüretelt, aszúsodott szőlőből készült. Az olasz rizling fajta jellegét kiegészítve, ízben a töppedésből származó zamatok dominálnak. A cukortartalom szép harmóniát alkot az elegáns savaival. – magyarázta sok szakértelemmel a gazda.

– Köszönjük szépen, de még egy helyre el kell menünk. Mivel a nehezebb munkát segédemre, Józsira bízom, én megkóstolom egy pohárral addig míg Józsi kiírja a számlát.

– Akkor mesterúr, ha jól gondolom itt komplett két kéménytisztításról van szó. – kérdezte Józsi.

– Igen. Egy kémény tisztítása húsz korona vagy tíz forintba kerül. Ha kettő akkor az a kétszeresét jelenti. – válaszolta Mihály.

– Koronát írjon Józsi mert abban fizetek. – szól közbe a tulajdonos.

– Rendben Heindlhofer úr. – válaszolt Józsi

Míg Józsi a számlát írta Mihály lassan kóstolgatta a finom rizlinget.

– Be kell vallanom nagyon finom nedűről van szó. Ahogy tetszett mondani a töppedésből származó zamatok dominálnak benne.

– Igen. Ha bármikor bort szeretne vásárolni Cziprián úr, forduljon bizalommal hozzám. Ennek a Badacsonyi rizlingnek az ára literenként 1,20 korona.

Ezek után mindannyian felálltak. Heindlhofer úr kivette a nagy pénztárcáját a nadrágja hátsó zsebéből és kifizette Józsinak a negyven koronát. Távozás előtt csak intettek egymásnak. Kéménysprővel munka után nem szokás kezét fogni.

Piroska megvárta míg a mester és a segéd a kijárat felé indulnak majd fürge léptekkel utánuk sietett. Kifelé menet, Józsi visszafordult és a lány tekintetét kereste. Miután lefigyelték egymást Piroska lesütötte a szemeit.

Amikor kiértek az utcára Mihály megjegyezte:

– Több időt töltöttünk itt Heindlhofer úrnál, mint számítottam. Amikor hívtak, csak egy kéményről, a konyhakéményről esett szó. Most, egy kicsit sietnünk kell mert, a másik ház ahová el kell menünk a Szontai úttól bal oldalra van. Be kell menünk a Schwedidel utcába és ott, a Borz utca végén találjuk meg a 12 házszámot.

Az utca lakói már tisztították a havat a járdáról. Az útjuk a Szontai úton keresztül vezetett. A Mihályék bérháza előtt odaszólt Józsinak:

– Ugorj be Józsi egy söprűért. Gyorsan eltisztítjuk a havat a ház elől. A mesterasszonyt kímélni kell.

Józsi pár perc alatt elvégezte a munkát úgy, hogy gyorsan tovább mehettek.

A tizenkettes számú ház ahová mentek a Borz utca végén volt. Mihály emlékezett az épületre, de nem találkozott a tulajdonossal mert, csak értesítő levelet tett a postaládába.

A ház elé érve a kocsibejáró mellett a kiskapu tárva nyitva állt. Úgy döntöttek, hogy nem csöngetnek, hanem egyszerűen bemennek az udvarba és megkeresik a házigazdát.

Amikor beléptek, egy rendezett, ápolt előudvart látták, melyet ez alkalommal fehér palást takart. A hó ellepte az egész

területét. Az udvar első részében a hótakaró alatt virágágyások sorakoztak. Még a ház homlokzata elé is, amely nem az utcafrontra épült, rózsákat ültettek. A bokrok rendre vissza lettek metszve. Így várták a telet. Az épület homlokzatának nagyobb részét borostyán levelek borították. A hosszú verandás lakóház párkánya is tele volt kaspókkal, de azok most üresen álltak.

Valószínűleg a pázsit is rendezett volt, de most csak a fehér hótakaró látszott. Nemrég lovaskocsi jöhetett az udvarba, mert kocsikerék nyomai tanúskodtak erről.

Az udvarban nem vettek észre senkit, ezért Mihály elkiáltotta magát:

– Hahó... Jó napot... Megjöttek a kéményseprők.

A jelentkező szavak után a lakóház felé vették az irányt.

Csodálkoztak, hogy az udvar belső, második része egész másként nézett ki. Sokkal sivárabb, ápolatlanabb volt. Ott a sárga levelű borbolya és a vérborbolya bokrok fehér sapkái mögött egy tíz méter átmérőjű futtatót készítettek. A karámot fehérre festett lécekkel és oszlopokkal kerítették el. A lovak delelőhelye mögött hosszú, több ajtós, lóistálló épült. Az istálló kinézése is rendezettnek látszott. A látottakból az derült ki, hogy valaki az egész udvart és az épületek külső részét rendszeresen gondozhatta. Mihály feltételezte, hogy a tulajdonos biztos gazdag ember lehet.

Amikor már úgy döntöttek, hogy bekopognak a lakóház egyik ajtaján az istálló mögül szabályos patadobást hallottak. Pár perc múlva megjelent egy fehér csődör, egy Lipicai ló melynek hátán egy jól öltözött fiatal lány lovaglott. Mihály úgy mérte föl, hogy a lány körülbelül tizennyolc és húsz év körüli lehet. Fehér, hosszú ujjú rövid prémbundáját nyakig begombolta. Kipirult arca mögött a fekete göndör haját részben a szőrmebojtos sapka takarta. A rajta

lévő világos barna gyapjú szoknya olyan különlegesen szélesnek tűnt, hogy a nyeregben ülve, széttett lábakkal átkarolta a ló hátát. Mihály eddig, a Budapesti Városligetben csak olyan lovagló asszonyokat vagy lányokat látott, akinek mindkét lába a ló jobb oldalához simult. Az ilyen lovagláshoz különleges nyeret készítettek a szíjártók.

Mindketten csak akkor ámultak el igazán, amikor, a lány átdobta jobb lábát a jó farán és emiatt a szoknya közepe szét nyílt. Mégis a lány combjai takarva maradtak. Csak a disznóbőr csizmák villantak ki a ruhadarab alól.

Amennyire a férfiak elképedtek, úgy a lóról leugró lány felvidult a kéményseprők jelenlététől. Fűrge mozdulattal a ló hajtószárát a karám egyik oszlopához kötötte és erőteljes léptekkel a két férfi irányába indult.

A férfiak attól tartottak, hogy szidás éri őket mert, hívás nélkül betolakodtak a magántulajdonú udvarba. Ezért Mihály szelíden kicsit hátrálva megszólalt:

– Mi kéményseprők vagyunk. Meghívásra jöttünk, de nem találkoztunk még a házigazdával. Tudna ebben segíteni?

– Persze, hisz én vagyok Lajos lánya. Amint láthatták most jöttem vissza a délelőtti lovaglásból. Még mielőtt szólok apámnak a fiatal legény seprűjéből kilopok egy szálát.

Józsi megdermedt amikor újra meglátta, hogy a lány szoknyája minden lépés után szétnyílik, de a combjait akkor sem láthatta. A lány ezen csak mosolygott, Józsihoz lépett és kérdés nélkül kitépett egy szőrszálát a kéménytisztító keféjéből.

– Ezt mindig magamnál fogom tartani mert, a hiedelem szerint biztos, hogy szerencsét hoz. – mondta a lány, majd folytatta:

– Maguk még nem láttak nadrágszoknyát?

Mindketten nemlegesen rázták a fejüket.

– Egy Olaszországi Elza nevezetű ruhatervező találta ki azok a lányok számára, akik szeretnek kerékpározni. Nekem nagyon is megfelel a lovaglásra is. Ez egy szoknyának látszó, bőre szabott nadrág, amelyet a nők főleg sportoláskor viselnek. No de, megyek megkeresem apámat.

Amikor a fiatal lány elindult a lakóház felé az istállóból megjelent egy idősebb parasztruhába öltözött ember. A lány felé közeledett, de útközben levette a fejéről a kalapját.

– Rózsika kisasszony, akkor bevihetem a Pauluszt az istállóba vagy hagyjam a karámban.

– Nekem mindegy Józsi bácsi, csak mivel jól megizzasztottam le kell először csutakolni majd csak utána használja a szörkefét. – válaszolta Rózsika majd a Mihály felé fordult – Mindjárt szólnok apának.

Rózsika táncos léptekkel felsietett a verandára majd eltűnt az egyik bejárati ajtó mögött. Mihály addig megszemlélte a ház tetejét. Három kémény volt rajta.

Kis idő múlva ugyan azon az ajtón megjelent három ember. Kezeikkel hadonászva magyaráztak valamit egymásnak. A mikor az egyik közülük észrevette a kéményseprőket odaszólt:

– Mindjárt jövök csak kikísérem a vendégeket.

Mihály és a segédje várakozva maradtak az udvar közepén, míg a három férfi egymásközt vitatkozott. Szaváikból Mihály megtudta, hogy a két vendég a lóversenyek intéző tagjai. Az egyik Bezeredy István a másik pedig Fernbach Antal volt. Már majdnem mind a hárman kiértek a kapun amikor az egyik vendég, Fernbach Antal visszaszólt Mihálynak.

– Nálam is kell kéményt tisztítani. Elvállalná a munkát.

– Természetesen gazduram, de remélem a Szelencse körzetben lakik. Mert én csak ebben a körzetben dolgozhatok.

– Igen. Én az Orgona utcában lakom tízes szám alatt. Oda kellene jönniük.

– Rendben Fernbach úr, de csak a hét végén, pénteken jöhetünk mert, az egész hét már be van táblázva.

– Az is megfelel. Akkor várom magukat pénteken.

– Most már én is sorra jövök – szólalt meg a végül Lajos a házigazda.

– Látom, három keményről van szó, Melyiket kell tisztítani – érdeklődött Mihály.

– A leghátsót az a konyhakémény. Nem bánnam, ha a másik kettőt is átnézik. Legyenek készek a fűtésre mert, amint látta, ma már leesett a hó.

– Rendben, merre van a padlásfeljárat. Előbb a kemények felső részeit kell átnézni és kitisztítani.

– Amikor a konyhakémény kész lesz, akkor jelentkezzenek nálam mert, a hálósobában fekszik a feleségem. Beteg, és ott nem szabad hangoskodni.

– Mindenképpen szólunk.

– Jöjjenek, megmutatom a padlásfeljáratot.

Mindhárman elindultak a főépület hátsó részéhez. Ott egy csapóajtó mögött, kis füstölőt helyeztek el. A füstölő mellett állt a létra. Azon kellett felmenni a padlásra.

Mindkettőjük várakozásainak ellenében a padlás rendezettnek látszott. A legtöbb dolog, ami oda felkerült, az a lovakkal volt valami módon kapcsolatban.

Az első szembetűnő tárgyakat, a nagy kocsikerekeket egymás mellé, felállítva helyezték el a székoszlophoz. A szembe levő

székoszlopnál viszont, a parasztszekér fenékdeszkája, oldalzárja a rúd és a két tengely feküdt. Mihály úgy vélte, a használaton kívüli szekérnek majdnem az összes részeit a padlásra hordták.

A vastag fogópár gerendán két javításra szoruló nyereg lógott. Az egyiknek hiányzott a jobb kengyele a másiknak pedig meg volt hasadva a hátsó kápája.

A következő fogópáron lógott egy egész egyfogatos lószerszám. A rend és a különböző drága lószerszámok annyira elbűvölték mindkettőjüket, hogy elfeledkeztek arra, hogy miért is jöttek fel a padlásra. Mihály észbe kapott és megszólalt:

– Akkor Józsi, nézzük meg mi van azzal a konyhakéménnyel.

– Rögtön mester úr.

Amikor kinyitották a kéményajtót rájöttek, hogy annak a belső falán nincs sok koromlerakódás. Valami más lehetett, ami megakadályozta a kéményhuzatot. Józsi bedugta fejét a kéménybe.

Rögtön észrevette mi a gond. Egy téglá szorult be a járatba. Valószínűleg a téglá a kémény felső pereméből zuhant bele. Mihály már találkozott ilyen helyzettel. Az erős szél lökhette be. Az udvar felől nem is látszott, hogy megrongálódott a kémény mert a szomszéd oldaláról esett le.

Józsi benyúlt hosszú karjával és kivette a felakadt téglát. Ha már ott voltak, akkor a hagyományos kéménykotróval kitisztították a kéményt. Ezek után a középső kéményhez siettek. Az terebélyes építmény volt mert két szobából távolodott el rajta keresztül a füst. A lefelé vezető garatokat golyós kotróval kitisztították. Hogy mennyi korom lehetett bennük azt majd csak akkor tudják meg, ha lementek a szobákba.

Átnézték a harmadik kéményt is. Azt teljesen rendben

találták. Elenyésző mennyiségű korom lepte el a belső oldalait.

Amikor lementek a létrán Lajos gazda már várta őket.

– Fönt a padlásrészen kitisztítottuk a kéményeket. A konyha feletti kémény azért nem húzott mert, egy téglá esett be a kémény-padkáról. Innen az udvarból nem látszott mert, a szomszéd felől verte le az eső vagy a szél. Most a konyhát és a szobákat kell átnéz-nünk mert a korom oda potyogott.

Elsőként a konyhába mentek. Mihály rögtön észrevette, hogy a konyhaberendezés újszerű. Hasonlított arra amilyent Czett-neréknél látott. A kék mintás fajansz lapokkal díszített sparhelt mellett ott volt mindaz, ami egy jól felszerelt konyhához tartozik. A konyha közepén állt az ebédlőasztal négy székkal. Egy középkorú asszony, egyszerű ruhában, fehér köténnyel a derekán és gumival szorított fehér szakács sapkával a fején, nagy edényben kenyeret dagasztott. Amikor a kéményseprők beértek a konyhába, az asz-szony rögtön tudta mi fog történni. Ezért abbahagyta a dagasztást és az edényt letakarta fehér abrosszal, majd kiment a konyhából. Lajos csak annyit mondott:

– Ez a mi Mariskánk a házvezetőnőnk.

Józsi rögtön a tűzhelyhez ment és levette az elvezető csövet, hogy azt megtisztítsa. Tanulva a Heindlhoferék házánál történte-kből nem az udvaron kormozott, hanem hátra ment a szemétdob-hoz. Ott tisztította meg a kályhacsövet. Amikor az elvezető cső a helyére került a konyha használatra készen állt. Következhetek a szobák.

– Várjanak egy pillanatra. Szeretnék beszólni a feleségem-nek, hogy itt vannak a kéményseprő mesterek, nehogy megijedjen, ha meglátja magukat. – szólalt meg Lajos az ajtó előtt majd belé-pett a hálósobába.

– Remélem nem fél tőlünk mert, a hiedelem szerint mi csak szerencsét hozhatunk. – jegyezte meg Mihály.

Néhány perc múlva, Lajos beinvitálta a mestereket a hálószo-
szobába.

– Jöjjenek nyugodtan.

A hálószo-
szoba, amelybe beléptek tágasnak tűnt és egyszerűen, de ízlésesen lett berendezve. A kétszemélyes széles ágyat úgy alakították ki, hogy a két különálló ágyat egymás mellé helyezték. A fej-
támlát valamivel magasabbra készítette az asztalos, mint a lábaknál lévő ágyvéget. Az ágnak ezek a részei tömör, keményfából készültek, a két támla közepét diszkrét kézműves faragvány díszítette.

Az ágy felett a falon, a szakrális alkotásnak remek példája jelent meg. A Szűzanyát félalakos testtartását rózsaszínű ruhában, kék köpennyel ábrázolta a festő. A karján a meztelen Gyermeke, egy párnán ülve, gyengéden simogatja bal kezével az anya arcát.

Amikor Mihály meglátta a festményt rögtön a híres Raphaelra gondolt. Lajos észrevette Mihály tekintetét megnyugtatta:

– A képet bizonyos Batoni olasz festő másolta. Amikor Bécsben jártunk a feleségemmel ő vásárolta meg a múzeum előcsarnokában.

Lajos helyreigazítása után Mihály csak bólintott és tovább nézegette a hálószo-
szoba bútorait.

Az ágyak lábánál egy biedermeier pamlagot helyeztek el. A szoba jobb oldalán három részből álló tükör készlet díszelgett mely előtt jobb és bal fiókos sminkelő asztal helyezkedett el.

Az asztal előtt egy biedermeier fotel is állt. Mindez arról árulkodott, hogy a háziasszony nagyon is ad magára.

Közvetlenül az ágyak és a sminkelő asztal között egy hatalmas három ajtós ruhaszekrény állt melynek a középső ajtajára

tükröt szereltek. A sok tükör a szobában azt jelenthette, hogy a háziasszony szerette nézegetni magát a tükörben. A padlót széles, vastag, bolyhos levélmintákkal díszített szőnyeg takarta el.

A cserépkályha a másik fal sarkánál állt, fehér, mázas kerámiacsempékből épült. A gótikus kályha a toronyformát utánozta. A tűztér kocka alakú alsó rész felett kerek felépítmény emelkedett, kupolával lezárva. Bár Mihály, Budapesten sok helyen járt, ilyen szép formás egyedi, hagyományosan működő cserépkályhát még nem látott. A hófehér kályha valószínűleg a Zsolnai porcelán üzemben készült.

Csak, amikor közelebb lépett a kályhához akkor vette észre, hogy az ágyban valaki fekszik. Egy nagyon sovány, ráncos arcú, idős nő feküdt nyitott szemekkel. A teste alig domborította ki a takaró felületét.

A cserépkályha mögül a kis ajtón keresztül Józsi óvatosan távolította el a kormot. Olyan ügyesen söpörte össze, hogy utána nem kellett tisztogatni a padlót.

Ezek után Rózsika szobája következett. Az a hálószoza mellett volt és csak a gangról lehetett bemenni hozzá. Lajos bekopogott a lánya szobája ajtaján és szelíden megszólalt:

– Rózsika, drága kislányom, bejöhetünk? A mestereknek meg kell nézniük a kémény járatot.

– Rendben jöhetnek – érkezett a rövid válasz a lány szobaajtaja mögül.

Amikor benyitottak, Mihály rögtön észrevette, hogy a lányos szoba kisebb, mint a hálószoza, amelyben az előbb jártak. Olyan rendetlenség uralkodott benne, hogy a bútortatot alig lehetett felismerni. Az ágy nagyobb részén szétterített ruhák feküdtek. A szekrény nyitva állt és színültig tele volt zsúfolva ruhákkal.

Még a nyitott ajtó szárnyán is lógott egy estélyi ruha.

Rózsika rózsaszínű, hosszú selyem áthajtos ruhában ült a varrógép mellett és kézzel varrta az egyik szoknyájának a felhajtását. A varrógép felett a falon egy nagy berámázott fénykép állt, amelyen Rózsika a lipicait lovagolja.

– A lányom a tanítóképzőbe járt, de nem érdekli a tanítás. Ruhatervező szeretne lenni. Ezért vásárlom neki a ruhákat és a ruhaanyagokat. Még külföldi divatlapokat is rendeltem Budapestről.
– kicsit szomorúan állapította meg Lajos.

Mihálynak a látottak után teljesen megváltozott a véleménye Rózsikáról. Amikor először találkoztak kint az udvaron, Rózsika mintha manökenként egy divatlapból jelent volna meg. A sapka a kabát és a nadrágszoknya felvillanyozta a férfiak képzeletét. Most, ahogy meglátták a szobáját és azon belül a nagy rendetlenséget nem hitték el, hogy ugyanarról a lányról van szó.

A kis asztalkán a lány előtt, szanaszét álltak a különböző kinyitott divatlapok. Az egyiken a fedő lapján „USA Womens Fashion Magazine” címet vette észre Mihály. A másikon, amelybe már belelapozott az a „Ladys Pictorial Magazine” volt. Legalul ki-kandikált a Párizsi „Vogue” is.

– Mit fognak most itt csinálni – kérdezősködött a lány – Remélem nem kormozzák be a ruhákat.

– Nagyon vigyázni fogok kedves kisasszony, de ha gondolja el is lehet rakni a ruhákat a szekrénybe. – ajánlotta Józsi.

– Az nagy munka lenne. Erre mos nincs időm, inkább vigyázzon fiatalember.

– Józsi, Balázs Józsi a nevem – szólalt meg Józsi, majd a cserépkályha felé vette az irányt.

A Mária Terézia-korabeli sárgás színű majolika kályha

egyszerű formája és címeres csempéi közel sem voltak olyan bájosak, mint a hálósobában látott gótikus kályha. Józsi ezzel a kéménnyel is óvatosan dolgozott. Ettől függetlenül gyorsan akart végezni mert idegesítette a nagy rendetlenség. E mellett Rózsika még idegesítette is utasításaival:

– Ne arra lépjen. Vigyázzon a ruhára. Ne fogja meg a varrógépet...

Amikor a segéd a kéményajtóhoz jutott Rózsika abbahagyta a varrást és Józsi háta mögé állva figyelte a műveletet.

Józsinak a nagy igyekezetében és a folytonos hajolgatásban kicsit lecsúszott a nadrágja és kilátszott a mezítelen dereka. Ezt csak Rózsika láthatta, de nem szólt erről semmit, csak kuncogni kezdett.

– Még a nappalit kell leellenőrizni – szolt egy kicsit idegesen Lajos – de azt csinálja meg a segéd egyedül. Maga Mihály jöjjön velem majd megmutatom a lovaimat.

– Rendben Lajos gazda már is megyek. – válaszolt Mihály.

Józsi bement a nappaliba Mihály pedig kísérté Lajos gazdát az istállók felé. Úgy, mint ahogyan kívülről is látszott az istálló szakszerűen épült. A különálló épületben melegebb volt, mint kint a havas udvaron. Belső beosztását, a lovak állásait az istálló hosszában osztották be egy sorban. A lóállások az úgynevezett bokszok, ketrecek mérete megfelelt a luxus lovak kötelező szélességének és hosszúságának.

– A lovak legyenek melegvérűek, szívósak és villámgyorsak, nekem az a tökéletes lófajta. Igyekeztem összegyűjteni a legismertebbeket és a legjobbakat. – kezdte mondani egészen felhevülten Lajos.

Amikor az első lóálláshoz értek, Lajos megsimogatta az

ott lévő fekete ló fejét melynek a homloktól az orrig szélesebb fehér sáv húzódott.

– Ez a Szomjas, egy angol telivér. Melegvérű ló. Angliában tenyésztették ki a 17-18. században. A spanyol és az arab ló játszott nagy szerepet kialakulásában.

Mihály végignézett az istállón és megijedt. Még öt lóállás volt előttük. Ha Lajos mindegyiknél megáll és elmagyarázza a ló eredetét, akkor sohasem jut haza. Ilyenkor sajnos türelmesnek kell lennie mert Lajos gazda továbbra is az ő kuncsaftja marad. Hallgatnia kell és tűrni a sok dicsekvését.

A következő egy Holstein származású ló volt, amelynek nevét nem is igyekezett megjegyezni. Lajos elmondta, hogy észak Németországi tartományból származik. Azután következett a Lipicai, annak megjegyezte nevét mert a lánytól is hallotta. Azt a lovat Paulusz-nak szólították. Utána következett a nóniusz és a végén a gidrán ló.

Az utolsó bokszt után az istállóban készítettek egy kis szeparét asztalkával és három támla nélküli székkal.

– Jöjjön mester úr, szeretném kikérni a véleményt egy dologról. – szolt a végén Lajos majd, Mihály vállára tette a kezét és a szeparé felé invitálta.

Mihály nagyon megijedt mert ha az előbbi lovakról fog valamit kérdezni Lajos akkor nagy bajban lesz mert, elfelejtette a felét annak, amit a gazda a lovairól mondott. A végén leültek az asztal mellé. Abban a pillanatban az oldalajtón megjelent az öreg Józsi bácsi és a gazdához lépett.

– Mit szeretnének meginni gazduram.

– Hozzon abból a barackpálinkából, amit a versenybíró Szemző Istvántól kaptam.

– Rögtön gazduram – válaszolt az öreg és eltűnt a kis melékajtón.

– Láta Mihály úr ezeket a lovakat. Egyik szebb és gyorsabb, mint a másik. A Szomjással a Budapesti pályán és több vidéki versenyen már díjat nyertem. A Paulusz is már nyert a Zombori pályán.

– Azon a pályán amelyik ott a Szontai út végén van. – kérdezte Mihály.

– Igen. A nyeremény rendszerint csak pénzösszegeből áll. Én ezt szeretném megváltoztatni. A pénz gyorsan kicsúszik az ember kezéből. Az összeg mellett, szerintem oklevelet és főként érmet vagy serleget kapjon a nyertes. Az valami maradandó lenne. Amikor maguk megérkeztek, erről vitatkoztam Bezerédy Istvánnal és Fernbach Antallal, akik a Zombori verseny intézőség tagjai. Szerintük az ilyesmi fölösleges mert, az elnök Szemző István is ezen a véleményen van.

Mihály egy ideig gondolkodott mielőtt válaszolna. Úgy döntött, hogy legjobb az lenne, ha Lajos gazda véleményét bizonyítaná.

– Gondolom, hogy....

Mihálynak nem sikerült befejezni a mondatot mert az istálló bejáratán megjelent Józsi, Rózsika kíséretében. A lány mintha újra változáson ment volna keresztül. Kifésült haja a válláig ért. Hosszú, vastag francia bársonyból készült kabátot és szoknyát viselt.

A bordó hosszú ujjú kabát felső részét a derekáig karcsúsítottak szabták. A gallér széleit vékony fekete csipkével szegték be. Elöl a kabát két oldalát a mellmagasságtól a derekig három rövid kétgombos sujtás fogta össze. Dereka alatt a vastag kabátszövet harangszerűen szélekedett. A szabását úgy tervezték, hogy az eleje sokkal rövidebb legyen, csak térdmagasságig ért. A lábait a kabát

alatt egy fekete anyagból készült bokáig érő szoknya védte.

Mihály részeltessen szemügyre vette Rózsika kabátját, de a szavak hiányában csak annyit kérdezett:

– ...Kész a kéménytisztítás a nappaliban?

– Igen mester úr. – válaszolt Józsi helyett Rózsika – Figyelek egy sem korom sem esett le a padlóra. Józsi nagyon ügyesen dolgozott. Úgy döntöttem, hogy most megmutatom neki a lovakat, maguknak pedig a magam tervezte új kabátomat. Ezt a komplettet én a középkori pestisdoktor kabátnak hívom.

– Rendben... Ti csak nézzétek a lovakat... mi hol is hagytuk abba... – szólt Lajos.

Mihály megint nem tudott válaszolni mert az öreg lovász belépett az istállóba tálcával a kezében. Letette a poharakat az asztalra majd öntött az üvegből.

– Egészségünkre. – emelte fel Lajos a poharát majd koccintott Mihállyal.

Ezek után Mihálynak elég ideje maradt, hogy megfontoltan fejtse ki a véleményét a díjazással kapcsolatban.

– Szerintem az eredmény elérésében nagy szerepe van a lónak is. Lebecsülendő lenne, ha a ló nem kapna kitüntetést. Szerintem, ha a győztes versenylónak a szemzótartójára egy nagyobb kokárdát tűzne a versenybíró a hajtónak vagy a ló gazdájának érmet vagy serleget adnának a pénz mellett, az elég maradandó elismerés lenne.

– Igaza van Mihály úr, látja jó, hogy beszélünk róla. Én a kokárdára nem is gondoltam. – fejtette ki Lajos gazda, akinek a szemei hol Mihályt figyelték, hol pedig Rózsikát nézte.

– Azt hiszem most már végeztünk maguknál Lajos gazda. Józsi mindjárt kiírja a számlát. – fejezte be Mihály.

Miután elbúcsúztak Lajos gazdától Mihály megjegyezte:

– Láthatod magad is a kéményseprés megbecsült szakma. Amelyik házba betoppan a kéményseprő, ott rendszerint örömmel fogadják. Leültetik, megkínálják majd kifaggatják a környékbeli eseményekről. Nekünk még a vágóhíd maradt hátra, de ma már nem érünk oda. Majd holnap.

28. A lehangoló álom

Mihály a fekete kéményseprő ruhájában lovagol. Az utat és körülötte lévő tájat olyan vastag köd borította, hogy mindössze néhány méterre lehetett ellátni. A pej ismerte az utat, Mihálynak nem kellett őt irányítania.

Egy pillanat után a ló megtorpant. Megérezte a veszélyt. Mihály leugrott a hátáról és pár lépést előre ment. Széles folyót látott maga előtt. Bár a víz másik oldalát nem látta a köd miatt, tudta, hogy folyóról van szó. Ezt onnan tudta mert, látta, hogy épp egy száraz farönk, sok kiálló ággal sodródik el a part mellett.

Nem tudta mitévő legyen, de mindenképp át akart jutni a folyó túloldalára. Míg azon töprengett, hogy forduljon-e vissza és keressen egy hidat vagy átjárót, a víz felett megjelent egy apró fényforrás a messzeségből. A pislákoló lángot kolomphang kísérte.

Mihály várt. Jól tette mert a fényforrás egyre növekedett.

Végül egy deszkából és fatörzsekből összetákolt tutaj érkezett a partra. A fényforrás az árbócra kötött viharlámpától eredt.

A kis kompon csak a komphajós állt evezőlapáttal a kezében. Az öreg szakállas ember, fekete elől gombolós, nyaktól bokáig érő, vastag vászonból készült, kabátszerű ruhát viselt. Fejét fekete kerek sapka, a skufián, fedte a haját. Egyértelműen ortodox pópa lehetett.

– Maga át akar kelni a lóval a folyó másik oldalára. – kérdezte a pap.

– Igen. Ha kell segítek evezni. – válaszolt Mihály.

– Akkor jöjjenek fel a kompra.

Mihály megfogta a ló gyeplőjét és rávezette a kompra majd az árbóchoz kötötte. Az árbóc másik oldalán egy csukott faláda állt. Mihály arra gondolt, hogy a komp javítására való szerszámok vannak benne.

– Fogja a másik lapátot, már mehetünk is – szólt a pópa.

Mihály nem ellenkezett és a tutaj elindult a folyó másik oldala irányába. A folyó közepén a köd gyorsan felszállt, mintha sosem lett volna ott. Homokos partvonal tárult eléjük, amely mögött egy hosszú erdővel borított domb húzódott. A partról egy kanyargós út vezetett az erdő felé.

Amikor átértek, Mihály megköszönte a fuvart majd a lóhoz lépett, hogy levezesse a tutajról.

– Várjon jó ember. – állította le pópa. – Az erdő másik oldalán pestisjárvány van. Így nem mehet oda. Védőruha kell magának.

Mondván ezeket a szavakat a pópa megfordult és kinyitotta a faládát majd kivett belőle egy hosszú viaszkos köpenyt és

egy a madár csőrére hasonlító maszkot.

– Ez a pestisdoktorok ruhája. A hosszú viaszos köpenyt, valamint a madárcsőrre emlékeztető maszknak az a célja, hogy minél kevésbé érintkezzen a halottakkal és az őket körülvevő fertőző levegővel.

Mihály szó nélkül felvette a köpenyt és a maszkot. A maszkban megérezte az illatos növények szagát. Az arra szolgált, hogy megakadályozza a rossz levegő belélegzését. E mellett még egy vékony botot és egy fehér vászontáskát is kapott a vállára.

– Mi van a táskában – érdeklődött Mihály mert nehéznek érezte.

– Egy másik maszk, amely majd később megvéd a rossz, ködös levegőtől. – magyarázta a pópa.

Mihály megköszönte az ajándékokat és felugrott a lóra.

A dombon túl, egy kisváros főterére érkezett. Ott igazán rémisztő látvány fogadta. A magas kőfalakkal bekerített téren a porban, szerteszét feküdtek a félig lemeztelenített halott férfiak és nők tetemei. A tér egyik sarkában hatalmas máglya lángolt. Néhányan, akik még éltek, szereteteiket karjaikon vitték, vagy a földön vonszolták a lángoló tűz felé. Voltak olyanok is, akik a halottjaikat szekérre emelték, hogy a temetőbe szállítsák őket. Több, palásttal borított hordszék is állt a téren a magas kőfal mellett. Mihály nem tudta, hogy halott uraságok vagy élő emberek bújtak el bennük.

Mihály a lovát úgy irányította, hogy óvatosan kikerülje a földön fekvő halottakat. Lassan haladva a tetemek mellett, síró emberek könyörögtek neki segítségért.

Úgy tett mintha nem hallaná őket. Nem mert leszállni a lóról mert tudta, hogy nem tudna szabadulni a betegektől.

Sikerült kilovagolni a térről és elindult az előtte lévő síkság felé.

Nem sokat kellett lovagolnia, hogy egy vastag gerendából készített fakereszt mellé érjen. Ott egy pillanatra megállt. Levette a pestisdoktor köpenyét és összetekerve a nyereg mögé kötötte.

Épp indulni akart, amikor a kereszt mögül valaki megszólalt.

– Nem hiszem, hogy tovább tud lovagolni mert, nekem sem sikerült.

Mihály követve a hangot megkerülte a keresztet. A másik oldalon a magas kereszt lábánál, egyenruhás katonát látott, aki ült a fűben és fejét nekitámasztotta a kereszt talpának. A katona lábától kezdve egy hosszú kanyargó lövészárók húzódott a domb lejtős oldalán. Néhány lépésre az ároktól egy fehér lipicai lótetem feküdt. Hasát már széttépték a vadak. A varjak is rátaláltak és károga lakmároztak.

– Mi történt. Te megsebesültél?

– Igen, de nem lövedéktől, hanem valami torokmaró füsttől. A fehér ködszerű füst messziről érkezett. Ha egy órával előbb jössz, téged is leterít a lovaddal együtt. – magyarázta a katona.

– Most itt nem látok semmilyen füstöt. – nézett körül Mihály.

– Igen mert nemrég felszállt és eltűnt. – magyarázta a katona.

– Vigyelek el valahová? – kérdezte Mihály.

– Igen de, sajnos a köd irányába kell menni. Van nálad bármilyen maszk?

– Nem tudom. Megnézem mi van a fehér válltászámban.

Mihály kinyitotta a táskát és egy különleges elasztikus maszkot talált benne. Kezében tartva megkérdezte a katonát:

– Ilyesmire gondolsz?

– Igen. Nekem is van. Megkésve vettem fel ezért elvesztetem az erőmet. Így kell felvenni. – mutatta meg a katona.

A katona felhúzta arcára a maszkot. Félelmetesen nézett ki benne. Látását két kerek üvegből készült ablakocska biztosította. Lélegezni pedig egy otromba kerek szűrőn át tudott. A katona néhány perc múlva levette a maszkot, hogy beszélni tudjon Mihállyal.

– Tedd fel te is és ketten elindulunk lóháton. Ha szerencsénk lesz a mérgező köd elszáll más irányba és nem találkozunk vele. De, ha még valahol a környéken van azt a lovad megérzi.

Úgy is lett. Mindketten felmásztak a ló hátára. Talán egy vagy két kilométert tettek meg amikor a ló összerogyott alattuk. Mihály segíteni akart a szerencsétlen állatnak, de nem bírta feltámasztani. A maszk felé nyúlt kezeivel, hogy levegye és levegőhöz jusson amikor a katona a maszkon keresztül rákiabált:

– Ne... ne tedd!!! Ha leveszed, meghalsz...

Mihály izzadva ébredt. Janka már nem feküdt mellette. Készítette a reggelit. Amikor meghallotta, hogy Mihály ébren van, hozzá sietett.

– Valami rosszat álmodhattál mert, sokat nyögtél az éjjel.

– Hát igen. Nem is szeretnék gondolni rá.

Reggeli után Mihály és Józsi a vágóhíd felé vették az irányt. A nagy kapubejárat felett félkör alakú cégtábla jelezte a vágóhíd tulajdonosának nevét. Közvetlenül az őr bódéja mellett mézsárszék épült. Amikor az őr meglátta, hogy jönnek, az iroda felé irányította őket. Ott a főkönyvelő Vujevich Zoltán várta őket.

– Jó napot mesterek, remélem nem lesz gond magukkal, mint azzal a két csibésszel Bogdánnal és Bélával.

– Biztos nem, mert most én vagyok a kerület felelőse és én mindkettőjüket elbocsájtottam.

– Meg is érdemelték. Mert itt az udvarban kést rántottak egymásra. Különben, Bogdán feleségének, Piroskának itt dolgozik a bátyja a Bálint. Az panaszolta el, hogy a húga és Bogdán elköltöztek Zomborból az eset után.

– Valószínűleg híre ment annak, hogy Bogdán rabiátus és csaló. Ilyen embert nem vesz fel senki munkára. – szögezte le Mihály.

– Hát igen. Én is hallottam valami szerződés kikényszerítésről.

– Akkor uram, mondja meg, melyik kéményről van szó? – szólt Mihály.

– Várjanak, várjanak nálunk nem megy az olyan gyorsan. Előbb megreggeliznek azután következik a munka. – intette le Mihályt a főkönyvelő.

– Én már ettem. – szabadkozott Mihály – és te Józsi? – Én még nem reggeliztem mester úr. – válaszolt Józsi.

– Na látják, biztos van még hely a gyomrukban. Nem engedhetem el magukat úgy, hogy ne kóstolják meg a mi készítményeinket. Elvárjuk, hogy ha máshol is megkérdezik milyenek a Vörös Lajos vágóhidjának a készítményei dicsérik meg őket. Mindjárt szólok Sztévó bácsinak. Ő az üzemi szakácsunk. Ő szokta kiszolgálni a vendégeket.

Vujevich úr elhagyta az irodát majd, pár perc múlva visszajött egy fehér köpenyes idősebb, szakállas emberrel. Mihálynak egy pillanatra úgy tűnt, hogy az öreg Sztévó megszeppent, amikor meglátta, de nem szólt semmit csak köszönésként bólintott.

– Sztévó... Ezeknek a mestereknek, Mihálynak és Józsi

úrnak hozzon valami harapnivalót a raktárból. – utasította a szakácsot.

Sztévó megint csak bólintott majd sietve elhagyta az irodát. Útközben ahogy a raktár felé igyekezett benézett a húsfeldolgozó üzembe. Ott dolgozott Bálint, Krekó Piroska bátyja, hozzá lépett és megszólította Bálintot:

– Tudod kit láttam az irodában?

– Na kit? – érdeklődött Bálint egyszerű hangon.

– Azt a kéményseprő mestert, aki átvette a kerületet Szakálléktól és a te állításod szerint ellophatta az elveszett szerződést.

Bálint elkomorodott és abba hagyta a hús darabolását. Letette a böllérkést és megtörölte a kezét a fehér hosszú kötényébe majd a kijárat felé indult. Sztévó elindult a raktár felé.

Az irodában Mihály mentegetőzött, hogy még nem járta körül az egész várost. Mindössze fél éve lakik és dolgozik Zomborban.

– Bár nem ismerem még Zombor minden részét, de nem találkoztam még Vörös Lajos úr üzleteivel a városban. Feleségem a Vadász kürt szálloda melletti mészárszékre jár.

– Az a Pintinger úr mészárszéke. Vörös Lajos úr egyik üzlete és egyben a legforgalmasabb, itt van helyben, a vágóhíd bejárata mellett. A másik a Széchényi István körúton van. Most épül egy új a Nagytemplom utca sarkán. Szeretném ajánlani kedves feleségének, hogy legközelebb itt a Szontai út végén a vágóhíd mellett vásároljon. Szívesen várjuk igényléseit.

– Igaza van, Zoltán úr, majd emlékeztettem Jankát, a feleségemet erre. – szólt Mihály.

– Különben, büszkén azt is el kell mondanom, hogy Vörös Lajos úr Zomborban született. Itt, a szülővárosában járt iskolába és itt tanulta ki a szakmát Kiss Sándor zombori mészáros mesternél.

Majd 1899-ben önállósította magát. Nagy forgalmú üzletet teremtett Zomborban, ahol az egész polgárság ismeri és becsüli. Jelenleg a zombori mészárosokat képviseli a Budapesti Mészárosok és bőrtértékesítők Szövetkezetében.

Amikor Vujevich úr befejezte a tulajdonos rövid életrajzát az ajtóban megjelent Szétvó alumínium tálcával a kezében. A főkönyvelő utasítása szerint a tálca Mihály és Józsi elé került.

Látszott, hogy nem szűkölködött Vujevich úr a kínálattal, mert a tálcán felszeletelt friss hurka, füstölt kolbász, és két tenyérnyi szeletet a belső részekből készült töltött gömböcből volt. E mellett jó néhány karéj kenyér is feküdt a tálcán.

– Ha gondolja, mester úr, esetleg természetben, áruban is fizethetek. Lehet hús, kolbász vagy szalonna, amit kíván. – ajánlotta Vujevich úr.

Miután Mihály és Józsi az eléjük tett finomságokat végig kóstolták, jöhetett a munka.

– Két kéményről van szó. Az egyik itt van bent az irodában, azzal könnyű lesz a munka. A másik a feldolgozó üzemben van. Most, télen, kell a meleg mert, ott asszonyok is dolgoznak.

– Akkor előbb menjünk az üzembe. Remélem nem gyújtották be a kályhát? – érdeklődött Mihály.

– Nem. Egy hosszában elvágott bádog hordót vittek be és abban, szabad lángon, hosszabb hasított fával tüzelnek. – válaszolt Vujevich úr.

Amikor kimentek, Mihályt és Józsit a könyvelő, az iroda-épület mögé vezette. Mihály elcsodálkozott, hogy ott a szabadban, milyen nehéz körülmények között dolgoznak a böllérek. Az első épületnek csak teteje és egy, deszkából összetákolts oldala volt. A tető alatti részt lebetonozták.

Ott, öt-hat munkás, gumicsizmába, vastag disznóbőr köténybe és felgyűrt ingujjban dolgozott a hidegben. A fiatalabb munkások síltes sapkát, az idősebbeken pedig keskeny karimájú fekete vagy szürke kalapot viseltek.

Mihálynak félre kellett állnia mert, épp egy marhát vezettek oda a tető alá. Gyűrűt erősítettek az orrába. Azon lógott a kötél mellyel vezette a böllér. Amikor elérték a betonlapot, erőteljes nyomással kényszerítette arra, hogy lehajtsa a felét. A másik böllér pedig hosszú élű baltával, taglóval, fejbe vágta olyan erősen, hogy a szegény állat összerogyott.

– Tényleg így ölik le a marhát? – kérdezte sápadtan Józsi.

– Épp rosszkor értünk ide. A vágóhídnak a húsfeldolgozásban ez az első lépése. Másként nem lehet. Sok állatot dolgozunk fel naponta. A taglózás után a nagy súlyú állatokat a hátsó lábuknál fogva emelik fel a padlóról. Szerintem mehetünk is tovább itt nincs kályha és nem is lehet hiszen teljesen nyitott a részleg. – magyarázta az útvezetőjük.

Egy másik böllér vízsugárral lemosta a véres padlózatot. A következő épület már csukott volt. Ott a munkások, böllérek hosszú asztal mellett dolgoztak. A bőrüktől és fejüktől megszabadított állatok oda érkeztek szétszedésre.

A dolgozók fehér kötényekben és fehér sapkával vagy kendővel a fejükön dolgoztak. Főleg férfiak voltak. Csak néhány aszszony állt az asztal végén, ahol a húst szeletekre vágták. Ennek így kellett lennie mert, a csontozás és a nagy állatok részeinek szétvágása elég nehéz fizikai munka. Józsi észrevette, hogy az egyik sarokban, a munkások mögött a felébe vágott hordóban lángol a tűz. A hordó mellett egy henger alakú vaskályha állt.

– Hol van itt a kályha? – érdeklődött Józsi.

– Ott áll a lángoló hordó mellett. – magyarázta a gazda.

Mihály is feltételezte, hogy az lehet mert, az öntöttvasból készült henger alakú szerkezetből jött ki az füstelvezető cső.

– Mivel tüzelnek abban a kályhában? – kérdezte Mihály.

– Az egy pozdorja kályha. Hódságban van egy kendergyár. A tulajdonosa nagyon jól ismeri Vörös Lajos urat. Onnan hozzuk olcsó pénzért a pozdorját. Ahogy látják a hordóra emlékeztető fém kemence, kiváló a kócos hulladék elégetésére. – dicsekedett Vujevich úr.

– Még nem láttam ilyen kályhát, csak hallottam róla. Nagyon gazdaságos.

– Igen de, ha nem jól kezelik gyorsan kormozódik. Ezért hívtuk magukat, hogy tisztítsák ki.

– Szerintem nem lesz gond. Én megnézem az elvezető csövet Józsi pedig felmegy a padlásra és belenéz a kéménybe. – szólt Mihály.

– Itt nincs padlás. Nézzenek csak a fejük fölé...

– Tényleg. Nem is figyeltünk felfelé. Akkor másképp dolgozunk. Én megyek fel a tetőre Józsi pedig lent marad és kitisztítja a kályhacsövet.

– De, mester úr én fiatalabb vagyok nekem könnyebb a tetőre mászni.

– Most rajtam van a sor. Azért én sem vagyok olyan nagyon öreg, hogy ne tudnék felmászni egy tetőre.

– Rendben. Amikor itt befejezték jöjjenek az irodába. Ott várja magukat a másik kéménytisztítás. – utasította őket Vujevich úr és kiment az üzemből.

– A létra...? – érdeklődött Mihály.

– Majd én segítek. – szólalt meg a hátuk mögött Bálint.

Mihály nem tudta, hogy az ember, aki olyan készségesen segíteni akar az Piroska bátyja. Józsi bent maradt az üzemben és a kályha körül intézkedett. Mihály pedig Bálinttal kiment az udvarra. Ott az egyik épület falához támasztva megtalálták a létrát. Olyan hosszú volt, hogy mindkettőjüknek együtt kellett a tetőszerkezethez vinni. Amikor felállították, Mihály a vállára tette a kéménytisztító golyós kotrót és elindult vigyázva a létrán felfelé. Amikor már majd nem felért a tetőre Bálint belerúgott a létra alsó végébe, hogy az a síkos talajon kimozdult Mihály lába alól. Az utolsó pillanatban Mihály belekapaszkodott a tető alatti ereszcsonnába és lógva maradt öt-hat méter magasságban a talajtól.

– Ember! Mit csinál! Tán nem fogta a létrát? – kiabált Mihály.

– De fogtam, csak nagyon csúszós a talaj. – válaszolt nagy hangon Bálint.

A kiabálásra kijöttek a munkások a feldolgozó épületből. Ketten rögtön visszaállították a létrát Mihály lábai alá. Így megmenekült a hatalmas zuhanástól.

– Én nem tettem semmit... Csúszós a talaj. Úgy látszik nem fogtam erősen a létrát. – szabadkozott Bálint.

Józsi is kiszaladt a kiabálásokra.

– Jöjjön le mester majd én elintézem a kéményt fentről.

Ez alkalommal Mihály nem ellenkezett. Remegő lábakkal, lassan lemászott a létrán. A körülötte lévő emberek csak csóválták a fejüket:

– Lehetett volna ez sokkal rosszabb is. Szerencséje van mester úr. – sopánkodott az egyik böllér.

– Nincs semmi baja mester úr? – érdeklődött a másik.

– Nincs, minden rendben. Minden rendben. – válaszolt

Mihály kissé remegő hangon.

Amikor a munkások látták, hogy nincs szükség segítségre visszasomfordáltak a munkahelyükre. Ezek után Józsi ment fel a tetőre és Mihály fogta a létrát. Bálintnak is nyoma veszett.

Józsi ügyesen dolgozott a tetőn. Gyorsan és alaposan megtisztította a kéményt. A szurkot és a kormot a kémény alsó részébe tömörítette. Azt már a hús feldolgozó épületben kellett eltakarítani.

Ott mindkettőjük számára volt mit tisztogatni. Óvatosan csinálták, nehogy felszálljon a korom és érintkezzen a nyers hússal. Amikor Józsi kivitte a kormot az udvarra, Mihály bekukkantott a következő helyiségbe. Ott már asszonyok is dolgoztak. A különféle tölteléket készítették. Egy terebélyes cserépkályhával melegítették a termet. A kályha mellett ott üldögélt lehajtott fejjel és összekulcsolt kezekkel Bálint. Mihály nem szólt hozzá mert nem tudta bizonyítani, hogy a baleset véletlen vagy készakarva történt.

Miután bent az irodában ott is elvégezték a kéménnytisztítást majd leültek Vujevich úr irodájában.

– A munkadíj harminc forint lenne, ha nem gond, akkor húst és kolbászt kérnék, ebben az értékben. – jelentette ki Mihály.

– Rendben. Halottam a balesetről. Örülök, hogy nem történt semmi baja. Majd azért megrovást kap Bálint, hogy miért nem volt óvatosabb a létrával. Ami a húst illeti semmi gond. Nekünk is jobb, ha nem kell pénzt adni. Disznó húsból vagy marha húsból egészítsük ki az összeget?

– Disznóhúsból. – válaszolta Mihály.

– Mindjárt utasítom az egyik böllért, hogy hozzon a karajból és a combból. E mellett, még öt pár füstölt kolbászt is.

Mielőtt elindultak a következő házhoz, amely a Kalap utca végén volt, Mihály úgy döntött, hogy a húst és a kolbászt leadja

Jankának. Ő majd elraktározza a több ebédre kapott húsokat.

Amikor benyitottak a bérházukba, Mihály örömmel elkiáltotta magát:

– Gyere drágám, nézd meg mit hoztam!

Válasz nem érkezett ezért Mihály a konyha felé indult. Ott az ebédlő asztalon csak egy gyorsan írt üzenetet talált:

Elmentem Mártával a piacra. Délig visszajövök.

Mihály nem tétovázott tovább, hanem letette a húst és a kolbászt az asztalra az üzenet mellé és Józsival máris mentek.

Ez az idő alatt Janka Mártával már a kisebb piac felé tartott, amely a Jókai téren a Vadászkürt szállodával szemben. Ott a kocsit szélén helyezkedtek el a kofák.

– Sietnünk kell. Jó lenne, ha tíz óra előtt érnénk a piacra. – ajánlotta Márta.

– Tíz óra után megszűnik a piac? – csodálkozott Janka.

– Nem. Csak azért, mert a zombori vásári rendtartás kimondja, hogy a kofák a piacon, csak tíz óra után vásárolhatnak a termelőktől. Sajnos ezt mindig meg is teszik és az összes árut a piacon felvásárolják és új magasabb áron árulják.

Amikor a Jókai térre érkeztek a templomóra háromnegyed tízet mutatott. A téren csak ideglenes piac létezett ezért a termelők és a kofaasszonyok egymás mellett zsákokban vagy a szétterített lópokrócra tették ki a portékájukat. Nem voltak sokan, talán tizenöt árus állt a kövesút szélén.

Márta már meg tudta különböztetni a termelőt a kofáktól.

– Nézd meg azt a két asszonyt, akik ott állnak egymás mellett. A jobboldali, aki zsákból krumplit árul: kofa. A mellette álló bal oldali pedig parasztasszony, földműves.

– Hogyan tudod ezt megállapítani? – érdeklődött Janka.

– Csak rájuk kell nézni. A kofa mindig valamivel jobban öltözött asszony. Vigyáz arra, hogy tiszta legyen a szoknyája, köténye és egykarú piaci mérlege van. A termelőnek szegényesebb ruhája, néha piszkos szakadt köténybe van. Mivel nem rendszeresen jár a piacra a portékáját kéttálcás öntöttvasból készült konyhamérlegről árulja.

– Akkor olyan asszonyt keresünk, aki termelő. Nekem csak pár kiló krumpli és egy kevés hagyma kell. – ajánlotta Janka.

– Most télen, vermelt krumplit találunk, de hagymát nem biztos. Azt inkább a szombati nagy piacon lehet kapni. Én répát, zöldséget vásárlók a levesbe. Abból mindig van elég mert, azt is vermelik hűvös helyen, mint a krumplit.

Vásárlás közben észrevették, hogy az egyik fiatalabb árus, akiről nem lehetett megállapítani, hogy kofa-e vagy termelő, héjas nagy szemű diót árult. Valószínűleg emiatt többen is megálltak előtte.

Miután megvásárolták a konyhára valókat épp indulni akartak hazafelé amikor hangos vitatkozásra lettek figyelmesek.

A héjas diót áruló asszony nem hozott magával vékát. Ezért minden alkalommal a mellette álló férfi árustól kölcsönözte. A dió árus kofának jól ment az üzlete. Az árut nem csak a dió nagysága, hanem olcsósága tette kurrensé. Emiatt neheztelni kezdtek a jelenlévő kofák. Így az egyik féltékeny kofaasszony ráfogta a szomszédjára, hogy hamis mértékkel mér. Erre a kijelentésre felhördült a férfi, aki kölcsönözte a vékát:

– Mi van...? Az én vékám hamis? – nem tűrte a rágalmazást a férfi és a kofaasszony arcára leadott egy hatalmas pofont. A terebélyes kofaasszony sem hagyta magát. Visszavágott.

Ezek után a piacon lévő kofák két táborra oszlottak.

Lett ott aztán olyan harc szájjal és karokkal, hogy a vevők menekülni kezdtek.

Az egész dulakodás addig tartott míg elő nem került egy követ rendőr és be nem avatkozott a tábor szétválasztásában.

A dulakodás és pofozkodás miatt összekarmolt kofák később úgy árulták portékájukat mintha mi sem történt volna.

– Na, ez a dulakodás biztos bekerül a holnapi újságba. – állapította meg Márta.

Amikor Janka hazaért megtalálta a húst és a kolbászt. Rögön elraktározta és máris kitervezte mit főz másnapra.

Mihály és Józsi késő délután értek haza. Még útközben hazafelé megparancsolta Józsinak, hogy nem mondja el a vágóhídban történt esetet.

– Janka gyereket vár. Nem szeretném, hogy felizgassa magát.

29. A Strumanék

Gyorsan múltak a napok. A Cziprián család megkedvelte Józsit. Mihály annyira megbízott benne, hogy a kéményseprői munka elvégzésének már helyszíneire egyedül küldte. A segéd minden alkalommal becsületesen elszámolt a munkadíjjal. A rendes és becsületes viselkedése miatt, Janka úgy döntött, hogy a fiatal legény részére is főz az ebédet.

Hetente egyszer vagy kétszer Janka találkozott Mártával. A szomszéd asszony többször át járt Jankához mert, rájött, hogy Janka kiválóan főz és sok érdekes receptet tud melyeket Budapesten tanult. E mellett sokszor, arról is faggatta, milyen az élet a nagyvárosban. Márta a szülővárosán és Zomboron kívül nem utazott még sehová. Néha amikor Mihály is otthon volt, Péro pedig nem tanított, ő is átsétált az utca másik oldalára Cipriánnékhoz.

Április elején hirtelen beköszöntött a tavasz. Néhány napon belül kizöldültek a fák. Amióta Józsi átvette a munka nagyobb

részét, Mihály több időt fordított Jankára mert, a babát júniusra várták. Ha több és nehezebb árú kellett az üzletből, Mihály végezte el a vásárlást.

Zomborba költözésük elején, Mihályt nagyon lefoglalta a szerződéssel kapcsolatos gond. Utána pedig sokat dolgozott, így nem jutott arra ideje, hogy jobban megismerje a várost. Most, amikor Józsi nagyjából átvette a kéményseprői feladatokat Mihály a várost járta.

Amikor kizöldültek a fák akkor vette észre, hogy milyen sok fa van a városban. Egy alkalommal amikor találkozott Péróval, beszélgetés közben, Mihály kifejezte csodálatát a zombori zöld területről.

– Csihás Benőnek a volt polgármesternek az érdeme, hogy ilyen sok fa van Zomborban. Egy utcát is elneveztek róla.

– Mikor kezdődött ez a nagy fatelepítés.

– A faültetés az ezernyolcszázas évek végén kezdődött és egész ezerkilencszáz háromig folytatódott. Egyesek szerint, Benő ötlete úgy született meg, hogy amikor az orvos megállapította nála, a tuberkulózist, friss levegőt és erdei sétát ajánlott neki. Erre Benő lusta volt és inkább az erdőt hozta be a városba. Ez az ostorfa a *Celtis occidentalis* az észak amerikai Mississippi államból került ide. – mesélte Péro.

– Egész onnan? Ki hozta ide? – kérdezte Mihály

– Azt sajnos nem tudom, de itt a népi elnevezése: Zsidó meggy. Szeretnék még egy dologról beszélni veled Mihály de, az nincs összefüggésben a fásítással.

– Akkor mond Péro.

– Múlt héten, Buday Gerő hittantanár a Katolikus Legényegylet helyiségében előadást tartott a villanyáram házi használatá-

ról. E mellett bemutatta egyes berendezések villamos energiával való működését. Úgy gondoltam, hogy nagy segítség lenne számunkra is, ha bevezetnék az áramot a házunkba.

– De mennyibe kerülhet az ilyen különleges szolgáltatás? – érdeklődött Mihály.

– Szerintem a villanyáram bevezetése nem kerülhet sokba. Valószínűleg észrevetted, hogy az utcában már állnak az oszlopok a vezetékkel. A vágóhíd már két évvel ezelőtt bevezette a villanyáramot. Nekünk csak az oszloptól a házig kell megfizetni a vezetéket. – magyarázta Péro.

– Budapesten már láttam egyes lakásokban az áram használatát. Az áram a sötét szobák megvilágítására, ételmelegítésre, vagy szobafűtésre szolgált. Szerintem még drága lehet ez a dolog. E mellett mi itt a házban albérletben lakunk. Szerintem talán a tulajdonosnak kéne erről gondoskodnia. – válaszolt Mihály.

– A belváros legforgalmasabb és legfontosabb helyein már pár éve vannak nagy elektromos lámpák. Azok különösen erős fényt árasztanak. Sok üzletben, kávézóban és hétköznapi házban is bevezették a villanyáramot. Ezt az ismerőseimtől hallottam. – érvelt tovább Péro.

Az asszonyok figyelmesen kísérték a beszélgetést. Amikor Jankának úgy tűnt, hogy Mihály nem támogatja az ötletet mert, szerinte drága lenne, megszólalt:

– Talán meg kellene kérdezni egy szakembert, hogy mennyibe kerülne a villanyáram bevezetése. Így szerintem csak találgathatunk.

– Rendben. Itt a kerületben az Orgona utca 20-as házszám alatt van egy elektrotechnikai műhely. Egy bizonyos Szalay Ferenc mester tartja az üzletet. A napokban elmegyek hozzá és megkérde-

zem hogyan lehetne bevezetni a villanyáramot a házba és az menyibe kerülne. – engedett Janka felvetésének Mihály.

Néhány nap után Mihály elsétált az Orgona utcába. Szalay Ferenc műhelye nem volt nagy. Az utcáról lehetett bemenni a sötét egyablakos helyiségbe. Nagyon hasonlított a többi géplakatos egyszerű műhelyére. Amikor elmondta mi járatban van, az idős Ferenc mester csak csóválta a fejét.

– Én nem ajánlom. A Ganz és Társaság nagy erővel igyekszik rábeszélni a lakosságot arra, hogy vezesse be a házába és ezáltal a szobájába a villanyáram világítást. Hallottam már olyan esetről, hogy valakit agyonütött a villanyáram. Különben, én nem sokat tudok a villamos csillárokról és villamos berendezésekről. Talán jobb, ha Teltsh Gáspár üzletébe megy.

– Hol van az ő üzlete? – érdeklődött Mihály mert rájött, hogy nem jó helyen jár.

– A főutcán. Ő villanykörtékkel és lámpákkal kereskedik. Valamint a polgároknak, terveket és számításokat készít az elektromos áram ingyenes bevezetésére. – válaszolta Ferenc mester.

– Egy éve lakom Zomborban de, nem is tudtam, hogy ebben a városban van villanytelep. Hová építették? – kérdezte Mihály mielőtt elhagyta a műhelyt. Arra gondolt, hogy ott is megérdeklőhetné a villanyáram bevezetésének költségeit.

– Az erőmű a Ferenc-csatorna hidja mögött, a Thököly út végén, szinte a csatorna partján épült. Az erőműből származó meleg víz a csatornába áramlik, ezért a Zombori gyerekeknek a kedvenc fürdőhelyük lett.

A következő héten Janka és Mihály elsétáltak a főutцára és felkeresték Teltsh Gáspár üzletét. Már amikor beléptek a tágas helyiségbe, észrevették milyen világos a terem.

A mennyezetről számtalan csillár lógott. Azok közül három világított. Azok tették olyan világossá az üzletet.

A rézből készült hat és nyolc ágú csillárok nagyon hasonlítottak a már ismert gyertyákkal vagy gázzal üzemelő elődjeikre. A különbség abból állt, hogy a gyertyák vagy a gázlámpák helyén Edison villanyégők világítottak.

A csillárok mellett lógott még néhány egyszerűbb felfüggesztett lámpatest. Az egyik, amely érdekes volt Jankának, fehér porcelán anyagból készült domború nyitott lámpaburokkal díszítettek. A felfüggesztése a faliórakéhoz hasonló súly hozzáadásával lehetett változtatni a magasságát.

E mellett voltak nagyon egyszerű lámpatestek is, amelyek csak egy textillel bevont kábelen lógtak. Azok inkább konyhába valóak mert, a kapcsolójukat közvetlenül a lámpa foglalatába építették be.

– Szeretnénk bevezetni a villanyáramot a házba, ahol lakunk. Mennyibe kerülne? – kérdezte Mihály amikor Teltsh Gáspár úr elébük sietett.

– A kábelezés költségei ingyenesek, csak a Bláthy Ottó-féle fogyasztásmérő berendezést és az igényelt lámpatesteket kell megfizetni.

– Ez nekem nagyon hasonlít az ingyenes petróleumlámpa történetére. Még Budapesten halottam. Az egyik kuncaft mesélte, hogy az ezernyolcszázas évek közepén, egy bizonyos Ignác József lengyel gyógyszerész, ingyen osztogatta a petróleumlámpákat. Ezt azért csinálta, hogy utána nála vásárolják a petróleumot. – mesélte Mihály

– Uram, én nem ismerem ezt a történetet, de azt tudom, hogy ez az ajánlat a zombori Ganz és Társaság villanytelepétől

származik. Ők fedezik a villanyáram bevezetésének költségeit. Különben, kedves uram maga hol lakik?

– A Szontai úton...

– Akkor semmi gond. Ott a villanyáram bevezetése nagyon egyszerű mert, a vezetékek már az utcában vannak. A vágóhíd tulajdonosa, Vörös Lajos úr két évvel ezelőtt beköttette a villanyáramot a vágóhídra.

– Mihály... Ne gondolkozz... Vegyünk meg két egyszerűbb felfüggeszthető lámpatestet. Az egyiket a konyhába a másikat pedig a nappali szobánkba. Nézd ezt a mennyezeti lámpát – és Janka az egyik kerek lakkozott fémből álló barna lámpára mutatott. – Gyönyörűen mutatna a nappaliban az asztal felet.

– A magasságát könnyen is beállíthatjuk.

– Rendben Janka drágám, akkor vegyük meg a lámpákat és a mérőberendezést. Mikor jöhetnek a szerelők? – fordult Mihály Teltsh úr felé.

– Már holnap elmennek a mesterek és viszik a berendezést és a lámpákat.

Pár nap múlva Janka áthívta Mártát egy csésze teára. Amikor Márta elhelyezkedett a karosszékből Janka felkapcsolta a villanylámpát. Rögtön világosabb lett a nappali.

– Ti bevezettétek a villanyáramot?

– Igen tegnap fejezték be a mesterek a munkálatokat.

– Mennyibe került?

– Képzeld a bevezetés költségeit a villanytelep fedezte. Nekünk csak a fogyasztásmérőt és a lámpákat kellett megvásárolni.

– Hát ez tényleg jó. Megbeszélem Péroval, hogy mi is vezessük be a házba a villanyáramot.

– Csak jelentkezni kell a főutcán a Teltsh Gáspár úr

üzletében. Ő intézi a villanyáram bevezetését és nála lehet megvásárolni a lámpákat is.

Janka szülőfalujában Illavában találta magát. Lasú léptekkel, jobb kezével lengetve vékony selyem szoknyáját lesétált a lépcsőkön a folyó partjára. Ott egy bizonyos ponton várta a naplementét. A Vár felé fordulva a Vág folyón átívelő hidat figyelte. Még a rómaiak építette kétpilléres kőhíd egyik ívét kémlelte. Türelmesen megvárta, hogy a vörösödő nap az egyik pillér mögé kerüljön. Amikor ez megtörtént tudta, hogy többet nem jön elő mert, elbújik a messzi hegyek mögött.

Sötétedni kezdett ezért visszasietett a part menti ház verandájára. Ott, Mihály hálóköntösbe burkolva, lassú léptekkel Janka elé igyekezett. Lábai már nem bírták tovább, ezért megkapaszkodott az ott álló hintaszék karjába majd lassú mozdulatokkal beleült a székbe.

Mire Janka odaért Mihály fáradtan és bágyadtan becsukta a szemeit. Még ez a pár lépés is kifárasztotta. A betegség és lelki szenvedés gyötörte, lesoványodott, elesett lett.

Janka fiatalos mozdulatokkal mellé sietett és gyöngéden megsimogatta Mihály fejét.

– Kedvesem, jobban érzed magad itt a friss levegőn?

– Igen, ... igen, jobban érzem magam... de, fázom. Talán mégis inkább menjünk vissza a szobába. – válaszolta Mihály.

– Akkor menjünk be gyorsan. – ajánlotta Janka.

Mihály nehézkes léptekkel, Janka karjába kapaszkodva besétált a szobába. A nappali teljesen át lett rendezve Mihály betegsége miatt. A szoba közepén ott állt a kerekeken gurítható betegszék.

Mindketten oda lépegettek. Miután Mihály elhelyezte

magát benne, Janka rákérdezett:

– Szeretnél egy meleg teát?

Mihály szó nélkül csak igenlően bólintott. Janka kisietett a konyhába, hogy citromos italt készítsen. Gondolataiban azon töprengett, hogy kedvesének az egészsége, napról napra válságosabbá válik. Az is megfordult a fejében, hogy talán orvost kell hívnia. Amikor elkészült a meleg tea, Janka visszasietett a betegszobába és átnyújtotta az italt Mihálynak.

– Drágám... Talán orvost kellene hívni. – ajánlotta szelíden Janka.

– Janka drágám, hát ismersz engem. Idegenkedek minden orvosi tanácstól. Csak Aladártól fogadok el valami javaslatot...

– Tudod magad is, hogy Aladár Budapesten van... Írjak neki levelet?

– Nem... Semmikép. Nem szeretném, ha meglátná, hogy ilyen állapotban vagyok. – ellenkezett Mihály.

Ahogy kimondta ezt a mondatot egy kérdező férfihang szólalt meg az ajtó mögött:

– Hogy van Mihály?

– Gyere be és nézd meg. – válaszolta Janka.

Aladár lassan bejött a szobába. Kezet fogott Mihállyal, aki nem hitt a szemének, majd Janka felé fordult.

– Te mégis írtál Aladárnak?

– Nem... Nem írt nekem senki. Erre jártam és gondoltam benézek. – válaszolt Aladár Janka helyett.

– Tanácsolj valamit Aladár mert, Mihály napról napra veszíti az erejét és túl gyorsan öregszik. Mit tegyek? – kérdezte Janka kétségbeesetten.

– Semmit kedves Janka... semmit. – válaszolt Aladár

A következő percek szomorú jelenetként folytatódtak a szobában. Mihály a kerekesszékekben ülve bánatos tekintettel figyelte régi barátját és a fiatal Jankát.

– Janka drágám, kérlek, nyisd ki az ablakot... Nincs elég levegőm. – szólalt meg Mihály bánatos hangon.

Janka gyorsan az ablakhoz lépett és kinyitotta. E mellett a teraszra vezető kétszárnyas ajtót is széttárta.

– Jön a jó levegő, meglátjátok, rögtön meggyógyulok... – szólalt meg gyenge hangon Mihály.

A következő pillanatban feje félrefordult a kezei pedig lecsúsztak a teste mellé.

Janka riadtan felült az ágyban. Erre a mozdulatra Mihály is felébredt.

– Hívjam a bábasszonyt?

– Nem kell... Még nem kell, csak rosszat álmodtam. Ma vagy legkésőbb ezen a héten még két dolgot el kell elintéznem, míg ti ketten Józsival dolgoztok.

– Valami nagyon fontos dolog?

– Hát nekem igen. Az a három pár cipő, amelyet még Budapestről hoztam szorítja a lábamat. Amikor megtapogattam a bokáimat, éreztem, hogy meg vannak dagadva. Biztos azért, mert elég nehezen viselem a terhességet. Még a múltkor láttam az újságban, hogy a Zrínyi utcában van egy cipőüzlet. Ők méret szerint készítik a kényelmes cipőket. Az igények kielégítésére gyorsan és pontosan. Egy bizonyos Weil Miska, tartja az üzletet.

– Most hirtelen nem tudom, melyik kerületben van a Zrínyi utca, de mondok neked egy jobb ötletet. Amikor végig jártam a kerületünket közvetlenül itt szemben velünk a tizenhetes házszám alatt lakik Popovics Milán cipész. Nézd meg nála. Biztos ő is készít

méretre lábbeliket.

– Ma az lesz az első dolgom, mert már napok óta papucsban járok. És papucsban nem mehetek el a városba.

– Mi a másik dolog, amit még el kell intézned?

– Amikor hátra mentem a kertbe, láttam a kerítésen keresztül, hogy sok tyúk szaladgál a szomszéd udvarban. Lehet, hogy eladnának egy párat, e mellett tojás is kellene. Ha náluk be tudom szerezni az ennivalót nem kell a piacra vagy a mészárszékre mennem. Emiatt át kell mennem, hogy megérdeklődjem. – magyarázta Janka.

– Ez jó ötlet. De, meg tudod tisztítani és kibelezni a csirkét?

– Nézd, megpróbálom. Egyszer úgyis meg kell tanulnom.

– Ha nem sikerül várj meg engem, vagy a Józsit. Az talán csinált már ilyesmit.

Miután Mihály és Józsi elmentek dolgozni Janka úgy döntött, hogy előbb átmegy a szomszéd cipészhez. Popovics Milán mester műhelye bent volt az udvarban egy melléképületben. Janka feltételezte, hogy sok munkája lehet vagy adózás nélkül dolgozik mert nem tette ki a cégtábláját az utcára.

Csöngetnie kellett mert a kisebbik bejárat be volt zárva. A csöngetés után elég gyorsan megjelent egy parasztruhát viselő középkorú asszony fekete kendővel a fején. Még mielőtt Janka megszólalt volna, az asszony gyorsan megjegyezte:

– Á... a szomszédasszony a tizennyolcasból. Gondolom, a férjemhez jött.

– Igen... Jó napot. – válaszolta csodálkozva Janka – Honnan tudta?

– Hát én már három gyereket végig hordtam. Tudom, mert nekem is ilyenkor megdagadnak a lábaim. Ilyenkor Milán kaptafára

teszi a cipőmet és kiszélesíti. – válaszolta némi mosollyal az asszony majd folytatta – jöjjön be. Milánnak az udvari melléképületben van a műhelye.

Milán már kint állt a műhely előtt és érdeklődéssel figyelte ki az, akivel a felesége beszélget. Amikor meglátta Jankát rögtön elébe sietett.

– Jó napot kedves szomszédasszony, mi járatban van, mi-
ben segíthetek. – kérdezte Milán.

Janka jobb kezével a bokája felé mutatott és szomorú hangon panaszkolt:

– Már hetek óta csak papucsban járok. Megdagadt a lábam. Egyik cipőmet sem tudom felhúzni a lábamra.

– Ezzel kapcsolatban két dolgot tehetünk. Az egyik, hogy új cipőt készítek magácska számára, a másik, amit nem ajánlok, hogy az egyik pár cipőjét kaptafán kitágítom.

– Talán inkább egy fűzős cipőt csináltatnék mert, azt később is tudom majd hordani. – válaszolt Janka egy kis gondolkodás után.

– Okosan döntött kedves szomszédasszony. Valódi bőrből férfi és női cipőket készítek méretre. Az én cipőim ízlésesek és csinosak. Még Weil Miska, cipőboltja számára is készítek lábbeliket. – ajánlotta Milán.

– Akkor nekem is készít egy komótos, fűzős félcipőt? – érdeklődött Janka.

– Nagyon szívesen. Kérem foglaljon helyet itt a műhelyemben abban a karosszékbén.

Miután Janka leült, Milán mester egy fehér kartonlapot tett a padlóra.

– Kérem kedves szépasszony csak emelje fel néhány

arasznyira a szoknyája alsó szélét mert, meg kell mérnem a lábát. Most tegye előbb a jobb lábát erre a kartonra, hogy méretet vegyek a talpáról és a lábfej hosszáról. – utasította Milán.

Miután Janka rátette a lábát, Milán korul rajzolta Janka talpát. Utána egy vonalzóval megmérte a láb új végpontjától a sarka végpontjáig a talpa hosszát. Majd a talp valódi szélességét a lábközépcsontnál és a sarkánál. Ezután következett a lábfej magassága. E mellett még a belső és külső bokamagasságáról is méretet vett.

Janka nem értette, hogy miért kell ennyit méricksélni, igazítani és simogatni a lábát. Amikor végre Milán lemért minden létező pontot Janka jobb lábán akkor következhetett a bal lába.

– Mester úr, tényleg ennyire pontosan kell lemérni a lábamat? – érdeklődött Janka mert furcsállta, hogy Milán ennyire tapogatja a lábát.

– Igen, kedves szomszédasszony tudja, már mondtam, én pontos méretre készítem a cipőket. Eddig még senki sem hozta vissza a készítményemet. Különben nekem ez a dolgom. Le kell mérnem pontosan a szép lábait mert előbb kaptafát készítek és csak azután kezdek neki a cipőkészítéshez.

Erre a megjegyzésre Janka visszaengedte szoknyája szélét annyira, hogy az letakarta a bokáit.

– Kaptafát? – csodálkozott Janka.

– Igen az egy fából készült szerszám melynek az a feladata, hogy a cipő felsőrészét és az alsó részét formázza és az összeszerelését segítse.

– Ha máskor is magához jövök cipőt készíttetni akkor is méretet kell venni?

– Nem, kedves szomszédasszony. A kaptafán lesznek a láb-méretei. Most még csak meg kell beszélünk milyen bőrből készít-

sem a lábbelit – szólt Milán és a munkaasztalához lépett. – Jöjjön kedves szomszédasszony válaszon bőrt.

– Ahogy már említettem én fél cipőt szeretnék, amely csak a bokámon alul takar, de zárt és fűzős felsőrése legyen.

– Akkor a finom barna borjúbőrt és kicsit magasított sarkú cipőt ajánlom. Az ilyen cipő nagyszerű lesz az utcai sétákra és elegáns a városba járásra. A talpát kettős bőrből készítem.

– Mikor jöhetek érte? – érdeklődött türelmetlenül Janka.

– Igyekszek a készítésével. Szerintem a jövő hét elejére készen lesz a cipő. – válaszolta Milán.

– Rendben akkor a jövő héten jövök. – jelezte meg Janka és elsietett.

Igyekeznie kellett mert, sokat elidőzött Milánnál. Ráadásul kellemetlenül érezte magát nála amikor, a mester igazgatta és simogatta a bokáját. Ezen túl kellett esnie mert, még egy feladat várt rá. Át akart menni a mellettük élő Struman Ottó – sváb nagygazdához.

Az utcafrontos ház nagy kapubejárata mellett nem volt csengő. Úgy döntött, ha az nincs bezárva benyit és megkeresi a házigazdát. A szomszéd épülete a hagyományos parasztház legmagasabb színvonalát képviselte. A hosszú falazott oldaltornác mögött, csak egy központi bejáraton lehetett bemenni az épületbe. Az ilyen központi bejáratú házat már látott a Szakálléknál. A bejárat mindig a második helyiségbe vezet és a többi helyiség csak ezen keresztül közelíthető meg. Janka feltételezte, hogy ebben a házban is így van. A verandán az ajtó mellett egy hosszú támlával ellátott fehérre festett fapad állt. A fapad egyik végén fonott kosárban több tyúktojás várta a felhasználására.

Amikor bekopogott egy idősebb asszony nyitott ajtót.

Amikor Janka végignézett rajta látta, hogy a ruhája sokban különbözik a magyar és a bunyevác viselettől. Fejkendője sötétkék fényes atlasz selyemből készült. A szélein körbefutó fekete díszítést látott. Az asszony fekete gyapjúfonalból és kockázott felülettel kötött vállkendőt is hordott. A vállkendő alatt kilátszott a hószerű blúz, amelyet sötétkék, gyöngyház gombok díszítettek. A derékban húzott sötétszürke szoknya, zöld fehér kockás mintával volt díszítve. Az alját fekete bársony anyag szegélyezte.

– Jó napot szomszédasszony. Én Janka vagyok, Cziprián Janka és itt lakom maguk mellett a tizennyolcas számú házban – mutatkozott be Janka.

– Igen láttam már magát kenyérért menni a Schweidel utcába...

Janka látván, hogy az asszony kimenő öltözkében van rákérdezett:

– Talán rosszkor jövök mert látom...

– Nem rendben van csak az Ernőhöz a szódavizeshez akartam menni, de az várhat. Tessék befáradni.

Janka belépett és egy tágas nappali szobában találta magát. A szoba közepén hosszú faragott asztal mellett hat széket helyeztek el. Janka ebből rögtön feltételezte, hogy a házban szép számban élnek. Az asztal mellett a falnál nagy helyet foglalt el a körhöz közel álló, inkább talán oválisnak mondható, kívülről fűthető fehérre meszelt kemence. A szemben lévő fal mellett két széles szekrény állt. Az egyik kétajtós csukott, melyben valószínűleg az öltözőket tartották a másik polcos melyben az ivó és az evő eszközök sorakoztak. A falon fel voltak akasztogatva a szebbnél szebb porcelán falitányérok. Volt közöttük olyan, amelyeket rózsák, madárcák, kakasok vagy mókussal és almafa ággal díszítették.

– Látom észrevette a tányér gyűjteményemet. Egy része akkor került ide amikor még a felmenőim idetelepedtek. – vette észre az asszony.

– Nagyon szépek. Én is szeretem a majolika edényeket. Az enyémekek nem olyan kidolgozottak mint ezek. – válaszolta Janka.

– Van közöttük Wallendorfi is. – dicsekedett az asszony.

– A vallendorfi kerámiáról halottam. Néhány szobrocskát láttam Budapesten az egyik ismerősüknél.

– Maga szomszédasszony Budapesti? – kicsit izgatottan érdeklődött az asszony.

– Igen, lehetne úgy is mondani. Nem Budapesten születtem, de éveim nagy részét ott töltöttem. – válaszolta Janka.

– Jaj, elnézést még nem is mutatkoztam be. Én Angéla vagyok Ottó felesége. Látom babát vár. – vette észre Angéla.

– Igen. Az első gyerekünk. Június közepére várom...

– Nekünk öt gyerekünk van. Két fiú és három lány. – dicsekedett Angéla.

– Otthon szülte őket vagy a kórházban? – érdeklődött Janka teljesen elfelejtve, hogy nem csevegni jött, hanem üzleti szándékkal.

– Otthon. Mind az ötöt. A Flórián utcában lakik egy nagyon jó és kedves bábasszony. Minden alkalommal ő jött segíteni a szülésnél.

– Akkor valószínűleg nekem is tudna segíteni.

– Biztos. Maguk Janka szomszédasszony katolikusok? – érdeklődött Angéla.

– Igen. Nemrég jelentkeztünk át Budapestről a Szentháromság templomába. – válaszolta Janka.

– Akkor az rendben van mert Mária Leo, bábasszony a

jezsuita társaság tagja és a Thököly úti kórházban dolgozik, mint főnővér. Vagy ott vagy otthon a Flórián utca 24 számú házban lehet megtalálni.

– Köszönöm... Ha szükség lesz rá akkor majd mondom a férjemnek Mihálynak, hogy keresse fel. Tulajdonképpen én egészen más miatt jöttem. Jutott Jankának eszébe, hogy miért kereste fel a szomszédokat.

– Igen? Akkor mondja szomszédasszony... – érdeklődött Angéla.

– A kerti alacsony kerítésem kerestül megláttam, hogy sok háziállat van az udvarban. Egy pár tyúkot szeretnék vásárolni. Ha volna eladó nem kellene a piacra járnom tojásért, baromfiért. – magyarázta Janka.

– Jöjjön szomszédasszony körülnézünk az udvarban, de előbb leveszem a vállkendőmet és kabátkát meg kötényt húzok.

Janka csak bólintott majd kísértelt a tornácra. Pár perc után megjelent Angéla. Sötétkék, gyöngyház gombos, mintázott, galléros fekete csipkével díszített női felsőrészbe bújva.

Jó jövedelmük lehet a Struman családnak, ha Angéla otthoni ruhája is ilyen drága anyagból készült – gondolta magában Janka.

A nagy udvar, kerítéssel két részre lett osztva. Az első udvar nagyobb része ki volt téglázva. Csak néhány helyet hagytak ki a virágágyások részére. A kerítés előtt az udvar végében ott állt a kerekeskút.

– Most látom, hogy kút is van a háznál, így nem kell a sarkra ivóvízért menni. – vette észre Janka.

– Hát nem éppen. A kút vize csak fürdésre és az állatok itatására jó. Mi mindannyian azért jobban szeretjük ivásra az

artézi vizet.

A másik udvart valamikor füves pázsit borította, de most csak a kemény talaj maradt meg. A sok tyúk, kacsza és liba egy szálíg lelegette a füvet. A melléképületek közül az istálló állt legközelebb.

Az udvar egyik sarkában két igásló szénát ropogtatott. Janka látta, hogy a háziállatok ellátását a Struman család időnként néhány munkásra és cselédlányra bízta. Az ott dolgozók közül épp akkor ketten egy bikát vonszoltak be az istállóba.

Az istálló után következett a csűr. A téglalap alakú építmény falai vályogtéglaából készültek. A tetejét nádas tetővel fedték be. A bejárat olyan széles és magas volt, hogy rakott szekérrel is ki-bejárhattak rajta.

– Jöjjön szomszédasszony megmutatom mit nevelünk még a tollas jószágok mellett. – szólt Angéla.

Amikor bementek az épületbe jobboldalt nyulakkal teli ketrecek sorakoztak. A csűr munkatere mögött tárolóhelyeket, rekeszeket építettek. A rekeszeket egy méter magas fallal választották el. Janka tudta még Illaváról élt, hogy ez a mellékhelyiség hagyományosan elsősorban a gabona és a komló termesztéshez kapcsolódó munkák helyszíne. Csak másodlagosan rakodóhelyiségként használták. Azonban itt raktárként szolgált. A rekeszek tele voltak zsákokkal. A belőlük kihullott termés azt bizonyította, hogy tele vannak árpa és búzamaggal. A fehér rongyzakók lisztről tanúskodtak. A csűr többi részét a széna és a szalma kötegek foglalták el.

– Nagy gondba ejtett engem Angéla szomszédasszony. – szólalt meg Janka miután látta a páratlan mennyiségű termést és háziállatot – Azt terveztem, hogy egy pár tyúkot és egy tucát tojáshoz vásárlak magánál, természetesen, ha van eladó, de látván mennyi háziállat van a portán és még gabona és liszt is...

Nálunk minden termék eladó. Jóval többet termesztünk, mint amennyi a szükségletünk. Férjem a gabonát, nagy mennyiségben a malomnak szállítja. Pénzt és lisztet kapunk fejében. Most, hogy tudja mi minden van a portán a jövőben bármit tervezhet ebédre. Most, még maradjon a tervei mellett. Mindjárt szólok a fi-amnak, Szigfridnek, hogy válasszon ki egy pár tyúkot és szedjen tojást a tyúkólból.

– Mi addig leülhetünk a verandán a padra. – ajánlotta Angéla.

Amikor Janka elindult a veranda felé, Angéla egy pillanatra eltűnt a csűr mögött. Onnan parancsoló hangon beszélt valakihez, akit Janka nem látott. A szavakat nem értette, de feltételezte, hogy Angéla németül beszél.

Néhány perc múlva amikor Angéla újra megjelent, mindketten lassú léptekkel visszasétáltak a verandára.

– Hát ez a kosár tojás kire vár? – kérdezte Janka amikor leültek a padra.

– A bádgos Skorutyák lánya volt itt nálunk és negyven tojást rendelt. – válaszolta Angéla majd folytatta – Nekem a Cziprián családnév nem magyarnak tűnik?

– Csak részben van igaza. Férjem felmenői Olaszországból telepedtek át Szlovákiába. A férjem és az apja mindig magyarnak tartotték magukat. Én is Szlovákiában születtem, mint Mihály. Az én lánykori nevem Koszík. Az sem hangzik magyarosnak, de anyám mindig magyarnak tartotta magát.

– A mi felmenő águnk, a Struman család a németországi Báden-Württemberg tartományból származik. Onnan a Duna melletti Ehingen faluból telepedtek ide Zomborba még a tizennyolcadik század közepén amikor Ehingen leégett.

– Amikor Budapestről idejöttünk megismertünk egy kedves utcabeli csalódott a Grujityékat. Ők bunyevácok. Úgy látszik nagy vándorlások mentek végbe az elmúlt századokban a Monarchiában.
– válaszolta Janka.

Épp, hogy befejezte a mondatát elébük állt egy fiatal legény. Egyik kezében a lábuknál fogva, fejfelé lógatva két jércét a másikon pedig fehér vászonból vart lisztes zacskót tartott. Amikor Janka felnézett egy tizenhét-húsz év körüli fiatalembert látott maga előtt német népviseletbe öltözve.

Felsőtestén az ing felett hímzett szürke mellényt viselt. A bőr nadrágját meglehetősen rövidre szabták úgy, hogy a térde kilátszott belőle. A vastagtalpú cipőjét hosszú térdig érő zoknival hordta. Janka elcsodálkozott a különös viseleten és izgatottan kijelentette:

– Én nem lisztet, hanem tojást kértem a tyúkok mellé.

– A tojások abban a vászonzacskóban vannak. Majd, ha újból erre jár akkor visszahozza.

Janka a szoknyája zsebébe nyúlt, hogy kifizesse a tojást és a tyúkokat amikor Angéla megjegyezte:

– Különben lisztet is vásárolhat nálunk. Ha lisztet visz a pékhez, kenyeret kap érte. Úgy anyagilag jobban jár.

Ebben az időben Budapesten, a harmadik kerület Óbuda-Újlaki téglagyár területén Tomasz házában, Ida dolgozni indult a Szénásy papírgyárba. Amikor kinyitotta a bejárati ajtót szembe találta magát egy magas őszülő férfival. A rongyos kabátja és a vízszintesen csíkozott nadrágja mellett, erős vászonból vart zsákot vitt a vállán. A jövevény, amikor meglátta Idát a lába mellé eresztette a zsákot.

– Hová, hová szépasszony? – szólalt meg az ember.

Ida csak a hangja után ismerte fel ki áll az ajtó előtt.

– Panya... Ez te vagy? – kérdezte hitetlenül kicsit megrémülve Ida.

– Igen én vagyok. Talán más valakit vártál?

Ida nem válaszolt, hanem sietve hátrált és igyekezett gyorsan becsukni a bejárati ajtót. Sajnos nem sikerült neki mert, Panya bedugta a lábát az ajtó és a félfá közé. A következő pillanatban egy erős lökéssel betolakodott a szobába. Ott, a hangra és az ajtó csikorgásra Tomasz, aki gyengélkedett felült az ágy szélére. Azt hitte, hogy betörő támadta meg a házát. Amikor meglátta Panyát elcsodálkozott:

– Te nem vagy a börtönben?

– Hát az, aki jól viselkedik annak elengedik a büntetése a felét. – válaszolt ravaszan mosolyogva Panya.

– Mit akarsz itt? Menj haza anyádhoz. – szólalt meg bosszúsan Tomasz.

30. A hatalmas festmény

Ida, gyors léptekkel újra az ajtó felé sietett. Panya az ajtó elé állt, hogy megakadályozza a lány elmenetelét.

– Hagyd elmenni. Dolgozni jár. Ha elveszíti a munkáját mindannyian éhen halunk. – morgott haragosan Tomasz.

Kis hezitálás után Panya félreállt az útból és kiengedte Idát.

– Jana még nem járt nálad? – fordult Panya Tomaszhoz.

– Ahogy tudom, neki még több mint egy éve maradt hátra a börtönben. Lehet, hogy ő nem viselkedett olyan példásan, mint te.

– válaszolta Tomasz.

– Nekem szerencsém volt. Ha az egyik rabtársam nem mondja el nekem és nem tanít meg, hogyan kell viselkedni az őrök előtt lehet, hogy még én is bent ülnék a börtönbe.

– Most mi a terved? Itt nem maradhatsz. Elég bajt okoztál már nekem. – dühöngött Tomasz.

– Majd visszamegyek Czabajra, csak előtte van még valami elintézni való dolgom...

Zomborban, Márta a „Zombor és Vidéke” című újsággal a kezében felkereste Jankát.

– Megérkezett a városunkba egy vándormutatványos csoport a Schmidt cirkusz. Nagy hagyományokkal rendelkező előadókkal. Ezt hirdeti az újság. Jó lenne megnézni őket.

– Van itt Zomborban olyan tér, ahol fel tudják állítani a sátrukat? – érdeklődött Janka.

– Igen, a Sztapár felé vezető úton. Ott van a vásártér, azon szokták az ilyen rendezvényeket megtartani. – válaszolt Márta és széttárta az újságot majd olvasni kezdett belőle:

„A Schmidt cirkusz, mint már jeleztük, a híres művészi társulatával, kedden kezdi meg előadásait városunkban. A megkapó, látványos műsornak olyan számai vannak melyek a maga nemében páratlan és egyedülállóak. Le ch-val Blondinó ló sodrony utánzaton jár négy méter magasságban és a Le ch-val Mimi pedig hengeren futó ló 6 méter magasságban...” – hagyta abba az olvasást Márta és Jankára nézett:

– Mit jelent ez a le ch-val szó? Elég értelmetlen a szöveg...

– Talán franciául lovat jelent, de miért kellett franciául is beírni, nem értem. – jegyezte meg Janka – Na de, olvasd tovább...

„Ezek a számok Európa minden országában nagy feltűnést keltettek és Schmidt M...” – megint egy pillanatra abbahagyta az olvasást Márta azzal, hogy nem vette le a szemét a szövegről csak a „M” betűt Mihállyal azonosította.

– Nem biztos, hogy Mihály. Könnyen lehet Miklós, Máté vagy esetleg Márton. – válaszolta Janka.

Márta nem ellenkezett, csak folytatta az olvasást:

„Az igazgató és a neje három év idomításának eredménye a mutatvány ezen idomítás arany éremmel lett kitüntetve. A csodásan idomított elefánt, a Babi, mindenhol feltűnést kelt szereplésével. A kitűnő produkcióban szerepeltek még a Klett fivérek és a repülő csillagok nemkülönben Gizella és Max zenebohócok. „– fejezte be Márta az olvasást.

– Mondhatom, ebből a rövid szövegből nem sokat tudtunk meg a műsorról a jegyek áráról és az előadás kezdetéről. – vette észre Janka.

– Hát igen. Talán el kellene sétálnunk a helyszínre és ott a hirdetményekről megtudni mindent. – javasolta Márta.

– Szerintem meg kell kérdezni Mihályt és Pérót, hogy hajlandóak-e cirkuszba menni és mikor felelne meg nekik legjobban.

Márta tudomásul vette Janka felvetését és megegyeztek, hogy kikérik a férjeik véleményét erről a szórakozási lehetőségről. Ha majd megtudják ezt, újra találkoznak, hogy megbeszéljék a részleteket.

Mihálynak tetszett az ötlet, de a szórakozást csakis szombatra tudta elfogadni mert, hétköznapi ők ketten Józssival reggeltől estig dolgoznak. Márta sem ült tétlenül. Az egyik délelőtt kiment a helyszínre, ahol felállították a cirkuszi sátrat, hogy megtudja mikor kezdődnek az előadások és mennyibe kerül a belépőjegy.

Így megtudta, hogy két előadás van naponta az egyik délután négy órakor kezdődik a másik pedig este nyolckor. Az üllőhely személyenként egy korona. A páholy és az első sor drágábbnak számított. Azért egy koronát és húsz fillért kértek. Többek között Márta azt is elmondta Jankának, hogy neki lett igaza mert az újságban írt „Schmidt M” Mihályt jelent. Ő a cirkuszigazgató és a felesége Pitcardi Róza artista. A két család a szombat esti előadást választot-

ta. Józsi segédet is érdekelte az előadás, de ő úgy döntött, hogy barátjával Vince Gézával nézi meg az előadást.

A két házaspár szombaton, estefelé érkezett a vásártérre. Ott rögtön észrevették, hogy az igazgató úr a reklám szakma őstehetsége. A hatalmas sátort körülvevő kerítést tele ragasztottak plakátokkal. Ha ehhez még a mindennapi újságcikkeket is hozzászámítjuk, akkor meglehetősen nagydobra lett verve a cirkusz megjelenése.

Az egyik plakáton, a központi figura a fehér lipicai ló. Előre üget és a hátán viszi a guggoló fiatal nőt, aki igen hiányos ruhában a nézők felé mosolyog. A hirdetmény felső sarkában a következő feliratot olvashatja a néző:

„A Schmidt cirkusz artista sztárja a Pitcardi Róza a Blondinó lovon”

A másik reklámplakát Gizella és Max zenebohócokat mutatott ahogyan az egykereki kerékpáron egyensúlyoznak.

– A cirkuszművészet számomra nem egyszerűen szórakozást és kikapcsolódást jelent. Gyerekkoromtól kezdve vonzott, izgatót az a különös varázs, amely a cirkuszban fellépő artisták, művészek csillogása a cirkusz világát jelentik. – állapította meg Péro amikor a helyszínre értek.

Míg a két család a plakátokra figyelt mögöttük összegyűlt az érdeklődő zombori lakosság.

– Menjünk közelebb a pénztárhoz és vegyük meg a jegyeket.
– ajánlotta Márta.

Mind a négyen úgy döntöttek, hogy nem a legdrágább belépőjegyeket vásárolják meg, hanem a fejenként egy koronásokat.

A sátor mindössze öt-hatszáz néző részére készült. A vasrudakból és a fapadokból ítélve nagy jövedelemmel nem rendelkező

varieté lehetett a Schmidt cirkusz. Ez sajnos később az előadott programon is meglátszott. A cirkuszi műsor a lovasprodukciókra épült. Első sorban a fehér lipicai ló és az idomítója Schmidt úr mutatták be tudományukat. Ebben a szabad idomítás, magasiskoláját láthatta a közönség. Következett a műsor csillaga Pitcardi Róza, aki állva, guggolva vagy a ló oldalához tapadva lovagol. Több alkalommal a ló ügetése közben leugrott majd viasza pattant a lóra.

Ezek után a két bohóc Gizella és Max léptek a porondra. Gizella kis kézi harmonikával zenét szolgáltatott és bukfencmutatványokkal szórakoztatta a közönséget. Max az egykereki kerékpárral igyekezett megbirkózni, de persze, minden alkalommal leesett róla. Ezeken a bohócmutatványokon jól mulatott a publikum.

A bohócok után újra Róza következett. Ez alkalommal klaszszikus balett kosztümben jelen meg, kikeményített tüll balettszoknyával a derekán. Néhány piruettel és balett mozdulattal tudatta a közönséggel, hogy ebben a műfajban is járatos. Ezek után sikeresen egyensúlyozott egyágú létrán, majd földgömbön és a végül pedig egy támlás széken.

A következő műsorszámot az idomár megjelenésével folytatódtott. Ez alkalommal a ló helyett egy tacsó és egy számár társaságában jelent meg. Ez a viccesen kurta lábú kutyafajta meglehetősen népszerű a házi kedvencek között. Az idomítására nem a legengedelmesebb, ezért kiváló tehetség kell ahhoz, hogy azt tegye, amit a gazdája elvár tőle. Ez a két komikus állat sok mulattató jelenetet mutatott be a nézőknek.

Az elefánt a végére maradt. A lomha mozgású de, okos állat megmutatta mennyire vigyáz a gazdájára és annak feleségére. A jelenetben Róza lefeküdt a porond közepére és az elefánt jobb első lábát az asszony hasára helyezte. A jelenet néhány percig tartott.

A nézők lélegzeteit visszafojtva figyelték. Őket is nagy tapsal jutalmazta meg a közönség. A művésznő az elefánt nyakán ülve hagyta el a porondot.

– Egész elfogadható műsort láttunk. Biztos, hogy a fővárosi Wulff cirkusznak a műsorában sokkal több programot lehet látni. Szórakozás képen a Schmidt cirkusz is megállja a helyét. – állapította meg Janka.

– Voltál a fővárosi cirkuszban? – érdeklődött Márta.

– Nem, sajnos nem. Többször is terveztük, hogy a Tantival elmegyünk az egyik előadásra. Sajnos, valahogy sohasem jött ki a lépés, viszont több programlapot is kaptunk a cirkusz műsoráról. – válaszolta Janka.

Május utolsó szombatján összehívták Bács-Bodrog vármegye Iparosok Önszegélyző Szövetkezetének közgyűlését. Erre az özszejövetelre, Szabó Ferenc, a Belvárosi első kerületi kéményseprő mester meghívta Mihályt is. Mihály már tagja volt a Zombori Általános Ipartestületnek de, az Önszegélyző Szövetkezetbe még nem tagosodott be.

Ők ketten ismerték egymást. Néhányszor találkoztak már a zombori Vármegyeház udvarán, amikor valami hivatalos ügyet kellett rendezniük.

A gyűlésre a Vármegye nagytermében került sor. Ferenc nem csak a tagság miatt szeretne volna látni Mihályt, hanem azért is, hogy kezdeményezzék a megyei Általános Ipartestületben a kéményseprők szakosztályának megalakulását. A testület kebleiben már működött a szabók, női szabók, cipészek, harisnyakötők, hentesek és mészárosok és a más iparosok szakosztálya, de a kéményseprőknek még nem volt külön szakosztályuk.

Mivel aznap délelőtt szépen sütött a nap a zombori iparosok

a Vármegye épületének udvarában gyülekeztek. Mihály ott találkozott Szabó Ferenc mesterrel. Ő egy kisebb társaságban beszélgetett. Amikor Mihály hozzá lépett Ferenc rögtön kezét nyújtott neki.

– Nagyon örülök Cziprián úr, hogy megtisztelt bennünket a megjelenésével. Engedje meg, hogy bemutassam a velem lévő urakat. – üdvözölte Ferenc.

Előbb az Iparosok Önszegélyző Szövetkezet igazgatóját mutatta be Mihálynak, akit Krizmanics Imrének hívták.

– Remélem a mai nap után Cziprián úr is tagja lesz a szövetkezetünknek. – szólt Krizmanics úr amikor kezét fogott Mihállyal.

– Igen. A feltételeket majd megtudakolom a titkártól. – válaszolt Mihály.

Majd a Magyar királyi pénzügyigazgatóság igazgatójával Pop Györggyel fogtak kezét. A társaságban jelen volt még Vértesi Károlyt a Bács-Bodrog megyei Irodalmi Társaság elnöke is.

Ott állt közöttük a Műkedvelő Fényképészek egyesületének titkára is egy bizonyos Krump Vilmos festő és a kereskedelmi iskolai tanára, aki mindjárt rákérdezett Mihályra:

– Ferenc mester úrtól hallottam, hogy Budapestről költözött Zomborba az ötödik kerületbe. Mi itt Zomborban, két évvel ezelőtt Schweidel József szobrának felavatása után megnyitottuk a harmadik országos fényképkiállítást. Zombor előtt csak Budapesten és Nagyváradon szerveztek ilyen országos fényképkiállítást. Érdekelne, hogy megtekintette-e a Budapesti kiállítást.

– Sajnos nem mert, nem is tudtam róla bár, engem érdekel a fotográfia. Még egy stúdió fényképező gépet is szereztem. A laboratóriumi munkákat kivéve, sok mindent tudok a fényképészetről.

– válaszolta kedvesen Mihály.

– Drága barátom! – szólt közbe Ferenc – Most ennek a

fontos összejövetelnek más a tétje. Ha a festészetről és a fényképészetről akarsz tudomást szerezni Mihálytól, akkor ez a pillanat nem megfelelő. Mi ezen a napon nagyon fontos dologért jöttünk össze. Beszéljetek meg egy másik időpontot, amikor, ki tudjátok fejteni a művészet iránti nézeteiteket. – szólt közbe Ferenc.

Épp, hogy Ferenc befejezte a tiltakozását az udvaron megjelent egy huszár ruhába öltözött legény, aki megkérte a jelenlévőket, hogy fáradjanak be a nagyterembe mert mindjárt kezdődik az ülés.

Mihályt egyik feléről közrefogta Szabó Ferenc a Belvárosi kéményseprő mester a másik oldalról pedig Krump Vilmos festő a műkedvelő Fényképészek egyesületének titkára.

Mire beértek a terembe már többen álltak annak a közepén az akkoriban még ritkaságnak jelentő parkettázott padlózatán. A terem szélein két magas, megyecímeres fehér agyagkályha állt. A két kályha között egy hosszú hivatali asztal húzódott, amely szinte a terem teljes fal melletti hosszát elfoglalta. Az asztal mögött egy hatalmas, talán hét méter hosszú és négy méter magas festmény díszelgett.

– A teremben nincsenek székek? – csodálkozott Mihály.

– A nagy prefektus és a városi főispán Fernbach Károly határozatot hoztak, hogy a gyűlés tagjai végig álljanak az ülésen. Ez gyorsabbá és hatékonyabbá tette az üléseket. Most Krizmanics Imre igazgató is így döntött.

Még mielőtt az igazgató megnyitotta volna az ülést, Krump Vilmos a Műkedvelő Fényképészek egyesületének titkára Mihály fülébe súgta:

– Remélem egy alkalommal megtekinti az egyesületünk szervezésében megnyílt országos fényképiállítást.

Mihály csak bólintott mert az igazgató megnyitotta a

gyűlést. A szokásos beszámoló az előző évi értékeléssel kezdődött. Az elnök nagy vonalakban felsorolta a kiadásokat és a bevételeket. Utána röviden beszámolt a szervezet munkásságáról, tagságáról és a szakosztályokról.

Az évi jelentést a jelenlévők egyhangúan elfogadták mivel a felügyelő bizottság már előzőleg részletesen átnézte és jóváhagyta. Az egyes szakosztályok elnökei is felszólaltak a munkásságuk során keletkezett gondokról számoltak be.

Mihály nem tudta kísérni a felszólalásokat mert nem volt még járatos az Önsegélyző Szövetkezet munkájában. Mindenesetre jónak látta, hogy ő is tagja legyen a szövetkezetnek. Szorult helyzetben a szervezet kisebb kamattal, mint a bankok, kölcsönözni tudott a tagoknak. A tagdíj havonta húsz koronát jelentett és a kölcsönt csak kétfévenként lehetett igényelni.

Míg tartott a gyűlés Mihály szétnézett a teremben. A mennyezet közepére Bács-Bodrog vármegye címerét festették. Körülötte a vármegyéhez tartozó városok címereit lehetett látni.

A terem jobb oldalán karzatot építettek, ahol a vendégsereg foglalhatott helyet. A galéria közelében, speciális talapzatokon Justicia az igazság és igazságszolgáltatás istennőjének szobrát állt. Mögötte a falakon a történelem nagy prefektusainak portréit helyezték el.

A nagytermet két hatalmas csillár világította be. Mihálynak a gyűlés alatt ideje volt a nagy festményt is részletesebben megfigyelni. Amikor Krump úr észrevette Mihály tekintetét nem tudta visszafogni magát, hogy ne szóljon:

– A hatalmas festmény a Zentai csatát ábrázolja. Eisenhut Ferenc készítette.

A közgyűlés után Mihály betagosodott a Zombori Iparosok

Önsegélyző Szövetkezetébe. Úgy látta, hogy a tagságdíj nem olyan magas, hogy nem engedheti meg magának. E mellett Szabó Ferencel és a többi zombori kéményseprő mesterrel megbeszéltek egy találkozót a Zombori Polgári Kaszinóban, ahol majd megtárgyalják és bejelentik a kéményseprők szakosztályának megalakulását.

A következő alkalommal amikor átjöttek hozzájuk Grujicék, Mihály eldicsekedte, hogy betagosodott a Zombori Iparosok Önsegélyző Szövetkezetébe. Elmondta azt is, hogy részt vett a szövetkezet évi közgyűlésén a vármegye épületében lévő nagyteremben.

– Láttad a nagy festményt melyet Eisenhut Ferenc készített? – kérdezte Péro.

– Igen. Egy csatát ábrázol, ahol a magyar katonák a török ellenség ellen harcol. – válaszolta Mihály

– Én azt olvastam, hogy a millenniumi ünneplésre a magyar kormány a Magyar Tudományos Akadémiához fordult, hogy határozza meg pontosan a honfoglalás időpontját. A végén Pauler Gyula történész véleményére támaszkodva a bizottság a 895-ös évet választotta a honfoglalás kezdetének. – kezdte magyarázni Péro.

– Tudok a millenniumi ünnepségről, de annak mi köze van a Eisenhut festményéhez. – csodálkozott Mihály.

– Majd mindjárt elmondom. A nagyszabású előkészületek időigényessége miatt a millennium megrendezését végül 1896-ra halasztották. Budapestről ki lett adva a parancs, hogy minden vármegye a saját területén szervezze meg az ezredéves évfordulóhoz méltó ünneplését.

– Budapesten a Városligetben építették fel az ünnepség különböző épületeit. – szólt közbe Janka. – Emlékszel, még egy szerb vendéglőt is felállítottak a sétány közelében. – fordult Mihályhoz.

– Igen. Ott kóstoltuk meg a szerb nemzeti ételeket. - emlé-

kezett vissza Mihály azokra az időkre.

– A Zombori Történelmi Társulat megyei monográfiát készített. – folytatta Péro – A monográfia szerkesztője a zentai származású okleveles történész, Dudás Gyula volt. E mellett szorgalmazta, hogy egy ismert festővel készíttessenek festményt, amely megörökíti a vármegye területén dúló történelmi csatát. A zentai csatára esett a választás mert, az a török hódolás alatti Magyarországi területi vissza foglalásának egyik legjelentősebb és legvéresebb csatája volt 1697-ben.

– És így került sor a hatalmas festmény elkészítésére? – érdeklődött Mihály.

– Igen. Dudás Gyula és a társulat tagjai azt szerették volna, hogy egy olyan festőt kérjenek fel erre a nagy feladatra, aki Bács-Bodrog vármegyében született. Így került sor arra, hogy Eisenhut Ferencet választották, aki Német-Palánkán született e-mellett több országos díjazásban és elismerésben részesült. Végén Schmausz Endre, a vármegye alispánja kötötte meg vele a szerződést, amelyben 12.000 forintos tiszteletdíjat ígért.

– Mennyit? – ámult el Mihály.

– Tizenkétezer forintot... Az én fizetésem, mint gimnáziumi tanárnak, aki a VIII. fizetési osztályba, tartozom 130 forint havonta.

– Az a te nyolc évi kereseted. – szólalt közbe Márta.

– Az nagyon sok pénz. – adott igazat Mártának Janka.

– Igaz, hogy a festmény huszonnyolc négyzetméteres, de azért sokallom az összeget. – helyeselte Mihály.

– Amikor a festmény megérkezett, nem tudták behozni a terembe az ajtókon keresztül. Le kellett bontani a homlokzat egy részét, hogy beférjen.

– Nem kis bonyodalom kísérte ezt a grandiózus alkotást. – állapította meg Mihály.

Néhány hét múlva megjelent Vince Géza az első kerületi kéményseprő mester segédje Mihályék házánál. Csak Jankát talált otthon mert, Mihály és Józsi dolgoztak a kerületben.

– Szabó Ferenc az első kerületi mester, az én mesterem, felkéri Mihály mester urat, hogy e hét szombatján, délelőtt tíz órára jöjjön be a Polgári Kaszinóba. Ott lesz a város összes kéményseprő mestere és segédje. Szabó Ferenc úr kezdeményezi a kéményseprő mesterek és segédek szakosztályának megalakulását. – adta át az üzenetet Géza.

– Rendben van Géza majd, ha hazajön a férjem szólok neki.
– válaszolta Janka.

Szombaton Mihály és Józsi együtt indultak el a Polgári Kaszinó–egyesület épülete felé. A Kaszinó az Erzsébet-körút és Thököly-út sarkán volt. Az L betű alakú épület hosszabb része az Erzsébet körútra nézett. Oda tervezték a bejáratot is. Az épület homlokzatának közepét négy háromrészes ablak díszítette. Az épület Thököly-úti részére mindössze két ablakot terveztek. Az épület sarkait rusztikus díszítésekkel szépítették.

A széles kapubejárat mögött a nagy udvaron nyári kertet létesítettek. Oda több asztalt és székeket helyeztek el a vendégsereg számára.

Amikor Mihály Jóskával megjelent az udvaron már többen várakoztak. Mivel Mihály a Zombori kéményseprő mesterek közül csak Szabó urat, a Belvárosi kerület jogtulajdonosát ismerte, hozzá lépett. Szabó úr mellett még néhányan álldogáltak és beszélgettek.

Ott a helyszínen Mihály megismerkedett Szemző Dezsővel a harmadik kerület, Vujevity Mirkóval, a negyedik kerület

és Piukovils Istvánnal a második kerület jogtulajdonosával. Nem mesze tőlük egy csoport fiatalember is álldogált. Mihály feltételezte, hogy a segédekről és az inasokról van szó mert, Józsi is hozzájuk csatlakozott.

Szemző Dezső a harmadik kerületi mester a bemutatkozás után megkérdezte Mihályt, hogy volt-e már a Polgári Kaszinó épületében. Mivel Mihály nemlegesen válaszolt Dezső odaszólt a többieknek:

– Még úgy sem kezdjük a gyűlést. Én gyorsan bemutatom Cziprián úrnak az épület belsejét.

– Rendben. Menjetek csak, úgyis még várjuk Krizmanics urat, az Iparoskör elnökét.

– Mivel én már több éve tagja vagyok az amatőr színjátszó társulatnak sok mindent tudok az épületről és a benne működő egyesületekről. – mesélte büszkén Dezső.

– Lakik valaki az épületben? – érdeklődött Mihály mert, a ház és az udvar inkább lakóháza hasonlított nem pedig egyesület és csoportos rendezvények szervezésére épült ingatlanak.

– Az épület Vojnits István alispán tulajdona volt. Nemrégén az épületet az egyesület megvásárolta, de több változtatást még el kell végezni rajta.

Amikor beléptek az épületbe a folyosón húsz-huszonöt nagy méretű fénykép lógott a falon. A fényképkiallítás ámulatba ejtette Mihályt. Egyáltalán nem várta, hogy ilyet fog látni a Kaszinó épületében.

Az első fénykép, amely megragadta Mihály figyelmét az a Zombori Függetlenségi Párt zászlóavatási ünnepén készülhetett. A felvétel a magasból készült. Feltehetően a Karmelita templom egyik tornyából. A rengeteg ember között jól láthatóak voltak a naper-

nyós hölgyek és Girlandi kalapos lányok. A háttérben a szoboravatói beszédekre épített ideglenes pódium és a vármegyeháza körvonalai tűntek ki. A fénykép alatt csak egy dátum jelezte mikor készült, és a készítője neve volt látható: Alföldi Flóra.

Mellette lévő fotó a Majális címet viselte. A zombori Sikara erdő szélén készült. Annak idején az volt a Zomboriak kedvenc kirándulóhelye. A felvételen egy csoport fiatal lány és férfi állt a fényképezőgép lenszéje előtt. Öltözkükből ítélve nem tettek különbséget a tehetősebb vagy a szegényebb polgárok között.

Mihály Csak néhány pillantást vetett a többi fényképre, amelyeket Alföldi Flóra készített. Ezek között ott lógtak a falon a Láboskereskedők, A gyermekek mulatsága, Teknőárusító cigányok. Zombor népességének soknemzetisége is fényképfelvételre került így mint például a Szerb lakodalom vagy a német asztaltársaság.

– A Műkedvelő Fényképészek egyesületének ötlete, hogy a fennmaradt fényképeket az országos kiállítás után itt kerüljenek az érdeklődők elé. A fényképek nagyobb része visszakerült a tulajdosokhoz. Csak ez a néhány maradt meg melyekkel kidíszítettük a folyosót. – magyarázta Dezső.

– Feltételezem, hogy az ötletet Krump Vilmostól ered mert, a festő és a kereskedelmi iskolának tanára, nagy rajongója a fényképezésnek. – jegyezte meg Mihály.

– Igen. Ismeri őt?

– Az Iparosok Önsegélyző Szövetkezet közgyűlésén ismerkedtünk meg. Ott állandóan mellettem állt és azt ajánlgatta, hogy nézzem meg a fényképkiállítást. Tehát ez volna az a kiállítás, amelyről Krump úr beszélt nekem?

– Igen... Feltételezem, hogy igen. Más fényképkiállítást Zomborban nem ismerek. Itt a legtöbb fénykép Alföldi Flóra

zombori amatőr fényképésztől ered. Krump úr nagyon megbecsüli Flóra kisasszonyt mert, Zombori motívumokról készít felvételeket.

– Majd a megbeszélés után részletesebben megnézem a kiállítást... Most inkább menjünk tovább mert nemsokára kezdődik a gyűlés. – ajánlotta Mihály.

– A Polgári Kaszinó-egyesület még 1867-ben alakult meg pont itt ebben az épületben. Akkoriban még Vojnits István tulajdona volt az épület. Azóta néhány helyiséget átalakítottak úgy, hogy különféle rendezvényeket és táncokat lehessen szervezni. Most a Kaszinó keretein belül irodalmi esteket, zenei koncerteket, csoportos és egyéni festménykiállítások kerültek bemutatásra. A Kaszinó-Egyesületi Dalárda hangversenyeket, műkedvelő előadásokat is rendez. Itt működik az amatőr zenekar és amatőr színjátszó társulat is. A Kaszinónak van egy nőkből álló zenekara is...

– Kérem jöjjenek szólt hozzájuk – Jóska – Mindjárt elkezdődik az értekezlet, megjött Krizmanics úr.

A Zombori kéményseprők gyűlését az egyik kisebb teremben tartották meg. Az értekezlet szóvivője Szabó Ferenc volt, aki kezdeményezte az összejövetelt, ő nyitotta meg az ülést. Többen is bizonygatták a szakosztály megalakulásának fontosságát. Végül szakosztály elnökévé Szabó Ferencet, az alelnökévé pedig Cziprián Mihályt választották.

A gyűlés végén a Zombori kerületi kéményseprő mesterek kiültek az udvaron lévő kerthelyiségbe. Mihály útközben megjegyezte, hogy az utolsó hónapban milyen kellemes élmények érték. Elsőként megemlítette a Zentai csata monumentális festményt, amelyet a vármegye házban látott majd most a Polgári Kaszinó folyosóján a fényképkiallítást.

– Engem azért érdekel a festészet és a fényképezés mert

Budapestem van egy nagyon jó, amatőr festő, barátom, akit Kovács Aladárnak hívnak. Tőle sokat tanultam a festészetről és a fotográfiáról. – mesélte Mihály.

Amikor a mesterek helyet foglaltak az egyik asztalnál, Piu-kovils István, a második kerületből felkérte Mihályt, hogy mondja el, hogyan működik a kéményseprői szakma Budapesten. Mindjárt azt is hozzátette, hogy a jelenlévők közül még egyikük sem járt a fővárosban.

– Nagyon hasonlóan, mint itt Zomborban azzal a különbséggel, hogy ott sokkal több a munka és azt kevesebb emberrel kell elvégezni. Többször a napi munkaidő elhúzódik még tizenkét órán túl is. Budapesten a padlásokat járva az ember néha olyan csodálatos dolgokat is lát amilyenekre itt még nem bukkantam.

– Mire gondol Cziprián úr? – érdeklődött Dezső.

– Az, aki a kéménytisztítás mellett műgyűjtéssel is foglalkozna az a fővárosban aranybányára lelne. A padlásokon rengeteg olyan értékes bútordarabokat, műtárgyakat, vagy festményeket láttam, amelyekből néhányat szívesen a lakásom bármelyik szobájában elhelyeznék. Így történt meg, hogy az egyik özvegyasszony padlásán megláttam a még mindig jó állapotban lévő Lechner-Werner fényképezőgépet. Megvettem tőle és így kezdett érdekelni a fényképészet.

– Az adó? Budapesten magasabb az adó, mint itt Zomborban? – kérdezte Szabó Ferenc az újonnan megválasztott elnök.

– Azt még nem tudom megállapítani mert még nem kellett adót fizetnem. Feltételezem, hogy ott magasabb az adó. Az adóív kitöltésében sokat segítenek Budapesten az Országos kéményseprők egyesületében. Egy dolog biztos, hogy aki ott dolgozik a szakmában az csakis valamelyik kerület jogtulajdonosánál kaphat

állást. – magyarázta Mihály.

Józsí, aki a többi segéddel egy másik asztalnál ült szerényen Mihályhoz lépett és bejelentett:

– Mester úr, én hazamegyek átöltözni, mert Vince ismerőssömmel megbeszéltük, hogy körülnézünk a városban...

– Rendben van Józsí. Nemsokára én is indulok csak, még egy kicsit beszélgetek a kollégákkal.

Ez idő alatt Janka úgy érezte, hogy megkezdődtek a szülési fájdalmak. Mivel abban a pillanatban egyedül tartózkodott a házba, segítségért indult a szomszéd Angélához.

Amikor Angéla meglátta Jankát mindjárt tudta, hogy mi a gond.

– Menjen csak nyugodtan vissza. Mindjárt jövök csak szólok a fiamnak, hogy siessen Mária bábasszonyért. – szólt Angéla.

Amíg a bába meg nem érkezett addig Angéla vizet melegített a konyhában egy nagyobb edénybe. Lavórt, több törölközőt is melle készített. Jankáról lesegítette a felsőruháit. Így csak az ing és az alsó szoknya maradt rajta. Angéla saját tapasztalatából merítve a tudnivalókat, szobában sétáltatta Jankát.

Kis idő múlva kerékpáron megérkezett Mária a bábasszony. Ők ketten Angéla és Mária rendbe tették az ágyat és előkészítettek mindent a szüléshez. Miután Janka ülő helyzetben befeküdt az ágyba, Angéla a szülésznő utasítására kenegette Janka hátát és keresztcsontját. Amikor megindult a szülés a kitolás ideje alatt Angéla hátul a hóna alatt tartotta a vajúdnőt.

Amikor a gyermek világra jött, Janka megtudta, hogy kislánya született. Mária a bába ollóval elvágta a köldökszínort, majd bőven lefolyatta a vért a köldökszínorból, szerinte ennek tisztító, betegségmegelőző szerepe van. A köldök elkötésére pamutszalagot

használt. A bába az újszülöttet megfürdette a már elkészített lavórba majd betakarta valami vászonlepedőbe és az anyja mellé helyezte. Janka nagyon örült a kisbabának. Közelsége megnyugtatta és feledésbe ejtette a szülési fájdalmakat.

Míg a két asszony Jankával foglalkozott megérkezett Józsi. Angéla rögtön elébe sietett gondolván, hogy Mihály jött haza.

– Hol van Cziprián úr? – kérdezte kicsit szemrehányó szavakkal a szomszédasszony. – Tán iszik valamelyik kocsmában?

– Nem kedves szomszédasszony. Mi ketten Mihály mesterúrral a Kaszinóban voltunk. Ott tartották meg a Kéményseprő szakosztály megalakulását. Janka mesterasszony tudott róla. – szabadkozott Józsi

– Hát, ha így van akkor, menj vissza és mond meg neki, hogy siessen haza mert megszületett a kislánya.

Józsi szóhoz sem jutott csak, rögvest sarkon fordult és máris szaladt vissza a Kaszinó irányába.

31. Az amazonasz

A Polgári Kaszinóban Józsi úgy mondta el Mihálynak az örömhírt, hogy azt a jelenlévők is halhatták. Mindannyian, akik az asztal körül ültek, gratuláltak Mihálynak.

– Remélem majd megünnepeljük az első gyerek születését – mondta bizakodóan Dezső a harmadik kerület kéményseprői munkák jogtulajdonosa.

– Természetesen... Természetesen de, most sietek a feleségemhez... Remélem megértik az urak. – válaszolta Mihály.

Ezek után Józsi társaságában sietős léptekkel elindultak hazafelé. Útközben, Mihály megpróbált minél többet megtudni az újszülöttől és Jankáról, de sajnos Józsi nem tudott részletesen válaszolni.

– Engem már a bejáratnál visszafordítottak azzal a paranccsal, hogy mennek vissza és szólja a mesterúrnak, hogy megszületett a kislánya – válaszolta sietve Józsi.

Amikor hazaértek Mihály egy pillanatra megállt a gangon. Nem tudta, hogy Janka olyan állapotban van-e, hogy bemehet hozzá. Ezt észrevette Angéla és kijött érte a szobából.

– Jöjjön Mihály nyugodtan, Janka és a gyerek már el vannak látva.

Mihály besietett a szobába és meglátta, hogy Janka és a bepólyázott kisbaba az ágyban fekszenek. Amikor a bába meglátta Mihályt, kivette a kislányt az ágyból az anyja mellől és Mihály karjába adta. Mihály féltve megilletődve tartotta a pici gyereket.

– Illik megcsókolni az újszülöttet – szólt közbe Angéla.

Az újszülött kislányt még nem öltöztették ruhába. A bába a kezét, lábát külön rongydarabokkal rögzítette majd hosszú textilcsík segítségével jól szorosan, végig pólyázták. Az ilyen pólyázásról nehezen mondtak le a bábák, azt tartva, hogy így egészségesebben fejlődnek a gyermek csontjai, s ezen kívül nem karmolja össze magát. A pólyapárnát egy négyzet alakú vánkosból készítették. Amikor Mihálytól visszavették a kislányt Janka mellé átlósan a pólyapárnára fektették.

– Te nekem június végére mondtad a kisbabát. Ezért úgy gondoltam, hogy még van elég idő arra, hogy megvásároljuk a kisbaba kelengyét. – csodálkozott Mihály.

– A baba magától tudja mikor kell neki jönnie. Sokszor nem úgy van ahogy az anyuka tervezi. Most valami miatt egy héttel előbb jött. – magyarázta Mária a bábasszony.

– Még ma délután bemegyek a városba és megveszem mind azt, ami kell. De, mi is kell? – állt nagy gondba esve Mihály.

– Nem kell semmit vásárolni. Én már mindent bekészítettem a szekrénybe, csak majd elő kell venni. – nyugtatta meg Janka és folytatta – inkább szólni kellene Márta szomszédasszonynak.

Neki több szabadideje van, mint Angélának, mert nincs gyereke.

– Akkor én most már megyek mert itt van Mária báb-asszony és nemsokára jön Márta. Nekem van elég feladatom a portánkon is. – szólt Angéla.

– Nagyon szépen köszönöm a segítséget. – köszönte meg Janka Angélának.

– Semmi gond majd, ha kell valami, szívesen segíték és tanácsolni is tudlak. – válaszolta Angéla.

Mihály kikísérte Angélát és ő is megköszönte a szomszéd asszony segítségét majd elsietett Grujić Mártához.

Szerencsére Márta otthon volt és nagyon meglepődött amikor Mihály bekopogott hozzá. Feltételezte, hogy valami baj van Jankával mert tudta, hogy nemsokára szülni fog.

– Kérlek Márta gyere át. Megszületett a baba. Lehet, hogy Jankának segítségre lesz szüksége. – magyarázta izgatottan Mihály.

– Ilyen hamar... Hiszen a hónap végére várta... Menj csak vissza hozzá, rögtön jövök csak félreteszem az ebédet. – válaszolta Márta.

Mihály bölintott és visszasietett Jankához. Amikor beért a szobába, ahol Janka feküdt a kisbaba már szopott. A bábaasszony még néhány tanácsot adott Jankának majd elkészönt Mihálytól:

– Remélem a szomszédasszony itt lesz nemsokára. Én legalább egy hétig, naponta jövök az anyát és az újszülöttet ápolni, és ha kell a szennyeseiket kimosni. A felesége szülés után egy-két hétig gyenge lesz és fogékonyabb mindennemű betegsége ezért akár nyolc-tíz napig nem kéne fölkelnie. Addig általában valamelyik testvére, komaasszonya átvállalhatná a háztartás vezetését, esetleg még maga is segíthet neki. – utasította Mihályt.

– Sajnos itt Zomborban nincs rokonságunk, de majd meg-

kérem Márta szomszédasszonyt, hogy segítsen. – válaszolta Mihály.

– Én az első napokban kétszer, reggel és este, jövök látogatába. Azután már naponta csak egyszer. Mindezt azért tartom szükségesnek, mert felelősséggel tartozom a munkáért.

– Természetesen én kifizetem a munkáját...

– Majd a végén elszámolunk. Most vigyázzon a gyerekekre és az anyjára. Tudnia kell, hogy a gyermek születése, egy új élet kezdete a család számára.

Mire befejezte a mondatot megérkezett Márta. Egy halom vászonlepedőt és törölközőt hozott magával. Nem is állt meg Mihálynál és a bábasszonynál, hanem rögtön bement Jankához.

Márta szomszédasszony is nagyon megörült látván a kisgyereket. Letette az ajándékokat egy székre és Janka mellé ült az ágy szélére.

– Köszönöm, hogy eljöttél. Lesz egy kis gond a főzéssel. Mivel pár napig nem tudok felkelni...

– Emiatt ne aggódj, majd én megoldom, csak jobbnak látom, ha nem itt, hanem otthon főzök. Jobban ismerem az én tűzhegyemet és a konyhámat. Úgyis főzök mindennap magunknak is. Két adaggal több vagy kevesebb, nem okoz gondot. Amikor kész lesz elhozom az ételt. – nyugtatta meg Márta.

– Márta, én minden nap megadom az összeget a bevásárolt árura. Nyugodtan vedd meg mindazt, ami kell az étel elkészítéséhez. A reggelit és a vacsorát magam megoldom. Van szalonna kolbász, töpörtyű a kamrában. Kenyeret pedig hazafelé a munkából naponta vásárlók. – mondta Mihály.

– Rendben én pedig naponta többször is átjövök amikor szabadidőm lesz. Hisz itt vagyok a közelben az utca másik oldalán.

– Szerintem írni kell anyádnak és a Czettneréknek. Megé-

demlik, azt, hogy tudomást szerezzenek arról, hogy újszülött érkezett a családba. Holnap megírom a leveleket és hétfőn elviszem a postára. – ajánlotta Mihály.

– Mielőtt borítékolod, elolvasod nekem? – kérdezte Janka.

– Természetesen. – válaszolta Mihály.

– Gondolkodtál a névről. Milyen nevet adjunk a babának? – érdeklődött Janka.

– Nálunk a faluban az volt a szokás, hogy az elsőszülött fiúgyermek az apja keresztnévét örökölte. Az elsőszülött lány rendszerint anyja nevét kapta. Így szerintem a Janka keresztnév nagyon is jól fog illeni a kisbabára. – szögezte le Mihály.

Mihálynak a következő napon több ideje akadt és nyugodtan, részletessen megírta a két levelet. Előbb az újszülöttről számolt be. Leírta, hogy a szomszédok mennyit segítettek mire megérkezett a bábaasszony. Biztosította mindkét családot, hogy Janka és a kislány jól vannak. A babának már nevet is választottak, Jankának fogják hívni.

Ezek után néhány mondatban elmondta, hogy jól alakulnak a dolgok, ami a munkáját illeti. Most már megengedheti magának, hogy egy segédet is foglalkoztasson. Azt is leírta, hogy átköltöztek egy nagyobb bérházba, ahol még a segédjének is tudtak szobát biztosítani.

Megígérte, hogy majd jelentkezik amikor Janka egy kicsit felépül és Jankácska is megerősödik akkor szívesen várják látogatóba a rokonokat.

Amikor befejezte a leveleket felolvasta Jankának. Ő meg volt elégedve a leírtakkal. Úgy tervezte, hogy hétfőn, amikor munkába indul előbb elmegy a postára és feladja a leveleket.

A következő héten a két szomszédasszony Angéla és Márta

egymást váltva látogatták meg Jankát és a kisbabát. A bábaasszony is naponta vizitelt. Néhány nap múlva Janka már unta a fekvést. Fel akart kelni, de Márta nem engedte.

– Feküdj nyugodtan, hisz mi ketten mindent elintézünk. Míg alszik a baba találj magadnak valami elfoglaltságot az ágyban.

Így történt meg, hogy amikor másnap Márta meglátogatta Jankát örömmel látta, hogy az még ágyban van és egy vastag pokrócot terített maga elé és kártyát vetett.

– Hát te mivel szórakozol? – érdeklődött Márta.

– Jósolok...

– Te értesz a kártyajósláshoz...?

– Budapesten az egyik cukrászlány, Emma mutatta meg nekem hogyan kell jósolni az úgynevezett tarot kártyákból. – magyarázta Janka.

Márta közelebb lépett az ágyhoz és tüzetesen megnézte a kártyákat.

– Ilyet láttam, ezt itt nálunk cigány kártyának nevezik.

– Lehet úgy is mondani, de az igazi neve tarot kártya. – javította ki Janka.

– És te hiszel benne?

– Igazából nem. Csak szórakozásként használom. Emma megjósolta a Mihállyal való találkozásunkat is és azt is, hogy gyorsan férjhez fogok menni. Szerintem ez csak véletlen egybeesés volt.

– Hogyan jósolsz ezekkel a képes kártyákkal? – nem hagyta nyugodni Márta fantáziáját a tarot kártya.

– Az eredeti Tarot kártyacsomag hetvenkét lapból áll. Azokat én sohasem használtam. Ezeket a kártyalapokat Nagy Árkánomnak hívják és huszonegy lapból áll...

Ebben a pillanatban a kisbaba, Jankácska az ágy melletti

bölcsőben felsírt.

– Lehet, hogy éhes a kisbaba? – kérdezte Márta és a kiságyhoz sietett.

– Nem hiszem, hisz fél órával ezelőtt szopott. Biztos fáj a haskója. Erre figyelmeztetett a bábaasszony, hogy ilyesmi megtörténhet. Majd kicsit az ölembe veszem...

– Majd én. Sétálok vele a szobában, talán akkor megnyugszik. Inkább beszélgezzünk tovább. – ajánlotta Márta és figyelmesen felvette a kisbabát, majd a vállára helyezte. Pár perc múlva a kis Janka abbahagyta a nyöszörgést.

– Látod jól érzi magát az én karjaim között is... – dicsekedett Márta – De hol is hagytuk abba a kártyákkal kapcsolatban?

– Én kétfajta kártyavetést ismerek. Az egyik, hogy négy sorba rakom a kártyákat és úgy olvasom őket. A másik, az, hogy kiválasztom a jelenlévő lapját és minden oldalára teszek még három lapot. Ez a legegyszerűbb és a leggyorsabb jóslási mód. – magyarázta Janka ülve az ágyban, de tekintetét állandóan a babán tartotta. – Most már megnyugodott és elaludt. Tedd vissza óvatosan az ágyába.

– Rendben vigyázva csinálom... – szólt Márta és óvatosan elhelyezte a babát az ágyba. – Most jószolsz nekem?

– Jósolhatok de, vedd úgy, hogy ez csak játék, időtöltés. – magyarázta Janka.

Ezek után kiválasztotta a császárnőt jelentő lapot és a többit pedig Márta kezébe adta, hogy keverje meg őket.

– Ez a lap, amelyet kiválasztottam te vagy. A többi lapot jól keverd meg és ad vissza, hogy kirakjam őket.

Márta jól megkeverte a lapokat és átnyújtotta Jankának. Ő előbb három lapot tett a császárnő mögé, majd a császárnő alá,

föle, elé és a végén magára a császárnő képére.

– Újra mondom Márta, ez csak játék. Semmi köze a valósághoz. Most megnézzük mi van a fejedbe: Óvatos vagy és a testi vágyaiddal kapcsolatban, olyan valakit keresel, aki ebben tanácsot tudna adni. Mögötted már egy valakitől, aki a szemedben nagyon férfiasnak tűnik tanácsot kértél és az adott is. Gázolod a gazdagságot és a boldogságot emiatt félsz és változatosságot kívánsz. A napokban elér egy Isteni sugallat, ami megfontolásra és óvatosságra int. Előtted a változás útja, amiből siker is keletkezhet mert vár az új kezdet, ami örömet is jelenthet.

– De én ott látom a lapot, amelyen lovon jön a halál. – szolt ijedten Márta.

– Ez a lap nem csak halált, hanem a változás, átalakulás útját is jelenti. – nyugtatta meg Janka Mártát – És ne felejtsd el az egész csak játék, időtöltés.

– Hát nem is tudom, bár a mögöttem és a fejem fölött álló lapok némi igazságot mutattak, de az előttem álló idő lesújtó. – válaszolta kicsit rosszkedvűen Márta.

– Meglátod, ha holnap ugyanígy kártyát dobunk egészem mást fog mutatni. – szolt Janka.

– Most már sajnálom, hogy rábeszéltelek arra, hogy jósolj nekem. – sajnálkozott Márta.

– Ez nem jóslás Márta, ez játék, csak bizonyos időtöltés. – vigasztalta Janka.

Márta elég rosszkedven hagyta el Janka szobáját. Amikor elment Janka saját magát okoltatta, hogy belement a jóslási játékba. Ez az egész kártyajóslást csak szórakozásként űzte.

Este, amikor Mihály hazaért röviden elmesélte mi történt, amikor Márta meglátogatta.

– Pár nap múlva elfelejti. Ő maga is rájön, hogy ez az egész csak játék. – vigasztalta Mihály.

Janka csak a fejét csóválta. Haragudott magára, hogy ilyen lelki fájdalmat okozott Mártának. Egy pillanatig sem hitte, hogy ennyire hiszékeny a szomszédasszonya.

– Neked milyen napod volt? – váltott témát Janka.

– Képzeld el, ma Dr. Donoszlovits Vilmos orvos házában dolgoztam. Nagyon kedves ember. Munka után leültetett a konyhában és megkínált kávéval. A munkaszobájában kellett kitisztítani a cserépkályhát és a kéményt. Vigyáztam, hogy ne piszkítsak mert, a falak mellett zsinórral átkötött újságcsomók sorakoztak. Emiatt, amikor beszélgettünk megemlítettem, hogy nagyon veszélyes ennyi gyúlékony anyagot a szobában tartani, ahol még munka közben pipázik is. Könnyen lángba borulhat az egész ház.

Az intésemre csak mosolygott és elmondta, hogy ez a munkájához tartozik.

– A gyógyítása miatt kell ennyi újság? – kérdeztem csodálkozva.

– Nem én újságíró, lapszerkesztő vagyok és a politikával is foglalkozom. – válaszolta.

– Orvosi rendelője nincs?

– Nincs időm a betegekkel foglalkozni hiszen a Közművelődési Egyesületben a Függetlenségi Kör tagjaként, valamint a Tulipán Szövetségben is közreműködők. Ezenkívül dolgozom a sajtókban. A Zombor és Vidéke napilapban a Bács megyei Függetlenségben az Új Bácskában és a szerb nyelvű Naše kolo főszerkesztője és kiadója is vagyok. Nem dicsekvésként mondom, hanem azért, hogy talán előfizetője lehetne az egyik újságnak, amelynek dolgozom.

– Azért vettem észre, hogy az íróasztala tele van újságkivá-

gásokkal. A Pesti hírlap néhány cikkét láttam a toltartója mellett egy nagyon szép húsz centiméteres bronzszoborral leszorítva. Itt vásárolta Zomborban? – kérdezte Mihály.

– Ja az a sebesült Amazonas márványszobrának a kicsinyített másolata. Amikor Olaszországban jártam felkerestem a híres Villa d’Este hatodik századi villát Tivoliban. Riportokat készítettem. Ott vásároltam meg ezt a kedves szobrot. Az Amazonas lány karja megsebesült és ezért nem tudta használni az íját. – válaszolta Dr. Donoszlovits Vilmos úr.

Amikor az este Grujić Péro haza ért elcsodálkozott mert, Márta feleségét nagyon deprimált állapotban találta. Férje arra gondolt, hogy valamilyen kellemetlenség történhetett vele. Mivel iskolai nyári szünet volt, míg a felesége átment a szomszédasszonyhoz segíteni az újszülött körül ő elsétált az irodalmi társaságba, amelynek tagjai délutánonként a Polgári Kaszinóban találkoztak.

– Mi történt drága Mártám. Valami miatt nagyon rosszkedvű vagy. Történt valami? – kérdezte gyengéden Péro.

– Nem, semmi különös csak, amikor Jankánál voltam megláttam, hogy cigány kártyát tart a kezében. Azzal szórakozik. Megkértem, inkább rábeszéltem, hogy jósoljon nekem a kártyákból. Amikor ezt megtette, az derült ki a lapokból, hogy valami rossz, haláleset vagy ilyesmi fog történni velem a jövőben. – mesélte Márta.

– Ugyan talán csak nem hiszel az ilyen alaptalan jóslásokban. Az egész jóvendőmondás butaság, hisz senki sem tudja megmondani mi fog történni holnap hát még a további jövőben.

– Ő is ezt mondta. Úgy magyarázta, hogy az egész csak szórakozás, játék, de annak ellenére engem nagyon megrendített az, hogy a kártyák szerint valami rossz történhet velem, vagy velünk.

A reggeli napsugár besütött a szobába. Janka a sminkelő

asztala előtt ült hosszú selyem vörös ruhában. Irén, a Tanti állt mellette és segített neki kifésülni a haját.

– Ki lakott előttem ebben a szobában? – kérdezte Janka.

– Senki – válaszolt sóhajtvá Tanti – Anyád, az unokatestvérem hált itt amikor látogatóba jött hozzánk. Sajnos az ritkán történt. Azóta üresen állt a szoba. Most a tiéd. Örülök, hogy hozzánk jöttél.

– És ott a másik szobában ki lakott. – érdeklődött tovább Janka.

– Hát nem emlékszel? Az Mihály szobája volt, amikor ide költözött.

– Hol van most Mihály?

– Vidékre ment. Az egyik földesúr kastélyának a kandallója visszafojtja a füstöt. – válaszolta Irén.

– Az a nagy kép a szobájában. Azt ő hozta magával?

– Igen. Egy padláson találta. A tulajdonosa, egy özvegy asszony, fizetségként ajándékozta neki. Mihály sajnálta kidobni mert arra gondolt, hogy netán értékes...

– Hogyan? A nő fekete álarccal? Vajon nem esztelen dolog ez, hogy valaki magát így lefestetni? Ilyet csak egy csúnya arcú nő tehet.

– Én nem láttam az özvegyasszonyt, viszont Mihály nem beszélt a kilétéről.

Irén és a falak hirtelen eltűntek Janka körül. Egyedül maradt széles lankás tájon. Ahogy ment a körülötte húzódó terület váltakozott, hol homokos, hol pázsitos vagy felszántott földrészek következtek. Sem fák, sem bokrokat nem látott. Később a távolban néhány parasztház körvonalai jelentek meg.

Gondolataiban Mihály után kutatott, hisz úgy tudta, vidék-

re ment. Délibábszerűen a házak mögött egy régi vár jelent meg. Janka feltételezte, hogy Mihály oda indult kitisztítani a kandallót.

Ahogy közelebb került a vár épületéhez észrevette, hogy a várat, vastag falakkal vették körül így erődhöz hasonlított. Az egyik oldalán erdő húzódott, a másik oldalát pedig tenger övezte.

Annak tudatában, hogy Mihály bent van a várban, Janka átment a megvasalt tölgyfa kapun, úgy, hogy ki sem kellett nyitnia. A vár épületei úgy helyezkedtek el, hogy köztük hatalmas négyszögletes udvar várta az érkezőt.

Janka érezte a testén a meleg napsugarakat. Nem csoda hisz nyár volt. Az udvar közepén kisebb ingoványos területen méreggel teli gőzök lávaszerűen lövellték ki a szürke földcsomókat.

Janka inkább az épületeket figyelte. Várta, hogy valamilyen észre vegye Mihályt. Az egyik nagyobb helyiségben meglátta. Mihály egy óriás szobor előtt állt és szemrebbenés nélkül figyelte. Az alkotás egy nőt ábrázolt amazon öltözkében. A nő, élethű nagyságban, terpeszállásba helyezkedve, kardot szorongatott a jobb kezében. Testtartása azt sugallta, hogy támadót, elleniséget vár, akivel meg kell küzdenie. A szobrász úgy akarta, hogy sem az amazonas arcát, sem szemét, száját nem lehetett látni. Bársony álarc fedte és csak a homloka és a telt ajka látszott ki az álarc alól.

Janka megérintette Mihály vállát, hogy tudassa vele a jelenlétét. Mihály nem vette észre az érintést mert, Janka ujjai keresztül mentek Mihály vállán. Úgy tűnt mintha a helyszínen Janka csak egy szellemként van jelen.

Mihály a különös kép szemléletébe merült, amikor halk zörej riasztotta meg. Majdnem ugyanabban a pillanatban halk hangokat hallott. Valaki a gyönyörű magyar népdalt énekelte:

„Tavaszi szél vizet áraszt, virágom virágom...”

Mihály nem kételkedett abban, hogy a láthatatlan énekesnek közvetlen közelében kell lennie. Valószínűleg a szomszéd szobában, amelytől csak egy ajtó választotta el.

Az ajtóhoz lépett és hallgatódzott. Amikor a hang távolodni kezdett benyitott a szobába. Janka utána ment. Mihály átkutatta a szoba minden sarkát, de sehol sem talált másik ajtót. Janka visszament az előző szobába és szembe találta magát a festményről leugrott bársony álarcot viselő amazon lánnyal. A lány a kardját Janka felé irányította. Janka nagyon megijedt mert felismerte benne Janát Mihály fiatalabb mostohatestvérét, aki börtönben van. Hogy elkerülje a támadást gyorsan visszalépett a másik szobába. Erélyes mozdulattal becsukta az ajtót és tekintetével Mihályt kereste, de ő már nem volt ott...

– Istenem. Itt különös dolgoknak kell történni!

Irén nagyon megörült amikor a Czettner lakásra megérkezett Mihály levele. Már rég óta nem hallottak semmit Jankáról. Feltételezték, hogy minden rendben van azért nem jelentkeztek. Az a hír, hogy Jankának kisbabája született, nagyon meglepte őket, de örömet is szerzett számukra. Feltételezték, hogy Janka anyja is kapott értesítést arról, hogy nagymama lett.

– Nagyon remélem, hogy majd a keresztelőre meghívnak bennünket. Mit gondolsz elindulhatnánk Zomborba a nemrég vásárolt Peugeot Bébé autónkkal. – kérdezte Irén a férjét amikor az hazaért.

– Sajnos nem. Igaz, hogy számunkra praktikus és gyors az autó, de ilyen hosszú távolságot nem lehetne vele megtenni. Délvidéken az utak rosszak és sárosak. Töltő állomást sem találhatunk útközben. Ezt az autót városi utazásra és rövid kirándulásokra

tervezték. Arra nagyon megfelel, hogy a lakásunktól a cukrászdaig utazzak vele. – magyarázta István.

– Kár, de akkor majd vonattal utazunk? – kezdte Irén mert gondolataiban már kezdte tervezgetni a z utazást.

Egyik késő délután Ida bekopogott Kovács Aladár házának az ajtaján a Hermina utcában. Éva nyitott ajtót és nagyon elcsodálkozott amikor meglátta.

– Hát-te mi járatban vagy? – lepődött meg Éva.

– Bejöhetek egy pár percre? – kérdezte Iga szerényen az ajtóban állva.

– Természetesen. Gyere mindjárt főzők egy teát. Aladárral mi is teázni készültünk.

Ida bement a nappaliba, ahol Aladár a festőállvány előtt állva dolgozott.

– Nézd ki jött látogatóba? – szolt hozzá Éva.

Amikor Aladár meglátta a szerényen öltözött lányt ő is elcsodálkozott hiszen, nem látta Idát már legalább egy éve.

– Ida... Hát te vagy az? Mi járatban? – kérdezte miután letette az ecsetet.

– Nem tudom, hogy fontos-e, de én nagyon megijedtem amikor Panya berontott a szobába.

– Panya...? Berontott...? Hová...? – kérdezte értetlenül Aladár.

– A napokban Tomasz nagybácsihoz a Cegaj településen.

– Az a csavargó, csibész nem ül a börtönben? – csodálkozott Éva.

– Nem. – válaszolt Ida és folytatta – Azt állítja, hogy a jó viselkedése miatt előbb szabadulhatott. Gondoltam mivel megtámadta Évát és ezért került a börtönbe nehogy bosszút tervezzen.

Aladár egy rövid ideig gondolkozott mielőtt válaszolt.

– Szerintem nem mi vagyunk veszélyben hanem Mihály. Amikor Évát elrabolta, akkor azt hitte, hogy Éva Mihály kedvese. Mihálynak akart rosszat tenni. Jó, hogy jelentetted. Értesítenem kell valahogy Mihályt. Én csak annyit tudok, hogy Zomborba valahol a Szontai úton laknak. Az egy évvel ezelőtt volt. Neked nem irt véletlenül? – érdeklődött Aladár.

– Nem, nem kaptam tőle levelet.

– Le kell ellenőrizni mert, amikor Zomborba költöztek, Mihály azt állította, hogy a Szakállék házában az udvari lakásban foglak lakni. Ezt még egy évvel ezelőtt mondta. Ez az idő alatt sok minden történhetett.

– Majd a napokban elmegyek Czettnerékhez. Talán nekik jelentkezett. Ha megtudom a címet, írunk nekik. – szólt közbe Éva.

– Különben, hogy vagy. Feltaláltad magad itt Budapesten.

– Igen. Mi ketten Tomasz bácsival megvagyunk, csak az öregnek romlik az egészsége. Egész nap üldögél a konyhában és alig várja, hogy hazaérjek a munkából. – panaszkodott Ida.

– A nyomdában, ahol dolgozol rendben van minden? Megbecsülik a munkádat? – érdeklődött Aladár.

– Igen. Először takarítottam, de most már betanítottak és a könyvkötésbe is besegítek. Így nagyobb lett a bérem.

– Ennek örülök, de nem is kérdeztem, Jana is kiszabadult a börtönből?

– Nem. Panya azt állította, hogy ő még bent van a fogdában. Úgy látszik neki le kell töltenie az egész rászabott büntetést.

– Panya most hol van? – érdeklődött továbbá Aladár.

– Itt kószál, valahol Budapesten. Előbb azt tervezte, hogy nálunk marad míg Jana ki nem jön a börtönből de, Tomasz bácsi

ezt nem engedte meg. Nem tudom, hogy ebben meg tudja-e fékezni Panyát mert szerintem neki itt nincs hol laknia. Talán, ha munkát vállal valahol.

– Jó, hogy szóltál majd intézkedünk. Értesítjük valahogy Mihályt, hogy legyen óvatos. – fejezte be az érdeklődését Aladár.

– Megfőztem a teát. Ülünk az asztalhoz. – szolt közbe Éva.

Aladárnak szembe tűnt, hogy Idának nagyon jól esik, hogy ilyen kedvesen fogadták ezért szólt neki.

– Máskor is eljöhetsz látogatóba. Szívesen várunk, mert érdekel bennünket, hogy hogy vagy és hogyan haladsz a munkában.

A következő nap Éva felkereste Irént a Czettner házban. Tudta, hogy ő rendszerint otthon van. A férje jár be a cukrászdába felügyelni a dolgokat.

Amikor Éva becsöngetett Czettneréknél, Irén nyitott ajtót mert, Julcsa a napi bevásárlást intézte valamelyik közeli üzletben.

Irén épp úgy meglepődött, mint Éva amikor meglátta Idát.

– Hát te mi járatban vagy. Talán csak nincs valami baj?

– Nincs is, meg van is. – válaszolta határozatlanul Éva.

– Gyere ülünk le és elmondod. – hívta be Irén.

Amikor bementek a szobába Éva elmesélte, hogy Ida járt náluk a napokban. Elmondta, hogy Panyát szabadon engedték és attól fél, hogy bosszút áll Mihályon és Jankán azért mert, börtönbe küldték. Majd arról érdeklődött, hogy van-e valami hír a Cziprián családról. Tudja-e Irén, hogy hol laknak Zomborban mert, írni szeretne Mihálynak egy figyelmeztető levelet.

– Épp a napokban kaptam tőlük levelet – kezdte mesélni Irén – Kislányuk született most, június közepén. A keresztelőn szintén a Janka nevet adják majd neki. A kézírás szerint Mihály írta a levelet és azt is megírta, hogy jól vannak megindult a munka

annyira, hogy már segédjük is van.

– Ezt nagyon jó hallani és a levélben megírták a címüket?

– kérdezte Éva.

– Igen. Zomborban a Szontai út tizennyolcas számú házban laknak.

– Ezek szerint házat vettek? Amikor még Mihállyal beszélgetünk akkor a Szontai út 27-es számú házban terveztek lakni a Szakállék hátsó lakásában.

– Azt, hogy megvették-e a házat, vagy csak átköltöztek nem tudom mert, arról Mihály nem írt. Én mindenesetre válaszolok a levelére és megírom mindazt, amit Idától hallottál, de ha akarsz te is írhat sz nekik.

– Majd meglátom. Kicsit sértődöttnek érzem magam. Olyan jó barátok voltunk mielőtt Zomborba költöztek. Talán illet volna, hogy egy pár szóban jelentkezzenek nekünk is.

– Nem akarom védeni őket, de feltételezem, hogy sok gondjuk lehetett a költözés után az új otthonukban. Mihálynak meg kellett ismernie a területet és kapcsolatot építeni a többi ott lévő meseterekkel. Gondolom, ha minden rendbe jön akkor meghívják benneteket és bennünket is egy látogatásra. Lehet, hogy majd a keresztelő lesz az az alkalom amikor leutazhatunk Zomborba. – gondolkodott hangosan Irén.

– Nem tudom, hogy Mihály írt-e Janka anyjának. Arról, hogy nagymama lett? – tette fel a kérdést Éva.

– Feltételezem, hogy igen...

– Tudod azokat, akiket az Isten megáldott gyerekekkel azokat nem közösi ki a baráti társaság vagy az egész társadalom. Janka ebben a szempontból épp olyan asszonnyá vált amilyet a mai világ elvár egy feleségtől. Ezek után nemcsak az lesz a feladata, hogy

mindenben Mihálynak kedveskedjen, hanem nap-nap után küzdjön és nevelje a kis Jankát addig míg meg nem érkezik a következő. – kezdett Éva egy olyan témába, amely Irénre és őrá vonatkozott.

– Tudom magamról. A meddőséget egyfajta csapásnak, átoknak vagy Isteni büntetésnek tartják. A „hibás nőt” kirekesztettség és megbélyegzés várja. Te még nem éreztél ilyen megvető tekinteteket? A környezetünkben mindenki szerint az az élet rendje, hogy az asszony, miután férjhez megy, anya kell, hogy legyen. – sóhajtozott Irén.

– De igen. Csak én még jóval fiatalabb vagyok, mint te. A saját döntésem egyelőre, hogy még nem vállalom gyereket. Remélem Aladár egy ideig ezt megérti. Szakmám van. Bármikor egyedül is meg tudok élni. Most egyelőre tájfényképezéssel foglalkozom. Mihály rám hagyta a fényképezőgépét. Mostanában azzal járom a környéket, a településeket és nekem érdekes, élethű mozzanatokat örökítem meg. Úgy gondolom ez egyfajta festészet, mint amilyenell Aladár is foglalkozik... – jegyezte meg Éva.

– Tudod, már jó néhány éve figyelem a környezetemet. Egyre több olyan házaspárt látok, ismerek, akiknek nincs gyerekük. Mivel én is meddő vagyok ebben nem látok semmi különöset. Ilyennek születtem. Szerettem volna én is gyereket nem is egyet, többet, de a sors így rendelkezett. – válaszolt Irén.

– Nekünk nőknek nincs kivel beszélni erről a gondról főleg a nagyváros környezetben. Azok a nők, akik vállalják a gyereket, de teherként érzik a társadalmi életükben, dadára bízzák őket. – folytatta Éva a gondolatait.

– A szegényebb környezetben még mindig vannak olyan családok, ahol hat-nyolc gyerek is születik. Nem is gondolnak arra és nem is fogják fel mit jelent az gyerek nélkül lenni. Szerintem

csak az, akiknek nincs vagy nem is lehet gyereke, mi értjük meg mit is jelentene a gyerek a házban. – sóhajtozott Éva.

– Ebben én nem látok semmi különöset. A mi családukban is több gyerek volt. Anyám a fiatalabbakat az idősebbekre bízta. Kevés anyai szeretet mellett nőtünk fel. Ezért én amint lehetett dolgozni mentem és szakmát tanultam. – magyarázta Éva.

– A rám nehezedő társadalmi elvárások terhével folyamatosan szembesülök még a mai napig is. Viszont a meddőség okait még nem tárták fel. A gyermekes családokban nem tudják, hogy a meddő nők mi mindent próbáltak megtenni, hogy gyermekkel ajándékozhasssák meg a férjüket. Ezért aztán a mai napig lázadóként néznek arra, aki nem hajlandó ebbe az elvárásrendszerbe beilleszkedni. Most itt ebben az esetben nem rád gondolok – mondta Irén.

– Olvastam, hogy a meddőségnek lehetnek lelki természetű okai is. Ismerek olyan esetet, hogy a házastársak évekig próbálkoztak, de nem jött össze. Amikor emiatt elváltak és egy új kapcsolatban az asszony boldog anyjává vált. – folytatta Éva.

– Szerettünk volna mi is gyereket csak nem jött össze. A hosszas várakozás a gyermekáldásra számomra terméketlenséget jelentetett. Elejében úgy gondoltam csak pillanatnyi állapot, de az végleges lett. – fejezte be gondolatait Irén.

32. Cinka

A Nagy Bácskai csatorna partján, egy meleg júliusi napon „Az öreg körtefa – fürdő” bekerített uszodájának lelátóján, az Osztrák-Magyar Monarchia szabad királyi városának lakosai szurkoltak a vízilabdázóknak. Ők voltak a város új kedvencei, akik elsőként űzte ezt a sportot Bács-Bodrog vármegye területén.

Márta is a nézők között ült, mert Péro is tagja volt a vízilabda csoportnak.

Néhány nap után Márta megjelent Jankánál. Szegény gyermekes asszony már aggódott, hogy örökre elvesztette a barátnőjét. Ezért nagyon megörült amikor az újra meglátogatta.

– Már azt hittem, hogy örökre megharagszol rám a jóslás miatt. – ezekkel a szavakkal várta Mártát amikor megjelent.

– Nem, nem haragszom. Mostanra már teljesen megnyugodtam. Az egész jóslásban van némi igazság, de főleg az, ami a

múltról szól.

– Akkor is az egészet úgy kell venni, mint egyfajta szórakozást. – bizonygatta továbbra is Janka, majd folytatta. – Merre jártál a napokban. Mi történik a városban, én itt semmiről sem tudok. Nem mozdulok ki a házból a gyerek miatt. Elég sokat sír. Lehet, hogy rászoktattam a dajkálásra.

Márta nem foglalkozott Janka panaszával, inkább arról kezdett mesélni, ami vele történt a napokban:

– Péro minden év nyarán, amikor befejeződik a tanítás a szabadidejét a Zombor melletti Nagy Bácskai csatorna partján tölti mert, nagyon szeret úszni. Még fiatal korában Szabadkán a Palicsi tóban tanulta meg az úszást. Amikor idejött a gimnáziumba, sok diákot többek között engem is taníttatgatott úszni, de nekem sehogys sem ment. Annak ellenére én is szeretek a strandra járni.

– Itt Zomborban van szabadtéri strand? – csodálkozott Janka.

– Igen a csatorna partján lévő fürdőben lehet napozni, úszni és sportolni. Egy nagy, terebélyes körtefa miatt a fürdőhelyet *Az öreg körtefa alatti fürdőnek* nevezték el.

– Bár már egy éve itt lakunk Zomborban, még mindig akad meglepetés számomra. – jegyezte meg Janka.

– Amikor ti még nem jöttetek Zomborba, két évvel ezelőtt, szintén Budapestről érkezett Jánosi István főiskolás, vízilabdázó. Ő hozta magával a különleges labdát mellyel ezt a sporttevékenységet űzni lehet. Még tavaly Péro megbarátkozott Jánosival és ők ketten megalapították az úszó és vízilabda társaságot. Mivel a napokban nagy melegek voltak, többször is kijártunk a körtefa alá fürödni.

– Hogyan... Az asszonyok és a nők ruhában fürdenek? – egyre inkább csodálkozott Janka.

– Az ilyen alkalomra az asszonyok külön varratnak ruhát. A legújabb Divat-Szalón című női divatlapot Csányi Klári varrodájában néztem át. Abban láttam, hogy milyen fürdőruhákat hordanak a Bécsi és a Budapesti nők. Azelőtt a női fürdőruha teljesen elrejtette a test körvonalait. A felsőrésze lazán lógott és maga a ruha nehéz flanel szövetből készült.

Bár nagyok, nehezek és emiatt kényelmetlenek voltak, mégis ezeket viselték még pár évvel ezelőtt a nők.

– Te is olyat varrattál? – kérdezte Janka.

– Nem. Az ilyen fürdőruha nem megfelelő a sportoláshoz az úszáshoz. Az idén először én a modern kor fürdőruháiból választottam. Azok nem álcázták a női test körvonalait. Olyat varrattam én is. Térdig érő harisnya jár hozzá így nem csak a vállam, hanem a térdem is kilátszik a fürdőruha alól.

– Majd, ha Jankácska kicsit felcseperedik én is szeretnék a szabad ég alatt fürödni és napozni.

– Az első pár napban eléggé kellemetlenül éreztem magam benne mert, mindenki jól lefigyelte az új fürdőruhámat. Főleg a női társaság nagy része fejezte ki a nemtetszését. A férfiaknak nem volt útban, hogy nem, úgymond nappali ruhában fürdők. – mesélte mosolyogva Márta.

– Milyen széles a csatorna? Át lehet úszni? – érdeklődött tovább Janka.

– Úgy húsz-huszonöt méter lehet. Kisebb teherhordó gőzhajók is közlekednek rajta. Képzeld még a fiatal matrózok is integettek a fedélzetről amikor megláttak az új fürdőruhámban.

– És te is integettél nekik? - érdeklődött továbbra is Janka.

– Nem... de nem is akartam. Különben a csatorna másik oldalán nádas húzódik. Néhány helyen még vízililiom is található.

Péró szokta átúszni a csatornát és liliomot tépni nekem, de sosem hozom haza mert gyorsan elhervad.

– Vízililiomot? Még sosem láttam, az olyan, mint a rendes liliom? – kérdezte Janka de nem folytathatta a beszélgetést mert a kis Jankácska felsírt.

– Éhes lehet. Meg kell szoptatnom. Attól függetlenül te mesélj tovább. Mi történik még a csatorna partján? Nagyon érdekel a dolog.

Janka felvette a kisbabát és az egyik karosszékre ülve elkezdte szoptatni Jankácskát. A kislány tényleg éhes lehetett mert mohón szopni kezdett.

– Emlékszel? – kezdte mesélni Márta – Azt jósltad a kártyából, hogy a napokban elér egy Isteni sugallat, ami megfontolásra és óvatosságra int. Elöttem a változás útja, amiből siker is keletkezhet mert, vár az új kezdett, ami örömet is jelenthet.

Erre Janka felkapta a fejét és már ellenkezni akart a témával kapcsolatban, hiszen elég sok gondot okozott neki a jóslás de, Márta leintette és folytatta:

– Tegnap amikor a fürdőben voltunk Péró elment vízilabdázni a barátokkal. Én ott maradtam a parton és élveztem a meleg napsugarakat. Vizes volt az új fürdőruhám és azon gondolkodtam, hogy elmegyek a kabinba átöltözni.

– Kabinba? – emelte fel a fejét Janka.

– Igen a fürdő partján van egy kis vendéglő és több, deszkából épült öltöző kabin is létezik. Nem nagyok. Mindössze egy négyzetméter a területük, de kiválóak a ruha tárolására és annak váltására. Már épp indulni készültem, amikor valaki elém állt és beárnyékolta az arcomat. Amikor felnéztem megláttam Lederer Istvánt. Még Zentán figyeltem fel rá amikor ott a szüleimmel egy lako-

dalomban voltunk. Akkor én még csak tizennégy éves lehettem. Ő több évvel idősebb fiatalembernek látszott. Magas sovány jóképű fiatalember volt. Tegnap amikor megláttam olyan furcsán nézett ki a megszokott férfiaknak készült fürdőruhában. A vízszintesen csíkozott kezeslábasból kilátszottak a karjai és a térde. Úgy nézett ki mintha rabruhát húzott volna magára. Kedvesen, mosolygó arccal szólt hozzám. Leült mellém és elkezdtünk beszélgetni. Elmondta, hogy itt Zomborban fényképészeti üzlete van a Zrinyi utcában. Azóta amióta én a zombori gimnáziumba jöttem nem tudta hol vagyok. Ő előbb Zentán nyitott üzletet, de ott kevés jövedelemre tett szert, ezért két évvel ezelőtt ide Zomborba költözött. Azt is megemlítette, hogy abban az említett lakodalomban nagyon megtetszettem neki. Elmondta azt is, hogy a munka és a költözködés miatt még nem nősült meg. Talán a vizes fürdőruha miatt fájni kezdtem ezért elnézését kértem és elmentem átöltözni. Amikor visszatértem a partra István már eltűnt. Az egész találkozás Istvánnal megfontolásra és óvatosságra int.

Egy ideig mindketten hallgattak. A kis Janka elaludt Janka karjában. Miután az anyja letette a kiságyba megjegyezte:

– Mihállyal arra gondoltunk, hogy ha a Jankácska már egyedül fog ülni, jó lenne néhány fényképet készíteni róla. Hogy is mondtad, hol van István fényképészeti stúdiója?

Panya tudta, hogy Tomasz előbb-utóbb kihívja a rendőrséget. Önkényesen nem maradhat nála, ezért elindult Cegaj területén munkát és szállást keresni. A Victoria-Bohn Téglagyár irányába indult. A Föld utcában találkozott Varjú Pistával, a volt cigány rabtársával, aki egy évvel azelőtt szabadult.

– Hát te? – örömmel állította le Panya gondolván, hogy Pista talán útba igazítja.

– Hát és te! Te vagy az Panya? Mi történt veled? Megszöktél? – csodálkozott Pista.

– Nem. Jó voltam... elengedtek. – válaszolt Panya.

– Itt élsz? – következett a kérdés.

– Nem. Itt lakik a nagybácsim, de kizavart. Lakhely és munka kellene. – folytatta Panya.

– Menj a téglagyárba. Ott mindig van munka. Valamelyik égető kemence mellett éjelre is meghúzódhatsz.

– Te is itt a Cegaj területén élsz? – kérdezte Panya.

– Igen, de kijebb a putriban. Ha nem találsz föl magad hozzánk eljöhetsz. Néha húszan-harmincan vagyunk. Egy ember, ide vagy oda...

– Majd meglátom... – válaszolt Panya és kezet nyújtott Pistának.

A téglagyár többször is munkáshiánnyal küszködött, főként amikor kész lett az égetés. Ilyenkor gyorsan ki kellett hordani a kiégett téglákat, hogy a helyükre vályog kerüljön. Panyát szívesen látták kubikosnak. Így megkereste a pénzt az ennivalóra.

Egy ideig a téglagyár területén talált magának búvóhelyet. Mivel nyár volt kint a szabadban nyugodtan elhelyezkedett a téglakupacok között. Egyedül a záportól kellett menekülnie az egyik kiüresített kemencébe.

A többi munkásoktól megtudta, hogy a Vályog utca végén a téglagyár irányában az egyik lakóház szobáját zugkocsmává alakították. Egy bizonyos Molnár Károly otthona volt, ahol este, munka után, italt mértek és kártyázó vendégek jelentek meg.

Amikor Panya ezt megtudta úgy döntött, hogy kipróbálja azokat a kártyatrükköket, amelyeket az egyik rabtársától tanult. A trükkök mind csalásra és pénzszerzésre voltak alkalmasak.

Gyorsan beilleszkedett a kártyázók társaságába. Arra ügyelt, hogy ne mindig ő nyerjen. Így ajánlotta a tanítója. Ha mindig csak ő nyer gyorsan rájönnek a csalásra. Úgy játszott, hogy néha egy kevés összeget vesztett, de összességében mindig nyeresben volt.

Egy alkalommal amikor már éjfélre járt az idő valamivel nagyobb összeget nyert a szokásosnál. Hogy ne legyen feltűnő miután felállt az asztaltól a kiszolgáló pulthoz lépett, hogy megigyon még egy pohár sört. Károly a kocsmatulajdonos jó hangosan megjegyezte:

– Ma különösen rád mosolygott a szerencse. Mire költöd ezt a sok pénzt?

– Elkártyázom, mint eddig is. – válaszolta Panya és lassan kortyolgatta a sörét, közben arra gondolt, hogy talán jó lenne itt a környéket Tomasz lakóháza közelében kibérelni egy szobát. Akkor nem kellene neki továbbra is kuporogni a poros agyagos földön a téglagyárban.

– Van itt a környéken valakinek kiadó szobája? – érdeklődött a kocsmárostól.

– Van, itt nem mesze a Vályog utca másik felén, nem tudom pontosan a ház számát. Rác Péter lakik, ott egyedül és két szobája van. Az egyiket biztos kiadná jó pénzért.

– Majd holnap felkeresem most már későre jár az idő – válaszolta Panya és miután kiitta a sört a korsójából elhagyta a kocsmát. A sötétben a téglagyár felé vette az irányt, amikor elé állt egy fekete hajú kócos fiatal lány. Panya nem tudta megítélni az éveit, mert, arca pizskos, ruhája szakadt és rendetlenül lógott a sovány testén.

Panya arra gyanított, hogy koldulni akar, de a következő pillanatban a lány vagy asszonyka közelebb lépett hozzá és leköpte.

– Te disznó fajzat mit képzelsz magadról. Na várj, elkaplak és úgy felpofozlak, hogy az öröké az eszedben marad.

– Jaj, bocsánat uram, bocsánat. Összetévesztettem az egyik rokonommal, aki megvert és nyomorba döntött. – siránkozott a lány és közelebb lépett Panyához, majd folytatta – Mindjárt segíték letörölni az úr ruhájáról. Kérem ne tessék haragudni és már fogta a piszkos rongydarabot, amelyet zsebkendőként használt és törölgetni kezdte Panya kabátját.

– Na várjunk csak te ebadta csibész. Te azt hiszed, hogy én nem hallottam Táros Karolin zsebtolvajról. Neki ez a receptje. Tisztogatás közben észrevétlenül elcsente a férfiak vagy nők pénztárcáját a zsebekből, majd üresen visszahelyezte azokat. Az áldozat még véletlenül se vette észre a lopást. – mondván ezt Panya megfogta szorosan a lány kezét és a földre teperte.

– Nem bántalak, ha bevallod kié vagy.

– Nincs emberem. A kocsmában mosogatok hátul. Ott halottam, hogy nyert a kártyásoktól és sok pénze van.

– Hol laksz? Van otthonod? – érdeklődött most már nyugodtabban Panya.

– Nincs. A kocsmáros Károlynál szoktam a raktárban a földön aludni.

Beszélgetés közben Panya észrevette, hogy amikor a lány megigazította haját és kicsit rendbe hozta a gúnyáját nem cigány lány áll előtte, hanem fehér arcú lány, aki alig lehetett 14-16 éves.

– Ezek szerint zsebtolvaj vagy. Én is tudok néhány trükköt a kártyázásban. Akarsz-e hozzám szegődni?

– Ha etetsz, itatsz és fedelet adsz a fejem fölé nem bánom. – válaszolta a lány.

– Hogy hívnak? – kérdezte Panya a lányt.

– Cinka.

– Hát ez cigány név. Az arcodról nem úgy tűnik, hogy cigányok sarja vagy. – csodálkozott Panya.

– Nem is vagyok cigány lány, csak cigányok között nevelkedtem. Mostohám adta ezt a nevet. Az igazi nevemre nem is emlékszem.

– Akkor most gyere velem a téglagyárba. Mostanában ott alszom. Holnap felkeressük Vályog utcában Rác Pétert. Bérelünk nála egy szobát. Terveim vannak veled. Nem fogod megbánni. Együtt sok pénzt fogunk szerezni.

Mihály és Janka levelet kaptak. Nem is egyet, hanem kettőt. Az egyik Czettneréktől érkezett a másik pedig Janka anyjától. Mind a két levélben örömuiket fejezték ki, hogy kisbaba van a Cziprián családban. Remélték, hogy mind a hárman jól vannak és örültek a közelgő viszontlátásnak. E mellett Irén még azt is megírta, amit Évától halott Panyával kapcsolatban.

– Nem hiszem, hogy valami kegyetlenséget tervezne Panya. Inkább azt gondolom, hogy tanult a börtönbüntetésből. Különbem sem tudja hol élünk ebben a nagy országban. Messze vagyunk Budapeستől. E mellett remélem, hogy visszamegy Czabajra az anyjához mert, az már biztosan rászorul az ápolásra. Már akkor öreg volt, amikor én elhagytam a családot.

– De ha mégis megtalál bennünket? – aggodalmaskodott Janka.

– Szerintem nem kell tartanunk ilyesmitől. Különbem is már napok óta akartam veled egy új dologról beszélni. Most már annyira felgyülemlett a munka a kerületben, hogy Józsival nem vagyunk képesek időben azt elvégezni. Egy hetes várólistát készítettem a bejelentett igénylésekről. Ezért úgy gondoltam, hogy még egy segédet

kellene felvennünk. Józsi mellett az alsó lakásban elérne még egy legény. Mit szólsz az ötlethez? – tette fel a kérdést Mihály.

– Nézd, a munkával és a pénzzel kapcsolatos dolgokat mindig is rád bíztam. Én annyit segítek, hogy az adóhivatal részére megírom a bevételeket és a kiadásokat. Ha gondolod, hogy a kerületben, van annyi munka, hogy csak hárman tudjátok elvégezni akkor vegyünk fel egy segédet vagy inast.

– Első sorban segédre gondoltam mert, az inasból nincs sok hasznom. Neki legalább egy év kell arra, hogy megtanulja a szakmát. Ha nem találunk segédet akkor jó lesz az inas is. Az legalább nem csak nekem, hanem neked is segíteni tud a háztartásban.

– Akkor meg kell hirdetni az újságban, hogy segédet keresünk. – fejezte be a témát Janka és folytatta – Képzeld a mai nap megjelent Márta. Emiatt egészen megnyugodtam. Nem emlegette a rossz jóslást inkább arról mesélt, hogy Péroval jár a Nagy-Bácskai csatornára fürödni. Erre az alkalomra új fürdőruhát varratott.

– Látod mondtam neked, hogy nem kell izgulni. Pár nap múlva elfelejti a rossz jóslatokat. Akkor, én a napokban bemegyek a Zombor és Vidéke újság szerkesztőségébe és feladom a hirdetést.

Ahogy tervezte Mihály másnap felkereste a szerkesztőséget. Amikor belépett ott nagy sürgés-forgás fogadta.

A szerkesztőség irodájában papírral a kezében egy magas, jól megtermett bajuszos, középkorú ember sétált. Mihály rögtön felismerte a ruházatát, hisz az ugyanolyan volt mint amilyent a Budapesti Önkéntes tűzoltók egyesületének tagjai viseltek.

A szerkesztőség titkárnője Mihályt leültette az egyik karosszékbe és egy kis türelmet kért tőle. Elmagyarázta, hogy Késmárky Béla az Önkéntes Tűzoltó-Egylet főparancsnoka, szöveget diktál az elkövetkező jubileumra.

– Akkor a szövegben bent kell lennie, hogy az idén az Önkéntes Tűzoltó egyesület ünnepli megalakulásának harmincötödik évfordulóját? – kérdezte a szerkesztő.

– Igen, de az is, hogy a Polgári Kaszinón belül megalakult 1869-ben az első Önkéntes Tűzoltó Egyesület, amely 21 tagot tömörített, és saját szabályzatával rendelkezett. Ennek az egyesületnek a megalakítása nem hozott konkrét eredményeket a város tűzvédelmében. – diktálta tovább a tűzoltó főparancsnok.

A szerkesztő pedig tollal a kezében igyekezte kísérni a mondanót. A parancsnok ezért néhány pillanat szünetet tartott, hogy a szerkesztő le tudja írni az adatokat. Miután felemelte tollát a parancsnok folytatta:

– Ezért 1872-ben megalakult a városi Önkéntes Tűzoltóság, amely száz főből állt. A Tűzoltóság a Fernbach-féle raktár mellett, a városi Színházzal szemben kapott helyet.

– Azért a jelentésbe be kell írni azt is mikor szervezi a tűzoltóság a hivatalos ünnepséget. – ajánlotta a szerkesztő miután leírat a diktált szöveget.

– Igazából a megalakulás napja november tizedike, de mi nem várunk addig. A testület úgy döntött, hogy július 25-ére, szombatra tesszük az ünnepséget. Ha az értesítést hosszabbra tervezik, akkor talán be kellene írni azt is, hogy a tudomásunk szerint a legnagyobb zombori tűzvész 1826. április elején történt. Akkor 82 ház leégett, köztük a Városi Kórház épülete is. A városban 447 lakos maradt lakás nélkül. Ezek után a Főispán a városban rendszeres kéményseprő-szolgáltatást vezetett be.

– Én is a rendszeres kéményseprő szolgálathoz tartozom. Az ötödik kerület kéményseprő mestere és iparúzési jogtulajdonosa vagyok. – szólt közbe Mihály.

– Hallottam magáról. Maga Cziprián Mihály és Budapestről érkezett ide Zomborba. – fordult Mihály felé Késmárky Béla – Van valami hozzáfűzni valója az ünnepséggel kapcsolatban?

– Nincs. Egész más ügyben jöttem a szerkesztőségbe. Hirdetést akarok feladni, de a napokban jelentkezem az Önkéntes tűzoltóságnál. Nekem már van némi tapasztalatom, hiszen Budapesten tagja voltam az ottani Önkéntes Tűzoltók szakaszának.

Panya a Cegaj településen találkozott egy ott élő kéménysöprő segéddel. Őt faggatta ki arról, hogy hogyan tudná meg merre dolgozik az egyik ismerőse.

– Az ismerősöd előbb itt dolgozott valamelyik kerületben Budapesten? – érdeklődött a segéd.

– Igen de, nem tudom melyik kerületben. – sajnálkozott Panya.

– Akkor legjobb, ha bemész az ipartestületbe. Ők pontos jegyzéket vezetnek a budapesti mesterekről és segédekről mert, itt nem lehet engedély nélkül dolgozni.

– Az Ipartestületben létezik külön iroda, amely csak a kéménysöprőkkel foglalkozik? – érdeklődött tovább Panya.

– Gondolom, hogy igen.

Panyának nem maradt más hátra mint, hogy felkeresse az Ipartestületet. Nagyon érdekelte, hogy merre lakik Mihály. Azt már lefigyelte, hogy a Hermina utcában csak Aladár és Éva él.

Az ipartestületben arra utasították, hogy menjen a második emeletre és ott egy bizonyos Ervin nevezetű írnokot keresse. Ő foglalkozik a kéménysöprő mesterek és segédek engedélyeztetésével.

Amikor bekopogott ott sajnos elutasították azzal a magyarázattal, hogy Ervin úr betegszabadságon van. Majd, ha visszajön dolgozni akkor felkeresheti őt.

Mihály ahogyan megígérte a következő héten felkereste Késmárky Béla főparancsnokot az Önkéntes Tűzoltóság épületében a Színházzal szemben. Ott a főparancsnoknak elmondta milyen kiképzésben részesült Budapesten. Ezt a meglévő tudását itt Zomborban is szeretné hasznosítani a lakosság érdekében.

Béla a főparancsnok szívesen fogadta a jelentkezését és megígérte, hogy mivel nagy tudással és tapasztalattal rendelkezik az ünnepség után beajánlja az itteni Önkéntes tűzoltóság egyik vezetőségi tagjának.

Mihály a Budapesti tapasztalatairól beszélt amikor megszólalt a telefon a főparancsnok asztalán. Késmárky úr felkapta a telefont és egy ideig hallgatta majd csak annyit szólt a telefonkagylóba:

– Igen értettem. Tehát a Thököly úton lévő kórházban... Igen rögtön intézkedem...

Ezek után letette a telefont és rögtön felállt. Mihály kérdően nézett rá:

– Most jelentették telefonon a kórházból, hogy ott tűz ütött ki az egyik osztályon. Sürgősen oda kell mennem, de jöhet velem maga is. Így megtudja milyen felszerelésünk és embereink vannak.

Mihály nem ellenkezett, de nem kapott felszerelést kivéve egy fejevédő tűzoltó sisakot. A helyszínre egy gőzhajtású szivattyúval rendelkező, lóvontatású tűzoltókocsival érkeztek. A tűzoltó csapat észrevette, hogy nem az egész épület, hanem annak csak egy része, az orvosi rendelő borult lángba. Az egyik csoport rögtön hozzá látott a tűzoltáshoz. A másik csapat Mihállyal együtt a betegeket mentették. Szerencsére időben érkezett a tűzoltóság így a lángok nem terjedtek tovább az épületben.

Tűzoltás közben megérkezett a kórház főorvosa Dr. Danninger Ádám. Ő mindjárt a parancsnokhoz lépet és arról érdeklődött,

hogyan van-e sebesült. Erről a főparancsnok csak akkor tudta tájékoztatni amikor az egyik tűzoltó hozzá rohant és elmondta, hogy egy eszméletlen megégett ápolónőt találtak a kórház laboratóriumában. Így tudták meg, hogy nem az orvosi rendelő, hanem a mellette lévő laboratórium borult lángba.

A sikeres tűzoltás alatt kihozták hordágyon a szegény pórul járt ápolónőt és az egyik betegszobába helyezték el. A főorvos, a parancsnok és Mihály rögtön hozzá sietett.

– Hiszen ez Szalay Mátyásné a főápolónő. – ismerte fel a főorvos. Furcsának találta, hogy eszméletlen. Az égési sebek nem olyanok voltak, amelyek életveszélyesek lennének. Az orvos rögtön a szemét és a nyelvét vizsgálta.

– Megmérgezte magát! – jelentette ki az orvos. – Nagy adag szublimát pasztillát nyelt le.

Az orvos gyorsan ellenmérget adott Szalaynének de, sajnos az már nem segített rajta.

Amikor befejeződött a tűzoltás és a szegény ápolónőt elszállították a hullaházba, akkor vallotta be a főorvos, hogy feljelentést tett Szalay Mátyásné főápolónő ellen.

– Szalay Mátyásné főápolónő 16 éve dolgozott a kórházban. A szállítók és az én teljes bizalmamat élvezte. Ezzel a korlátlan bizalommal visszaélt. A feljelentést az ottani két ápolónő tette meg akiket Szalayné felmondással zsarolt mert, nem akartak részt venni a lopásban. A feljelentés után nekem pár nappal ezelőtt mindent bevallott. Ezek után én a főkapitánysághoz fordultam és vizsgálatot kezdeményeztem. Úgy látszik lelkifurdalás miatt követte el az öngyilkosságot.

– Ha mérget nyelt le akkor miért gyújtotta fel magára a laboratóriumot? – tette fel a kérdést a főparancsnok.

– A laboratóriumban biztos volt gázzal működő Bunsen lámpa. Amikor a méregtől elájult valószínűleg felborította és így magára gyújtotta a helyiséget. – feltételezte Mihály mert, ilyen esetről már hallott Budapesten.

– Ilyen sokáig tartott a beszélgetés az Önkéntes Tűzoltóság épületében a főparancsnokkal? – kérdezte Janka amikor megjött Mihály.

– Nem. A beszélgetés rövid ideig tartott. Míg az irodában voltam tűz ütött ki a kórház épületében. Oda sietett az egész tűzoltó egység és én is velük tartottam. Kiderült, hogy a tűz nem is volt olyan katasztrofális. Egy ápolónő életét vesztette, de nem a lángoktól, hanem öngyilkos lett. – mesélte Mihály. Ezek után még részletesebben elmondta, hogy miért követett el az ápolónő öngyilkosságot.

– Szegény asszony. Úgy látszik nagyon megviselte a saját bűnössége. Lopás miatt, szerintem, nem kellett volna, hogy meghaljon – jegyezte meg Janka.

Néhány hétre rá Mihály megkapta a Zombori Önkéntes Tűzoltóság egyenruháját és felszerelését. A ruhával utasítás is érkezett, amelyben az állt, hogy amikor félrevert harangszót hall a városháza irányából tüstént a tűzoltóság állomáshelyére siessen.

Amikor Mihály hazaért a munkából Janka örömhírrel fogadta:

– Levél érkezett a számodra.

– Igen. Majd megnézem, csak előbb vacsorázok mert, nagyon megéheztem. – válaszolt Mihály.

– Rendben. Én arra gondoltam, hogy holnap, vagy holnapután elmehetnénk az egyik fényképészhez itt Zomborban fényképet készíttetni Jankácskáról. A baba már három hónapos.

A fényképekből küldhetünk anyámnak, Czettneréknek és Aladár-
éknak, meg persze nekünk is kell emlékébe.

– Minek kellek én a kis Jankácska fényképezéshez? – kér-
dezte Mihály és arra gondolt, hogy az asszony egyedül is el tudja
vinni a gyereket.

– Gondoltam, nem csak a kislányról, hanem hármunkról,
közösén is kellene fényképet készíttetni. – magyarázta Janka.

– Rendben. Mindent megbeszélünk, csak előbb eszek vala-
mit. – szólt kicsit türelmetlenül Mihály.

Vacsora után Mihály kibontotta a levelet, amely aznap érke-
zett. Egy bizonyos Zakó Milán Kúláról írta, a hirdetéssel kapcsolat-
ban.

Tisztelt Mester úr,

*Zakó Milánnak hívnak. Tizenkilenc éves vagyok. Itt Kúlán
élek a szüleimnél. Apám magyar és a foglalkozása asztalos.
Anyám a szüleivel Boszniából telepedett ide Kúlára. Kéményseprő
segéd vagyok és itt Kúlán tanultam ki a szakmát. Az itteni mester
úrnál hárman vagyunk segédek az egész településre. Sokan a né-
met parasztházaknál az utóbbi időben saját maguk tisztítják a
kéményt ezért csökkent az igény ilyen munkára. Zigel Lajos, mes-
ter sajnos kilátásba helyezte a felmondásomat. Szívesen jönnék
Zomborba önnél dolgozni. Ha felajánlaná ezt a lehetőséget kérem
írja meg mikor jöhetek bemutatkozásra és megbeszélésre. Nekem
bármikor is megfelel.*

A címem Zakó Milán, Kúla Verbászi út 68.

– Kúláról jelentkezett egy fiatalember, kéményseprő segéd,
szeretne nálunk dolgozni. Írok neki levelet, hogy a jövő hét szom-
batján várom beszélgetésre. – mondta Mihály miután elolvasta a
levelet.

– Józsival az alsó lakásban komótosan elférnek. – válaszolta Janka.

A következő hétre, szerdára tervezte Janka a fényképezkedést. Mihály úgy döntött, hogy az délelőtt nem dolgozik. Amikor kedden Márta felkereste Jankát az eldicsekedett, hogy a másnapi terv a fényképezkedés lesz.

– És kihez mentek fényképeket készíttetni? – érdeklődött Márta.

– Lényegében nem ismerünk senkit. Te mondat, hogy a régi ismerősödnék Lederer Istvánnak van fényképező stúdiója a Zrinyi utcában. Elmehetünk oda. Te is velőnk jöhetnél, ha van időd. Dajkálhatnád a kis Jankát míg a fényképész beállítja a háttereket.

– Nem is tudom... Majd meglátom... – szólt bizonytalanul Márta.

Másnap Márta mégis csak eljött, hogy elkísérje a Cziprián családot a fényképezésre. Janka rögtön észrevette, hogy Márta a legszebb ruháját vette fel és frizurát is készíttetet. Mihály és Janka is az ünneplő ruhájukban jelentek meg.

István nagyon megörült amikor meglátta a családot, de főleg Mártát. A kis Jankát levetkőztették és hasra fektették egy plüsssterítővel lefedett asztalra. István a fényképész néhány felvételt készített a gyermekről. Amikor az megvolt akkor, egy erdei motívummal festett háttér elé ültette Jankát és Mihályt. Janka kezében a bepólyázott babát tartotta.

Amikor készek voltak a felvételek István megkérte Mártát, hogy álljon ő is a fényképezőgép elé. Az asszony egy ideig ellenkezett, de a végén mégis csak eleget tett István kérésének.

Az egyik szombati őszi délután egy jól öltözött fiatal hölgy lépett be a Városligeti Czettner-féle cukrászdába. Emma a kiszolgálá-

lólány elcsodálkozott, hogy egy ilyen fehér bokáig érő nyári csipke-ruhában öltözött és széles karimájú kalapot viselő kontyba emelt fekete hajú lány egyedül lép be a cukrászda termébe. Ilyesmi ritkán történt meg. Az úrilányok rendszerint anyjuk vagy úriember kíséretében léptek be a helyiségbe. A fiatalasszony, vagy lány miután öszszecsukta napernyőjét szétnézett a teremben. Emmának úgy tűnt mintha valakit vagy valamit keresne ezért rögtön hozzálépett és megkérdezte miben segíthet.

Kiderült, hogy le szeretne ülni egy szabad asztal mellé és egy torta szeletet rendelni citromos üdítővel. Miután Emma talált számára egy megfelelő üres asztalt elment, hogy kihozza a rendelést. Amikor visszajött tálcával a kezében a fiatal hölgy megkérte, hogy üljön le egy pár percre mert kérdezni szeretne tőle valami fontos dolgot.

– Sajnos nem tehetem, hogy leüljek. A cukrászda szabályai azt nem engedik. – válaszolta kedves hangon Emma.

– Csak azt akartam megtudni, hogy mikor dolgozik Janka kisasszony mert, én régi barátnője vagyok. Ugyanabból a helyiségből származunk. Nemrég érkeztem a szüleimmel Budapestre és szeretnék találkozni és elbeszélgetni vele.

– Az nehezen kivitelezhető mert, Janka kisasszony férjhez ment és elköltözött Budapestről. – magyarázta Emma.

– Igen? – csodálkozott a fiatal vendéglány – Valahová ide a közelbe költözött?

– Nem. Czettner úrtól csak annyit tudok, hogy valahová a Délvidékre. Ha jól emlékszem Zombort emlegettek. – válaszolta Emma.

– Zombor. Nem is hallatom ilyen helyiségről. Biztos kisváros lehet. – állapította meg a vendég.

– Ne tessék haragudni, de most már elmennék. Nekünk nem szabad sokat társalogni a vendégekkel. – kért elnézést Emma és nem is várva a válaszra sarkon fordult és a konyha felé távozott.

A fiatal asszonyka vígan elfogyasztotta a torta szeletet, majd ivott néhány kortyot az üdítőből. Miután kifizette Emmának a süteményt és az üdítőt lassú léptekkel kísétált a cukrászdából.

Amikor kísétált az épületből ott, egy jól öltözött középkorú úriembernek látszó férfi várta.

– Na mond Cinka megtudtál valamit? – érdeklődött Panya.

33. Flóra

Zakó Milánt, Mihály a következő szombatra rendelte Zomborba. Néhány perccel a megbeszélt időpont előtt a fiatalember meg is érkezett a Szontai útra. A munkára való felvétel a konyhában zajlott. Beszélgetés közben Milán újra, csak részletesebben elmondta mindazt, amit a levelében megírt. Az ajánló levelet is megmutatta Mihálynak, amelyben a Kúlái mester dicsőően írt róla.

Milán megmutatta a szerszámaikat is, amelyeket magával hozott. Azokon látszott, hogy kopottak, tehát sokat használták őket. Ezt Mihály jó jelnek találta. Miután mindent megtudott a fiatal segéd-től a szakmai képzettségével kapcsolatban, Mihály elmondta mi a helyzet és a munkalehetőség nála:

– Itt Zomborban a Szelencse nevű kerület az enyém. Mellettem még egy segéd, Balázs Józsi dolgozik. Lakhelyet tudok biztosítani itt az alsó lakásban. Jelenleg ott lakik Józsi. A munkanap a

hét minden napján reggel hét órától este hétig tart, kivéve a vasárnapot. Akkor egyedül dönti el mit csinál. A templomba járás nem kötelező. A bér ugyanannyi, mint amennyit Józsi is kap, havi ötven korona. Ha magának a munkaidő és a bér megfelel akkor felveszem magát és a jövő héten máris ide is költözhet.

– Nagyon szépen köszönöm az ajánlatot. Persze, hogy megfelel. Meglátja nem fog csalódní bennem mester úr, szeretem a munkámat és majd igyekszek jól dolgozni. – fogadta el örömmel az ajánlatot Milán.

– Ami az étkezést illeti azt saját magának kell megoldani. Az alsó lakásban van tűzhely. Egyszerűbb dolgokat ott el lehet készíteni. Az utóbbi időben Józsi is így étkezik. A feleségem, mivel kisbánk van, nem tud időt szakítani a segédekre. – magyarázta Mihály.

– Nem lesz semmi gond. Én hetente, vasárnaponként hazautazom Kúlára a szüleimhez. Ott megfürdök, anyám kimossa a ruháimat és bekészít nekem elemóziát egy hétre.

Ezek után már kicsit kötetlenebb beszélgetésre került sor. Milán néhány mondatban elmondta, hogy jelenleg Kúlán majd tízezer lakos él. A lakosság többsége magyar és német. Az iparosok között vannak takácsok, szabók, szűcsök és vargák. Milántól azt is megtudta, hogy ott működik a legrégibb Magyar Művelődési Egyesület, amely a Bartók Béla nevét viseli. A keretein belül az Iparos Dalárda is ennek a munkásságában ő is részt vett.

A beszélgetés végén Mihály levezette Milánt az alsó lakásba és megmutatta neki a szobákat.

– A jövő hétre a hálószobába beteszek még egy ágyat maga számára. – fejezte be a beszélgetést Mihály.

Miután kikísérte Milánt bement Jankához, hogy elmondja

a történeteket. Janka épp a kibabával ügyködött.

– Ez jó hír. Nem volt időm kimenni a konyhába mert a kisbaba épp szopott, de majd jövő héten, ha megérkezik Milán akkor mindent elmagyarázok neki a lakás használatával kapcsolatban. – mondta Janka.

Mihály Józsival is tudatta, hogy még egy segéd fog dolgozni a kerületben. Reményét fejezte ki, hogy beválik és meg fogják érteni egymást a közös lakhelyen. Bármilyen gond keletkezik szóljanak neki.

A következő héten Milán megérkezett egy nagy bőrönddel és juta anyagból készült hátizsákkal. Mihály már munkába ment úgy, hogy Janka fogadta a fiatal segédet. Kislánnyal a karján levette a lakhelyére és utasította, hogy ott várja meg Józsi vagy a mesterúr érkezését. Dél körül Janka levitt Milánnak egy tál bablevest egy vastag karé fehér kenyérrel. Amikor Milán meglátta a teli tál levest és a fehér kenyeret nagyon megköszönte Jankának.

– Köszönöm mesterasszony köszönöm szépen... Fehér kenyeret még sohasem ettem...

Este, amikor Mihály hazaért az első dolga az volt, hogy megnézzé Milánt. A fiatalember már elhelyezkedett. Ruháját a szekrénybe helyezte a személyes tárgyait pedig az ágya melletti éjjeliszekrénybe tette. Nemsokára megérkezett Józsi is.

– Remélem jó társak lesztek. Elvárom, hogy ne veszekedjétek, inkább mindenben, amibe kell segítsétek egymást. Mindenesetre ebben a lakásban Józsi szava a döntő, hisz előbb érkezett ide és korban is ő az idősebb segéd. Ha olyan valamiről döntenünk kell, amiben nem tudtok megegyezni forduljatok hozzám vagy a mesterasszonyhoz. Rendben?

– Rendben mester úr – szólalt meg mind a két segéd

egyhangúan.

– Reggel találkozunk. – fejezte be Mihály.

Másnap reggel, Mihály az aznapi feladatpapírral érkezett a segédek lakásába. Ott már mind a két fiatalember beöltözve, számmal a vállukon várták a mestert.

– Józsi, itt vannak a nevek és címek ahová ma el kell menned dolgozni. Milán néhány napig vagy hétig, velem jön. Fel kell mérnem a tudását, csak utána mehet majd egyedül mind te. – adta ki a feladatot Mihály, majd folytatta – Te Józsi mehetsz, Milánnal még váltok pár szót indulás előtt.

– Igenis mester úr. – jelentette ki Józsi és már fogta is a kis táskáját, amiben a számlaköteget, a térképet és a pénzt tartotta majd kiment a szobából.

– Figyelj rám Milán. Nem tudom, hogy ezt mondta-e neked az előbbi munkáltatód, de nálam fontos a következő:

– Minden munkaigénylőt tisztelj. Mindig tökéletes munkát végezz. Munkaruhád és szerszámod kifogástalan legyen. A legjelentéktelenebb körülmények se kerüljék el a figyelmedet. Ellenértéket csak a becsülettel elvégzett munka érdemel. Megértetted?

– Igen is mester úr. – válaszolt Milán.

– Ugyanez vonatkozik Józsira is. Neki sem szabad megszegni ezt a szabályt. Megértetted.

– Igenis mester úr. – válaszolt Milán.

– Rendben. Átnézem a szerszámaidat és mehetünk. Az első igénylőnél neked úgy kell viselkedned mintha én nem lennék ott. Neked kell felmérned hogyan kell elhárítani a koromtól és szuroktól keletkezett bajt. Én csak a háttérből figyelek. Az első napokon én számlázok és én alapítom meg, hogy rendesen lett-e elvégezve a munka.

- Értettem mester úr. Meglátja megbízhat bennem. Zigel mesternél is egyedül dolgoztam. – bizakodott Milán.

Az első cím ahová mentek az Szalay Frigyes úr volt a Hársfa utca 9-es szám alatt. A három ablakos végház az utcafrontra épült. A kisebb bejárati kapu félig nyitva állt azért nem csöngettek, hanem benyitottak. A hosszú veranda falán elsőként egy kitömött vaddisznó fej lepte meg őket. Utána következett néhány nagy méretű agancs. Miután néhány lépést megtettek a verandán egy magyar vizsla közeledett loholva feléjük. Milán megtorpant. A kutya nem támadott, hanem csak farkát csóválva, körülugrálta mindkettőjüket.

– Nem kell félni tőle ez egy vadászkutya. Arra van kiképezve, hogy a vadakat űzze. – nyugtatta meg Mihály Milánt.

A veranda végén egy idősebb sötétzöld vadászruhába öltözött férfi állt Mihályéknak háttal. Az úr keskeny karimás, zöld filc kalapot viselt, amelynek oldalára egy fácántollat tűzött.

– Jó napot gazduram! – szólt oda Milán hangosan.

Az ember, nem hallotta a kéményseprők érkezését mert, abban a pillanatban egy zakatoló gép munkába állt előtte. Csak, amikor Mihályék közelebb léptek és újra köszöntek, akkor fordult meg a vadászruhás ember. A zakatoló gép pedig egy félbevágott hordó alakú vaslemezből készült pergető volt. A mögötte álló fiatalember a rajta lévő nagy öntöttvas kerékkel erőteljesen fogatta. Az olajszerű méz a kövezeten álló vödörbe csorgott. A keskeny kifolyócsó előtt a félig teli vödör körül hemzsegték a méhek. Mihály, rögtön tudta miről van szó, ezért gyorsan megkérdezte Milánt:

– Téged már megcsípett valaha a méh.

– A... igen. Többször is. Gyerek koromban amikor kamilla virágot szedtünk teának. Mondhatom, elége megdagadt a kezem és sokáig fájt. – válaszolta Milán.

– Rendben akkor mehetünk tovább mert, vannak olyan emberek, akik nem tűrik a méhcsípést. A szervezetük hevesen reagál és még fulladást is okozhat a csípés. – magyarázta Mihály.

– Megérkeztek? – fordult hozzájuk a házigazda.

– Igen uram. – vette át a szót Milán, majd folytatta – Miben segíthetünk?

– A konyha... Mindig a konyhában keletkezik a gond. Hogy ez az én asszonyom mivel tüzel, amikor én vadászni megyek, nem tudom mert, rendszerin utána kezd füstölni a sparhelt. Most már annyira, hogy nem is lehet begyújtani benne.

– Merre van a konyha uram? Majd mindjárt megnézem – szólt magabiztosan Milán.

A gazda előbb Milánhoz lépett mert, az állt hozzá közelebb és kezét nyújtott felé. Milán elfogadta a kézfogást.

– Én Szalay Frigyes vagyok. Méhész és szabadidőben vadász.

– Én pedig Milán, Zakó Milán vagyok – válaszolta Milán majd Mihály felé mutatott és folytatta – Cziprián Mihály mesterúr segédje.

Ezek után Mihály is bemutatkozott majd kezét fogott Frigyes úrral.

– Ahogyan már tudja Frigyes úr én vagyok a kerület kéményseprő mestere. Milán nemrég jött hozzám dolgozni. Hagyom, hogy egyedül végezze a munkát. Én majd csak felügyelem.

– Hát akkor végezze is. Mindjárt szólok az asszonynak. Ő bent van a szobában mert, ma reggel nagyon összevesztünk. Már napok óta nincs főtétel a házban... – ez a megjegyzés után a házigazdája a verandán lévő egyik ajtóhoz lépett majd félig megnyitotta és bekiabált:

– Maris... Gyere! Téged keresnek. Jöttek a kéményseprők.

Pár perc múlva megjelent egy középkorú asszony otthoni ruhában és virágmintákkal díszített kötényben.

– Ne közeledj nagyon a pergetőhöz mert, a virágaidat meglepik a méhek – viccelődött Frigyes.

Az asszony nem szólt semmit csak lehajtott fejjel a konyha felé indult mondván:

– Jöjjenek utánam.

Milán, rögtön az asszony után sietett míg Mihály, kint maradt a gazdával.

– Gondolom, Szalay úr vegyes virágmézet pörget mert, most már ősszel nem virágoznak a gyümölcsfák. – érdeklődött Mihály.

– Lehet úgy is mondani, de azért túlsúlyban van benne a napraforgó. A mezei virágok mellett most virágzik a napraforgó. – javította ki Mihályt a méhész.

– Miről ismeri fel, hogy milyen virágból van a méz?

– A napraforgó méz világossárga vagy narancssárga és gyorsan kristályosodik. Erőteljes jellegzetes íze van. Kóstolja meg. – magyarázta Frigyes és egy fakanalat nyújtott át Mihálynak.

Mihály lehajolt és a kipergetett mézből, amely a vödörbe folyt merített egy kanálnyira valót.

– Tényleg, erőteljes jellegzetes íze van. – állapította meg Mihály.

A kóstolgatás közben megjelent Milán a konyha bejárati ajtajában. Úgy tett mintha Mihály ott se lett volna és mindjárt a házigazdához lépett, de azért hangosan szólt, hogy Mihály is hallja:

– Kitisztítottam a sparheltet és az elvezető csövet. Gyertyaláng próbával megállapítottam, hogy a kéményben is sok lerakódás van. Fel kell mennem a padlásra.

– Menjen csak fiatalember... Menjen csak, majd Maris megmutatja merre van a feljárát. – szólt nyugodt hangon Frigyes.

– Azért a padlásra én is felmegyek, hátha kell egy kis segítség a segédemnek. – szólt közbe Mihály.

– Rendben. Én bent leszek a szobába. Ha végeztek megiszunk egy kupica mézes pálinkát. A fiam egyedül is tudja már pörgetni a mézet. – válaszolt Frigyes úr.

Maris megmutatta a padlás feljárdatát a kamrában. A feljárát egy össze tákolt rozoga létrából állt. Előbb Milán sietett oda, hogy felmásson.

– Csak óvatosan Milán. Látod elég bizonytalan ez a feljáró. – intette megfontolásra Mihály.

Míg Milán lassan lépkedett felfelé, Mihály észrevette, hogy a kamrafal oldalához felszeletelt és összeaprított sötét színű tűzifát helyeztek. Mihály mielőtt elindult felfelé a létrán egy ilyen fadarabot a kezébe vett és jól megvizsgálta.

Amikor mindketten a felmáasztak létrán a padlásra, ott a megszokott látvány várta őket. Már tapasztalatból tudták, hogy rendszerint a házigazda a padlását raktárnak használja. Olyan tárgyakat vagy berendezéseket halmoz fel oda, amely a foglalkozásából ered. Ha a ház lakóihoz a padláson keresztül kellene bejutni, rögtön tudták mi a ház gazdájának a foglalkozása. Ez a padlás is tele volt Frigyes úr foglalkozásából eredő régi, használt vagy összetört szerszámaival és felszereléseivel.

– Nézze mester ott egy ember alakú faszobor áll elkorhadva és félredobva. – jegyezte meg Milán.

– Igen, szobornak tűnik, de nem az. Az egy régi szobor szerűen megmunkált fatörzs. Ezt a méhkas fajtát köpűnek nevezik és semmi köze a sincs a vajkészítéshez.

– Hogyan szállnak bele a méhek amikor nincs nyílás rajta?
 – vette észre Milán.

– Figyeld meg a röpníylása a szobor alsó harmadában van most a portól nem látszik. A másik oldalán pedig téglalap alakú ajtószerű résen keresztül kimetszik a lépet.

– Kúlán is jártam méhésznél, de ilyen kaptárt sehol sem láttam.

– Én pedig jól ismerem ezt a kaptárfajtát mert a felvidéken, Szlovákiában, ahol én születtem, sok ilyen méhkaptárt használtak. Mondhatom nagyon régi fajta. Szerintem ma már kidobták a forgalomból azért került a padlásra, mint ahogy azok a fonott, kúp alakú gyékénykasok, amelyeket ott mögötte látsz. – magyarázta Mihály.

– Én csak olyan doboz alakú kaptárokat láttam, amelyeknek a fedelét ki lehetett nyitni és úgy kivenni vagy betenni a fakereteket melyre a méhek a lépet építik.

– Igen most már csak olyanokat használnak, de inkább menjünk, nézzük meg a kéményt mert, még több helyre is el kell menünk ezen a napon. – intett Mihály.

A kémény, ahogyan feltételezték tele volt korommal és kátránnyal.

– Ennyi kátrányt a kéményben még sohasem láttam – állapította meg Milán. – Azt hiszem kéményégetést kell végeznünk. Mit helyesel mester úr?

– A megállapításod helyes. A konyhából az elvezető csőnél begyűjtöm a kéményt. Te itt fönnmaradsz és figyelemmel kíséred a folyamatot, egészen addig, míg a belül lerakódott kátrányréteg el nem ég és fel nem habosodik. Utána a kotróval lekaparod a belső oldaláról a megmaradt kátrányt. Csináltál már ilyet Kúlán? – kérdezte Mihály.

– Igen. Egy sváb háznál, Zigel mesterrel. – válaszolta Milán. Amikor megkezdtek a kéményégetést a nagy füst képződött. Erre jött elő Szalay úr és besietett a konyhába.

– Mi történik? Nehogy felgyútsák a házamat. – idegeskedett a gazda.

– Nem lesz semmi baj Szalay úr. Ketten is vigyázunk, hogy a tűz csak a kéményben lángoljon. Ez a művelet sajnos, eltart egy ideig. – nyugtatta meg Mihály.

– Miért kellett kiégetni a kéményt? – érdeklődött a gazda.

– A szurok annyira lerakódott a kémény belsejében, hogy majdnem elzárta a levegő útját. Láttam a kamrában, hogy vasúti faaljjal (talpfa) is tüzelnek. Ez nagyon rosszat tesz a kéménynek. A bükkfát speciális olajjal tartósítják. Az olaj, égés közben, kátránnyá változik és lerakódik a kéményben. Ez okozza a dugulást. – magyarázta Mihály.

– Akkor becsaptak a cigányok. Tőlük vásároltam néhány vasúti talpfát. Jól is égett és gyorsan meg lehetett rajta főzni az ebédet. Maris szeret vele tüzelni. Azt hittem jól jártam a vétellel, közben becsaptak. – panaszkodott Szalay úr.

– Ami a kéményt illeti, minden rendben lesz. A vasúti faalját pedig kint a bográcsos főzésnél alkalmazzák. Különben láttam a vadászkutyáját. Nagyon értelmesnek és tanulékonnak látszik. – váltott témát Mihály.

– Igen. Éles szimatú, szenvedélyes apportírozási hajlamú állat. A vizet is nagyon szereti. – dicsekedett Szalay úr.

– Már rég óta én is azon töröm a fejem, hogy kellene egy házőrző kutya nálam a háznál. Mi a segédekkel reggel elmegyünk és csak este érünk vissza. A feleségem egész nap egyedül van a kislányunkkal. – mesélte Mihály.

– Akkor a kuvaszt ajánlom. Nagy testű, erős, izmos felépítésű, rendkívül tetszetős formájú kutya. Kiváló őrző-védő tulajdonságú fajta. Nem ugató, de minden kis zavaró zajra azonnal reagál, és ellenállhatatlanul támad. Kevés ellenfele akad. – ajánlotta Szalay úr.

– Meghallgatom a véleményét és a ház őrzésére szerzek majd egy kuvaszt. Na de, ahogy látom lankad a tűz a kéményben. Nemsokára végezőnk. – mondta Mihály.

A következő hetekben is Mihály elkíserte Milánt, hogy ellenőrizze a feladat elvégzésében. Végén úgy döntött, hogy van annyi tapasztalata és tudása a fiatal segédnek, hogy egyedül végezze a munkát. Így, ezek után, hárman járták a területet. Amikor nehezebb és összetettebb feladatra került a sor akkor, ketten végezték azt el. Hol Mihály valamelyik segéddel, hol a segédek kétesben.

Az egyik vasárnap miután Milán visszatért Kúláról a kimosott ruhái és az eledele mellett egy kis kölyökkutyát is hozott magával.

– Hallottam, hogy szeretne egy őrző kutyát a házban. Az utcában, ahol a szüleim laknak a múlt hónapban megellett a Kristály nevű kuvasz szuka. A hat kölyökből álló alomból kiválasztottam egy nőtényt. Remélem tetszeni fog a mester úrnak és a gazdasszonynak. – mesélte Milán és kivette a kartondobozból a kis, remegő és nyüszítő, szürke szörgombócot.

Jankát azonnal mélyen megérintette a kis szörgombóc és különleges vonzalmat kezdett érezni iránta. Ahogy figyelte az apróságot, szimpatikussá vált számára a kis állatka és valahogy mindig rajta akad meg a tekintete.

– Buksi... Buksi lesz a neve. – jelentette ki pár perc után Janka határozottan.

Az egyik késő őszi délelőtt megszólalt a csengő a Cipriánnék otthonában. Ilyenkor rendszerint Mihály és a legények a kerületet járták, így Jankára hárult az a feladat, hogy felvegye a kéménysöp-résre való igénylést.

Amikor Janka kilépett a kapun a három hónapos kislányával a karján, egy tőle idősebb jól öltözött asszonnyal állt szemben. Szürke kosztümöt viselt barna bőrtáskával a vállán. A kosztümkabátja nem volt begombolva. Janka így észrevette, hogy a kézzel hímzett nyakig begombolt fehér blúz és fodrással készített kontya arra utalt, hogy gazdag családból származó feleség lehet. Megtörtént már többször is, hogy Mihályt a férjük helyett a hölgyek kérték fel munkára a kerületből, ezért ez alkalommal sem látott ebben semmi különöset. Még mielőtt Janka az utca és a házszám után érdeklődött volna az asszony megszólalt.

– Jó napot, én Flóra vagyok és Cziprián urat keresem.

– Jó napot, én a felesége vagyok. Mihály valahol a kerületben dolgozik és csak délután jön vissza. Ilyenkor én szoktam felvenni a munkaignényléseket. – válaszolt Janka.

– Nem munkáról van szó, hanem levelet kaptam Pietsch Ferenc fényképész úrtól, hogy megnézhetem a padlást. – válaszolt Flóra.

– Kérem, én nem értem miről van szó. Különben is ismeretlen nem engedhetek be a házba. Tessék késő délután visszajönni, vagy szombaton délelőtt, akkor otthon lesz a férjem. – szólt kicsit idegesen Janka.

– Rendben. Akkor mondja meg a férjének, hogy szombaton délelőtt újra eljövök. Legyen otthon – szólt parancsoló hangon Flóra.

– Értettem. – válaszolta Janka és sarkon fordulva bement

és becsukta az az ajtót Flóra elképedt arca előtt.

Janka nem sértődött meg a furcsa, erélyes hangon mert, már megszokta, hogy a kerületben a kubikosoktól kezdve a polgárság különböző foglalkozású emberek és úriasszonyok élnek.

Este, amikor Mihály hazajött a munkából Janka elmesélte, hogy egy bizonyos Flóra nevezetű erélyes hölgy kereste. Be akart jönni és átkutatni a padlást mert, valami levelet kapott a ház tulajdonosától Pietsch Ferencről.

– Nem a hangvitelen voltam elcsodálkozva mert, már találkoztam olyan úriasszonnyal, aki munkaügyben keresett téged és parancsolóan beszélt. Szerintem, azt feltételezte rólam, hogy én itt a házvezetőnő vagyok.

– Azon csodálkozom, hogy ha az asszony tényleg a padlásra akart felmenni, akkor miért öltözött ünneplőbe? – emlékezett Mihály.

– Tiszta, világos kosztümben, fehér csipkés blúzban és hajadonfővel jelent meg és Pietsch Ferencet emlegette. Ki lehet az illető? – kérdezte Janka.

– Valószínűleg elfelejtetted ezt a nevet. Pietsch Ferencet ennek a háznak a tulajdonosa. Lehet, hogy valami rokona lehet ez az asszony. – válaszolta Mihály.

Az este Mihály nyugtalanul aludt el mert attól tartott, hogy ha az említett látogató valamilyen rokon és igényt tart a házra, akkor nekik újból költözniük kell. Azt pedig sehogyan sem szeretne volna.

Mihály kinyitotta a szemét. Megijedt mert, maga előtt csak egy fehér falat látott. Ágyban feküdt és azt vette észre, hogy a háta mögött valaki mormog.

– Már régóta várom, hogy felébredj. El kell indulnunk

dolgozni. – szólalt meg Aladár.

Mihály mintha nem is hallotta volna, kérdéssel válaszolt:

– Látom könyv van a kezében... Mit olvasol?

– Ez a csendőrség számára írt titkos könyv. Azt írja le milyen jogaink vannak az ütlegetésre.

Mihály felkönyökölt az ágyba.

– Mutasd hadd lássam? – érdeklődött Mihály és már is nyújtotta a kezét Aladár felé.

– Nem lehet mert titkos. – válaszolt röviden Aladár majd folytatta – Gyerünk kelj már fel és öltözz!

– Hogy kerültem ide? – folytatta Mihály a kérdezősködést.

– Befogadtalak aludni mert ma komoly munkát kell elvégeznünk.

Amikor Aladár öltözködni kezdett, Mihály is azt tette. Mindketten a munkaruhájukat vették fel, Mihály a kéménysöprőit, Aladár pedig a csendőri uniformist húzta magára.

Így kettesben szótlanul bandukoltak az utcán. Mihály a kéménysöprő, Aladár pedig a csendőr ruhában jelentek meg az egyik nyomda előtt. Mihály onnan tudta, hogy nyomdáról van szó mert a szélesre nyitott kapubejárat felett a következő felirat állt:

Bitterman Nándor és fia – nyomda

A nyomda épülete mellett az udvaron kötegekben feküdtek a különböző újságok a világ minden részéről. A napi, heti és havilapok már rég lejártak. Egy kötegben legalább száz lap is lehetett. A címszavak alapján Mihálynak úgy tűnt, hogy volt közöttük arab, orosz kínai írásjellel nyomtatott papír. Amikor Mihály megemelte az egyiket, annak súlya legalább tíz kilót nyomhatott. A kötegek ember magasságba tornyosultak a fal mellett.

– Nándor a nyomdász, ki akarta dobni a szemétre és fel-

gyűjtani mert, régiek. Nem engedtem mert, rábukkantam egy fiatalasszonyra, akit nagyon is érdeklík az ilyen régi újságok. Nem sokat fizet értük, de a napi élelmet meg lehet vásárolni a kapott pénzből.

– És ezt csinálod nap nap után? – kérdezte Mihály.

– Igen. Csak, mára annyi egybegyűlt, hogy egymagam nem győzőm így segítségre szorulok. – mondta Aladár.

– Hát akkor fogjunk hozzá. Mivel szállítjuk? – kérdezte Mihály.

– Az újságkötegek mögött van egy kétkerekű számárkordé. Arra, pakolunk annyit amennyi ráfér, elvisszük. A többiért annyi-szor jövünk vissza ahányszor kell.

– És hol van a számár? – kérdezte Mihály.

– Kettő is van belőle. Itt állnak egymás mellett. – szólalt meg nevetve Aladár.

Mihály nem is kérdezősködött tovább mert, attól tartott, hogy még valami rosszabb dolgot is megtud Aladártól. Mindketten nekiláttak és pakoltak az újságkötegeket a kordéra. Amikor már nem fér több rá, elindulta vele úgy, hogy Aladár beállt a két rúd közé és húzta, Mihály pedig a kordé mögött tolta. Mihály bá-natára még annyi újság maradt a nyomdafal mellett, hogy legalább még kétszer kell majd fordulniuk. Útközben egy-egy újság betűit tanulmányozta. Sok olyan volt közöttük, amelynek neki ismeretlen írással lettek nyomtatva.

Végül egy kétemeletes, vörös, téглаépület elé érkeztek. Az épület homlokzatán fűrtökben lógott a sár, korom és szurok. A vakolatlan téglák több helyen el voltak töredezve. Mihálynak úgy tűnt, hogy az épület több százéves is lehetett. A hatalmas raktár-épületbe csak a második emelet magasságában lehetett bejutni.

Oda építették a keskeny bejárati ajtót. Vasváz lépcsők vezettek odáig.

– Megérkeztünk! – szólt hangosan hátra Aladár.

– Hova pakolunk? – kérdezte Mihály.

– Az újságtömböket fel kell vinni a vaslépcsőn a második emeleti ajtó elé. Ott valaki átveszi.

– A földszinten nincs bejárat? – érdeklődött Mihály.

– Nincs, bár én nem tudok róla. Nekem minden alkalommal az újságokat fel kellett vinnem a vaslépcsőn az emeletre.

Előbb Aladár vett le a kocsiról két köteg újságot azután Mihály. Egymás mögött vitték fel a nehéz csomagokat az emeletre. Ott a csukott ajtó előtt letették és máris siettek a következő kötegekért.

Mihály lefelé menet az egyik pillanatban visszaneézett a bejárati ajtó felé. Akkor látta meg, hogy egy kócos, piszkos, szakadt ruhás fiatalasszony gyors mozdulatokkal berángatta az újságcsomagokat az ajtón. Az egész olyan gyorsan történt, hogy Mihály nem tudta felismerni a lány kilétét.

Miután ezt az útvonalat fel-le többször is megtették, végre kiürítették a kordét. Már indultak volna is a következő mennyiségért amikor az épület földszinti falán egy vékony rés keletkezett.

– Gyertek be mert segítenetek kell nekem – hallatszott egy női hang a résen keresztül.

A hang hallatára Mihály közelebb lépett a falhoz. Abban a pillanatban a falon a rés annyira kiszélesedett, hogy be lehetett menni rajta. Bent a hatalmas terem tele volt újsághalmazokkal. Valaki oda pakolta a szétbontott és átnézett kötegeket. Az újságcsomók közepén egy ugyanolyan vaslépcső vezetett fel az emeletre, mint amilyen az épület külső oldalán volt. A hívogató női hang

az emeletről érkezett. Mihály megfordult, hogy tanácsot kérjen Aladártól de, az nem jött be az épületbe. A bejárati rész pedig becsukódott.

Mihály követte a hangot és felment a vaslépcsőn. Az emeleten ugyanolyan hatalmas teremre bukkant, mint a földszinten. Ott is felhalmozott újságok heverték a padlón. Csak annyiban különböztek, hogy a kopott, régi magas támlás fotel körül a kötegek még nem voltak kibontva. Néhány olyant is felismert közöttük, amelyeket ő Aladárral nem rég hozott ide. A többi újság és nyomtatvány szanaszét hevert a falak mellett. Az első pillanatban Mihály az újságok, a fotel és az emeleti bejárati ajtón kívül, nem látott senkit.

Amikor közelebb lépett a kosszékhez, akkor látta meg a kócos hajú, rongyosruhás fiatalasszonyt, aki besüppedve a fotelba lapozta az egyik arab betűkkel nyomtatott újságot. Mihály közelebb lépett a fiatalasszonyhoz. Meg akarta tudni, hogy minek kell neki a segítség. Akkor látta meg, hogy nemcsak a ruhája, hanem az arca is kormos, piszkos. Úgy nézett ki mintha nemrég fejezte volna be a kéménytisztítást és még nem talált időt rá, hogy rendbe hozza magát. Mihály csodálkozva nézett rá és ösztönösen megkérdezte:

– Ki vagy te és mi a neved?

– Én egy spanyol hercegnő vagyok és Juanna a nevem. Meg kell fürödnöm, de mindig halogattam a tisztálkodást. Az újságolvasás elveszi az összes időmet, de most már nem bírom tovább, meg kell fürdenem. – fordult Mihály felé a fiatalasszony.

Mihály nem azon csodálkozott, hogy milyen kócos és piszkos az asszony, mert néha a munkája után ő sem nézett ki jobban, hanem azon, hogy olyan betűket is el tud olvasni, amelyek Mihály

számára ismeretlenek.

– Te ezeket a külföldi újságokat el tudod olvasni? – kérdezte Mihály.

– Igen. – következett a rövid válasz.

– Akkor te... hány nyelven tudsz olvasni?

– Nem tudom. Sohasem számoltam. Lehet, hogy húsz-harminc de lehet, hogy száz. Eddig minden újságot el tudtam olvasni bárholnan érkezett és bár milyen betűkel volt nyomtatva.

– Ha akarod, majd később beszélgetünk, de most fürdőnöm kell.

– Tőlem nyugodtan megteheted, én majd itt megvárlak a karosszékbén. – válaszolt Mihály.

– Nem azért hívtalak, hogy üldögélj, hanem hogy megmosd a hátamat.

Mihály ezen elcsodálkozott. Egy ismeretlen fiatal nő ilyet kér tőle. Jankának már többször otthon, amikor a nagy zománczott lavór felett mosakodott lemosta goromba ronggyal a hátát, de egy ismeretlen nőnek...

– Van egy sekély, betonból készült medence ott az újságok mögött. Kétszer akkora, mint egy terebélyes kád. Abba fogok beülni és ha hívlak gyere oda és ezzel a kis törölközővel lemosod a hátamat. – magyarázta Juanna.

Mihály még mindig értetlenül állt a fotel mellett a törölközővel a kezében és figyelte hogyan tűnik el Juanna az egyik hatalmas újsághalmaz mögött.

Rövid időn belül Juanna megszólalt a könyvek mögül:

– Jöhetsz Mihály most már bent ülök a medencében.

Mihály lassú bizonytalan léptekkel elindult a hang irányába. Eszébe jutott, hogy Márta mesélte milyen fürdőruhában jár

úszni. Mihály feltételezte, hogy a hercegnőt is ilyen fürdőruhában találja.

Amikor a medencéhez ért nagyot csodálkozott. A medencében Juannát meztelenül ülve találta a derékig érő vízben. Jobb kezével letakarta a melleit és előre hajolt a felsőtestével. A víz pedig annyira szappanos volt mintha a fiatalasszony tejben fürödne.

– Moshatod a hátamat Mihály. – szólt oda Juanna.

Mihálynak megakadt a szó a torkán majd a fiatalasszony háta mögé lépett és gyengéden mosni kezdte a hátát. Amikor valamelyest legyőzte szégyenérzését szelíden megszólalt.

– Nem marja ki a puha bőrödet ez a szappanos víz?

– Ez nem víz Mihály, hanem tej. – válaszolta Juanna.

Erre Mihály már nem tudott mit válaszolni, csak igyekezett minél előbb befejezni a feladatot. Amikor úgy gondolta, hogy már elég lemosta Juanna hátát, megkérdezte:

– Most már elmehetek?

– Igen. Várj meg ott a karosszéknél. Amint megtörölközők és felöltözők jönnek.

Mihály letette a kis törölközőt a medence szélére és elindult az újsághalmaz mögé. Azért nem bírta ki, hogy akár egy másodperc-re is, vissza ne pillantson a medence felé. A pillantása elkésett, mert Juanna már eltűnt az újságok mögé öltözködni.

Mihálynak nem kellett sokat várnia. A medence felől megjelent egy elbűvölő kinézésű fiatal nő. Ruháját egy valószínűleg nagyon hosszú arany sálszerű hímzett textília képezte, amelyet meghatározott módon magára tekert. A felsőtestén egy rövid ujjú derékig érő testhezálló felsőt viselt. A mosolygós arcú nő elől simára, hátul kontyba fésült haját nyakláncszerű dísz keretezte.

Az apró lógó gyöngyszemek, mint a korona, úgy ékesítették a fejét. A fejdíszről a homloka közepéig lógott egy nagyobb kóralakú arany medál. Ékszerek sokasága fedte testét. A nagy és hosszú fülbevalók mellett széles aranylapokból és gyöngyökből készült nyaklánc fedte a mellét. Karjain rengeteg különféle karkötő csörgött ahogy Mihály felé közeledett.

– Te ki vagy? ... Hol van Juanna? – hebegte Mihály.

– Én vagyok Juanna, hát nem ismeresz rám... – mosolygott a nő és folytatta – Hiszen mondtam neked én egy spanyol hercegnő vagyok...

– Ez a ruha... ez Spanyol viselet? – kérdezte Mihály.

– Nem Mihály ez Indiai népviselet. Ezt szeretem viselni mert gyors mozdulatokkal körültekerhetem a testem körül. – válaszolta Juanna.

– Nem értem? Miért élsz itt eben a pizsokban amikor hercegnő vagy és miért olvasol ennyit.

– Keresek valamit. Keresek olyan újságcikket, amely egy vulkánkitörésről számol be. A közelében voltam a férjemmel és nyolcéves kislányommal amikor az kitört. A lányomat egy barlangba rejtettem. A bejárata olyan keskeny volt, hogy én bár próbálkoztam már nem fértem be rajta. Ezért lettem olyan piszkos és rongyos. Férjem és az összes családi kísérettel eltűnt a kitörés után. Engem egy furcsa ismeretlen erő idedobott ebbe a városba. Nem emlékszem hol és mikor történt a kitörés. Ha az újságokból megtudnák valamit a helyszínről oda sietnék és megkeresném a lányomat. Ezért olvasom az újságokat, hátha ráakadok a tudósításra. – fejezte be Juanna és helyet foglalt a karosszékbén.

– Gondolod, hogy még él, még ott van a lányod a barlangban? – kérdezte szomorúan Mihály.

– Igen... Bár kővé változott, de ha én megérintem újra feléled...

Mihály szombatra úgy osztotta be a munkát, hogy aznap ő ne dolgozzon. Érdekelte, hogy ki lehet az asszony és mért akar vele beszélni.

Szombaton tíz óra körül megszólalt a csengő. Mihály már várta az asszony megjelenését. Amikor kilépett a kapun, Janka leírásából rögtön felismerte Flóra asszonyságot mert, ugyanazt a ruhát viselt amilyent Janka leírt neki.

– Jó napot kedves asszonyom... Janka a feleségem... – Mihálynak nem sikerült befejezni a mondatot mert, Flóra rögtön félbeszakította:

– Kisasszony... Alföldy Flóra kisasszony vagyok. Bejöhetnék?

– Igen...Természetesen. Csak tessék.

Mihály Flórát a nappali szobába vezette, ahol le is ültette.

– Miben segíthetek? – kérdezte hivatalosan Mihály.

– Ferencet a háztulajdonost jól ismerem mert, amikor jó néhány évvel ezelőtt fényképezni kezdtem...

Mihály az elkövetkező mondatokra nem figyelt oda. Rögtön eszébe jutott, hogy egy bizonyos Alföldy Flóra fényképeit látta kiállítva a Polgári Kaszinó folyosóján. Nem akarta elhinni, hogy ugyanarról az asszonyról van szó, akiről Krump Vilmos a Műkedvelő Fényképezők Egyesületének elnöke beszélt.

– Maga volna az az Alföldy Flóra...?

– Igen. Az előbb elmagyaráztam, de nem figyelt rám. Tehát, néhány évvel ezelőtt, amikor fényképezni kezdtem Pietsch Ferenc fényképészeti stúdiójában közösen hívtuk elő a fényképeket, amelyeket én készítettem.

– Értem. – vágta rá Mihály bár semmit sem értett.

– Néhány nappal ezelőtt, levelet kaptam tőle, hogy itt a házban a padláson van elraktározva az ő zombori stúdió felszerelése és a nagy stúdió fényképezőgépe. A levélben, majd mindjárt megmutatom, azt írta, hogy keressem fel önt és nézzem meg a padláson, hogy kell-e valami a felszerelésből. Ha találok olyat, aminek hasznát vehetem nyugodtan vigyem el. A többire nem tart igényt. Ön csinálhat vele, amit akar. Neki most már egy szép műterme van Szabadkán és Eszéken. – fejezte be Flóra kisasszony és átnyújtotta a levelet.

– Értem kedves asz... bocsánat kisasszony, de ebben a ruhában szeretne felmenni a poros padlásra? – érdeklődött Mihály míg a levelet nézte.

– Nem kedves uram. Itt a táskámban van egy laboratóriumi munkaköpenyem. Azt fogom felvenni a kosztümömre és úgy megyek fel a padlásra.

– Rendben akkor tessék... - intett Mihály, hogy mehetnek is.

Flóra kisasszony a válltáskájából kivette a köpenyt és egy kendőt, amelyeket magára öltött.

– Mehetünk. – mondta röviden.

A padlás tele volt a fényképezéshez és a képek készítéséhez való eszközökkel. Mihály mindjárt észrevette, hogy Flóra kisasszony érti a dolgát mert, részeltessen és tüzetesen kézbe véve a tárgyakat megvizsgálta azokat. A végén Mihályhoz fordult:

– Sajnos, ahogy gondoltam is, itt nincs olyan felszerelés amire nekem szükségem lenne. Sajnálom a nagy stúdió fényképezőgépet mert, az értékes és jó minőségű. Motívum keresés és fényképezés közben nem vihetem az utcán, hiszen nagyon robusztus. Én gyors pillanatfelvételeket szoktam készíteni az eseményekről a

kézi Kodak fényképezőgéppel. Ezzel itt nem tudnék olyanokat készíteni azért nem is kell. – magyarázta Flóra kisasszony.

– Ezek szerint nem talált semmi olyat, amit felhasználhatna? – érdeklődött Mihály, aki félreállva figyelte Flóra kutakodását.

– Nem. Sajnos nem. Ezek után Ferenc, a tulajdonos magára bízta mit fog csinálni a felszereléssel.

– Még semmit. – válaszolta Mihály.

Akkor lemehetünk. Elégé kifáradtam ebben a munkában. – szólt Flóra kisasszony és máris elindult lefelé a padlásról.

– Mennyünk a nappaliban ott lepihenhet a karosszékekben és megihatunk egy csésze teát. – ajánlotta Mihály.

– Rendben. Nem bánom. – válaszolt Flóra.

Amikor Flóra kisasszony levette a köpenyét és gondosan becsomagolta a táskájába, akkor nyitott be Janka a kisbabával a karján.

– Most ébredt fel. Ilyenkor egy kicsit nyűgös, de nemsokára megnyugszik. Megyek felteszem a vizet a teának. – ajánlotta Janka és máris indult a konyha irányába.

– Segíthetek? – szólalt meg váratlanul Flóra. – Majd én dajkálom addig a kicsit míg el nem készül a tea.

Mihály és Janka összenéztek. Mihály igenlően bólintott. Janka átadta a szép fehér kis tollas paplanba fektetett babát, akinek horgolt, díszes sapka védte a haját. A kisasszony gyengéden magához ölelte és le nem vette a kisbabáról a szemét míg Mihály meg nem szólalt.

– Úgy látszik a kis Janka jól érzi magát az ön kezei között. – majd egy kis szünet után folytatta: – Láttam a fényképeit a Polgári Kaszinó folyosóján. A zászlóavatás ünnepét, amelyet a Vármegye ház előtt készített. A felvételt valószínűleg a Karmelita templom

egyik tornyából készítette.

– Ebben az egyik, a családunk számára jól ismert szerzetes segített. Ő adta az ötletet, hogy menjek fel a torony középső emeletére. – mesélte Flóra kisasszony.

– Érdekes lehetett a sok ember között látni a napernyős hölgyeket nagy kidíszíthetett kalapokban.

– Szoboravatás volt. Sokan összegyűltek. – válaszolta Flóra kisasszony.

– Krump úr mesélte, hogy a Síkarában című fényképéért bronzéremmel jutalmazták. – folytatta a dicséretet Mihály.

– Igen de, az olyan beállított fényképezés nem az én stílusom. Ha jobban megnézi, olyan felvételt még a stúdióban is el lehet készíteni erdei háttérrel. Szerintem a gyermekek mulatsága, vagy a lábaskereskedők, sokkal értékesebbek számomra. – jegyezte meg Flóra kisasszony.

Időközben megérkezett Janka a csészékkel és a teával. Átvette a kislányt Flóra kisasszony karjából és ő is a társult hozzájuk.

Teázás közben Mihály nem bírta ki, hogy meg ne kérdezze a vendéget, hogy hogyan kezdett fényképezni.

– Én egy Nemesmiliticsi gazdag családból származom. Apám Alföldy Dezső jogász, bíró, felsőházi tag. Az ilyen családokban a lányokat zenére vagy festészetre tanítják mert, rengeteg szabadidejük van. Miután megtanultam, apám festőállvánnyal és a festészethez szükséges felszereléssel ajándékozott meg. Azzal a felszereléssel jártam a várost, hogy érdekes motívumot keressek, amit majd lefestek. Amikor találtam egy ilyen motívumot emberekkel azok gyorsabban megváltoztak még mielőtt nekem sikerült megörökítenem őket. Egy alkalommal elpanaszoltam ezt Árpád nagybácsimnak, aki Zombor, szabad királyi város helyettes polgármestere.

Már másnap vett nekem egy Kodak tekercsfilmes fényképezőgépet. Megkérte Pietsch Ferencet a városi fényképészt, hogy a stúdiójában sajátíthassam el a fényképezési és a laboratóriumi munka csínját-bínját. Így maradtam kapcsolatban Ferencel addig míg el nem költözött Zomborból. – fejezte be a mondanivalóját Flóra kisasszony.

34. A Bibliai Jáfet

Október vége, lehetett, amikor Janka megkérte Mihályt, hogy kísérje el az egyik divat és babakelengye áruházba. A kis Jankácska már szépen növekedett egyedül tudott ülni és ezért néhány újabb babaruhát kellett vásárolni számára. E-mellett Janka is panaszkodott, hogy a régi ruhái kezdik szorítani a derekát. Elújságolta, hogy újra babát vár.

Most már, mivel két gyerek anyja lesz, az öltözködésén is változtatnia kell. Többet nem hordhat fiatalasszonyokra illő ruhákat.

Mihály örömmel vállalta a feladatot. A két segéd mellett, neki hetente csak néhány napot kellett dolgoznia. A fiatal emberek fürgék, ügyesek voltak, és lelkiismeretesen végezték a munkájukat. Ezért gond nélkül az egyik délelőtti napon, hármasan elindultak bevásárolni.

Nemrégiben, Márta mesélte, hogy a Szent György téren

megnyílt a Polzovits testvérek rőfös és divatáruháza. Az üzletben nagy választék várja a vásárlókat. A polcok és a vállfák tele vannak sok szép különböző női és gyermekruhával, valamint többek közt ez az áruház a kínálja legolcsóbban az öltözekeket és a ruhának való anyagokat.

A legrövidebb út a Jókai tér felé a Vadászkürt szálló épülte mellett vezet. Néhány lépés után a Trefort utcába kell befordulni. A másik út pedig a Deák Ferenc körúton sétálva a főutcán keresztül vezetett a főtérrre. Az utóbbit választották a kis Janka miatt mert, a körúton négy sorban állnak a fák. Úgy vélték a kislánynak jót tesz az ózon dús levegő.

A házaspár lassan sétált. Janka maga előtt tolta a babakocsit. Útjuk a Zrinyi utca mellett haladt el, ahol Lederer Istvánnak a fényképészeti stúdiója helyezkedik el. Amikor az utcasarokra érkeztek Mihály észrevette Mártát, vagyis egy asszonyt, aki pont ugyanolyan ruhát viselt, mint Márta. Az asszony úgy állt, hogy nem lehetett látni az arcát.

– Nézd Janka az nem a mi szomszédasszonyunk... Az ott? – húzta meg Mihály Janka karját.

Janka figyelte az asszonyt, aki ott ácsorgott a fényképészeti üzlet előtt amikor egy férfi kéz kinyúlt az ajtón keresztül és beinvitálta a várakozót.

– Nem hiszem. Az asszony valószínűleg kuncsaft és fényképészkedni jött a stúdióba. – nyugtatta meg Janka.

– De pont olyan ruhát viselt, mint amelyet pár hónappal ezelőtt, amikor mi is fényképészkedni jöttünk a kislánnyal. – erősködött Mihály.

– Lehet, hogy az asszonymnak véletlenül, pont olyan ruhája van, mint Mártának.

– Gyerünk arra. A Zrinyi utcán keresztül is elérhetjük a Szent György teret. – ajánlotta Mihály.

– Ugyan Mihály, látod már nincs is ott. Nehogy úgy essen ki, hogy követjük. – utasította el Janka az ötletet, rövid gondolkodás után.

Az ügy Mihályt tovább nem is érdekelte, inkább figyelte a szembejövő házaspárokat remélve, hogy ismerősökkel találkozik. Amikor végig sétáltak a Kossuth Lajos utcán az említett áruház egy magas egyemeletes íves ötablakos épület mellett helyezkedett el. Az egyik ablakot úgy építették, hogy kiállt az épület homlokzatából. Az ilyen kiálló részre, még két oldalablakot is lehetett elhelyezni.

– Nézd milyen különös kiálló ablak. – szólt Janka.

– Már többször jártam itt a főutcán, de valahogy sohasem vettem észre. Mindig valami miatt siettem. A Zomboriak, kibicz fensternek nevezték el. A sváb eredetű szó leskelődő ablakot jelent. – válaszolt Mihály.

– Az épület homlokzatának legfelsőbb részén különös betűkkel írott szöveg áll. El sem tudom olvasni hát még megérteni. – panaszkolta Janka.

– Српска Читаоница – azt írja rajta. Ezt Péro mondta, amikor itt voltunk a leányvásáron. Ebben az épületben van a szerbek a könyvtára. Írásukhoz a szerbek cirill betűfajtaát használnak. – magyarázta Mihály.

– Már többször láttam ilyen feliratokat amikor a várost jártam. Sok üzlet, vendéglő és iparos cégtáblája is ki van írva ilyen betűkkel. Rendszerint alattuk magyar felirat is van, így tudom milyen cégről van szó. Érdekes, hogy felvidéken a Szlovákok épp úgy, mint mi latin betűket használnak. Csak itt délvidéken találkoztam ilyen betűfajtaával. – mesélte Janka.

– Szerb tudás nélkül hiába tanulnánk meg a betűk neveit akkor sem értenénk meg a jelentését. – fűzte hozzá Mihály majd folytatta – Ahogy értettem te nem nyelv és betű tanfolyamra hívtál, hanem bevásárlásra.

– Igaz... igaz, de már itt is vagyunk az áruház előtt. – válasszott mosolyogva Janka.

Amikor benyitottak a Polzovits – féle divatáruházba rögtön észrevették, hogy a ruházati cikkekből van a legnagyobb választék. Legtöbbet a női és gyermek öltözékekből lehetett válogatni. A kosztümök, ruhák és a többi ruházati cikkek több méretben, színben és szabásmintában álltak a vásárlók rendelkezésére.

Az üzletnek nagy lehetett a forgalma mert, sok vásárló, főleg nők nézelődtek és válogattak az áru között. Az üzlet érdekessége abban rejlett, hogy a széles és hosszú helységben az áru vállfákra majd ruhatartó rudakra volt felakasztva.

A vevők nyugodtan átnézhatték az árut. Ha magyarázatra vagy valami kérdésre akartak választ kapni, akkori intettek és az eladók egyike, rögtön ott is termett segíteni.

Janka Budapesten, a század legelején már látott ilyen áruházat. Sőt arra is emlékezett, hogy Aladár is egy hasonló áruházban dolgozott. Igaz az az áruház több emeletes volt. A vásárlók kényelme és biztonsága miatt több próbafülke is sorakozott terem oldalán.

Mihály inkább a babakocsival, azaz a lánykával foglalkozott míg Janka nézte az árut és keresett magának való ruhát és blúzt. Az egyik pillanatban Mihály észrevette, hogy egy jól öltözött középkorú asszony egy csipkés selyem blúzt suttyomban levesz a karfáról, majd körülnézve gyors mozdulattal a nagy válltáskájába gyűrte.

Rögtön gyanús lett neki a nő eljárása. Néhány pillanatig

hezitált majd oda lépett az egyik eladóhoz és halkán odaszólt:

– Tolvaj van az áruházban.

A középkorú elárusító elcsodálkozott majd körülnézett. Nem vehette észre az asszonyt, aki lopott mert, az nyugodt mozdulatokkal továbbra is úgy tett mintha válogatna a kiakasztott áruk között.

– A sárga kalapos asszonyról van szó. Nézze meg a táskáját. Benne van a lopott holmi. – magyarázta Mihály. Janka az egész esetről nem is tudott mert, lefoglalta a vásárlás. Épp azon töprenggett, hogy a két különböző színű ruha közül melyiket válassza. Amikor megfordult, hogy tanácsot kérjen Mihálytól, látta, hogy távolból az egyik eladóval beszélget. Sietős léptekkel, mindkét kezével a ruhákat tartva odasietett Mihályhoz. Ez idő alatt az elárusító megjegyezte:

– Rögtön szólok az üzletvezetőnek – és egy pillanat múlva eltűnt az egyik ajtó mögött.

– Valami baj van? Ezek a ruhák nem eladók? – érdeklődött Janka.

– Nincs baj, csak egy kis gond van azzal a sárga kalapos asszonnyal – válaszolt Mihály és az asszonyra mutatott.

Kis idő múlva az eladó két férfivel együtt kijött az ajtó mögül és Mihályhoz lépett.

– A sárga kalapos asszonyról van szó? – kérdezte az egyik.

– Igen. Egy selyem csipkés fehér blúzt tett a válltáskájában.

– válaszolt nyugodtan Mihály.

– Biztos benne? – kérdezte a másik.

– Ha nem hiszik nézzék meg. – válaszolt Mihály.

– Rögtön intézkedünk.

A beszélgetés ideje alatt, Janka magasra emelve mindkét

kezét és a ruhákat tartva várta, hogy végre Mihály rá is figyeljen.

– Melyiket vegyem meg? – kérdezte.

– A világos drappot – vágta rá Mihály.

– Biztos... Rendesen meg sem nézted!

– De... de. – válaszolt Mihály közben a tekintette a két férfi-re összpontosult. Várta, hogy mi fog történni a sárga kalapos asszonnyal.

– Nekem ez a sötét szürke jobban tetszik. – állapította meg Janka.

– Akkor vedd meg a sötétszürkét. – hagyta rá Mihály.

Ez idő alatt a két férfi a sárga kalapos asszony mellé állt és felemelt hangon megkérték, hogy menjen velük az irodába. A felhívásra az asszony előbb csodálkozását fejezte ki majd elutasította a felkérést. Miután a férfiak ragaszkodtak, hogy az asszony kövesse őket az sarkon fordult és a kijárat felé indult.

Akkor a két férfi megfogta és az iroda felé vezette őt. Kis idő múlva megjelent az árus és köszönetet mondott Mihálynak. Azt is elmondta, hogy megtalálták nála a lopott holmit és hívták a rendőrséget.

– Mi lesz ilyenkor az asszonnyal? Bezárják? – kérdezte Mihály.

– Valószínűleg nem. Az öltözködéséből lehet látni, hogy nem megélhetési bűnöző. Legtöbbször a tehetősebb asszonyok által elkövetett bűncselekmény mögött betegség, lelki okok vannak.

– De bolti lopásról van szó... – csodálkozott Mihály.

– Igen. A kleptomániás hölgyeknek csak az ideg orvosnál kell huzamosabb időt eltölteniük, s nem a rácsok mögött.

Szerencsére, a kleptomániás hölgyel kapcsolatos történeteket a vásárlók közül kevesen vették észre, így Janka sem.

Ennek Mihály részben örült mert, nem kellett hosszadalmasan elmesélnie a történeteket. Mivel lezárult az ügy, ezek után több figyelmet fordított a felesége vásárlására.

Azt, hogy mi mindent választott ki Janka azt Mihály csak a pénztárnál vette észre. Amikor ki kellett fizetnie azt a néhány ruhát, szoknyát és blúzt és persze a gyerekholmit, akkor kezdte sajnálni, hogy nem figyelt oda mit vásárol a felesége.

A szokásnak megfelelően Márta két-három naponként, rendszeresen megjelent Jankánál. Szeretett foglalkozni, játszani a kis Jankácskával. Ezzel sokat segített mert, Jankának több ideje maradt mosni, főzni és elszámolni a pénzt és a számlákat egyeztetni a segédekkel. Azon a héten türelmetlenül várta Márta látogatását. Fúrta az oldalát, hogy tényleg azon az említett szerdai napon járt-e Lederer István fényképésznél. E mellett meg akarta mutatni az újonnan vásárolt ruhákat is.

Néhány napra rá, Márta, végül az egyik délután megjelent Jankánál. Ilyenkor mindig hozott valami apróságot magával vagy a kislánynak, vagy Jankának. Ez esetben egy könyvet tartott a kezében.

– Nézd mit hoztam – voltak az első szavai amikor bekopogott Jankához és átnyújtott egy könyvet.

Janka kézbe vette és előbb a címdalát nézte meg:

„Dr. Kis Áron: Magyar gyermekjáték gyűjtemény”

– Péro az egyik tanárismerősetől, Fárbás Józseftől kapta, aki Ó-Becsén él és közreműködött a könyv kiadásában. Úgy gondoltuk mind a ketten, hogy te hasznát veheted, hisz a kis Jankának találhatsz benne az altatóktól kezdve a gyermekmeséken keresztül különböző játékos mondókákig, egy szóval mindent, ami egy gyereknek kell. Nekünk már biztosan nem lesz szükségük rá.

– Köszönöm Márta majd átnézem. Most ilyenkor talán az altatók lesznek a legérdekesebbek Jankácska számára. – köszönte meg Janka.

– Nézd csak meg Budapesten lett kiadva még 1891-ben. – magyarázta Márta. Majd folytatta – Játshatok egy kicsit Jankácskával? Amikor átnéztem a könyvet megtanultam egy rövid tapsoltót.

– Persze... Természetesen. Addig én elintézem a pénzügyi dolgokat a segédekkel, de majd utána, szeretném megmutatni neked milyen ruhákat vásároltam a napokban. – válaszolta Janka.

Márta kivette a kislányt a ketreces ágyból és leülve az egyik székre ölébe vette. Majd meg fogta mindkét kezecskéjét és tapsikolni kezdett, közben énekelt:

Süti, süti pogácsát, apának, anyának,
Tejbe vajba apjának, sóba vízbe a dadának
Süti, süti kalácsi, süti, süti kalácsi
Apának, mamának, apró halacskáknak.
Így tapsol a kis Jankácska.

A kislánynak annyira megtetszett a játék, hogy párszor hangoosan felnevetett.

A vidámságra benyitott a szobába Janka.

– Hát ti mit csináltok? – érdeklődött mosolyogva.

– Játshunk. Ezek a mondókák nagyon tetszenek Jankácskának. Élvezi és nevet rajtuk.

– Elintézttem a sürgősebb feladatokat. Most leülhettek én is, szeretnék beszélgetni veled. A napokban mentünk Mihállyal a Polzovits-féle divatáruházba. Útközbe a Zrinyi utca mellett mentünk el. Tudod ott, ahol a Lederer István fényképező stúdiója van. – kezdte mesélni Janka.

A Lederer István szóra Márta lehajtotta fejét, de nem szólt

semmit, ezért Janka folytatta:

– Mintha téged láttalak volna a bejárat előtt. Csak odapillantottam és a következő percben már eltűntél a fényképészeti üzletben. Te voltál az? – kérdezte Janka.

Márta újra lehajtotta a fejét és hosszan hallgatott. Mielőtt válaszolt volna Jankácskát átadta az anyja ölébe.

– Azt hiszem nagy butaságot csináltam. Tudod, azon töprengek, hogy elmondjam-e neked. Végül rájöttem, hogy előbb utóbb muszáj elmondanom mert, mélyen bántja a lelkiismeretemet. – kezdte el a mondanivalóját Márta.

Janka csak bólintott és érezte, hogy nem szabad közbeszólnia csak türelmesen ki kell várnia Márta panaszának a végét.

– Miután megszületett Jankácska és több időt töltöttem nálad, elkapott egy mély érzélem, vágyódtam az anyaságra. Többször is láttam rajtad mennyi örömet hoz neked az anyai szeretet szent dolga. Az anyaság megédesíti az ember életét, mérhetetlen örömet nyújt a gyerekekkel való kapcsolat. Ezt látván többször, amikor hazamentem elsírtam magam bánatomban, hogy nekem miért nem adott az Isten ilyen lehetőséget. – kezdte mondani szomorúan Márta.

– Tudod, mondtam neked, bármikor is átjöhetsz játszani Jankácskával. Neked örömet, nekem pedig segítséget jelent. – mégsem bírta ki Janka, hogy ne vigasztalja a barátnőjét.

Időközben a kislány elaludt. Janka az öléből óvatosan áttette a kislányt az ágyába és betakargatta, majd visszaült Mártával szembe a székre.

– Tudom nem az a gond. Szívesen átjövök hozzátok bármikor amikor kell. Az utóbbi néhány évben mielőtt veletek találkoztunk Péroval többször azon tanakodtunk, hogy miért nem születik

nekünk is kisbaba. Sohasem tudtuk megállapítani, hogy kinél keletkezett a hiba. Amikor már minden orvosi véleményt, tanácsot meghallgattunk és azok közül egy sem járt sikerrel, arra gondoltunk, hogy örökbe fogadunk egy kislányt. Az egész ötlet csak, mint gondolat maradt fent bennünk. Az ilyen gyereket, idővel megszereti az ember, ám mégsem igazából a mienk, nem bennem fogamzott meg.

Azon a napon amikor fényképezkedni mentünk és meglátam fiatalkori jó ismerősömet Istvánt arra gondoltam, hogy ha talán nem egészen, hanem csak félig, de mégis a miénk lehetne egy gyerek, talán megnyugodnék.

Sokat töprengtem azon, hogy beszéljek a férjemmel és mondjam el neki, hogy csak a gyerek miatt akarom őt megcsalni, vagy tegyem úgy, hogy ne tudja meg. Úgy döntöttem, hogy előbb Istvánnal beszélek. Ő örömmel vállalta volna ezt a szerepet azzal a feltétellel, hogy ha teherbe esek hagyjam el Pérót. Ezt nem tudtam megtenni még azon az áron se, hogy soha nem lesz gyerekem. – fejezte be Márta könnyes szemekkel.

– Ezt megítélni vagy netán tanácsot adni nem tudok mert, nem vagyok a te bőrödben. Csak együtt tudok érezni veled és annyit tudok mondani, hogy a szerintem jól döntöttél. – helyeselt Janka.

Este Janka nehezen tudott elaludni. Állandóan a fejében motoszkált az a gondolat, hogy vajon mit tett volna ő, ha olyan helyzetbe került volna, mint Márta. Akkor jött rá, hogy a gyerek nem csak anyai örömet, hanem elkötelezettséget is jelent a házastárs iránt.

Kora délelőtt Janka úgy döntött, hogy elindul kerékpárral a közeli tanyára. Strumman Angéla, Ottó felesége egyedi birka túrót tudott készíteni. Két fonott kosarat szerelt a hátsó kerék oldalára a kerékpár ülése mögé. Azok arra szolgáltak, hogy bennük

hozza a megvásárolt élelmiszert. Már akkor, amikor szerelte a kosarakat úgy érezte, hogy meleg van és ezért csak egy ujjatlan vékony nyári ruhát vett fel magára. Tudta, hogy rendszerint megizzad mire a szomszéd Strumman család tanyájára ért.

A keskeny földes úton kerékpározott, amely a kis erdőn keresztül vezetett. Az erdő végén a dombtető nagy területén helyezkedett el a tanya. Az út utolsó néhány száz méteren rendszerint tolni kellett a kerékpárját. Ott az út olyan meredek, hogy Janka nem bírta felhajtani a biciklit.

Ezért a meredek útvonal előtt leszállt a kerékpárról és tolni kezdte a domb teteje felé. Néhány lépés után, gyermeksírássá lett figyelmes. A síró hang valahonnan az út jobb oldaláról érkezett és nagyon hasonlított Jankácska hangjára.

Megszólalt benne az anyai ösztön és úgy döntött, hogy megnézi honnan jön az a panaszos gyerekhang. Arra is gondolt, hogy talán egy elhagyatott, vagy elveszett gyerekről lehet szó, aki segítségre szorul.

A kerékpárját az egyik út menti fához támasztotta majd elindult a hang irányába. Az erdő fái között egyre sűrűbb lett az alacsony cserje. Gyors léptei miatt a szoknyája többször is beakadt a bokrokba. Rövid időn belül egy kis tisztásra ért, amelynek a közepén kis tó terült el. A tavacska mérete megfelelt egy lóverseny pálya nagyságának. Ahogy kilépett az erdő szűrűjéből a gyermekhang elnémult. Emiatt Janka nem tudta megállapítani a hang melyik irányból érkezik. Amikor rendbe tette megtépázott szoknyáját észrevette, hogy a lábszárán néhány helyen vérző seb keletkezett. A tüskés bokrok felsértették a bőrét.

Közel lépett a tóhoz, hogy lemossa a vért a lábáról. Amikor lépett egyet újra meghallotta a gyermekhangot. Janka fülelni

kezdett. Úgy tűnt neki, hogy a tó fenekéről jön a hang. Ezt nem tudta elhinni ezért körülnézett a parton. Tekintetét hol jobbra, hol balra szegezte, de a parton nem látott senkit. Még néhány lépést tett meg amikor, gyerekhang újra megszólalt. Úgy érezte, hogy a hang csakis a tó közepe felől jöhetett. Szemeivel csónak vagy tutaj után kutatott, feltételezve, hogy valami ilyesmiről érkezik a hang. Bármennyire is figyelte a víz felszínét ott nem látott semmit. Amikor a hang újra elcsendesedett Janka úgy döntött, hogy abba hagyja a keresést, inkább magával, a vérző lábaival foglalkozik.

Bement bokáig a tó vizébe azzal a szándékkal, hogy lemossa a vért a lábszáráról. Amikor lehajolt, hogy vizet merítsen a víz felszíne alatt meglátta a gyerek arcát ahogyan nyugodt álmos tekintettel őt nézi.

Janka benyúlt mindkét kezével, hogy elkapja és kivegye a kislányt, akinek a hosszú haja majdnem a víz felszínéig libegett. Janka lépte a vízbe a kislányt mozgásba lendítette. A himbálózó mozgása a tó közepe felé ringatta.

Janka most már eltökélte, hogy segít a gyerekeknek és beúszik utána. Körülnézett a parton, de ott nem látott senkit, ezért gyors mozdulattal levette magáról a nyári ruháját. Nem akarta, hogy az vizes legyen ezért a közeli bozóra terítette. Úgy, csak al-sóban beúszott a kis lányka után.

Néhány kézcsapás után elérte a gyereket. Sikerült megfognia a haját, hogy a víz fölé emelje. Sajnos nem bírta kiemelni mert, a kislány nagyon nehéznek bizonyult. Végül nem Janka emelte ki a kislányt, hanem az húzta be Jankát a víz alá.

– Gyere mutatok neked valamit. – szólt a kislány amikor Jankával együtt a víz alá kerültek.

Mindketten lassan süllyedni kezdtek. Jankának nem volt

útban, hogy a víz alatt van. Rendesen mozogni és lélegezni is tudott még a víz alatt is. Amikor a tó fenekére értek ott egy romos templom jelent meg előttük.

– Ezt akartad megmutatni? – kérdezte Janka.

– Ezt és még azt is, ami benne van. Gyere megmutatom.

Mindketten besétáltak a romos katedrálisba. Janka észrevette, hogy a templom néhai magas hajója az egyik oldalán teljesen bedőlt. A még épen álló oldalfal mellett öblös, kőből faragott, fotelben hátra dőlve egy szakállas öregember ült.

– Gyere bemutatlak az öregnek. Őt Jáfetnek hívják. – szólalt meg a kislány.

Amikor közelebb értek, Janka akkor vette észre, hogy az idős embernek a lábai a kőszékhez vannak láncolva. Ezért csak annyit tudott mozogni, hogy felálljon és néhány lépést megtegyen. Épp annyit, hogy elérje a jövevényeket. Amikor meglátta Jankát felállt és kinyújtotta a jobb kezét, hogy üdvözölje őt.

Janka valahogy nem félt az öregtől és ő is kinyújtotta a jobb kezét. Amikor a tenyereik összeértek Janka egész testét elárasztotta a melegség. A hosszan tartó kézfogás nem félemlítette meg mert a szorításban nyugalmat boldogságot érzett.

– Ezentúl neked is vigyáznod kell, mint nekem. Csak olyannal fogj kezét, aki azt megérdemli. Most már mehetsz – szólalt meg újra az öreg és elengedte Janka kezét. Ahogyan visszaült és elhelyezkedett a kőből faragott széken az öreg elaludt. Jankát ezek után a gyerek érdekelte. Tudni akarta, hogy vele jön-e a tó partjára. Amikor megfordult a gyerek már eltűnt. Csak az alvó öreg és a romos katedrális álltak előtte.

Jankának nem maradt más hátra mint, hogy felússzon a víz tetejére és kiússzon a partra. Ott egy ideig álldogált, hogy

megszáradjon vizes teste, majd magára húzta a nyári, ujjatlan ruháját, és elindult vissza az erdőn keresztül a kerékpárjához.

A domb teteje felé tolva a kerékpárját Janka azon töprengett, hogy mit is akart neki mondani az öreg Jáfet azzal a mondatával, hogy: Csak olyannal fogj kezet, aki azt megérdemli.

Arra is gondolt, hogy talán elmondja Angélának mi történt vele a tóparton és a tóban. Ő idősebb, tapasztaltabb és itt lakik a közelben talán már őt is meghívta a kislány az öreg emberhez a tó fenekére.

Amikor a tanya épülete elé érkezett látta, hogy Angéla sürgő-forog a fia körül a tornácon. Szigfrid a legidősebb fia ott ült a hosszú fapadon és a bal lába fel volt emelve a lócára. Anyja vizes rongyokkal borogatta a gyermek bokáját, aki jajveszékelt a fájdalomtól. A túró is ott állt elkészítve egy edényben a pad másik végén. Rögtön látta, hogy nem olyan a helyzet, hogy nyugodtan meséljen az élményeiről.

– Mi történt Szigfriddel – kérdezte Janka.

– Egy teli kosár kukoricával le akart jönni a góréból, de a létra egyik foka leszakadt alatta. Remélem, hogy nem tört el a bokája, hanem csak kibicsaklott. – magyarázta Angéla.

– Ó... Sajnálom... Nagyon sajnálom. Remélem, hogy pár nap múlva rendbe jön a gyerek, hisz erős és egészséges – próbált volna vigasztalót mondani Janka, majd folytatta – Látom el van készítve a túró.

– Igen. Majd kifizeted a következő alkalomkor. Most nem érek rá. Ha borogatom a gyerek lábát, talán előbb meggyógyul. – magyarázta Angéla és bement a konyhába újabb vizes rongyért.

Janka nem várta meg, hogy visszajöjjön, csak utána szólt:

– Rendben van Angéla, majd következő alkalommal ami

kor jövök... - válaszolt Janka.

Bal hóna alá helyezte a tőrővel teli edényt, hogy levigye a teraszcélhoz, de el akart búcsúzni Szigfridtől is és jobbulást kívánni neki. Ezért jobb kezét kinyújtotta, hogy kezét fogjon vele. Szigfrid is mint a jól nevelt gyerek elfogadta a kézfogást.

Janka gyors léptekkel a kerékpárhoz sietett, hogy az oldal-kosárba tegye a tőröt. Akkor a háta mögött a teraszcél felállva a gyerek boldogan felkiáltott Janka irányába.

– Nem fáj... Most már nem fáj... Menni is tudok a lábamon...

Talán, egy hétre rá Mihály örömhírral jött haza.

– Képzeld találkoztam az utcán Krump Vilmossal, tudod azzal, aki a Műkedvelő Fényképészek egyesületének a titkára. Az mesélte, hogy még tavaly visszajött Párizsból egy Zombori születésű nyomdász, mondta is a nevét, de elfelejtettem és hozott magával egy filmvetítő gépet. – mesélte Mihály.

Janka csodálkozva nézett rá, hogy Mihály mit akar ezzel mondani, hisz őt sem az a bizonyos Krump úr, sem az a bizonyos nyomdász, aki visszajött Párizsból nem érdekelt.

– A hír olyan szempontból érdekes számunkra, – folytatta Mihály – hogy kibérelte a Zombori színház termét azzal a szándékkal, hogy ott filmvetítéseket rendez a nagyközönség számára.

Janka nem sokat figyelt Mihály szavaira mert, inkább a kis Janka pelenkázásával volt elfoglalva. Mihály ezt nem vette észre, csak folytatta:

– Emlékszel a Kerepesi úti Velence kávéházra?

Erre már Janka is felkapta a fejét. Hisz, hogyne emlékezne amikor ott a vetítőteremben a sok rövid filmek között látta a „Tánc” című produkciót, amelyben felismerte Fedák Sárít.

– Te olyan mozgó képszínházról beszélsz mint amilyent a Velence kávéházban láttunk Mihály? – kérdezte Janka és akkor már jobban odafigyelt férje szavaira.

– Igen... igen arról beszélek. Most jutott eszembe a nyomdász neve, Ernőnek, Bosnyák Ernőnek hívják. Mi nem ismerjük de, Péro biztos hallott már róla. Elmehetnénk a héten megnézni az előadást. – fejezte be Mihály a jó hírt.

– És a gyerek? A gyereket is visszük magunkkal? Hisz őt nem érdeklik az ilyen mozgó képek. Hangoskodó és cigarettázó emberek között ülni biztos nem tetszene neki. Annak biztos sírás lenne a vége.

– Nézd arra az egy-két órára megkérhetnénk Mártát, hogy vigyázzon a gyerekre, hisz ahogy észrevettem nagyon szeret vele játszani akkor is itt lóg, amikor kell, meg amikor nem is kell. – tette szóvá Mihály.

– Márta mindig jól jön, ha itt van. Segít nekem. Olyankor nyugodtan elvégezhetem a munkámat, különben a karomon cipelve a gyereket dolgozok.

– Rendben... Rendben, igazad van, de akkor megkérhetnénk őt, hogy vigyázzon néhány órát a gyerekre, mi pedig elmehetnénk a színházba filmet nézni. Engem nagyon érdekel. Amióta Budapesten a Velence kávéházban voltunk nem láttunk olyan érdekes mozgóképeket.

Mihály noszogatására Janka megígérte, hogy szombaton délután áthívja Mártát. Megkéri, hogy vigyázzon a gyerekre míg ők ketten elmennek Bosnyák Ernő filmszínházába.

A vetítés miatt a színháztermet nem változtatták át. Csak a nagy függöny elé egy hatalmas fehér vásznat húztak ki. Nagy volt az érdeklődés mert, gyorsan megteltek a széksorok. Amikor eloltották

a világítást a Párizsi Pathé filmhíradójából készült részleteket vetítették a filmvászonra. Több, egymástól független hírt fűztek egymás mögé. A közönség láthatta többek között az 1906-ban készült vármegyék lovasbandériumainak millenniumi díszfelvonulását, a Lánchíd pesti hídfőjén. A lovaskocsis forgalmat és II. Rákóczi Ferenc hamvainak hazahozatalát is. Janka és Mihály nosztalgikusan figyelték a mozgó képeket, hiszen a bemutatott helyszíneket jól ismerték.

A filmhíradó után nagy pompával bejelentették, hogy Ferdinánd Zecca rendező filmjei következnek, aki a Párizsi Pathé filmforgató vállalatnál dolgozik, mint rendező.

Az első 1901-ben készült rövidfilm volt, amelynek a címe „Az ég meghódítása” egy fantasztikus mutatványt láthatott a közönség. Az filmben furcsa hosszúkás fém buborékon ülő férfi, kerékpár pedálokkal forgatott szerkezettel utazik a levegőn keresztül. A repülő gép alatt a francia Belleville város háztetői láthatta a közönség.

A második rövidfilm címe „Dráma a tenger fenekén” szintén érdekesnek tűnt mert vizalati felvételek is készültek.

Bosnyák Ernő okosan állította össze a filmek sorrendjét. Nem akarta, hogy mindegyik felvétel tragikusan fejeződjön be, ezért egy humoros rövidfilmmel folytatódott a vetítés. A felvétel címe „Jelenetek az erkélyemről” volt.

A trükkös felvétel már úgy kezdődik, hogy látjuk a szomszédos fiatal párt, saját balkonjukon. A hölgy a virágait rendezi míg az udvarlója közeledik hozzá majd csókolózni kezdenek.

A következő jelenetben megismerjük a távcsővel kémlelő férfit, aki a házakon pásztázva keresi az új érdekességeket. Keresés közben egy olyan nyitott ablakra bukkan, amely előtt egy fiatal hölgy vetkőzésbe kezd. Az asszonyka lassú mozdulatokkal ledobálja

magáról az öltözkének részeit addig míg a selyem kombinéig nem ér. Amikor azt is le akarja venni a kép elsötétül. A távcsöves kukkoló ennek egyáltalán nem örül és mérgében eldobja a távcsövét. A közönségnek, főképpen a férfiaknak nagyon tetszett a jelenet úgy, hogy hosszan megtapsolták.

A következő film az Ezeregy éjszaka meséinek egyikét választotta ki témául. „Az Ali Baba és a negyven rabló” - ról szólt. Ferdinand Zecca rendezte ezt is. Az összes bemutatott filmek közül ez volt a leghosszabb. Összesen 9 percre tartott.

Amikor véget ért az előadás Janka bevallotta, hogy örült, hogy megnézték az előadást. Megígérte Mihálynak, hogy amikor idejük lesz az elkövetkező időszakban is megtekinthetik Bosnyák Ernő filmvetítéseit.

Otthon a kis Jankácska még ébren ült Márta ölében. A szomszédasszony mesékkal és mondókákkal szórakoztatta a kislányt.

– Rendben volt minden? – érdeklődött Janka amikor átvette a gyereket Márta öléből.

– Persze, eddig játszottunk. Jankácska élvezte a mondókákat. – válaszolta Márta.

– Remélem nem lesz nehéz elaltatni, mivel jól érezte magát az öledben. Köszönöm Márta, nagyon köszönöm – köszönte meg Janka a gyermekvigyázást.

– Semmi gond. Nyugodtan szólj máskor is. Szívesen segítek. Na, és milyen volt a filmvetítés?

– Nagyon jó. Élveztük az előadott rövidfilmeket. Nektek is Péróval el kell egy nap menetek, megnézni a filmelőadást.

Este, Janka altató énekkel tette le a gyermekét az ágyba. Az éneklése szebbé tette az estét és erősítette a kapcsolatukat és

örökké szép emlék marad.

Csicsije babája
Nincs itthon apája,
Oda van a vásárra
Márton vásárjára
Csiberévi Rababa,
Mért nem alszik a baba.

35. Piroska és Józsi

December végén, pontosabban szerdán 23-án, Mihály egy hét szabadságot adott Józsinak és Milánnak a két segédnek. Mindketten hazautaztak, hogy a szüleikkel töltsék a karácsony ünnepét. Úgy beszéltek meg, hogy január elsején, pénteken este érkeznek vissza, hogy már a következő nap munkába álljanak.

Mindkét segéd kihasználta az alkalmat és már vasárnap reggel elutaztak.

Másnap Janka nekilátott a takarításnak. Sok munkája akadt, miután a két segéd elhagyta az alsó lakást. A fiatal férfiak igyekeztek rendben tartani ideglenes otthonukat, de mint a férfiak általában, ők is sok mindent elhanyagoltak.

Janka nagyjából hetente, benézett hozzájuk és rendtartásra utasította őket. A fiuk ezt be is tartották amennyire tudták és kiküszöbölték az észrevételeket.

Miután rendbe hozta a segédek lakását átment a szomszéd-ba Angélához, hogy a karácsonyi ünnepekre tojást és tejet rendeljen a kalácsokhoz.

A szomszéd udvarban Szigfrid, Angéla legidősebb fia a tehenekkel küszködött mert sok közülük kiszabadult az istállóból és a kapu felé igyekezett. Janka néhány gyors lépéssel felsietett a verandára így félreállt az útjukból.

Angéla a hátsó udvarból meglátta Jankát és a teraszra sietett. Feltételezte, hogy a szomszédasszony, szokás szerint, valamit rendelni akar.

– Jó napot Angéla. Mi történt a tehenekkel? – kérdezte Janka.

– A kutya. Muszáj ellátnom a baját. Megharapta az egyik tehén lábát és az ijedségtől az összes tehén kiszabadult. Szegény fiamnak így még több munkája lett. – válaszolta Angéla.

– Akkor megyek is már vissza, nekem is sok munkám van. Csak átjöttem szólni, hogy holnapra ötven tojás kell és öt liter tej.

– Jó, hogy szóltál mert, az utcából már többen is jelentkeztek, hogy igényt tartanak a tojásra. Különben, hogy van a kis Jankácska? – érdeklődött Angéla.

– Jól van most, Mihályra bízom, mert nekem sok a tennivalóm. Talán boldogul vele.

– Hát a férfiaknak nagy feladat ilyen apróságra vigyázni...

A Cziprián család úgy döntött, hogy otthon, szerényen ünneplik meg a karácsonyt. A hat hónapos Jankácska miatt nem mennek éjféli misére.

Még valamikor, december közepén, megbeszélték a Grujić családdal, hogy mivel tavaly náluk voltak, most a Szilveszteri vacsorát Janka készíti el. A Szilveszterest az 1908-as évben csütörtöki

napra esett. Janka az előkészületeket és a lakástakarítást az utolsó pillanatra hagyta. Már fáradt volt, hiszen pár nappal azelőtt még a karácsonyi ünnepre készült.

A lakásuk nagytakarításban Mihály nem tudott sokat segíteni ezért Janka úgy, mint karácsony előtt, inkább rábízta a kis Jankácska szórakoztatását. Ez a feladat végzése közben, Mihály rájött, hogy könnyebb elvégezni a kéménysöpítésből adódó munkát, mint a csintalan kislányra egész nap vigyázni. A takarításban és a kislány szórakoztatásában mindketten kifáradtak és a nap végén közösen bezuhantak az ágyba.

Janka végig ment az Adriai úton lévő Budapesti lakás folyosóján. Kifelé indult, hogy megnézzze a népligeti Czettner-féle cukrászdát. Már a kijárat ajtóhoz közeledve észrevette, hogy az utcáról érkező hangok nem a szokásosak. Ilyenkor reggel, rendszerint autók robogását és kürtölését hallotta, most pedig teljes csend honolt az utcán.

Amikor kinyitotta az ajtót az ismert és megszokott utca látványa helyett egészen más kép fogadta. A szemben lévő házak eltűntek. Helyettük, egy dombtető keletkezett melynek a közepén vörös vászonból készült, török szultáni sátor állt. A sátor előtt a földre leterített perzsaszőnyegen, keresztbe tett lábakkal egy öreg szakállas, turbános török-basa üldögélt. A mellette álló fiatal lánynak, széles kézmozdulatokkal magyarázott valamit. Két lépéssel arrébb egy rongyos ruhás asszony fateknőben színes ruhákat mosott. Szembe vele álldogált egy kiöltözött, fez sapkás kis leány. A kezében lévő vödörből néha-néha vizet öntögetett a teknőbe. Janka látta, hogy a csintalan tizenéves gyerek huncutan bekandikált az asszony szélesre nyitott inge alá a mellére.

Nem csak ez volt furcsa Jankának számára, hanem az is,

hogy az egész sátor és az ott lévő emberek egy dombtetőn helyezkedtek el a göcsörtös, magas fűzfa árnyékában. Amikor közelebb indult a sátorhoz és útközben visszanézett a Czettner -féle bérházra észrevette, hogy az is eltűnt. A helyén tengerparti öböl rajzoldott ki melynek szélén egy kétárbócos, kereskedelmi vitorlás hajót kötöttek ki.

Janka, a helyszínből arra következtetett, hogy többet nem Budapesten, hanem valahol Törökországban jár. Nem csak az öreg török sátra miatt, hanem a tengerpart is erre utalt.

Úgy gondolta, hogy leereszkedik a domboldalon és bemegy a közeli faluba, hogy megtudja hol jár.

A kis falu mindössze néhány házból állt. A szegényes, rozoga egy helyiséges épületek, vályogtéglákból és öreg korhadt farönkökből épültek. Az egyik ház udvarán teheneket vett észre, ami azt jelezhette neki, hogy ott emberrel is találkozhat. Amikor közelebb ment egy fiatal legény jött ki a házból és az egyik tehén szarvát erősen megfogta és a ház közelébe vezette. A következő pillanatban a rozoga házból, egy parasztasszony jött ki kis dézsával és egy háromlábú sámlival a kezében.

Jankának mindjárt eszébe jutott, hogy még gyerek korában Illaván, a szomszédasszony is ilyen felszereléssel járt az istállóba amikor a tehenet akarta megfejni.

Janka közelebb lépett az asszonyhoz, aki, idő közben leült a háromlábú kis székre és fejni kezdett. Egy ideig nézte a fejő asszony fürge ujjait majd megszólalt:

– Messziről jövök és megszomjaztam. Ihatok egy keveset ebből a frissen kifejt tejből.

Az asszony Janka felé fordult és nemlegesen mozgatta a fejét:

– Nem lehet mert ez a tej olyan gyógyszer, amellyel vissza lehet állítani a vakok látását. Nekünk nincs ásott kutunk, de néhány száz méterre arrább a tóparton fekvő házban van. Én is oda járok vízért és ott is itatjuk az állatokat.

Jankának nem maradt más hátra, hát elindult a tóparti ház felé. Néhány lépés után már a ház egyik sarka mellett állt. Arról a helyről semmilyen kutat nem látott ezért úgy döntött, hogy megkerüli a tanyát. A nádfedelű lakhely valamivel nagyobbnak látszott. Janka úgy vélte, hogy abban az épületben már két helyiség is létezhet. Maga az épület falai és a tető ugyanolyan rossz állapotban voltak, mint az előbbi háznál.

Amikor megkerülte, elé tárult egy kis méretű tó, amely csillogott a napsugaraktól. A parton két fiúgyereket meztelenül állva figyelték a hűgukat, aki nyakig belemerült a tó vizébe. A gyerekek valószínűleg az ott lévő házban lakhattak. A csordából kiválva néhány tehen a tóban állva csillapította a szomjúságát.

Janka elfordította a fejét a pucér kamaszoktól és tovább kereste a kutat. Pár pillanat múlva egy idős asszony jött ki a házból, hogy megtudja ki az az idegen, aki a tanyájukon jár.

– Jankának hívnak és Budapestről azaz Zomborból jövök, most már magam sem tudom, de nagyon szomjas vagyok. Az előbbi szomszédasszony azt tanácsolta, hogy jöjjenek ide mert itt kút van a tanyán.

– Hát az a zsvány Maris becsapta magát. Nekünk sincs kutunk. Mi mindannyian a tóból merítjük a vizet, mint ő is. Maga is meríthet. Adjak egy vödröt? – kérdezte az asszony.

– Ebből a vízből...? Hisz tehenek állnak benne és gyerekek fürödnek ruhátlanul benne. – csodálkozott Janka.

– Nem. Csak ugratom magát. Jöjjön be a házba.

Ott adok friss vizet a kancsóból. Amikor bementek a belső helyiség nagyon hasonlított Aladár, a Budapesti ismerősük nappali szobájára.

A szoba épp olyan tágasnak és világosnak látszott a nagy ablakoktól. Egy festőállvány is állt a szoba közepén. A nagy ablak alatt két régimódi karosszék terpeszkedett. Az asztal a négy széssel a vaskályha közelében állt.

– Ki az, aki szeret festeni? – érdeklődött Janka.

– Én szoktam, ritkán, amikor van egy kis időm. – válaszolta az asszony majd kiment a konyhába, hogy vizet hozzon.

Janka várakozás közben kinézett az ablakon. Érdekelte, hogy a fiatal gyerekek közül melyik fog még bemenni a tó vizébe. Az ablak nem abba az irányba állt, hanem az árnyékos udvar felé nézett. Ott viszont az istálló előtt egy ismeretlen férfi igyekezett felülni a lovára. Többszöri próbálkozás után, a végül egy másik férfi segített neki. Nem mesze tőlük a fekvő farönkön üllő nő jókat nevetett az ügyetlenkedő lovason.

A következő pillanatban megjelent a háziasszony üveg kancsóval a kezében. Amikor Janka odafordította a fejét, látta, hogy a kancsóban lévő víz sárga. Ettől megundorodott és rögtön elmúlt a szomjúsága.

Janka valamivel tovább aludt a szokásosnál. A gyermek sírás ébresztette fel. A kis Jankácska megéhezett. Az anyja, bár fáradtnak érezte magát nem tehetett mást, mint felkelt és megetette a kislányt. Tudta, hogy még sok munka vár rá, hiszen az ünnepségre még nem készített semmit.

Az elkövetkező napokon Janka sütött-főzött, hogy elkészüljön az ünnepekre. Az idő alatt míg a nagy keresztény ünnepre készült már azon is törte a fejét mivel vendégelje meg a szomszéd

Grujić családot Szilveszterkor. Nem akarta, hogy alább maradjon, hisz emlékezett arra, hogy tavaly Márta mennyire kitett magáért. Úgy tervezte, hogy már hétfőn elkezdi az előkészületeket a csütörtöki Szilveszterezésre.

A karácsonyt a szokásos módon hármásban ünnepelték meg. Előételnek Janka mézes fokhagymát, diót és almát tálalt. Jankácska egy kis kakaóval megszórva tejbegrízt kapott. A felnőttek számára a halászlé következett.

Bár a tálalás szerényre sikeredett, Mihály megdicsérte feleségét. Nem is várhatta el tőle a nagy cicomás terítést, hiszen kidolgozta magát az utolsó napokban.

Ebben az évben az időjárás, december végén, különösen enyhe volt. Azért attól eltekintve, hogy fáradtan, de mégis elmentek mindhárman a vasárnapi misére. Grujićék is ott voltak. Janka azt tervezte, hogy a mise után együtt mennek haza. Szerette volna megtudni Mártától, hogy Pérónak van-e valami kívánsága, ami a süteményt illeti Szilveszter estére. Sajnos a találkozás nem sikerült mert, a kis Jankácska sírni kezdett és ezért még a mise befejezte előtt hazasiettek.

Még aznap megbeszélte, hogy hétfőn délelőtt Mihály elmegy a mészárszékre és vesz egy fél malacot majd átviszi az albán pékhez megsüttetni.

December 28-án hétfőn, hajnalban Janka felrázta álmából Mihályt, hogy valami történhet az udvarban mert, Buksi kutya előbb nyüszített utána pedig hangosan ugatni kezdett. Nemcsak a Buksi, hanem a környező kutyák is rázendítettek.

– Nézd meg Mihály valaki lehet az udvarban mert, a kutya nagyon ugat. – szólt ijedten Janka.

– Ugyan Janka drágám. Ilyenkor, hisz alig múlt el 5 óra.

Kint még korom sötét van. – hárította el Mihály az ijedséget.

– De... Azért menj ki és nézd meg. – kardoskodott Janka.

Mihálynak nem maradt más hátra mint, hogy felvegye a pizzasamájára a nadrágját és bele bújjon a télikabátjába. Kint hideg volt. Mihály gyorsában körülnézett, útközben megsimogatta Buksi fejét, aki már megnyugodott. Amikor visszatért az ágyba megnyugtatta Jankát:

– Nincs kint senki. Biztos valamelyik szomszéd macska jött át az udvaron és azt ugatta a kutya.

Másnap Péro átjött Mihályhoz újsággal a kezében.

– Ti is hallottátok a kutyák ugatását. Én már azt hittem, hogy rabló van az udvaron, közben földrengés volt.

– Földrengés... Hol? Nálunk itt én nem éreztem semmit. Igaz, a kutya nálunk is ugatott... – válaszolt csodálkozva Mihály.

– A Pesti Hírlap a mai számában megjelent egy cikk a szicíliai katasztrofális földrengésről. Olvasom neked:

„A szokásosnál is nagyobb izgalommal telt el 1908 karácsonya a szicíliai Messinában. A 158 000 lakosú kikötővárosban nagy eseményre, az Aida opera előadására készülődtek. A város hoteljei zsúfolásig megteltek.

December 28-án hajnali 5 óra 21 perckor egy hatalmas földrengés rázta meg a várost. A Richter-skála szerinti 7, 5-es erősségű földrengés 35 másodpercig tartott. A rengést követően egy 2, 5 méter magas szökőár nyomult be közel 100 méter mélyen a szárazföld belsejébe.” – fejezte be a cikk olvasását Péro.

– Ezért ugathattak a kutyák. Lehet, hogy ők megéreztek a földrengést?

– Lehetséges. Olvastam már olyasmit, hogy egyes állatok érzékszervei sokkal kifinomultabbak mint a miénk...

– De, honnan ilyenkor a szökőár? – érdeklődött Mihály.

– A tengerparti emberek jobban tudják A nagy szélvihartól vagy a földrengéstől keletkezik. Ilyenkor a földrengés nemcsak romba dönti a házakat, hanem még el is árasztja az egész területet. Szerintem a holnapi újság majd részeltessen beszámol az eseményről. – fejezte be Péro.

Mihály nem volt rendszeres olvasója a Pesti Hírlapnak. Csak néha szokott belenézni mert, ilyenkor mindig elkapta a Budapest utáni honvágya. Ez alkalommal érdekelte az esemény és megvásárolta a szerdai újságot.

A cikkek nagy része az elkövetkező szilveszterezésről szólt a fővárosban. Csak a harmadik oldalon számolt be a földrengésről.

„A Szicíliai földrengésben, amely december 28-án hajnali 5 óra 21 perckor rázta meg a várost több mint száz ezren haltak meg, illetve tűntek el. A várost szinte teljesen lerombolta és számos halálesetet okozott az olaszországi szárazföldön is. A legtöbben Messinában haltak meg. A halálukat a gyenge minőségű épületek összeomlása okozta, melyek maguk alá temették az embereket. Messina 91 templomából 87 elpusztult. Megszűnt a gáz, az ivóvíz ellátás és a szennyvíz elvezetése is akadozott. A helyzetet súlyosbította, hogy az akkori olasz kormány megkésve reagált az eseményekre.”

Amikor Janka látta, hogy Mihály megrökönyödve olvassa a cikket rögtön felmerült benne is a kérdés:

– Itt nálunk is lehetséges ilyen erejű földrengés?

– Szerintem nem. Ahogy tudom a földrengések rendszerint a hegyvidékeken jelennek meg. Nálunk itt a síkságon aligha lehet földrengés. – nyugtatta meg Jankát.

A nagy tragédia nyomot hagyott a szilveszterezésen is. Cipriánéknál az esti hangulat sem volt olyan vidám, mint ahogyan azt

a vendéglátók szerették volna. Miután kimerült a téma a katasztrófa letárgyalása után, érdekes módon nem a jövő elvárásait feszegették a társaságban, hanem a múlta emlékeztek.

Márta szomorkásan emlékezett vissza a Zentai kamaszkorára. Megemlítette, hogy ott a szüleivel a központtól nem mesze a Zrínyi utcában laktak. Az utca közvetlenül a Lovászy térre vezetett a Tisza partra. Ott, minden évben kiment majdnem az egész város a partra amikor a Tisza kivirágzott.

– A folyó kivirágzott? – csodálkozott Janka.

– Igen. A Tisza virágzásáról először azt gondolhatnád, hogy különleges szépségű virágok tarkítják a folyó vizének felszínét, ám nem erről van szó. A tiszavirágzás elnevezése a násztáncot járó kérészek röpködéséből ered. Ezt a násztáncot nevezték el a Tisza virágzásnak. Nagyon ritka természeti esemény. Évente csak egy alkalommal történik meg. Nekem még valahol megvannak a fényképek arról ahogyan épp figyelek a röpködő kérészekre. Egy ottani fényképész készítette. – mesélte Márta.

– Mi Szabadkaiak is ismerjük ezt a jelenséget. Először a hímek jelennek meg, a nőtények később követik őket. A hímek másodpercek alatt megtermékenyítik őket, a nőtények ezek után rengeteg petét ejtenek a víz felszínére. Ez a násztánc a tiszavirágzás... – kapcsolódott be Péro a mesébe.

– Mikor történik meg ez a jelenség? – érdeklődött Mihály.

– Általában minden évben június közepén jelentkeznek a hímek. Maga a rajzás a meleg, szélcsendes júniusi estéken a leglátványosabb. – mesélte Márta.

– Igen, ez itt Bács-Bodrog vármegyében különlegességnek számít. – mesélte Péro.

– Én Illava faluban születtem. Ott a falu mellett folyik a Vág

folyó. Gyerek koromban sokat jártam oda horgászni, de soha nem láttam ilyen szárnyas rovarokat. – szólt közbe Janka.

– Ez azért van mert csak Tisza folyón kívül kisebb rajokban a Kőrösökön a Berettyón és a Rábán látható. – mondta Péro

Elérkezett a vacsora ideje. Janka feltálalta a ragulevest majd következett a sült malac. Akkor már a kis Jankácska mélyen aludt a másik szobában.

– Ha te Illaván születnél, hogyan jutottál Budapestre? – érdeklődött Márta.

– Bántottak az ottani szlovák gyerekek, ezért anyám úgy vélte jobb, ha Budapestre költözöm a nagynénihez. – válaszolta Janka.

– Ott ismerkedtetek meg egymással? – kérdezte Péro, aki eddig csak figyelte a két asszony beszélgetését.

– Ott, de az egész véletlen volt. – kapcsolódott be Mihály és elmesélte a Szabadság téri eseményt amikor a rosszalkodó gyerekek ellopták Janka táskáját.

A vacsora után még egy kis időt borozgatott a társaság és megvárta az éjfél majd, nemsokára Mártáék hazamentek.

Janka összeszedte a tányérokat és közben panaszkodni kezdett:

– Sajnálom, hogy nem a legjobban sikerült ez az ünnep. Ahogy visszagondolok Mártáéknál sokkal vidámabb volt a társaság. Pedig én, megtettem mindent, hogy jól érezzék magukat...

– Nem te vagy az oka, hanem ez a tragikus földrengés. Mindannyiunkat megrázott. Addig míg meg nem történt rá sem gondol az ember. De én, továbbra is úgy gondolom, hogy csak a hegyvidékes országrészekben történhet meg ilyesmi. – nyugtatta meg Mihály.

Újév után megérkezett a két segéd és minden újra elindult a

régi megszokott kerékvágásban. Mindhárman járták a kerületet, míg Janka a háztartást vezette és vigyázott a kislányra.

Január első hetében megjelent a Zombor és Vidéke napilapban a hír, hogy a Szicília szigeten és Olaszország déli részén, bevezették a rendkívüli állapotot. Az ország vezetése nem tudott megbirkózni a súlyos földrengés következményeivel. Ebben a kritikus helyzetben felbecsülhetetlen volt a külföld segítsége.

A földrengés sújtotta emberek számára a Zombori polgármesteri hivatalban is szerveztek segélyezést. Január 12-ére, szombatra művészeti műsort hirdettek a Polgári Kaszinó nagytermében. Ismert fiatal művészeket hívtak meg fellépni, akik már más városokban is szerepeltek. Az estély egész jövedelmét humanitárius célokra, azaz a szicíliai földrengés károsultak javára szánták.

„Tekintettel a nemes célra reméljük, hogy az estén minél nagyobb számban vesz részt Zombor város intelligens közönsége.” – jelent meg az újságikkben.

Sokan az ismert városi lakók közül meg is jelentek és pénzübeli adománnyal járultak hozzá a károsultak kisegítéséhez. Mihály és Péro is részt vettek az adományozásban.

Budapesten január elején a Szilveszteri ünnepség után, egy feltűnően elegánsan öltözött úr és egy csinos hölgy járta végig azokat a házakat a fővárosban, amelyekben gazdag és jómódú polgárok éltek. A férfi névjegyén a következő szöveg állt:

Budapesti jótékonysági egylet. Alelnök: Kohn Lipót.

A csinos nő névjegyén pedig:

Budapesti nőegylet. Titkára: Gyöngyösi Jánosné.

Ez a jól öltözött férfi és csinos nő a szicíliai földrengés károsultjai számára ruhanemű adományokat gyűjtöttek. Főleg azokat keresték fel, akiknek nem volt gondjuk, hogy milyen öltözékben

jelenjenek meg az operában, színházban vagy a jótékonysági bálon.

A sok pesti polgár jó szívvel és boldogan adott nekik – különösen azért, mert az egyesület nevében nem pénzt, hanem ruhanevet kértek a rászorulóknak számára. Az egyik bérház udvarán egy kibérelt lovaskocsi várta az elnököt és a titkárnőt. Arra felrakták az átvett hatalmas ruhacsomagokat. A kocsi oldalán: Általános Jótékonysági Egyesület felirat állt.

Az adakozók igazán nem bánták, hogy hová kerül a fölösleges ruhájuk. Ahogy a gyűjtögető férfi és a csinos nő egyre jobban belemelegedtek a jótékonykodásba, úgy púposodott a halom a kocsi platóján.

– Gondolom most már elég lesz – szólt Cinka.

– Még egy utcasort felkeresünk aztán mehetünk. – válaszolta Panya.

– Vigyáznunk kell mert, ha sok gazdag budapesti lakóst felkeresünk, valaki rájön, hogy az Általános Jótékonysági Egyesület nem létezik. – figyelmeztette Cinka.

– Rendben, még egyet fordulunk utána már mehetünk is – válaszolta Panya.

A végén a nagy halom ruhát elvitték az egyik ószeres nagykereskedelmi ruhaboltba. Panya és Cinka szép pénzt kerestek a hiszékeny embereken: összesen 2330 koronáért vette át tőlük a zsibárus az összegyűjtött holmikat.

Az év első hónapjában Zomborban a szokásos módon folytatók a dolgok. A segédek gond nélkül végezték a feladataikat néha Mihállyal, néha Mihály nélkül. Jankának egyre nehezebbé vált az otthoni munka. Március végén, gyorsan beköszöntött a tavasz. A hirtelen melegtől kiszívdültek a fák. A város utcái sokkal kellemesebbek voltak a sétára, mint az elmúlt téli hidegben.

Janka már az előző hónapban észrevette, hogy Józsi segéd szombatonként kiöltözve megy be a városba és későn tér haza. Ez a jelenség nem ejtette gondba, hiszen legényemberként, feltételezte, hogy a többi fiatal segéd társaságban szórakozik.

Csak akkor vált komolyabbá az érdeklődése, amikor az egyik márciusi vasárnap délelőtt, a mise után, Józsi megjelent egy fiatal lánnyal Mihályék házában.

Janka rögtön észrevette a csinos fiatal lányt. Mivel a segédek pótmamájának tartotta magát, rögtön kiment a gangra, hogy megtudakolja kiről van szó. Józsi volt az, aki úgy gondolta, hogy magyarázattal tartozik a mesterasszonynak ezért meg is szólalt:

– Tiszteletem mesterasszony. Ez itt mellettem Piroska. A kerületi Heindlhofer Róbert borkereskedő úr házvezetőnője. Már a templom előtt többször találkoztunk és most, engedélyével meghív-tam egy teára. Nekem komoly szándékaim vannak Piroskával kapcsolatban.

– Rendben van Józsi csak a lány ne maradjon sokáig és a bejárati ajtót hagyjátok nyitva. – válaszolt Janka.

Piroska nem maradt sokáig. Fél óra elteltével, Józsi kikísérte és a lány hangosan odaköszönt Janka konyhája felé. Így tudatta a mesterasszonnyal, hogy távozik.

Mihály, csak akkor tudta meg a dolgot amikor hazajött a Polgári Kaszinóból. Vasárnaponként a többi mesterrel ott találkozgatott egy pohár sör mellett. Délben Janka már várta Mihály hazatérését. El akarta mondani neki az újonnan megtörtént eseményt, de nem tért mindjárt a tárgyra inkább csak kérdezősködött.

– Te tudod ki az a Heindlhofer Róbert borkereskedő?

– Igen ő a Gólya utcában lakik. Egy alkalommal, tavaly nála voltunk Józsival megtisztítani a kéményt. Rendes ember csak

nagyon beteg a felesége. Miért kérdezed?

– Azért, mert Józsi egy lánnyal jött ma délelőtt haza. Azt állította, hogy Piroskának hívják és annál a borkereskedőnél szolgál. – magyarázta Janka.

– Lehetséges. Amikor ott jártunk ott tényleg dolgozott egy fiatal lány, de már nem emlékszem a nevére. – erősítette meg Mihály Janka állítását.

Ahogy az várható is volt, Piroska az elkövetkező időben minden alkalommal, vasárnaponként, a mise után, eljött Józsihoz egy teára. Milán segéd ilyenkor rendszeresen elutazott a szüleihez Kúlára. Igaz, hogy ez az ilyen hazautazás, nem Piroska miatt történt, hanem a szokásos módon, a ruháját vitte haza mosásra és az elemózsia hozatala miatt utazott haza.

Május végén vagy inkább június elején történt meg, hogy Piroska szokásos látogatás után, Józsi bekopogott Jankához, aki éppen a konyhában készítette az ebédet.

– Tisztelettel mesterasszony. Szeretném bejelenteni, hogy Szalai Piroska és én házasságot kötünk a jövő hónapban. Mi ketten már régen azon gondolkodunk, hogy egybekeljük és egybe költözzünk. Piroska már az idén 18 éves lesz. A közeli Nagy Hetesben az az Bácskertesén született.

– Gratulálok mindkettőtöknek. Megmondom majd Mihálynak az új hírt. Hogy terveztétek, hol fogtok lakni? – kérdezte Janka a házasság praktikus oldalát.

– Ezt szeretnénk megbeszélni a mester úrral. Mi ketten nagyon jól ellenénk itt az alsó lakásban. Piroska sokat tudna segíteni a mesterasszonynak a háztartásban és a Jankácska körüli munkában. Hiszen, ahogy tudjuk, nemsokára megérkezik a második baba is. Ebből kifolyólag sok munka vár a mesterasszonyra, gondolom, jól

jönne a segítség.

– Igen, igaz jól jönne, de meg kell beszélni a férjemmel. Arról is dönteni kell, hogy mi legyen Milánnal. Remélem nem úgy képzeltek el, hogy ő is ott maradjon a lakásban. – mondta Janka.

– Természetesen nem. Feltételezem, hogy itt az utcában vagy a kerületben van még olyan hely, ház, ahol kibérelhetne magának egy szobát. – válaszolta Józsi.

– Remélem, hogy ez is megoldódik. Meg kell tudakolni, hogy a Szakállék házában a 29-ben most ki lakik. Mi ketten Mihálylyal ott laktunk amikor ideköltöztünk. Ha nem ott, akkor talán a Grujićakat is meg lehet kérdezni. Minden esetre nekem Piroska segítsége nagyon is jól fog jönni. És mond, nagy lakodalmat terveztek? – kérdezte Janka.

– Nem mesterasszony. Az én szüleim nem jönnek el mert, nagy gond számukra az utazás. Őket levélben fogom értesíteni. Majd, talán a jövőben egy alkalommal hazautazunk Piroskával, hogy megismerje a szüleimet.

– Az én szüleim pedig biztos eljönnek mert, kétszer hetente bejárnak piacozni a Szent János utca és a Szentháromság tér közötti piacra. Lehet, hogy már találkozott is az anyámmal, csak nem tudta. A szüleim nagy hagyma és más zöldségtermelők a Nagy Hetes településen, amely mindössze 10-12 kilométerre van Zombortól.
– válaszolta Piroska majd folytatta:

– A jövő vasárnap mindketten elutazunk vonattal a szüleimhez, hogy Józsi hivatalosan is megkérje a kezem. Akkor ott megbeszéljük a részleteket. A mester urat pedig megkérjük, hogy beszéljen Milánnal az átköltöztetésével kapcsolatban. – fejezte be Piroska.

– Rendben. Beszélek Mihálylyal. – ígérte meg Janka.

A következő napokban amikor Márta ott járt, Janka megkérdezte őt Milán segéd átköltözésével kapcsolatban.

– Te... tudod, miután Szakáll mester meghalt a felesége átköltözött az aggok házába? Úgy gondolom, hogy árulják a házat mert, már néhányszor találkoztam ismeretlen emberekkel, akik benéztek az épületbe. – mesélte Janka.

– Én is ezt vettem észre. Szakállné szerintem is árulja a házat. – válaszolta Márta.

– Mond... És nálatok, van hely egy segéd részére? – érdeklődött tovább Janka.

– A mi házunk is olyan, mint ez, amelyben laktok. Van hátul egy különálló kis szoba. Azelőtt mosókonyhának használtam. Mostanában inkább a konyhában mosok. Nézze meg a fiatalember, ha megfelel neki eljöhet oda lakni, de előbb beszélnem kell Péróval. Különben lehet, hogy még van valakinek kiadó szobája az utcában, de én nem érdeklődtem ilyesmi után. – magyarázta Márta.

– Milánnak talán legjobb lenne nálatok, mert így felügyelet alatt lenne. Különben, rendszeresen, hétvégeként hazautazik a szüleihez Kúlára. – mondta Janka.

– Jöjjön át a hét végén és nézze meg a konyhát. Ha nem tetszik neki akkor majd találhat másol lakást itt a kerületben. – ajánlotta Márta.

Az következő hetekben Milán, nem szívesen, de átment a Gujicekhoz megnézni a szobát. Addigra Márta rendbe hozta és még egy vaskályhát is helyezett az egyik sarokba, amellyel fűteni is és teát, reggelit is lehetett melegíteni. Ha tetszett, ha nem, el kellett fogadnia a valóságot mert, nemsokára az új házaspár mellett nem maradhatott. Janka azzal vigasztalta, hogy úgyis járja a kerületet a munkájával kapcsolatban, ha rábukkan olyan házra, ahol kiadó

lakás van, nyugodtan átköltözhet oda.

A lakodalmi előkészületek nem vonatkoztak a Cziprián családra, bár Janka úgy képzelte el, hogy majd, ha a fiatal pár beköltözik az alsó lakásba meghívja őket egy vasárnapi ebédre.

Józsi nem akart nagy lakodalmat, de ez nem csak tőle függött. Piroska szülei nem tehették meg, hogy vissza ne hívják azokat a családokat, ahol ők már vendégek voltak. Amikor összeírták a vendégsereget kiderült, hogy a faluból legkevesebb harminc házat meg kellett hívniuk. A szokás alapján mindenki fedezte a saját vendégeinek a költségeit. Józsi így is jól járt mert, csak a Cziprián családot, Milán segédet és Vince Gézát az első kerületi kéményseprő segédet hívta meg. Gézát felkérte násznagynak is. A sok Nagy Hetesi vendég miatt a lakodalmat a falusi kocsmában szervezték meg.

A lakodalmat május 9-ére, szombatra tervezték. Józsinak már előző nap nem kellett dolgoznia. Ezért már pénteken kiutazott a faluba, hogy segítsen az előkészületekben. Piroska már a hét elején kiment a szüleihez.

Mihály megnézte a vasúti menetrendet és rájött, hogy az nekik kiutazni Bácskertesre nem felel meg. Naponta három vonat indult Zomborból Bácskertesre, majd folytatta Apatin, Szond felé. Erdődnél átment a Dunai hídon, hogy folytassa Eszék felé.

A reggeli vonat hat órakor indult. A következő délután volt, az éjjeli pedig este nyolc órakor. Mivel egyik sem felelt meg a Cziprián családnak, Mihály szombatra fiákert rendelt. Úgy döntöttek, hogy elegendő lesz, ha ebéd előtt érkeznek a faluba. Megérdeklődte azt is, hogy mennyi idő kell a konflisnak, hogy megtegye ezt a tizenkét kilométert. A fuvaros azt állította, hogy egy vagy legtöbb egy és fél óra alatt kiérnek Nagy Hetesre. Ezért Mihály feltételezte, hogy ha délelőtt tíz órakor indulnak otthonról időben odaérnek.

A visszautazás már nem jelentette gondot mert, az esti vonat éjjél után érkezik Eszékről és Bácskertesre onnan pedig folytatja az utat Zomborba.

Szombaton reggel mindhárman kiöltözve várták a fiáker érkezését. Janka feltételezte, hogy a menyasszony házánál a kis Jankát le tudják majd fektetni, ha kifárad.

A végén úgy is lett ahogyan azt a fiákeros mondta. Nem sokkal egy órai kocsikázás után megérkeztek a mindössze néhány utcából álló településre. A templommal szemben a főutcán a 22 háznál álltak meg, ahol már a nyitott nagykapu mögött nagy volt a sürgés forgás.

Amikor a házigazda Szalai János meglátta őket, gyorsan elébük sietett.

– Isten hozta önöket, kedves vendégeink. Maguk biztosan a Cziprián család, akinél a vőlegény dolgozik. – szólalt meg kedvesen a házigazda.

– Igen. Köszönjük szépen a meghívást. – válaszolta Mihály. Miután kezet fogtak, megérkezett Bözsike, János felesége is.

– Jöjjön kedves mesterasszony megmutatom magának melyik lesz a szobájuk. Ott nyugodtan lepihenhet és elláthatja a kislányt. Ha kifáradnak ott a szobában megaludni is lehet. Az ebéd itt lesz a háznál a vacsora pedig a kocsmában. – mondta el a tervet az asszony.

– Nekünk éjjél után egy órakor van vonatunk visszafelé Zomborba. Arra a vonatra szeretnénk majd elérni. – adta tudomásul Mihály a háziaknak.

– Semmi gond, ha véletlenül elkésik itt nyugodtan lepihenhetnek és a reggeli vonattal is visszatérhet. Különben, többen is a falusiak közül, vasárnap kocsival mennek be a városba. Majd meg -

látják hogyan felel meg maguknak.

– Ááá... Itt jön a leendő házaspár... – szólalt meg Janka amikor meglátta, hogy Józsi és Piroska kézen fogva jönnek feléjük. A fiatal pár mögött egy a Mihálytól pár évvel idősebb, jól öltözött, bajszos, kecskeszakállas férfi lépkedett az irányukba.

– Nagyon örülünk, hogy elfogadták a meghívást és vendégül láthatjuk a mesterurat és a mesterasszonyt – kedveskedett Józsi.

– Mivel nem jártak még itt a faluban és nem is ismernek rajtunk kívül senkit, arra gondoltunk, hogy a helyi tanítót bízunk meg, hogy legyen a segítségükre és csináljon társaságot a mesterúr családjának. – mutatta be Piroska a tanító bácsit.

– Én Hollik Ottó vagyok. Örülök, hogy találkoztunk. Józsi már mesélt az ön családjáról. Ahogy értesültem a fővárosból jöttek Zomborba.

– Igen, de egyikünk sem ott született. Mindketten felvidékiek vagyunk.

– Micsoda véletlen. Az én felmenőim palócok és dédnagyapám mesélte, hogy a családuk Somorja környékéről a tizenhetedik században menekültek ide a török pusztítás elől. – folytatta Ottó.

– Hallottam Somorja településről az valahol a felvidék délnyugati részén van. – mondta Mihály.

– Igen. Azért is mondom, hogy az egész milyen véletlen. Területileg egymástól nem messziről származunk, azzal a különbséggel, hogy én és a szüleim már itt Nagy Hetesen születünk.

– Jöjjön mesterasszony megmutatom a szobát, ahol lepihenhet a gyerekekkel. Hagyja a férfiakat, hogy kibeszéljék magukat – szólt közbe Bözsike a gazdasszony.

Janka a kisgyerekekkel a karján és nagyobb szatyorral a kezé-

ben örült ennek az ajánlatnak. Már fáradtnak érezte magát az utazástól és nem is nagyon érdekelte a férfiak meséje arról, hogy hogyan került erre a vidékre. Amikor a két asszony eltávozott Ottó és Mihály elindultak ebéd előtti rövid falusi sétára.

– A felesége is tanító? – érdeklődött séta közben Mihály.

– Nem ő háziasszonyként konyhakertészettel foglalkozott mind a többi lakos, de sajnos öt évvel ezelőtt elhunyt.

– Sajnálom. Fogadja részvételemet. – jelentette ki Mihály.

Kis idő múlva Mihály témát váltott:

– Feltételezem, hogy Zomborban fejezte be a tanítóképzőt?

– Igen. Még 1895 előtt. Akkor még hároméves volt a férfi tanítóképző intézet.

– Az igazat megvallva, mielőtt Józsi a segédem megemlítette a Nagy Hetest, vagy ahogy többen is nevezik Bácskertest, nem is tudtam, hogy létezik ilyen település.

– Sokan a zombori asszonyok közül, akik a piacra járnak, ismerik melyek a Nagyhetesi kofákat, de hogy hol élnek pontosan azt ők sem tudják. No de megérkeztünk a templom elé. Mivel ön is bevallotta, hogy keveset tud a faluról, ha megengedi, mester úr, egy pár szóban elmondom a történetét.

– Rendben, szívesen meghallgatom, de nem kell engem mester úrnak szólítani. Mondja nyugodtan csak, hogy Mihály és kérem tisztázzuk: Mi most Nagy Hetesen vagy Bácskerteszen vagyunk? – kérdezte Mihály.

– Nemrég, 1904-ben változtatták meg hivatalosan a település nevét Bácskertesre. Azelőtt Nagy Hetes vagy Gyűrű Hetes néven szerepelt. Ahogyan említettem lakossága nagyrészt idetelepült palóc népességből áll. Az első templomot még a tizenharmadik század közepén építették. Hatalmas tűzvész pusztított a faluban 1890-ben.

Én akkor már huszonöt éves voltam. A mi házunk is leégett. Sokan a tűzvész áldozatai lettek Azóta, minden csütörtökön, délután fél négykor megszólal az emlékharangszó, amely egyedülálló az egész Délvidéken. A falu templomát Szent Anna templomnak nevezték el.

– Hány lakosa van a falunak? – érdeklődött Mihály.

– Valamivel többen vagyunk, mint háromezren. Néhány évvel a tűzvész előtt járt a faluban egy bizonyos Kálmány Lajos. Ő az előbbi századból fennmaradt mondákat, imádságokat énekeket gyűjtötte. Az én nagymamám néhány énekét is feljegyezte. – mesélte Ottó.

– Mikor lesz a fiatal pár templomi esküvője? – kérdezte Mihály.

– Ma délután öt órakor. Ez eltér a hagyományoktól. Itt a faluban a lakodalmakat legtöbbször farsang idején kedden tartják, mert az a nap Szent Anna napja. Mostanában, sokszor, inkább szombatra tervezik. Az ünnepet több napos készülődés előzi meg.

– És a polgári házasságkötés, mikor történik meg? – kérdezte Mihály.

– Á... az már tegnap megvolt. Itt a faluban nem fektetnek nagy hangsúlyt az ilyesmire. Az irodába megjelenik a leendő házaspár és a két tanúja. Aláírják a papírokat és ezzel be is fejeződött a hivatalos esküvő. Piroskának szerencséje van, Józsival, mert itt a faluban a tizenennyolc éven felüli hajadont már vénlánynak nevezik.

Délután, ebéd után, behívták Jankát az egyik szobába, hogy nézze meg hogyan öltözik fel Piroska a Bácskerteszi népviseletbe.

– A női ünnepi öltözék egy-két szűk, csipkével díszített fehér pendellyel kezdődik. Utána jönnek a kikeményített alsószoknyák – magyarázta Bözsike, aki Piroskát öltöztette.

Janka érdeklődéssel figyelte az öltöztetést. A nyolcadik kike-

ményített alsószoknya után következett a felső szoknya és a slingelt ing.

– A felső szoknya alapanyaga kasmír, helyi szóval delíny, amelynek színe kormeghatározó: piros, zöld, bordó, kék, fekete, mintázata alapján bodzarózsás, leveles, kétvirágú lehet. – magyarázta tovább Bözsike.

Janka észrevette, hogy az ingre, láncos kapcsolásos mellény került. Piroska hosszú haját szalagokkal copfba fonta az anyja. Majd következett a kötény melyen az uralkodó szimbólum a tulipán volt. A díszes fityula sem maradt el mert, már igazából asszony lett.

Janka nagyon élvezte a látványt. Sajnálta, hogy fiatal korában az ő vidékén ilyen változatos és szép népviseletet nem látott.

Jóval öt óra előtt Mihály és Janka a kislányukkal Ottó kíséretében, elindultak a templom felé. Útközben az utcán asszonyokkal és a fiatalokkal találkoztak, akik mind hasonló népviseleti ruhába öltözve mentek a templom felé.

A templomi esküvő kezdete Mihály számára érdekesnek bizonyult:

A menyasszonyt az egyik rokona vezette. A templomajtóban megálltak, a vőlegény levette a kalapját, és a menyasszony lábára papucsot húzott, ugyanis az odaérkezése ideje alatt Piroska mezít-láb volt.

– Amikor idejöttek őseink, szegények voltak, ezért nem húzhatott a menyasszony a lábára papucsot. A későbbiekben ez szokássá vált – magyarázta Ottó Mihálynak.

Maga a templomi esküvői szertartás ugyanolyan volt, mint Mihályé és Jankáé Budapesten. Bár lehetett némi különbség, de azt Mihály nem vette észre. A templomból az egész nászsereg a helyi kocsmába indult. A már délelőtt tálcára helyezett a sütemények és

különféle italok várták a vendégeket a kidíszített teremben. Ezután következett a rozmaringárulás, amit Piroska a barátnői segítségével végzett. A közeli rokonoknak fehér pántlikával a többieknek pedig színes pántlikával díszítették a rozmaringszálat.

Amikor a vendégek helyet foglaltak az ott lévő háromtagú zenekar játszani kezdett. Evés előtt az „Igyál egy kis pálinkát...” kezdetű dalt húzták, majd a vőfély bekiáltotta:

„Imára!” Ez azt jelentette, hogy a zenekar egy templomi éneket játszott el, majd következett a vacsora. A leves után főtt húst tálalták fel paradicsom szósszal. Utána következett a sertésből és szárnyasokból készült sült hús különböző körítéssel. Végül jöttek a kalácsok, torták.

Éjfél körül a vőfély bejelentette a menyasszonytáncot. Ha már mindenki táncolt a menyasszonnyal, bejött a vőlegény, és elvezette. A pénzt a vőfély vitte a menyasszony után.

36. Mihály újra Budapesten

Ezerkilencszáz kilenc májusában Zomborban elkezdődtek az előkészületek a szerb kongresszusi képviselők megválasztására. Mihály számára ez nem volt fontos tényező, mert őt sem politika, sem a szerb kisebbség tömörülése nem érdekelte. Különben is, a kerületben, mindhármuk számára rengeteg munka akadt e mellett azon is izgult, hogy minden rendben legyen Jankával a második gyerek születésénél.

A hosszan tartó hideg tél és a széntelep tulajdonosai a magas profit hajhászása miatt átverték a zombori lakosságot. A tüzelőanyag kereskedők rájöttek, hogy Koszovóból nagyon olcsón lehet beszerezni a lignit szenet. Ez a szénfajta olcsó, de magas nedvesség tartalma és alacsony fűtőértéke miatt nagyon kormoz és sok hamut hagy maga után. A fa és széntelepeseket ez nem érdekelte mert Európa legnagyobb felszíni fejtésű bányából, olcsón adták a kitermelt

szenet. Sokan az alacsony ára miatt a lignitet vásárolták, de később ennek meglett a következménye. Rengeteg kormozott és szurokkal teli kémény lett a városban. Így Mihálynak és a két segédnek annyi munkája akadt a kerületben és a környező szállásokon, hogy teljes gőzzel dolgoztak a tavaszi hónapokban.

Mihály is egyedül járta a kuncaftokat. A két segéd, már annyira betanulta a szakmát és a pénzkezelést, hogy Mihály nyugodtan rájuk bízta a felsokasodott feladatokat.

Otthon a háznál, Janka jól kijött Piroskával. Bár napközben a fiatalasszony nem volt a lakásban mert, továbbra is cselédként dolgozott Heindlhoferéknél.

Egy alkalommal Mihály a szerb temető közelében egy bizonyos Jovanovits Jóca temetkezési vállalkozónál tisztította a kéményeket. Ott is ugyanolyan gond akadt a lignit szén miatt a kéménnyel, mint másutt. Ez a család is egész télen lignit szénnel tüzelt.

Amikor felment a padlásra, az egyik felső kötőgerendán észrevette a zászlórúdra feltekert zászlót. Elcsodálkozott rajta mert a zászló nem a hivatalos piros, fehér, zöld színekben készült, hanem piros kék és fehér színű volt. Mihály nem értett a zászlókhoz ezért nem is ismerte fel azt, hogy a Szerb Királyság zászlójára bukkant feltekerve a padláson. Előbb arra gondolt, hogy megkérdezi Jóca urat a ház gazdáját, de munka közben elállt ettől a gondolattól. Ne ki, mint kéményseprő mesternek alkalma akadt, több helyen is sok különlegességet, rendetlenséget, kacatot látni a padlásokon. Nem rá tartozott, hogy ennek alapján megítélje a gazda egyéniségét. Erre tanította a segédeit is, és arra is, hogy ha valami olyanra bukkan munká közben a padláson, ami érdekli őket akkor, csakis a tulajdonossal kell, hogy megbeszéljék azt, hogy elvihetik-e.

„A lopás az a munka elvesztéséhez vezet” – mondta nekik

többször is. Miután elvégezte a feladatát, lement a padlásról, hogy megfizettesse a munkáját.

Előbb a konyha felé indult mert, rendszerint ott szokták, egy pohárka pálinka mellett, kifizetni a bérét. Ez alkalommal Jóca hangját, a nagy üzlethelyiségből hallotta. A házigazda valakivel ott beszélgetett, ezért ő is arra indult.

Amikor benyitott az üzlethelyiségbe ott, három sorba álltak az eladásra váró koporsók. Jóca azok közt az egyik lakkozott, sárga fogantyúkkal felszerelt, félig kinyitott koporsó mellett álldogált. Ott egy fekete ruhába öltözött, hosszú szakállas, idősebb emberrel beszélgetett. A szavakból Mihály úgy ítélte meg, hogy szerb nyelven diskuráltak.

– Evo pogledajte... Ja bih Vam preporučio ovaj kovčeg. On, kao što vidite je tapaciran belim svilenim platnom. Mislim, da bi sasvim odgovarao preminuloj gospođi Bajić.

– Da... da. U pravu ste. Vidim da je od hrastovine. Predpostavljam da će veliki broj poznatih ljudi doći na sahranu. Moju štampariju znaju mnogi u Somboru. Što se tiče ostalih potrebstina...?

– Ne brinite gospodine Vladimire to ću ja sve obezbediti. Vi teba samo da se dogovorite, gde da se održi daća za pokojnicu.

– U redu gospodine Jovane koliko sam dužan za kovčeg i sve ostalo...

– Sve zajedno koštalo bi četrdeset forinti.

Az idős ember bólintott és kivette a pénztárcáját majd fizetett. Miután Jóca a zsebébe rakta a pénzt kezét nyújtott az öregnek mondván:

– Primate još jednom moje iskreno saučesće zbog preminule gospođe.

– Hvala... Hvala gospodine Jovanovits.

– Što se tiče sahrane... Nadam se da će sve biti u redu.

– Bez brige gospodine Vladimire, bez brige...

Mihály az egész beszélgetést a terem másik sarkából figyelte. Feltételezte, hogy üzletről van szó ezért nem akarta megszakítani a beszélgetést. Türelmesen megvárta míg a vevő elhagyja az üzlethelyiséget. Utána lépett a temetkezési vállalkozóhoz:

– Elvégeztem a kéményszerítést. Feltételezem, hogy maguk is lignit szénrel tüzeltek a télen?

– Igen. Azt ajánlották mert, tavaly azt lehetett legolcsóbban beszerezni. De, mennyünk a konyhába ott megiszunk egy pohárka pálinkát. – ajánlotta Jóca, aki meg sem várta Mihály válaszát, hanem elindult a folyosón keresztül a konyha felé.

Amikor helyet foglaltak az ott szorgoskodó asszony, Mihály feltételezte, hogy Jóca felesége, elővette a poharakat és a pálinkát.

– Natoči Đuđa majstoru i meni. – szolt oda az asszonynak majd Mihály felé fordult:

– Mennyit kell fizetnem a kéményszerítésért? – kérdezte Jóca.

– Attól függetlenül, hogy a kémény rendkívül kormos és szurkos volt, az ár ugyanannyi – hét forint vagy tizennégy korona.

Miután Jóca kifizette Mihályt mindketten koccintottak az üzletre.

– Mindössze néhány éve vagyok itt Zomborban, – kezdte mondani Mihály – de, már többször hallottam, hogy valaki szerbül beszél.

– És honnan költözött ide, ha szabad kérdezni?

– Budapestről de, eredetileg a Felvidékről származom így szlovákul is beszélek. – válaszolta Mihály.

– Az én felmenőim még a török idők alatt költöztek Szerbiá-

ból ide Zomborba. Tudtommal a szlovák nyelvet itt a városban kevesen használják. Nem ismerek szlovák családot. Inkább érdemesebb lenne megtanulnia szerbül, mester úr. A tavalyi népszámlálás alapján ugyanannyi szerb él Zomborban, mint ahány magyar. Ki tudja milyen idők jöhetnek. Lehet, hogy idővel kell majd a szerb nyelv ismerete. – fejtette ki nyomatékmal Jovanovits úr.

Mihály, ezeket a szavakat nem találta célzásnak, ezért jóhiszeműen folytatta:

– Sokan azok közül, akikhez dolgozni járok a kerületben szerbek, de szerencsére tudnak magyarul is, így megértjük egymást. Ettől függetlenül, már gondolkodtam azon, hogy jó lenne megtanulnom szerbül. – fejtette ki Mihály.

– Nem ártana... Nem ártana... – Különben feltételezem, hogy maga a zombori Magyar függetlenség párt tagja, hiszen annak a tagjai főleg iparosok? – érdeklődött Jóca.

– Nem. Nem vagyok tagja egyik pártnak sem csak, az Iparosok egyesületébe tagozódtam be. Nem foglalkozom politikával. Számomra legfontosabb az, hogy legyen munkám és tudjak pénzt keresni a családom részére. Igaz, hogy a nyelvtudás az itteni munkámban csak előnyt jelenthet, de ha lehetőség lesz rá újra Budapestre költözök a családdal. – válaszolt Mihály.

– Értem... Én szeretek politizálni. Senkinek sem titkolom el, hogy a Szerb radikális párt tagja vagyok. Nemrég a Zomborban megjelenő „Nase Kolo” vezércikkében, amelyet a szerkesztője dr. Branko Vujić írt körvonalazta a zombori radikálisok politikai programját. A többek között ezt írja: A szerb radikális párt egyetértést akar a magyar testvérekkel. Programja ma részben közös a magyar függetlenségi párt programjával. A Szerb radikális párt azért tart össze a magyarsággal, mert kötelessége együttesen küzdeni azok az

eszmék irányában, amelynek célja Magyarország teljes függetlensége. A szerb párt mindezt el akarja érni az őszinte szerb-magyar testvériség szellemében. Mi, az itt élő szerb lakosság minél szélesebb körű jogaiért harcolunk. – büszkén mondta Jovanovits úr.

– Nemrég, amikor ideköltöztünk jó barátunk lett az utcabeli Grujić család. Talán ismeri őket. Grujić Péro tanár a szerb iskolában. Ő bunyevác nemzetiségű. Velük voltunk megtekinteni a híres zombori leányvásárt, amely a hagyományok őrzéséhez tartozik. Sok magyar és szerb ismerőst is láttunk az ünnepségen. Szép hagyománynak tartom. – mesélte Mihály.

– Igen, én is ott voltam. Táncoltam is az ünnepség végén.

– Elnézést kérek Jovanovits úr, de sajnos mennem kell. A kerületben még sok kémény vár rám. Köszönöm a pálinkát. – búcsúzott el Mihály.

Mihálynak fúrta az oldalát milyen zászló lehetett az, amelyet Jovanovits úr padlásán látott, bár jogosan feltételezte a beszélgetés után, hogy szerb zászlóról van szó. Arra gondolt, hogy első alkalommal amikor találkozik Péro barátjával, megkérdezi tőle.

Erre az alkalomra nem kellett sokat várnia mert, az elkövetkező héten a Grujić család meglátogatta őket. Főként Janka után érdeklődtek. Szerették volna megtudni, hogy hogyan viseli a terhességet és kap-e segítséget Piroskától.

– Piroska nagyon segítőkész, de vele nem tudok úgy elbeszélgetni a dolgaimról, mint veled. – válaszolta Janka.

– Mikorra várod a kisbabát? – érdeklődött Márta.

– Szerintem szeptember elejére érkezhet a baba. Ezt a második terhességet, valahogy nehezebben viselem. Gyorsan fáradok és többször elkap a rosszullét.

– Gyere Péro kimegyünk a konyhába meginni egy sört.

Hagyjuk az asszonyokat, hogy megbeszéljék a női dolgokat. Különben is szeretnék valamit kérdezni tőled. – ajánlotta Mihály.

Amikor kimentek a konyhába Mihály rögtön rátért a tárgyra.

– Múlt héten, Jovanovits Jócónál voltam kéményeket tisztítani, tudod az a temetkezési vállalkozó a szerb temető közelében. Ott a padláson észrevettem egy rúdra feltekert zászlót. Ismerem a mi magyar zászlónk színeit: azok piros, fehér, zöld színűek. Ez, amit láttam piros, kék, fehér színekben készült. Kinek a zászlója lehet? – kérdezte Mihály.

– Az akkor a szerb királyság zászlója. Jovanovits Jócón, nem csodálkozom. Az igazi keresztnéve Jovan, feltételeztem, hogy ilyesmit tart a padláson. Ő a Szerb radikális párt itteni tagja. Nagy szerb sovíniszta. Az a zászló még az apjáé lehet. A negyvennyolcas forradalom alatt, az apja az itteni szerbek egy csoportjával, azt állítják az ismerőseim, hogy Kossuth Lajoshoz fordultak. A kisebbségi követelések között, az önálló vajdasági szerb állam megalakítását szorgalmazták. Amikor Kossuth ezt elutasította, az itteni szerbek fegyveres harcot kezdeményeztek a honvédség ellen. – magyarázta Péro.

– És Jóca is közöttük volt? – kérdezte feszülten Mihály.

– Nem, nem lehetett mert, akkor ő még gyerek volt, de a nacionalizmus már megbabonázta a családot. Az apjától csak azt halhatta, hogy a magyarok a szerbeket mennyire elnyomják.

– És harcok is folytak itt Zomborban? – kérdezte Mihály.

– Azok, akik abban az időben itt éltek a Szontai úton, azok tudják milyen felfordulás keletkezett. Sok magyar rémülten kiabált az utcán:

” Jönnek a szerbek! Jönnek a szerbek!”

– A szerb félkatonai alakulatok délnyugati és déli oldalról, a Szontai úton és a Mátyás Királyi, úton Sztapár felől tört be a városba.

– Abban az időben én még meg sem születtem Czabajon. Mi a felvidéken nem hallottunk sokat a szabadságharcról. – fejtette ki Mihály.

– A rövid negyedőrai harc után az ellenség könnyűszerrel elfoglalta Zombort. A védtelen lakosság Apatin és Gákova felé elmenekült. A győztes szerbek a vármegyeházát a börtönökből kiszabadított rabokkal együtt összedúlták. Ekkor pusztult el a vármegye okmányainak legnagyobb része. Az egész szerb győzelem szerencsére csak két hétig tartott. – fejezte be Péro.

– Az ilyen kavarodás még ma is elképzelhető, hiszen a zombori lakosságnak majdnem a fele Szerb. – gondolkozott hangosan Mihály.

– Ki tudja mit hozhat a jövő. – felelte Péro majd témát váltva folytatta:

– A Budapesti színtársulat egyik oszlopos tagja Csongori Mariska miatt Vécsey Ervin, a zombori 11-ik huszárezred főhadnagya öngyilkosságot követett el.

– Egy színésznő miatt? – emelte fel a szemöldökeit Mihály.

– Igen. Az egész város arról mesél, bár az öngyilkosság Budapesten történt.

– Mi volt az oka...? Megcsalta a színésznő, vagy elhagyta?

– A hírek szerint tavaly Csongori Mariska, mint a Népszínház tagja vendégszerepelt Zomborban a „Tékozló fiú” színelőadásban. Itt találkozott újból Vécseyvel. A régi ismeretősök között csakhamar szoros kapcsolat alakult ki. Attól függetlenül, hogy Mariska visszament Budapestre, Ervinnel fenntartották a barátságot.

Mariska egy hónappal ezelőtt lebetegedett. Súlyos idegbaja támadt, amelyhez hashártyagyulladás járult. Amikor a főhadnagy ezt megtudta, szabadságot kért az ezredétől és Budapestre utazott. A beteg színésznőhöz Ervin ápolónőt fogadott és orvos-tanárokkal gyógyíttatta. Csongori Mariska állapota dacára a gondos ápolásnak, súlyosabb, sőt a napokban válságossá fordult. Tegnap Kétely Miklós egyetemi tanár vezetése alatt konzíliumot tartottak és megállapították, hogy a betegség kimenetele végzetes lesz. A konzílium véleménye egészen letörte a főhadnagyot. A szerencsétlen fiatalember egész éjszaka Mariska ágya mellett virrasztott. Reggel, papot hívtak, aki, feladta az utolsó kenetet a betegnek. Amíg a szomorú szertartás tartott, Ervin átment a másik szobába és levelet irt az ezred parancsnokságának. Majd magára zárta az ajtót és forgópisztollyal halántékon lőtte magát. – fejezte be a tragikus hírt Péro.

Mihály egész idő alatt szóhoz sem jutott mert őt is megdöbentette a tragikus esemény. Csak pár perc szünet után tudott újra megszólalni:

– Úgy látszik a főhadnagy nagyon szerelmes lehetett a színésznőbe.

– Igen. A pletykák arról is szóltak, hogy még Bécsben ismerkedtek meg amikor Ervin ott megkapta a főhadnagyi rangot. Már akkor beleszeretett a szépen táncoló, csinos színésznőbe.

– Most, hogy a Budapesti eseményekről beszéltél, nem tudom hogyan mondjam el Jankának, hogy a Zombori ipartestület kéményseprők szakosztályának gyűlésén engem választottak arra, hogy részt vegyek Budapesten a Kéményseprők országos kongresszusán. A magyarországi kéményseprő mesterek május 3-án, vasárnap reggel 9 órakor a Ferencvárosi Polgári Kör nagytermében kongresszusra gyűlnek össze. Tárgyalásra kerül az Országos Egye-

sülete újjászervezése. Az új ipartörvény-tervezet megvitatása és a kéményseprő iparág mai helyzete. – panaszkolta Mihály.

– Ha a babát szeptemberre várjátok, szerintem nem gond, ha pár napra itt hagyod a feleségedet. Akkor sem lesz egyedül, mert itt van a házban Piroska és ha kell Márta is szívesen besegít. – biztatta Péro.

– Muszáj találnom egy alkalmas pillanatot, hogy elmondjam neki a zombori kéményseprők javaslatát. Szívesen mennék, nemcsak a kongresszus miatt, hanem meglátogathatnám régi jó barátomat Kovács Aladárt is.

Ez idő alatt Janka és Márta a főzés és a sütemény készítésének fortélyait beszélték meg. Az egyik pillanatban Márta egészen váratlanul komoly kijelentést tett:

– Ha velem valami történik, kérlek vigyázzatok Péróra. Néha olyan meggondolatlan dolgokra is képes.

– Ugyan mi történhetne veled...? Talán beteg vagy? – kérdezte csodálkozva Janka.

– Nem... nem, csak úgy eszembe jutott. Az utóbbi időben sok minden megfordul a fejemben... Olyan nyugtalannak érzem magam...

– Bántott a férjed...?

– Nem... nem. Ő nagyon is megértő és vigyázz rám...

Május elsején, délelőtt Mihály leszállt a Keleti pályaudvaron a vonatról. Csak egy kis bőröndöt hozott magával. Úgy tervezte, hogy néhány napot marad Budapesten. Amikor kijutott a Rákóczi útra nagyon elcsodálkozott. Az épületek sokat nem, de az üzletek és a forgalom egészen megváltozott az a néhány év alatt amióta nem járt a fővárosban.

Hirtelen nem is tudta merre induljon mert olyan nagy volt a

nyüzsgés a vasútállomás épülete előtt. Arra még emlékezett, hogy a Csömör útról elérheti a Hermina utcát. Ezért felszállt a villamosra mely a Hungária körút irányában közlekedett. Amikor meglátta a Városligetet megkönnyebbült mert ismerős környékre jutott.

Amikor Janka biztatásával eldöntötte, hogy elutazik Budapestre, úgy gondolta, hogy meglepi Aladárt és Évát. Szombat délelőtt lévén, feltételezte, hogy a jó barátja otthon lesz. Mégis, már a villamoson azon bosszankodott, hogy mért nem értesítette Aladárt levélben, hogy a fővárosba utazik. Hisz gondolataiban úgy remélte, hogy azt a pár éjszakát nála töltheti.

Most már késő volt mérgelednie. Ha nem talál senkit Aladár villájában, akkor elmegy az Adria utcába. Ott biztos otthon lesz a Czettner házaspár.

Valamivel a déli harangszó előtt, Mihály bekopogott Aladár barátjának bejárati ajtaján. Amikor az ajtó mögött hangokat hallott, megnyugodott. Tudta, hogy a lakók otthon vannak. Kis idő elmúltával Éva nyitott ajtót. Amikor meglátta Mihályt nem hitt a szemének:

– Hát te...? – csodálkozva csapta össze kezeit.

– Igen... Én vagyok. A Kéményseprők országos kongresszusára jöttem...

Éva háta mögött a szobából egy férfihang is megszólalt:

– Ki az Éva drágám...?

– Nem fogod elhinni... Majd mindjárt meglátod. – szólt hátra Éva majd Mihály felé fordult:

– Gyere... Gyere be... Mesélj mi járatban vagy...

Amikor Mihály, Éva kíséretében bement a nappaliba, rögtön elöntötték a régi kellemes pillanatok emlékei, amelyeket itt töltött a nappaliban Aladár, majd Éva és Janka társaságában.

Azonnal észrevette, hogy a nappali szoba bútorzata és elrendezése nem sokat változott. A szoba közepén még mindig ott állt a festőállvány egy befejezetlen női portréval. A nagy ablak mellett ott volt a párnázott két karos heverő. A pianínó tetején a fal mellett két gyertyatartó gyertyák nélkül árválkodott. Továbbra is a vaskályha mellett a két magas támlás kárpitozott szék állt. Az egyik fal mellett kétüléses, újszerű pamlag két fotellal jelentette az újdonságot. A pamlagot és a fotelokat egy kerek alacsony asztalka választotta el. A másik sarokban egy hagyományos stúdió fényképezőgép helyezkedett el.

Aladár a pamlagon ült újsággal a kezében. Amikor meglátta Mihályt arcán kavargó érzelmekkel állt fel, hogy üdvözlje Mihályt. Látszott rajta, hogy örül az újbóli találkozásnak, de haragudott is mert, már rég óta semmi hírt nem hallott régi barátjáról.

– Miért nem jelentkezted...? Mért nem jelentetted, hogy jössz... – szólalt meg kicsit szemrehányóan Aladár.

– Nehezen indult ez a zombori vállalkozás... Azután kétszer is költözködtünk Jankával meg hát jött a gyerek... – mentegetőzött Mihály.

– Nemrég a Czettneréknél voltam. Irén mesélte el, hogy kapott levelet melyben értesítitek, hogy újszülött van a családokban és hogy Jankának neveztétek el. – kezdte mondani Éva mosolyogva, hogy kicsit enyhítse a légkört.

– Igen Jankával arra gondoltunk, hogy meghívunk benneteket és a többi rokonságot a keresztelőre, de akkor még nem voltak meg a körülmények arra, hogy vendégeket fogadjunk.

– Irén arról is tájékoztatót, hogy átköltöztetek egy másik házba. Nem tudta biztosan, hogy megvettétek-e azt, vagy még albérletben vagytok.

– Janka arra számított, hogy kölcsönt veszek fel és megveszem a házat, de én vonakodok ettől. Még mindig abban bízom, hogy egy nap visszatérhetünk Budapestre és itt folytathatom a munkámat. – magyarázta Mihály.

Az egész beszélgetés alatt Aladár hallgatott. Két gondolat közt vívódott. Haragudjon-e Mihályra vagy örüljön a viszontlátásnak. Végül az utóbbi érzés győzött. Mihályhoz lépett és szorosan átölelte mondván:

– Isten hozott, kedves barátom. Most már elmondhatod mi járatban vagy.

– Vasárnap, részt kell vennem Budapesten a Kéményseprők országos kongresszusán. A Zombori ipartestület kéményseprők szakosztályának gyűlésén engem választottak küldöttnek erre az eseményre. A kongresszust vasárnap reggel 9 órakor tartják meg a Ferencvárosi Polgári Kör nagytermében. – magyarázta Mihály.

– Akkor remélem ma itt alszol nálunk. Így lesz időnk kibeszélgetni magunkat. – szólalt meg örömmel Éva majd folytatta – Ettél valamit... Éhes vagy?

– Szívesen ennék valamit, de előbb a szomjamat szeretném csillapítani...

– Mindjárt hozok egy üveg sört. Gyere üljük le a fotelokba, Éva addig készít valamit. – szólt Aladár.

– Persze, hogy készítek. Remélem itt fogsz ebédelni, de ne mesélj semmit magatokról míg viasza nem jövik a konyhából. Én is szeretném hallani a híreket Zomborból. – szolt utasító hangon Éva.

Amikor Mihály helyet foglalt megérkezett a sör. A két férfi koccintott egymással.

– Még Éva viasza nem jön el kell mondanom egy fontos dolgot. Nemrégiben itt volt nálunk Ida féltestvéred.

– Ida? Talán valami baj van vele? – érdeklődött meglepődve Mihály.

– Nem... Nem. Vele minden rendben van. Jól feltalálta magát. Arról mesélt, hogy Panya berontott Tomasz nagybácsihoz a Cegaj településen. – magyarázta Aladár.

– Az a csavargó, csibész hát nem börtönben ül? – csodálkozott Mihály.

– Ezek szerint nem. Ida azt mesélte, hogy Panya azzal dicsekedett, hogy a jó viselkedése miatt előbb szabadulhatott. – mesélte Aladár.

A folytatásban Aladár elmesélt mindent, amit Idától hallott. Megígérte Idának, hogy majd valami módon jelenti Mihálynak mert, ki tudja milyen bosszút tervez a csavargó.

– Igen. – szólt közbe Éva, aki visszatért a konyhából. Másnap én úgy döntöttem, hogy felkeresem a Czettneréket. Gondoltam ők tudnak valami konkrétabbat rólatok.

– Ők jól vannak? Valahogy, inkább őket tartom anyósomnak és apósomnak, mint Erzsébetet, Janka igazi anyját. – fejtette ki Mihály.

– Jól vannak. Csak Irén volt otthon. Elmeséltem neki milyen hírekkel jött Ida hozzánk. Iréntől tudtam meg, hogy kislányotok van és hogy átköltöztetek egy másik házba.

– Most hol van Panya? – érdeklődött kicsit idegesen Mihály.

– Ida sem tudja mert Tomas elzavarta. Biztos itt kószál valahol Budapesten de lehet, hogy visszatért Czabajra. Irén megígérte, hogy ír nektek levelet az új fejleményekről. – mondta Éva.

– Lehet, hogy írt, de mi nem kaptunk tőle levelet. Könnyen lehet, hogy elkallódott. Különben is a Kongresszus után szeretném

meglátogatni a Czettner családot. Elmesélem nekik, hogy van Jan-ka és a kislány, aki már nem is olyan kicsi. Nemsokára egy éves lesz. – dicsekedett Mihály.

– Ha megittátok a sört, jöhettek ebédelni, mert kész az ebéd. – szólt Éva. – Szerencsére ma két napra főztem úgy, hogy nyugodtan fogyaszthattok.

Ebédre marhahúslevest és sült csirkét tálalt Éva a férfiaknak. Mihály jóízűen fogyasztotta mert megéhezett a hosszú utazáson. Ebéd után Mihály hosszasan elmesélte mi minden történt velük Zomborban. A szerződési bonyodalmaktól kezdve egészen az átköltözésig. Munkája kapcsán a különleges élményeiről is szó esett.

– Zomborban majdnem ugyanannyi szerb nemzetiségű lakos él, mint magyar. A kerületben, ahol dolgozom sok szerb család él. Szerencsére, mindenki tud magyarul, de én a munkámból kifolyólag úgy döntöttem, hogy megtanulok szerbül. Remélem így szívesebben fogadnak az otthonukba. Az utcában megismerkedtünk egy kedves házaspárral. Ők bunyevácok. Nyelvük hasonlít a szerbre. Péro, a férj azt mesélte, hogy őseik Dalmáciából és Hercegovinából telepedtek Magyarország területére a török hódítások ideje alatt. – mesélte Mihály.

Ezenkívül, elkerülhetetlenül előkerültek a múlt témái. Legtöbb szó arról az időről esett, amikor Mihály és Aladár együtt laktak. Később jókat mulattak azon az eseten amikor Évától el akarták sajátítani a fényképkidolgozási technikát.

– Bevallom vegyes érzelmim támadtak amikor megláttalak – szólt Aladár – nem tudtam eldönteni, hogy örüljek vagy haragudjak rád. De, a végén a kellemes meglepetés győzte le a haragot. Hiszen hogyan tudnák dühös lenni arra a jó barátomra, aki egy alka-

lommal még az életemet is megmentette.

Éva csodálkozva nézett Aladárra. Sok mindent megtudott róla amióta együtt vannak, de ezt a történetet még nem ismerte.

– Mikor volt az az esemény és hogyan történt? Mondjátok el. – kérte Éva.

– Semmi különös – válaszolt szerényen Mihály.

– Dehogynem. – szólt közbe Aladár, majd elmesélte részletesen a hatalmas tűzvészt, amely évekkel azelőtt a Párizs áruházban történt.

– Mond Mihály nem vagy egy kicsit féltékeny a kis Jankára, hisz a párod szeretete most megoszlik. Nem csak te vagy neki a világon. – váltott témát Éva.

– Janka épp olyan asszonnyá vált amilyet a mai társadalom elvár egy feleségtől. Nemcsak nekem kedveskedik, hanem a kis Jankára is ügyel és szeretgeti. Ha majd megjön a következő gyerek akkor a szeretete hármunk felé oszlik. – mesélte mosolyogva Mihály.

– Ha jól értettem Janka állapotos? – szólt közbe Aladár.

– Igen. Szeptemberre várjuk a kisbabát. – dicsekedett Mihály.

– Hát ennek hallatán elhatároztam, hogy ha nem is hívtok meg a keresztelőre, mi Évával vonatra ülünk és meglátogatunk beneteket.

– Remélem addigra teljesen berendezzük a házat és anyagiilag is megerősödünk annyira, hogy vendégeket is tudjunk fogadni. – mondta Mihály.

– Feltételezem, hogy néhány napra Budapesten maradsz? – kérdezte Éva.

– Igen, hétfőn még szeretném meglátogatni Czettneréket...

– Persze... Megértelek. Ma este és holnap is a vendégünk leszel. A Kongresszus után ebédre várunk.

Másnap reggel Mihály elindult a Ferencvárosi Polgári Kör épülete felé. Előző este Aladártól megtudta, hogy a Kör épülete a kilencedik kerületi Bakáts téren van. A kétemeletes épület homlokzata megragadó szépségével nem hiába nyerte el Budapest egyik legszebb épületének címét.

Amikor odaért már gyülekeztek a küldöttek. Mihály remélte, hogy találkozik a két budapesti munkaadójával, Dévics úrral és Klóze mesterrel. Sajnos egyikük sem volt ott a kongresszuson.

A küldöttek többsége az 1884. évben kiadott Második ipartörvény és a hozzá kapcsolódó miniszteri körrendelet haladéktalan betartását követelte. Az iparüzési törvény, zárt kerületi rendszer kialakítását és az iparüzés jogát engedélyhez, képesítéshez és megbízhatósághoz kötötte. Az ipartörvény nemcsak a kéményseprőipar életében tartották fontos határkőnek, hanem az egész ország iparosságának részeként lett üdvözölve.

E mellett ahogyan azt a meghívó jelezte a Kongresszus megtárgyalta az Országos Egyesület újjászervezését és a kéményseprő iparág mai helyzetét.

Ahogyan az várható is volt a Budapesti kéményseprő mesterek voltak a leghangosabbak. Mihály nem érezte fontosnak, hogy felszólaljon. A megbeszélés végén összeszedte a nyomtatványokat melyek a törvényre vonatkoztak és leadta a lakcímét, amelyre elküldhetik a kongresszus kinyomtatott határozatait.

Aladár háza felé végig ment a Városligeten. Meg-meg állt és néhány pillantást vetett azokra a helyekre a ligetben, amelyek sokat jelentettek neki a Budapesti tartózkodása alatt. A ligetben látta meg először a stúdió fényképezőgépet, a Szerb vendéglőt, a Stefánia út

szélén, a lovagló kisasszonyokat, az állatkertet és a Vurstlit de a vendéglőt is, ahol Panya megsebezte.

Amikor már közel járt a Czettnerék cukrászdájához nem bírta ki, hogy be ne nézzon oda is. Remélte, hogy ott lesz István, Janka nevelőapja. El is feledkezett arról, hogy vasárnap van és ilyenkor a cukrászda tele van vendégekkel. Lilla a fiatal, most már idősebb cukrászlány tálcával a kezében sürgött-forgott, hogy kielégítse a vendégek kívánságait. Mihály észrevette, hogy rajta kívül még egy fiatal lány dolgozik, aki szintén kiszolgálja a vendégeket. Emma az idős asszony a pult mögött rakta a süteményeket a tálcákra.

Ahogy belépett a terembe, szokás szerint, Lilla üdvözölte az érkező vendéget, de egy pillanatra megtorpant. Nem hitt a szemének. Látszott rajta, hogy ismerőst lát, de nem volt biztos benne. Pár perc kellett ahhoz, hogy megmozduljon és megszólaljon.

– Kérem, tessék befáradni. Ott a sarokban van még egy üres kétszemélyes asztal – mondta bizonytalanul, de kedvesen.

– Lilla... Hát nem ismersz meg? – szólalt meg mosolyogva Mihály.

– Jaj, ... Maga az Cziprián úr... Amikor belépett úgy tűnt, hogy nagyon hasonlít Janka kisasszony férjére. El sem tudtam képzelni, hogy ennyi év után bejelentés nélkül egyszer csak belép a cukrászdába. – válaszolt most már mosolyogva Lilla is.

– Köszönöm nem ülök le, csak meg akartam tudni, hogy itt van-e Czettner úr. Vele szeretnék találkozni. – folytatta Mihály.

– Nem... Ma nem jött be. Julcsa jelentette, hogy gyengélkedik. Köhög és láza van. Kér valamit Cziprián úr.

– Igen. Pakoljon be nekem három személy részére a finom süteményekből. Aladár barátomnál szálltam meg de, holnap meglá-

togatom Czettner urat.

– Rendben csak szóljon Emmának rám már várnak a vendégek – mondta gyorsan Lilla és már rohant is tálcával a kezében az egyik vendégsereg asztalához.

– Jó napot Emma. – szólt oda a pult mögötti asszonynak.

– Hát maga az Cziprián úr. Láttam amikor belépett a cukrászdába, de nem hittem a szememnek.

– Igen én vagyok. Aladár barátomnál vagyok és oda szeretnék süteményt vinni három személy részére. A választást magára bízom.

– Rendben Cziprián úr, akkor mindjárt csomagolok képviselőfánkot, mandulás csókot, gesztenye kosarakat és karamelles szeleteket.

Emma gyorsan elkészítette a finom süteményekkel teli csomagot és átadta Mihálynak.

– Köszönöm Emma. Mennyit kell fizetnem érte. – kérdezte Mihály.

– Ugyan Cziprián úr. Talán nem gondolja, hogy magának fizetnie kell az apósa cukrászdájában. Hogy van Janka kisasszony? – érdeklődött Emma.

– Köszönöm kérdését jól van. Neveli a kislányunkat...

Emmán látszott, hogy szeretne még mást is megtudni a Cziprián házaspárról, de a másik fiatal kiszolgáló lány már ott toporgott a pult előtt és várta, hogy Emma megtöltse a tálcáját.

– Majd holnap mindent elmondok Irénnek. Julcsa is biztos ott lesz. Tőle megtudhatnak majd mindent. Köszönöm a süteményt. Isten áldja magukat. Üdvözlöm Aslant a séfet.

– Köszönöm átadom.

– Mihály boldogan sietett a Városligeten keresztül, hogy

elmondhassa Aladárnak és Évának milyen kellemes érzés volt újra belépni abba a terembe, ahol Janka udvarlójaként, valamint a barátjaival kedvtelésként sok időt töltött.

– Hogy múlt el a Kongresszus. – érdeklődött Aladár amikor Mihály belépett a nappaliba.

– Unalmasan. Ezek a budapestiek minket vidékieket, semmibe se vesznek. Amikor magukhoz ragadják a szót nem lehet leállítani őket. Nem azért mondom, mert én nem is akartam felszólalni hanem voltak ott más városokból is küldöttek, akik alig jutottak szóhoz. Sajnálom, hogy nem találkoztam az egykori munkáltatóimmal Dévics úrral és Klóze mesterrel. Ők nem voltak jelen. Különben nézzétek mit hoztam – szólta Mihály és az asztalra tette a csomagot.

Éva rögtön odasietett és kibontotta.

– Hát ez a sok finomság. Hol vetted, talán benéztél a Czettner-féle cukrászdába?

– Igen. Nagyon meglepődtek a kiszolgáló lányok amikor megláttak. – dicsekedte Mihály.

– Most még nem kóstoljuk meg a süteményt. Majd csak ebéd után. – ajánlotta Éva.

A délutánt is pihenéssel és érdekes történetek elmondásával töltötték. Mihály azzal a gondolattal tért nyugovóra, hogy másnap délelőtt felkeresi a Czettner családot az Adria utcában és utána vonatra ül.

Amikor becsöngetett Czettnerékhez Julcsa nyitott ajtót. A házvezetőnő rögtön megismerte Mihályt. Amikor meglátta felkiáltott:

– Hát maga az Cziprián úr!

– Igen, én vagyok, látogatásba jöttem. Irén, tekintetes asszonyt és István úr itthon vannak?

– Igen... Természetesen. Czettner úr tegnap egy kicsit gyengélkedett, de ma már jobban van. Tessék csak tessék, fáradjon be.

Julcsa előre sietett, hogy mutassa az utat, bár erre nem volt szükség, hisz Mihály járatos volt a házban.

– Ki az? – érdeklődött Irén mielőtt Julcsa beérkezett a napaliba.

– Mindjárt meglátja a tekintetes asszony – válaszolta a házigazda.

– Kezét csókolom kedves Irén. – köszönt nagy hangosan Mihály és letette a kis bőröndjét az ajtó mellé.

Irén háttal ült a bejárati ajtónak István pedig betakargatva szembe vele. Amikor meglátta Mihályt tágra nyitotta a szemeit és fel akart állni a nagy csodálkozástól, de nem sikerült neki mert még túl gyengének érezte magát.

Irén Mihály hangjára megfordult és szóhoz sem jutott.

– Igen... Én vagyok kedves Irén. Az Országos kéményseprők kongresszusára jöttem, de már ma délután vissza kell utaznom Zomborba.

Ezek után Mihályt a Czettner házaspár leültette és részletesen kifaggatta Jankáról a kis unokáról és Mihály zombori munkásságáról.

– Hogyhogy nem ide jöttél a vasútállomásra, hanem Aladár barátodhoz. – szolt a végén Irén kicsit megsértődve.

– Maguknak részletes beszámolót írtunk miután megszületett a kislány de, Aladáréknak nem szóltam. Úgy gondolom előbb szólok nekik és majd idejövök. De rögtön kijelentették, hogy náluk kell maradnom éjszakára. Ott is kibeszélgettük magunkat az elmúlt időkről. – igyekezett magyarázatot adni Mihály.

– Mi is válaszoltunk a levélre... Mert megtudtuk, hogy

Panya kiszabadult. Megkaptátok? – kérdezte Irén.

– Nem, sajnos nem. Ezen elcsodálkoztunk mert, miután írtunk választ is vártunk, de az nem érkezett. Úgy látszik, mivel a zombori posta új épületet kapott a Deák Ferenc körúton a levél elkallódott.

– Mikor indul a vonatod? – érdeklődött Irén.

– Délután négy órakor.

– Akkor remélem itt ebédelsz nálunk – jelentette ki Irén.

– Julcsa a szoba egyik sarkában szótlanul álldogált és Mihály minden szavára odafigyelt. Hisz sok időt töltött Jankával és lényegébe ő tanította meg a fiatal lányt a háztartási munkákra és a finom kalácsok készítésére. Amikor meghallotta, hogy Mihály ott ebédel, gyorsan kisietett a konyhába, hogy intézkedjen.

A szabadkai átszállással a vonat este fél tízkor érkezett be Zomborba. Mihály fiákerral gyorsan hazaért a Szontai útra. Janka és a kislány már aludtak. Az ajtónyitásra Janka felébredt.

– Megjöttél Mihály? – szólalt meg álmosan.

– Igen de, mondhatom kifáradtam. Látom te is fáradt vagy aludj csak. Majd reggel mindent elmesélek.

– Különböben rendben volt minden? – nem bírta ki Janka, hogy azért néhány kérdésre választ ne kapjon.

– Igen. Aladáréknál aludtam, de meglátogattam a Tantiékat is.

Reggel korán valaki becsöngetett Cipriánnék bérházába. Piroska, aki olyankor már fönn volt kiment a kapuhoz, hogy megnézzék ki az. Grujić Péro állt az utcán a kapu előtt és idegesen toporgott.

– A Jankához és Mihályhoz jöttem. Beenged Piroska?

– De ők még alszanak. A mesterúr későn érkezett vissza

Budapestről.

– Tudom... tudom, de beszélnem kell velük.

A hangoskodásra Mihály és Janka is felébredtek. Mihály felvette a köntösét és kiment megnézni kivel vitatkozik Piroska. Amikor Péro meglátta Mihályt, Piroska mellett besietett a tornácra.

– Mi baj van Péro. – kérdezte szelíden Mihály.

– Beszélnem kell Jankával, mert Márta eltűnt...

37. Lederer István

Márta egy nagy csobbanásra és emberi hangokra ébredt.

– Ha már vödörzöl a folyóból akkor legalább töltsd tele – szólalt meg egy férfi hang.

– Te csak ne avatkozz bele abba, hogy én, hogy mosom fel a hajó fedélzetét. – válaszolta a női hang.

A helyiséget, amelyben Márta feküdt csak néhány kerek ablak világította be. Az egész szoba és az ágy szűkösnek tűnt, mert a lábai a helyiség deszkafalához értek. Amikor jobbra fordult az ágyban bal keze odaért egy férfi meztelen derekához. Rögtön visszarántotta a kezét és a hátára feküdt. Emlékezetében előkerültek azok az események melyek ide vezették, a mennyezetre szegezte a tekintetét, a fejében pedig a néhány nappal ezelőtti események emlékei peregetek.

Eszébe jutott a csütörtök reggeli álma, amelyben Zentán a szülő városában járt. Egész testén érezte, hogy meleg van. Vékony,

lenge csipkés ruhában sétált a Tisza parti korzón napernyővel a kezében. Mellette a legjobb barátnője és egyben osztálytársa Ildikó lépegetett. Séta közben megálltak egy pillanatra a korlát mellett és a folyóra figyeltek. Egy csónak közeledett a kikötő felé. Lederer István evezett benne két gyerekkel. Az egyik, a kislány, olyan hét-nyolc éves lehetett a kisfiú pedig pár évvel fiatalabb. Amikor a csónak kikötött István a két gyerekkel feljött a partról a sétányra. Mindezt Márta és barátnője figyelemmel kísérték. A korzón a gyerekek észrevették Mártát és feléje szaladtak. Amikor odaértek mindkét gyerek átölelte Márta derekát. Márta egy pillanatig értetlenül tűrt a gyerekek karolását majd, egy kis idő múlva megpróbálta leválasztani őket magáról. Ez idő alatt István is odaérkezett.

– Látod mennyire szeretnek drágám – szólalt meg István

– De hát kik ezek a gyerekek – tette fel a kérdést Márta.

– A mieink. Tied és az enyém. Hisz te szülted őket... – jött Istvántól a rövid válasz.

Úgy emlékezett, hogy erre a válaszra fölriadt álmából. Jó lett volna még tovább álmodozni, de amikor körülnézett Pérót látta maga mellett az ágyban.

Az álom nagy hatással volt az egész napi hangulatára. Miután férje elment az iskolába tanítani a magányosság és a nyugtalanság még inkább a hatalmába kerítette. Azon töprengett, hogy ha az állom néhány része, itt főként a gyerekekre gondolt, megvalósulhatna mennyire másként foghatná fel az életet. A házastársi kötelessége mellett örömmel betölthetné az anyai szerepét is. A gondolatai mindig akörül forogtak, hogy ő miért ilyen balsorsú. Neki miért nincs gyereke, amikor talán lehetne. Ezek a gondolatok, a gyerekek utáni vágy a kételyek még jobban felkavarták a lelki állapotát.

Lassú léptekkel, töprengve kiment az udvarra, hogy fát hoz-

zon be a fészerből. Az utcán egy csoport gyerek mehetett el a ház előtt mert, a hangos ricsaj és nevetés beszűrődött az udvarba. Márta kiszaladt az utcára, de a három gyerek már az utca közepén futott a város felé, látásból ismerte őket. A kovács gyerekei voltak, akik késve siettek az iskolába.

Amikor visszafordult és bement a nappaliba teljesen elfelejtkezett arról, hogy tüzelőért indult a fás fészerbe. Megállt a ruhaszekrény előtt és kitárta az ajtaját. Kis latolgatás után elővette az utazótáskát és gépies mozdulatokkal pakolta bele a ruháit. Nem válogatott. Sorba akasztotta le őket a fogasról mindaddig míg tele nem lett a bőrönd. A többi ruha közül kiválasztott egy csipkés, kiemenő nyári ruhát, amelyet magára öltött. Így, kalappal a fején a kis bőrönddel a kezében elindult határozott léptekkel a körút felé. Gondolataiban megalkotta a végcélját: Bemegy a Zrínyi utcába és felkeresi lánykori udvarlóját Lederer István fényképészt.

Amikor István meglátta, hogy ki az, aki belép a fényképészeti stúdióban, rögtön letette a fényérzékeny lemezeket, amelyek a kezében voltak. Megdöbbsent arckifejezéssel Márta felé indult majd meglepődve kivette Márta kezéből a bőröndöt és elmosolyodott.

Márta látván István különböző, hullámozó arckifejezését szó nélkül átadta a kis bőröndöt.

– Akkor úgy döntöttél, hogy mégis nálam maradsz? – kérdezte István még mindig kételkedő arckifejezéssel.

– Igen. Maradok – mondta határozottan Márta de, a mondatot magában tovább gondolta – „egy ideig” – majd hangosan folytatta – Azzal a feltétellel, hogy rögtön elhagyjuk Zombort. Nem szeretnék, találkozni Péróval.

– Rendben. Akkor kell néhány perc, hogy megbeszéljem a segédemmel. Majd ő átveszi a stúdiót még ki nem talállok valamit.

Addig is most még Bezdánba utazunk. – vette figyelembe István Márta kérését.

Ezek után az események gyorsan folytak tovább. Márta hagyta, hogy az események magukkal sodorják. Amit István mondott és ahogyan döntött, mindent szó nélkül elfogadott.

– Mivel szeretek horgászni – magyarázta István – nekem Bezdánban a Baracska nevű Dunai holtág szélén van egy kis dereglyém, amelyben néhány napig lakni is lehet. Vele szoktam bejárni a Duna különböző mellékágait. Vegyük úgy, hogy néhány napos üdülésre megyünk. Miután véglegesen átadom az üzletvezetést a segédemnek, elhajózunk Mohácsra, ahol a családi házam van. – mondta el a tervet István.

Néhány óra intézkedés után mindketten felültek István angol Douglas motorkerékpárjára és elmotoroztak Bezdánba. A dereglyét, egy tíz méteres, de talán annál is hosszabb vontatóhajót István átépített hétvégi nyaralónak. A hajó oldalán írott fekete betűkkel a „Cirmos” név állt.

– Nézz körül a hajón és helyezkedj el, én addig bemotorozok Bezdánba, hogy élelmiszert vásároljak. – mondta szelíden István. Még mielőtt a motorra ült, örömeiben egy csókot is adott Márta homlokára.

Márta nagyjából átnézte a hajót. Rájött, hogy a hajó nemcsak hosszúnak tűnt, hanem szélesre is építették. Mindaz, amit egy lakosztályban igényelne az ember, megvolt, csak persze szűkösebben. A konyha és a fürdőfülke mellett megtalálta a hálószobát is. Ott az egyik szekrényben István halászuhája és felszerelése mellé beakasztotta ruháit majd hátralépett és leült az ágy szélére.

– Mit tettem? – árasztotta el az aggodalom miután egyedül maradt – Mit fog szólni Péro? Ez a buta és elhamarkodott lépésem

a házasságomba kerülhet. Most már nincs visszaút. A szándékom eléréséhez legkevesebb egy hónapot kell rászánnom. Péro biztos már hazaért és meglátta a levelet. Ha most már belekezdtem az elhatározásom véghezviteléhez akkor, akár a házasságom áron is végig kell csinálnom.

A motor berregése szakította meg Márta gondolatmenetét. Még ha akart volna is visszalépni, most már nem lehetett. István két kézzel hordta be a rengeteg edelt, amit bevásárolt. Miután letette a konyhába a zacskókat Mártához fordult:

– Látom elhelyezkedtél. Úgy döntöttem, hogy egy két napig még itt maradunk a kikötőben. Élvezzük az együttlétünket és majd utána felhajózzunk Mohácsra.

– A szüleid még élnek a mohácsi házban?

– Nem. A ház üres, de megvan minden benne, ami egy család komótos lakhatásához szükséges. Apám meghalt, anyám újra férjhez ment és most Győrben él.

Márta erre nem válaszolt, csak bólintott. Azért, hogy kedveskedjen Istvánnak és bebizonyítsa, bár a látszatát annak, hogy tényleg vele akar maradni elkezdte a vacsorát készíteni.

Vacsora után mindketten néhány pohár vörösbort fogyasztottak. István örömeiben, Márta, hogy könnyebben átvészelje ezt az új helyzetet, hiszen még soha életében nem feküdt le Pérón kívül más férfival. Az újra találkozás örömeire István többször is koccintgatott Mártával. A fiatalasszony azelőtt nemigen fogyasztott alkoholt. A vörösbőr és a lámpaláz miatt megeredt a nyelve:

– Emlékszel, tavaly nyáron a strandon amikor megláttalak rögtön eszembe jutott az a pillanat amikor először találkoztunk. Még Zentán figyeltem fel rád amikor a szüleimmel egy lakodalomban voltunk. Akkor én még csak tizennégy-tizenöt éves lehettem.

Te akkor már komoly fiatalembernek látszottál. Akkor is ilyen magas jóképű férfinak láttalak. Megvan még mindig az a vízszintesen csíkozott kezeslábas fürdőruhád?

– Igen, de van egy tiszta fekete fürdőruhám is. – mosolygott István.

– Sajnálom, hogy akkor nem tudtunk tovább beszélgetni, de a vizes fürdőruha miatt, ami rajtam volt, fájni kezdtem ezért elmentem átöltözni. Amikor visszatértem a partra te már eltűntél.

– Arra gondoltam, hogy talán kellemetlen a beszélgetés és nem is jössz vissza. – igyekezett István magyarázatot adni.

Már régen lement a nap és besötétedett, amikor Marta úgy döntött, hogy lezuhanyozik a kis fürkében és hálóingbe öltözik. István is követte a példáját. Márta több éves házassági tapasztalattal rendelkezett. Mivel tudta, hogy István még sohasem volt nős, feltételezte, hogy majd neki kell kezdeményezni a szeretkezést.

Amikor mindketten lefeküdtek egymás mellé István átkarolta, megsimogatta és szenvedélyesen fülébe súgta:

– Nagyon kedvellek. Már akkor, amikor Zentán megláttalak a lakodalomban és utána amikor néhányszor láttalak a korzón azok voltak életem legszebb pillanatai. Később mindig arról álmodoztam, hogy egyszer majd a feleségem leszel. Tudod, hogy nagyon kedvellek és nagyon örülök, hogy a fiatalkori vágyam beteljesült. – súgta István.

István többszöri csókja után Márta teljesen felszabadult. Néhány pillanat után azt vette észre, hogy István minden érintése és csókja kellemesebbé és élvezetesebbé vált. Többször is viszonzotta a csókot és a simogatást.

Az elkövetkező percekben, Márta hosszan tartó szenvedélyes szeretkezésnek lett a részese. Amikor véget ért be kellett valla-

nia magának, hogy ilyen temperamentumos szeretkezést még sohasem tapasztalt.

„Ha a továbbiakban is István ilyen csábító lesz az ágyban, számomra nem lesz akadály, hogy végig játsszam azt a pár hónapot.” – gondolta magában Márta miután a tenyerével letörölte homlokáról az izzadtságot.

Reggel, Márta mocorgása felébresztette Istvánt. Felkönyökölt az ágyban és Márta felé fordult:

– Jó reggelt. Jól aludtál kedvesem? – kérdezte.

– Igen. Talán aludhattam volna még tovább, csak a szomszéd hajon hangoskodtak, az ébresztett fel.

– Ja... Az Feri bácsi és a feleségével Mariska. Ők már sok éve együtt laknak a mellettünk lehorgonyzott hajón. Feri bácsi mindig is szeretett okoskodni.

– Télen is a hajón vannak? – érdeklődött Márta.

– Igen. Csak, amikor befagy a Duna akkor költöznek egy rövid időre Bezdánba. Különben van egy jó ötletem. – váltott témát István – Itt a közelben a Duna jobb oldalán, valamivel közelebb Kiskőszeg északi részéhez a Duna partján van egy homokos zátony. A környékeliek oda szoktak járni fürödni. Nem is kérdeztelek, hoztál magaddal fürdőruhát? – kérdezte István.

– Nem. A folyóban való fürdésre nem is gondoltam. Különben sem tanultam meg úszni. Félek a mély víztől. A Strandon is csak a medencében fürdök. – válaszolta Márta.

– Először is az, hogy nincs fürdőruhád az nem baj. Bármelyik ruhádat felveheted és abban fürödhetsz. Ha szerencsénk lesz, akkor a homokzátonyon nem lesz senki mert, oda legtöbbször csak hétvégeken járnak. Így szerintem akár a hálóingedben is bemehetsz a vízbe. Én majd vigyázok rád mert, tudok úszni. A hajóm szélén

van egy kétevezős csónak, azzal átevezünk a Dunán. Vihetünk magunkkal elemózsiát és vizet úgy, hogy élvezhetjük a napot egész délutánig.

– De ha ott nincs kabin, hol tudok átöltözni. Nem szeretném, hogy a vizes ruha miatt megfázzak.

– Az sem gond. A tíz méteres homoksáv után erdő húzódik. Ott bárki elől megbújhatsz és átöltözhetsz.

– Rendben. De előbb remélem reggelizünk. –

– Én is arra gondoltam. Mondhatom reggelre megéheztem a tegnapi izgalmaktól.

Márta már otthon érezte magát a hajón. Nem volt gondja, hiszen a konyha kis területen helyezkedett el. Mindössze két lámpával rendelkező tűzhelyből és egy kétszemélyes asztalból állt. A hajó oldalán egy kis szekrényke lógott melyben István néhány edényt és evőeszközt tartott. A hajón sohasem járt nagy társaság. István néha meghívta egy-egy horgászbarátját halászlére, kávéra vagy épp itókára.

Márta ügyesen és gyorsan, készítette el a tojásrántottát mindkettőjük számára. Utána Márta rábukkant egy fonott kosárra abba készítette elő az uzsonnát és tette be a ruháját és hálóingét. Nagyon remélte, hogy nem lesz senki a homokzátonyon és így nyugodtan napozhatnak és beszélgethetnek. István is a kosárba tett egy fürdőruhát. Azt a csíkosat, amelyben a zombori Strandon Istvánt látta.

– Kérlek, nincs másik. Ebben a csíkos kezeslábasban úgy nézel ki, mint ha rabruha lenne rajtad.

– Akkor hozom a feketét. – István, meg sem várta Márta válaszát, hanem már hozta is a fekete fürdőruhát.

Ebből kifolyólag úgy vélte, hogy István komolyan gondolta a

fürdést, de Márta egy kicsit aggódott mert, még csak május eleje volt. Feltételezte, hogy a folyó vize még hideg bár már napok óta nyárian sütött a nap.

– Mond István napernyőd van. Félek, hogy ha sokáig a napon leszek akkor leég a bőröm vagy napszúrást kapok.

– Persze, hogy van. Néha a nyár közepén én is használok, amikor egész nap ülök a part szélén a pecabotokkal a kezemben. Készítek egy pokrócot is melyre nyugodtan ráfekhetünk.

Miután bepakolták az evezős csónakba azokat tárgyakat, amelyre szükségük lesz az aznapi kirándulásra és fürdésre, István erőteljes mozdulatokkal evezni kezdett a folyó túloldalára.

– Hogyhogy eltűnt – csodálkozott Mihály majd folytatta – Gyere be. Igaz, hogy Janka még ágyban van, de biztos ő is hallani akarja mi történt.

Mindketten az középső szobán keresztül, ahol Mihály az irodáját helyezte el bementek a hálósobába. Meglátva Pérót, Janka felült az ágyba és nyakig felhúzta magára a takarót. Péro megállt az ajtóba és lesütötte a szemét. Kellemetlenül érezte magát, mert Janka még hálóingben ült az ágyban.

– Mi történt Péro – kérdezősködött most már Janka is.

– Márta csütörtökön a nappali szoba asztalán hagyott egy levelet pár sorral. Ezt akkor tehettem amikor én elmentem az iskolába. A levélben értesített arról, hogy nagyon nyugtalan és hiányoznak a szülei. Ezért arra gondoltam, hogy pár napra Zentára megy. Már azt is szokatlannak találtam, hogy azt írta: „hiányzanak a szüleim ezért elmegyek, hozzájuk.” Szokászerűen két vagy háromhavonként pénteken, vagy szombaton szokta meglátogatni a szüleit Zentán. Sohasem maradt több napra. Rendszerint még az nap visszautazott Zomborba. Reggel vonatra szált, este hazaérkezett.

– Nálad van a levél? Mutasd meg nekem – szólt közbe Janka.

Péro elővette a kabátja belső zsebéből egy összehajtott papirost és átnyújtotta Mihálynak, aki csak belenézett majd az ágyhoz lépett és átadta Jankának. Az az idő alatt míg Janka az üzenetet olvasta Péro Mihálynak kétségbe esett szavakkal mondogatta:

– Vasárnapra mindig hazatért, hogy elkészítse a vasárnapi ebédet. De sem pénteken, sem szombaton nem jött vissza. Amikor még vasárnap sem jött haza bementem az iskolába, hogy telefonáljak Zentára. Ott a Zrínyi utcában, ahol Márta szülei laknak, közvetlen mellettük él egy nyomdász, akinek telefonja is van. Rajta keresztül szoktunk üzenni a szülőknek. Megkértem a nyomdászt, hogy menjen át a szomszédba és hívja telefonhoz Mártát.

Tíz perc múlva újra jelentkeztem de, Márta helyett Gyula a nyomdász vette fel a kagylót.

Janka nem igen figyelt arra, amit Péro mondott, inkább a levél szövegéből próbálta megfejteni Márta lelki állapotát. Rögtön szembe tűnt neki, hogy nem az a pár szó, amit férje hangoztatott volt a levél lényege mert a levél így szólt:

„Ne haragudj rám kedvesem, de úgy érzem, hogy muszáj valakit felkeresnem. Ma egész délelőtt csüggedten és reménytelenül jártam fel-alá a lakásban. Azon törtem a fejem, hogy mitévő legyek, menjek-e egy rövid kiruccanásra vagy sem. Döntésemhez hiányzanak a szüleim és Janka barátnőm tanácsai. Erkölcstelen gondolatok kerülgettek a nyugtalanságom miatt, de ha úgy döntök, hogy elmegyek, remélem nemsokára visszajövök.”

– Gyula jó szomszédi viszonyban van Márta szüleivel. Ezért kértem meg – ismételte már másodszor Péro – Nézze meg ott van-e Márta. Ő azt állította, hogy Márta nincs a szüleinél és nem is jött

hozzájuk a héten.

– Megnézted a szekrényt. – kérdezte Janka

– A szekrényt... Oda nem bújhatott be... - képet el Péro

– Nem, persze, hogy nem bújt be, de megvannak a ruhái?

– Ez nem jutott eszembe.

– Menjetek át Mihállyal a konyhába míg én felöltözök és majd együtt átmegyünk hozzátok. Majd én megnézem, hogy van-e olyan útmutató jel, amelyből megtudnánk mi lett vele. – ajánlotta Janka.

A férfiak mindketten szófogadóan átmentek a konyhába és ott megvárták Jankát. Amikor ő megérkezett rákérdezett Péróra:

– Hogyhogy csak ma jelentkeztl és még hozzá korán reggel?

– Vasárnapig még abban reménykedtem, hogy Márta a szüleinél van. A telefonbeszélgetés után rájöttem, hogy nincs Zentán. Nem akartalak benneteket háborgatni míg Mihály haza nem érkezett Budapestről. Egész éjjel nem aludtam és ma reggel már nem bírtam ki, hogy ne szóljak nektek.

– Rendben megértelek. Feltételezem, hogy nem reggeliztl...

– Hát...

– Akkor mindjárt készítek tojásrántottát. Azt tudom elkészíteni leggyorsabban. Majd miután reggeliztetek átmegyek hozzád és megnézem a szekrényt... Különben csütörtökön nem vitatkoztatok... nem volt erős szóváltás közöttetek... – érdeklődött Janka míg a rántottát készítette.

– Nem... Nem csak, láttam rajta, hogy valamiért ideges, valami bántja, de az utóbbi időben többször elég lehangoltnak láttam.

Miután megreggeliztek Janka utasította Mihályt, hogy ma-

radjon otthon mert a kis Janka, valószínűleg nemsokára felébred. Ő addig átmegy Péroval és körülnéz a házban.

Útközben Péroék háza felé, Mártával kapcsolatban a két lehetséges legrosszabb dologra gondolt. Az egyik az öngyilkosság a másik az elrablás. Az elrablás azért jutott eszébe mert, emlékezett mi történt Évával, Aladár élettársával.

– Mond Péro ismersz olyan valakit, aki neked és Mártának a rosszakarója lehet. Van az ismerőseid között olyan, aki bántani szeretné Mártát? – kérdezte Janka.

Péro egy ideig elgondolkozott mielőtt válaszolt volna.

– Nincs... Nem tudok olyan emberről. – válaszolt végül.

Péroék házában, Janka rögtön észrevette, hogy Mártának hiányoznak egyes ruhadarabjai. Rögtön kizárta az öngyilkossági és az elrablási lehetőségeket. Arra gondolt, hogy Márta valószínűleg önszántából ment el valahová, mert magával vitte a ruháinak egy részét.

– Van olyan rokonotok, akihez Márta ritkábban, de több napra is el szokott utazni? – kérdezte Janka miután átnézte az egész házat abban a reményben, hogy talál valami olyan jelet, amely arra utalna mi is történhetett Mártával az utóbbi napokban.

– Mártának a szülein kívül, van egy unokatestvére Újvidéken. Egy alkalommal két évvel ezelőtt utaztunk oda. Akkor vele mentem. Hozzá csak ez az egy alkalommal utaztunk amióta együtt vagyunk. Szerintem, oda, az én tudtom nélkül nem utazhatott mert, Katica imádja a zombori túró. Múltkor is vittünk neki. Ha oda utazik akkor, nekem, Milán bácsi szállásáról kellett volna túró hoznom. Mivel nekem nem említette a beszerzést, kevés az esély, hogy Újvidékre utazott. Mit mondasz Janka, szóljak a rendőrségnek? – kérdezte Péro.

– Még várd meg a mai napot szeretném átgondolni az összes lehetőséget. Van egy bizonyos ötletem, de azt le kell ellenőriznem még mielőtt elmondanám neked. Szerintem minden rendben lesz... meglátod. Most haza kell mennem mert a kislány biztos már felébredt. Te menj az iskolába tanítani. Tegyeél úgy mintha nem történt volna semmi. – válaszolta Janka.

Amikor Janka hazatért a kis Jankácska már ott ült Mihály ölében és nyugtalankodott.

– Biztos éhes már a gyerek. – állapította meg Mihály és folytatta – Megtudtál valamit Mártáról?

– A két legrosszabb dolog amire gondoltam biztos nem történt meg Mártával. Hiányoznak a ruhái a szekrényből, ami azt jelenti, hogy készülődött valahová. Csak miután még valamit le ellenőrizzek, akkor nyilatkozom, de most te mesélj, hogyan volt Budapesten. – érdeklődött Janka és még mielőtt Mihály válaszolhatott volna Janka tovább kérdezett:

– Voltál a Tantiéknál. Ők, hogy vannak.

Végül, amikor Mihály szóhoz jutott hosszasan és részletesen beszámolt mindenről. A Czettnerékről, Aladárékról, Panyáról és végül magáról a kongresszusról. Még azt is elmondta, hogy meglátogatta a cukrászdát is.

– Hogy vannak a lányok? – érdeklődött Janka.

– Jól, csak sok a munkájuk. Tudod te is, hétvégeken telt ház van a cukrászdában. És itthon mi újság? A segédek...?

– Minden rendben. Milán és Józsi dolgoztak. A számlák és a pénz az asztalodon van. – számolt be Janka.

– Rendben. Megnézem a naptárt és én is munkába állok. Még sohasem dolgoztunk ennyit tavasszal, mint az idén. A lignit sok kéményt tett tönkre.

– Én délelőtt besétálok a városba. Jankácskának nem árt egy kis friss levegő és cipőt is kell vásárolnom neki, hisz nemsokára táncolni fog. – mondta Janka mosolyogva és előkészült a kimenőre.

Az igazi céljaként nem a sétát és a vásárlást tartotta, hanem számára az abban a pillanatban Lederer István fényképező stúdió látogatását volt a legfontosabb. Meg akarta tudni, hogy Márta nem Istvánhoz szegődött-e, a céljának elérésére miatt.

Amikor Janka belépett a Zrínyi utcai fényképészeti stúdióba, Márta addig a horgászáshoz használt kerti karosszékén üldögélt a hajó orrában és a tájat figyelte. Még reggel azon töprengett, hogy a terve előtt, beszélni kellett volna Péróval. A magyarázat, vagy akár egy hosszabb levél enyhítené mindkettőjük fájdalmát. Viszont a döntése egy pillanat alatt született meg. Akkor már Péro elment az iskolába, de ha ott van akkor sem lett volna ereje a férje szemébe nézni és elmondani a döntését.

Délelőtt, amikor István elindította a hajót elmondta neki, hogy legkevesebb három vagy négy óra kell ahhoz, hogy felhajózzanak Mohácsra. Az idő alatt pihenjen vagy nézze a tájat mert a hajó irányításához ő nem szükséges. A hajó egyhangú zakatolása bizonyos idő után megnyugtatta Mártát. Erőt vett magán és elhessegette a megterhelő gondolatokat, inkább a kellemes pillanatokat helyezte az előtérbe. Eszébe jutott a tegnapi napozás és fürdés homokzátonyon.

Amikor a zátonyra értek a nap már melegen sütött. István kihúzta a csónakot a homokos partra. Kiváló strandolóidőnek örvendezhettek, feltéve, ha folyó vize is elegendő melegnek bizonyul.

Márta leterítette a pokrócot és elhelyezte rajta a fonott kosarat, amelyet még a hajón telerakott ruhákkal étellel és ivóvízzel. István kinyitotta és megigazította a napernyőt. Szerencsájukre senkit

sem láttak az egész homokzátonyon.

– Szerintem nyugodtan felveheted a hálóingedet. Rajtam kívül úgy sem fog látni senki. – ajánlotta István.

Márta újból körülnézett és megbizonyosodott arról, hogy egyedül vannak. Így még a fák közé sem kellett mennie. Bár már megtörtént az első intim kapcsolatuk, Márta mégis kellemetlenül érezte magát. Inkább úgy döntött, hogy a mellettük lévő kihúzott csónak mögé bújjik. A csónak pereme elég magasnak bizonyult, hogy eltakarja lemeztelenített testét. Ott ülve Márta ruhát váltott. Lecserélte nyári ruháját a hálóingére.

Istvánnak nem kellett átöltöznie. Csak letolta a nadrágját és levette ingét. A ruhája alatt már rajta volt a fürdőruhája, amit még a hajon vett magára.

– Te okosan cselekedtél. Még a hajón magadra vetted a fürdőruhát. Mért nem szóltál nekem is, hisz ugyanúgy megtehettem volna én is. – panaszkodott Márta. Majd folytatta:

– Látom rám hallgattál és nem a csíkos fürdőruhát vetted magadra.

István csak mosolyogva bólintott majd megszólalt:

– Gyere, menjünk fürödni.

– Előbb csak térdig megyek be a vízbe. Ha hideg a Duna vize akkor nem fürdök. Tőlem függetlenül te nyugodtan megmártózhatsz. – válaszolt Márta.

Kézen fogva mentek a víz felé. István rögtön a derekáig megmártózott. Márta csak térdig merészkedett be. A lábain érezte, hogy meleg a folyó vize. Ez természetesnek tűnt mert, ott a sekély víz mindig melegebb, mint a mély a folyó közepén. Márta néhány pillanatig habozott majd meggondolva magát derékig bemerészkedett.

– Akarod, hogy tanuljunk úszni – kérdezte István.

– Kérlek most nem, inkább csak megmártózom. Kicsit lehűteném a testem mert, melegem lett a napon. – visszakozott Márta.

Miután Márta leült a homokos mederbe, még akkor is a Duna vize csak a nyakáig ért. István addig úszott egyet. Mártának úgy tűnt, hogy István egy kicsit produkálja is magát, de a mozdulatain látszott, hogy kiváló úszó.

– Te nagyon jó úszó vagy István talán jártál úszóversenyekre is. – kérdezte Márta amikor István egész közel úszott hozzá.

– Nem. Apám vízilabdázó volt és ebből kifolyólag jó úszó is. Még nyolcéves koromban ő tanított meg úszni. Azóta mindig figyelmeztetett a szabályos kéz és lábmozdulatokra amikor úszás közben.

Egy bizonyos idő után Márta megelégedte a vizet. Úgy érezte, hogy teste elége lehűlt. Amikor felállt, rögtön észrevette, hogy a selyem hálóing rátapad a testére és kidomborodnak a melleit. Ösztönösen az egyik kezével letakarta őket míg a másik kezét az ágyékhára helyezte. Ilyen kéztartással szaladt ki a partra és ült le gyorsan a pokrócra. Ott, összehúzta maga előtt a lábait, karjait pedig a térdre helyezte. Ilyen helyzetben némileg eltakarta a testét.

István is észrevette kidomborított melleket, de nem szólt semmit mert látta, hogy Márta kellemetlenül éri magát. Emiatt a vízben állva várta míg Márta elhelyezkedik a pokrócon. Márta ott nem mozdult. Behajlított térdekkel és összekulcsolt kezekkel várta míg István is kijön a vízből.

– Tudom, zavar, hogy a testedre rátapad az ing, de itt nincs senki rajtam kívül. Tőlem nem kell szégyellned magad hisz tegnap megismertem a testedet. – vigasztalta István. Közben nem tudta mitévő legyen. Nem akart udvariatlan lenni, de szeretett volna valahogy segíteni Mártán.

– Látom remegsz, ezek szerint fázol a vizes ruha miatt. A hátad mögé térdelek és segítek levenni a vizes hálóíngedet és rögtön odaadom a törölközőt. Azzal megtörölheted magad és betakarhatod a testedet. – ajánlotta István.

Mivel Márta nem ellenkezett István a háta mögé térdelt és segítette lehúzni a vizesen rátapadt selyem hálóínget. Amikor azzal megvoltak a vállára helyezte a törölközőt. Márta gyors mozdulatokkal megtörölte melleit és a végtagjait.

– Ha nem gond, megtörölöm a hátad. – ajánlotta István.

Márta csak igenlően bólintott. István természetesen nem bírta ki, hogy néha-néha oda ne kandikáljon Márta fedetlen melleire. Amikor István néhány perc múlva visszanyújtotta a törölközőt a fiatalasszony ülve a pokrócon, teljesen meztelen maradt.

A törölköző átadás pillanatában összeérték a két szerető ujjai. Márta megfogta István kezét és közelebb húzta magához. Így tervezetlenül a homokos parton Márta már másodsor is szeretkezett Istvánnal. A hajókürt éles hangja repítette Mártát vissza a jelenbe.

– Nemsokára Mohácsra érünk. – szólt István amikor kidugta a fejét az irányító fülke ablakán.

Amikor Mohácsra értek István kikötötte a Cirmost és szólt Mártának, hogy készítse el a ruháival a bőröndjét mert elmennek az az Öreg utcai házba, ahol István szülei laktak. A ház most üresen áll. A szomszédok vigyáznak az épületre. Különben, nagy érték nincs benne a bútorokon kívül. Amikor anyja újra férjhez ment az értékes tárgyakat magával vitte.

Márta a bejárat kapu előtt várta meg Istvánt, aki átment a szomszédba, hogy elkérje a kapukulcsot. Az épületnek a két ablaka az utcára nézett és a ház mellett volt a kapubejárat. Az utcáról az

egész ház kicsinek tűnt. István kizárta a kaput és mindketten bementek az udvarba, akkor látta meg Márta az épület nagyságát. A háznak L alakja, úgynevezett hajlított épületként épült. Hasonlókat már látott Zomborban és szülővárosában is. Az épület két szobából, konyhából, kamrából és istállóból állt. Az oldalán végig egy hosszú tornác volt.

– Nektek lovak is volt? – tette fel a kérdést Márta.

– Igen. Apám a halászat mellett földműveléssel is foglalkozott. Amikor meghalt eladtuk a lovakat, de gyere nézd meg a szobákat. – válaszolta István.

Amikor bementek a nappaliba állott, dohos szag ütötte meg az orrukat. Az áramellátás sem működött.

– Kérlek, szellőzd ki a szobákat és ott a sarokban a komód felső fiókjában van papír és ceruza. Néz körül a szobákban és konyhában. Írd fel mindazt, ami hiányzik az itt tartózkodásunkhoz. Azt holnap együttesen megvesszük. Én most elmegyek a pékhez és a mészárszékbe. Veszek valami harapnivalót. – jelentette ki István és kiment a szobából.

Márta ott állt egy ideig az ismeretlen szoba közepén. Kétségbeesve újra az jutott az eszébe, hogy mit is hagyott ott Zomborban ez a kaland miatt. Pár perc múlva rádöbbsent, hogy a dohos szag miatt huzatot kell csinálnia. Ki kell szellőztetni a helyiségeket.

Kinyitotta az ablakokat és a szépen leterített ágyneműt felszedte a kétszemélyes ágyról és kivitte a verandára. Előbb úgy gondolta, hogy székekre teríti, de amikor meglátta a két oszlópa között a teregető kötelet arra helyezte a párnákat és a takarókat.

A tennivaló új erőt adott neki és minden gondolkodás nélkül a komód felé vette az irányt. A felső fiók tele volt levelekkel és képeslapokkal. A legfelsőn egy turbános fiatalember derékig érő, gal-

lér nélküli kabátban állt. A mellette álló öreg embert figyelte. Az öreg fez sapkában kéttálcás réz lógó mérleggel a kezében hagymafejeket mért. A háttérében, hasonló viseletben, álltak és beszélgettek az emberek.

Márta önkéntelenül megfordította a képeslapot. Kalligráf betűkkel irt szöveget nem olvasta, csak a levelezőlap bal sarkán nyomtatott betűvel írt felírat érdekelte. Meglepődve azt olvasta: Szarajevó – Baščaršija.

Ezek után érdekelni kezdték a képeslapok, amelyeken olyan számára, eddig még nem látott öltözékben lévő emberek voltak láthatóak. Az öt-hat képeslap után több felnyitott levélboríték következett. Azokat csak félrehúzta, hogy a fiók alján megtalálja a ceruzát és egy üres papírt.

Észre sem vette menyi idő is múlhatott el mert, amikor körülnézett a szobában, hogy felírja azt, ami szerint még hiányozhat a nyugodt, kényelmes alvásra, megérkezett István.

– Hoztam kenyeret, szalonnát, kolbászt és néhány tojást. Te körülnéztél? – szólalt meg az ajtóból István.

– Á dehogy. Eddig csak kiszellőztettem és megtaláltam a papírt – ceruzát. – válaszolt Márta.

– Gyerünk a konyhába mert megéheztem. Ott eszünk valamit majd azután körülnézel. Te mondod én írom.

– Jó, mert már én is éhes vagyok.

A konyha szerény, de megfelelő bútorokkal és zománcozott sparhelttel rendelkezett. A közepén egy négyszögletes asztal körül három szék árválkodott. A konyhaszekrény felső részében tányérokat a fiókjaiban pedig evőeszközöket talált Márta.

Mivel Mártát még mindig érdekelték azok a különleges képeslapok, nem bírta ki, hogy meg ne kérdezze Istvánt honnan

kerültek a családba.

– Itt Mohácson gyermekkoromban apámmal jártam egy török zugcukrászdába nem mesze a Duna portól. Nem tudom miért, de mindenki Pelivánnak nevezte azt a zugcukrászdát.

– Érdekes, hogy minden török cukrászdát Pelivánnak hívnak. Emlékszel Zentán is volt egy Peliván és természetesen Zomborban is.

– Igen. Emlékszem. Ott is lehetett sokféle süteményt kapni, de az nem olyan finom ízű volt, mint a gyermekkorban ismert Haszané. Az öreg Haszan, állítólag Boszniából, Szarajevóból költözött ebbe a városba miután a Monarchia 1978-ban annektálta Boszniát. Mindig, amikor elmentünk hozzá, én imádtam a rétestészta alapú édességet, melyet dióval töltöttek meg és mézzel ízesítettek. Még a nevére is emlékszem mert azt diós baklava süteménynek nevezték.

Haszan-nak négy fia, és három lánya született. A Seád nevű fiával tanulták a szakmát Zentán. István a fényképészeti szakmát, Seád pedig a rézből készült háztartási cikkekre szakosodott. Én később Zomborba kerültem Seád pedig viaza ment Szarajevóba a nagyszülők házába a század elején.

A többi gyerekek szétszéledtek az országban csak a legidősebb fiú az Ismer maradt a szülei mellett, ő kitanulta a cukrász szakmát. Most már hivatalos cukrászdája van, amelyet szintén Peliván-nak nevezett el. Segáddal még mindig tartom a kapcsolatot. Küldött néhány képeslapot Szarajevóról, amelyeket ő készített és árusított. Ezeket láttad amikor kinyitottad a fiókot.

Egy alkalommal majd elutazunk hozzá. Ahogy írta a leveleiben még nem nősült meg és így egyedül él a nagypapa házában. Ott műtermet is kialakíthatok magának. Megemlítette azt is, hogy még

festészettel is foglalkozik.

– Üljünk le Péro. Szeretnék valamit komolyan kérdezni tőled.

Péro mint a kisdíák szófogadóan leült az asztalhoz Jankával szemben.

– Nézd Péro, – kezdte el Janka kimérten és lassan minden szavát megfontolva felvilágosítani kedves barátját – Számomra nem titok, hogy Márta menyire vágyott egy gyerek után. Köztünk nem voltak titkok. Elmondta azt is, hogy egy ideje azon töpreng, hogy lefekszik Lederer Istvánnal.

Péro arcán a hitetlenség és a tágra nyitott szemek meg a levegő utáni kapkodás jelezte, hogy teljesen váratlanul érte ez a mondat. Látván a szavak hatását Janka egy pillanatra elhallgatott. Amikor Péro összeszedte magát és szólni tudott feltette a mindkettőjük számára logikus kérdést:

– Ki az a Lederer. Ilyen nevű embert a környezetünkben én nem ismerek. – hebegte Péro.

– Akkor elmondom. Körülbelül egy évvel ezelőtt, miután megszületett Jankácska fényképeket akartam készíttetni róla. Mártát is elhívtam, hogy ott legyen, ha segíteni kell a gyermek körül. A fényképész, akiről szó van Lederer Istvánnak hívják és a Zrínyi utcában van a stúdiója. Ott a helyszínen kiderül, hogy István, Márta fiatalkori ismerőse még Zentáról. István nagyon megörült amikor meglátott bennünket, de főleg Mártát.

– Most ahogy mondod, egy bizonyos Istvánt emlegetett Márta még a házasságunk elején amikor szóba jött ki hányszor volt meghívva lakodalomba.

– Ők ketten, gondolok Mártára és Istvánra egy ilyen lakodalomban ismerkedtek meg, de rögtön rátérek a lényegre:

Márta nekem nemrég elmondta min töpreng. Azon rágódott, hogy beszéljen veled és mondja el neked, hogy csak a gyerek miatt azon gondolkodik, hogy megcsaljon téged, vagy úgy tegye, hogy ne tudjad meg. Márta azt állította, hogy veled megbeszélte az ötletét és te elfogadtad azt. István vállalta volna ezt a szerepet azzal a feltétellel, hogy hagyjon el téged. Ezt nem akarta, nem tudta megtenni, de most mégis megtette. – fejezte be Janka.

– Te ezt honnan tudod. Találkoztál, beszéltél Mártával? – kérdezte nagyon meglepődve és szomorúan Péro.

– Mostanában nem, de ma délelőtt felkerestem a fényképészeti stúdiót és ott megtudtam, hogy Márta ott járt a napokban egy bőrrönddel a kezében. Ezek után István a segédjére hagyta az üzletet mert elutazott egy hétre. – válaszolta Janka.

– Mártával? – kérdezte kételkedve Péro.

– Valószínűleg Mártával. – érkezett a rövid válasz.

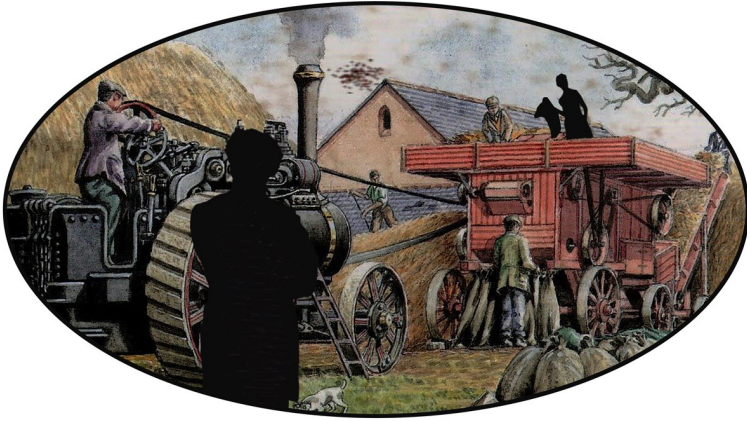
Péro heves mozdulattal felállt úgy, hogy a széke hátra borult majd idegesen sétálni kezdett fel és alá a szobában. Néhány perc múlva újra Jankához fordult:

– Mit tegyek Janka, mit tegyek. Keressem fel és kérjem meg, hogy jöjjön vissza hozzám. Én nagyon szeretem Mártát. Bármit megtennék csak, hogy boldog lehessen.

– Várd ki a végét. Szerintem visszajön hozzád. – válaszolta nyugodtan Janka.

– Meddig... Meddig kell várnom... – kérdezte tanácstalanul Péro.

– Szerintem egy hónapig. Majd, ha az letelt akkora szerintem visszavárhatod.

38. Cséplés Stumanéknál

Janka nagyon aggódott Péro balsorsa miatt, de nem tudott rajta érdemben segíteni. Annyit azért megtett, hogy vasárnaponként meghívta ebédre. Ilyenkor, Péro úgy könnyített magán, hogy alaposan kipanaszkodta magát. A Cziprián család legalább ezen a módon, hogy meghallgatta, tudott egy keveset segíteni rajta. A vendéglátás végén, Janka elmagyarázta, hogy legyen türelmes mert, most egyelőre sem tehet semmit. Azzal vigasztalta, hogy gyorsan elmúlik az az egy-két hónap. Ha azután sem tér vissza a felesége akkor komolyan meg kell fontolnia, hogy esetleg elválnak tőle.

Az egyik elkövetkező hétköznapi reggeli készítése közben Janka elpanaszolta Mihálynak, hogy gondja támadt az ivó és a mosásra használandó vízzel.

- Hogyhogy gondod van? – kérdezte Mihály míg reggelizett
- Itt van az artézi kút az utca végén.
- Igen de, én most már nem bírok cipekedni. Milán Pérónál

lakik és csak a munkafeladat kiosztására jön ide a házba. Józsi rendszerint veled indul munkára. Azelőtt Piroska besegített de, legutoljára amikor vízért küldtem, üres vödörrel jött vissza. Arra panaszkodott, hogy amikor a kúthoz ért épp az egyik fuvaros töltötte az ötszáz literes hordóját. Nem volt ideje kivárni míg a hordó tele lesz mert, már késett. Mennie kellett a Heindlhofer családhoz. Tudod, még mindig ott cselédeskedik.

– De hát szigorú szabályok vonatkoznak a fuvarosokra. Csak meghatározott rendben tölthetik föl a hordókat, ezen felül elsőbbség illeti meg az artézi kúthoz kannákkal, vödrökkel érkezőket. – magyarázta Mihály.

– Igen, de ezt nem tartják be. Amikor már tölteni kezdik a hordót nem hagyják azt abba. Néha fél óra is eltelik mire végeznek. Azelőtt én is jártam már így. Nekem ez nem jelentett gondot, kívártam. Tegnap megtudtam Angélától, hogy a víz házhoz szállítása vödörnként 2 fillérbe kerül. A mosó víz annál is olcsóbb. Bár náluk a családban több legényember is van ők akkor is inkább a fuvarosoktól veszik a vizet. Lehet hetente is fizetni. A vízhordó naponta megtöltötte az edényeket, majd a hétvégén az utcára kikészített pénzt felveszi.

– Rendben van Janka, akkor kérlek intézkedj. Beszéld meg a fuvarossal a vízhordást.

Másnap Janka intézkedett. Ez egyik vízhordó kocsis megállt a tizennyolcas számú ház előtt mert, Janka intett neki. Gyorsan és részeltessen megbeszélték az üzletet. Janka naponta egy vödör ivóvizet és két vödör mosóvizet rendelt.

Délután amikor Piroska visszajött Heindlhofer családtól bekopogott Jankánál.

– Mesterasszony ma valamivel előbb hazaengedett a tekin-

tetes úr. Ha kell most, elmehetek vízért a kútra. – ajánlkozott Piroška.

– Köszönöm Piroška. Mindjárt hozom a kannát – válaszolt Janka majd, amikor kihozta az ivóvízeskannát szólta, hogy ha visszajön akkor megbeszélni valójuk van.

Piroška gyorsan visszaért mert szerencséjére a kútnál nem volt vízhordós fogat.

– Gyere be. – ezekkel a szavakkal várta Janka a fiatalasszonyt – Jó hírem van. Megbeszéltem Mihállyal, hogy ezentúl a vízhordóval hozatunk ivó és mosó vizet.

– Jaj, ez jó hír. Mindig, amikor a kúthoz mentem a mesterasszony számára és a mi számunkra attól tartottam, hogy ott lesz a kútnál a vízhordó. Néha sokat kellett várni míg sorra kerültem.

– Most többet nem lesz ilyen gond. Különben nálatok mi újság? – érdeklődött Janka.

– Képzeld el mesterasszony, ma a Heindlhofer családhoz becsöngetett egy Fittmán Gáspár nevű csodadoktor. Valakitől megtudhatta, hogy a tekintetes asszony ágyban fekvő beteg. Felajánlotta, hogy különleges kezelési módja van és hogy ő biztos meggyógyítja a tekintetes asszonyt két koronáért hosszú életet és teljes gyógyulást ígért.

– Ez a Gáspár házaló doktor vagy csaló lehet. – csodálkozott Janka.

– Pont erre gondolt a tekintetes úr is. Amikor ez a bizonyos Gáspár azt mondta, hogy a tekintetes asszonynak biztos pestise van a tekintetes úr rögtön gyanút fogott.

– Én is csalónak vélném mert a pestis az egy csúnya ragályos betegség. Már régen kiirtották a kórokozóját. – magyarázta Janka.

– Valószínűleg emiatt is lett gyanús a fickó a tekintetes úrnak. Meghagyta, hogy tartsam viasza ezt a bizonyos Gáspár urat még ő elszalad csendőrökért. Gyorsan vissza is jött két csendőr kíséretében. Kiderült, hogy ezt a Gáspár nevű csodadoktort már négyszer megbüntették. Még a „Zombor és vidéke” c. újságban is írtak róla. Ezért lett mindjárt gyanús ez a Gáspár a tekintetes úrnak. – mesélte az aznapi élményét Piroska.

– Attól függetlenül, hogy márt többször is leleplezték a csalás miatt, nem riadt vissza, hanem újra próbálkozott. – csodálkozott Janka.

– Úgy látszik jó foglalkozásnak bizonyult mert, a büntetés sem riasztotta vissza a kuruzslástól. A csendőrök rögtön felismerték és bekísérték a laktanyára.

Amikor estefelé Mihály hazajött Janka elmesélte neki azt, amit Piroskától hallott.

– Talán nekünk is kellene hetente újságot vásárolni, hogy megtudjuk a híreket a történéseket a városunkban és a környékén? – állapította meg a végén Janka.

– Szerintem az még egy felesleges kiadást jelentene. Péro vásárolja az újságot. Mindig elmondja nekünk a fontosabb híreket. Én is sok mindet megtudok az emberektől, akikhez eljárók kéményt tisztítani. – válaszolta Mihály.

A zombori tanítóság társasköre elhatározta, hogy nemzeti-ségi különbségek nélkül időről-időre társasestet rendez. A testületi szellem, a kollegialitás ápolása és ébrentartása céljából. A társas összejövetelét május utolsó hetében, szombaton este a Stebler féle vendéglő helyiségében rendezték meg. Legkevesebben negyven tanító jelent meg a házastársukkal együtt. Pérót is meghívták. A kis eszmecserén és szórakozáson a Zombor és Vidéke tudósítója Csérer

Ferenc mellett megjelent, Faragó János, az új tanfelügyelő és Kárpáti Sándor második kerület tanfelügyelője is. A társaság a késő éjjeli órákig vidáman beszélgetett mulatozott.

Csérer Ferenc tudósító Péro még Szabadkáról ismerte. Már többször is találkoztak amióta átköltözött Zomborba. Az ügyfeltáró tudósítóként dolgozó Ferenc amikor meglátta, hogy Péro egyedül jelent meg az összejövetelen, nem bírta ki, hogy meg-ne kérdezze:

– Hogyhogy Márta nem jött veled?

– Márta gyengélkedik. Fejfájásra panaszkodott ma ezért nem tartott velem. – magyarázta Péro majd folytatta:

– Hétfőn, ha bent leszel a szerkesztőségben szeretnék meglátogatni. Volna egy munkám a számodra.

– Rendben. Ott leszek tíz óra után. Majd megiszunk egy kávé-t és elbeszélgetünk a régi szabadkai élményeinkről.

Péro nem akarta Jankának elmondani, hogy már jó ideje nem hagyja békén az a gondolat, hogy hol lehet Márta azzal a bizonyos Istvánnal. Több alkalommal is elsétált a Zrínyi utcai fényképészet üzlet mellett, de sem Mártával, sem Istvánnal nem találkozott. Bemenni az üzletbe és rákérdezni a segédre, hogy hol tartózkodik a tulajdonos nem akart, de nem is mert.

Ezért hétfőn felkereste régi ismerősét Csérer Ferencet. Mielőtt elmondta neki mi járatban van, teljes diszkréciót kért tőle. Csak ezek után mondta el neki mi lenne a feladata. Azt, hogy miért hagyta el Márta, nem kell felkutatnia, csak megtudni, hogy most hol tartózkodik.

– Nézd Péro én már dolgoztam ilyen ügyeken. Több alkalommal, ügyvédek fogadtak fel, hogy különböző információkat szerezzek a kliensek számára. Rendszerint fényképező géppel járok. Ha kell lefotózom a helyszíni és a keresett személyt is. Ezek a dol-

gok fontosak a bíróság számára, amikor megkezdődik a vallási per.
– magyarázta Ferenc.

– Itt nincs szó válásról, csak meg akarom tudni hol tartózkodik most Márta. Saját akaratából van ott, vagy kényszerítve van. A költségeket és a te munkadíjadat természetesen kifizetem. A kiinduló pont a Lederer István a Zrínyi utcai fényképész.

– Rendben van Péro. Amint valamit megtudok, jelentkezem. – fejezte be Ferenc a tárgyalás munka részét.

Amikor Mihály kinyitotta a szemét a hálósobában, egy emberi sziluett mozgását vett észre. Janka felé fordult, aki mélyen aludt. Lefogta a száját, hogy ne beszéljen és a fülébe súgta:

– Valakit láttam a szobánkban. Maradj csendben, én mindjárt intézkedem.

Janka a suttogásra nem reagált. Csak, amikor Mihály lefogta felesége orrát akkor nyitotta ki a szemeit. Erre Mihály újra befogta Janka száját és még egyszer halkán a fülébe súgta:

– Nem vagyunk egyedül a hálósobában. Maradj nyugodtan.

– Ugyan Mihály, biztos valami rosszat álmodtál. Remélem nem lesz megint földrengés. – hitetlenkedett Janka.

– Nem, most tényleg itt van valaki és biztos rosszat akar a kislányunknak. – suttogta Mihály mert, Jankácska a lányuk, szintén ott aludt egy kiságyon.

Az ember vagy a szellem középkori pestisdoktor köpenyben és hosszú, csőrszerű maszkkal a fején a kislány felé lépegetett. Mihálynak eszébe jutott, hogy már valahol látott ilyen alakot. Nem tudta eldönteni, hogy álmában látta vagy a valóságban. Most nem azzal foglalkozott mert, úgy tűnt, hogy rosszat akar a gyerekeknek ezért nem várt tovább. Nesztelenül de, amilyen gyorsan

san csak tudott a betolakodó felé lépett. Amikor át akarta karolni és leteperni a padlóra mindkét karja csak az üres teret kulcsolta össze. Az ember alakú betörő eltűnt. A teste egyszerűen elporladt és a padlóra szóródott. Így csak egy nagyobb sárgás-szürke színű laza homokszerű kupaccá vált. Mielőtt még Mihály hozzá ért volna a homok rakás lassan a padló alá szivárgott és teljesen eltűnt.

A mozgásra Janka is teljesen felébredt. Az ágyon ülve dermedten figyelte, hogy a szellem milyen furcsa módon tűnik el. A mozgásra a kis Jankácska is felébredt.

– Mi történt? – kérdezte törölgetve álmos szemeit.

– Itt volt egy ember a szobában, aki rosszat akart nekünk, de édesapád megakadályozta, hogy bántson bennünket. – magyarázta Janka.

– Igen. Ezért amikor rátámadtam elszaladt – folytatta Mihály.

Úgy vélte ez a legegyszerűbb magyarázat a kis Janka számára. Arra gondolt, hogy úgy sem tudná megérteni azt, amit ők sem értettek, hogy az ember egyszerűen homokká változik és beszivárog a padlóba.

A kis Janka nem ijedt meg a szülei magyarázata teljesen megnyugtatták.

– Tudom, ő kicsoda. Értem jött de jó, hogy megállítottátok.

A következő pillanatban kitárult a fal melletti szekrényajtó. A szerkény belsejében egy ellipszoid alakú csábító, csillogó, elkápráztató fényes test lebegett. A tojás alakú testnek emberi magassága volt, de nem repült ki a szekrényből.

Mihály odasietett mert, azt gyanította, hogy az az előbbi látogató új formája. Úgy érezte, hogy megint fenyegetés éri a családját. Amikor a szekrényhez lépett és ki akarta húzni a csillogó

tárgyat, áramütés érte. Rögtön visszarántotta a kezeit.

– Ne bántsátok a fényes testet mert jóhiszemű és értem jött. – mondta Jankácska és a szekrény felé indult a rózsaszínű babos, földig érő hálóingjében.

Mihály nem hitt a kislány szavainak és féltve meg akarta állítani. A kislány elhatározását nem sikerült megakadályozni. Amikor a kislány után nyúlt egy láthatatlan erő, mit egy üveggal, visszatartotta.

Jankácska nyugodt mozdulatokkal bement a szekrénybe és eltűnt a fényes testben. Mihály és Janka tehetetlenül néztek utána.

Pár perc után Jankácska visszaért a fényes testből. Akkor már nem a babos hálóingjében jelent meg, hanem egy fehér varrás nélküli lepelben. A ruha fő díszítő eleme a széles arany szalagokkal átszőtt övrész volt. A bő, levegős, és a test köré művészien redőzött textília szegélyét szintúgy aranyfonalakkal szőtték át.

Amikor kilépett a szobába, úgy tett mintha mi sem történt volna. Sem támadást, sem a csillogó gömböt nem említette, csak a következőt mondta:

– El kell mennünk az erdőbe és elfogni a hiénát, amely terjeszti a fekete halált – a pestist.

– Mért nekünk? Hisz minket is megfertőzhet. – kérdezte Mihály.

– Ez a küldetésem. Ezt a feladatot kaptam a fényes csillogó test belsejében, de ha ti féltek egyedül is el tudom végezni. – válaszolt Jankácska, aki már nem kislánként állt előttük, hanem felnőtt kisasszonként.

– Nem engedhetlek egyedül, veled megyek. Anyád maradjon a szobában. – határozta el Mihály.

Amikor kiléptek a szobaajtón egy hatalmas erdőterületen

találták magukat. Körülöttük mindenhol kivágott farönkök hevertek. Helyükön vézna facseteteket ringatott a gyenge szél és így a terület messzire beláthatóvá vált.

A fiatal facseteték között az erdő egyik sarkában ott morgott a hatalmas hiéna. Ellőtte néhány hasonló korú fiatal fiú és lány kuporgott egymást védve. A hiéna körüljárta őket várva a kellő pillanatot, hogy támadjon.

Jankácska nem várta meg ezt a pillanatot, hanem felszállt a levegőbe és rövid fapálcikával a kezében rendre utasította a hiénát. Az állat előbb nem engedelmeskedett, de amikor Jankácska erősen rászzegezte a pálcáját meghunyászkodott, és hátrált és végül futásnak eredt.

– A gyerekeket még egy veszélyes támadás fogja érni. A fekete ruhás hosszú, csőrszerű maszkos lény a közelben settenkedik. Vigyáznom kell a gyerekekre. – mondta Jankácska és felkapaszkodott egy cukorsüveg alakú magas dombra. Onnan kémlelte a területet.

Mindezt Mihály szótlanul és áhítattal nézte, hogy az ő lányuk milyen talpra esett, bátor és segítőkész.

Janka a következő pillanatban felkapcsolta az éjjeli lámpát. A fény felébresztette Mihályt.

– Valami rosszat álmodhattál mert álmodba azt ismételted, hogy valaki van a szobában. – szólt Janka majd folytatta:

– Látod, nincs a szobában rajtunk kívül senki. Jankácska is nyugodtan alszik.

Ferenc a következő napokban nekifogott a munkának. Először a fényképészeti üzletbe sietett, ahol megtudta, hogy a tulajdonos pár nap szabadságot vett ki és elutazott Bezdánba a hajójára, de nem egyedül.

Idővel rájött, hogy a kutatási munkája nem lesz könnyű. Amikor Bezdánba érkezett a Duna parton Feri bácsitól és a feleségétől megtudta, hogy nemrégén István egy fiatalasszonnyal kihajózott Mohács felé.

– Honnan gondolja, hogy Mohácsra hajóztak? – érdeklődött Ferenc.

– Csak feltételezem mert ott Mohácson éltek valamikor István szülei. Itt a folyóparton horgászás közben István sokat mesélt gyermekkoráról és a szüleiéről. Mivel István szülei már nem laknak ott lehet, hogy elhajóznak Budapestre. – magyarázta Feri bácsi.

– Mondja Feri bácsi van neve annak a hajónak vagy dereglyének, amellyel felfelé hajóztak?

– Természetesen. Lederer úr hajójának a neve Cirmos. Szeretett macskája után kapta ezt a nevet. Itt minden hajónak, amely öt méternél hosszabb nevet kell adni és a révkapitányságon bejegyezni.

Augusztus elején, abban az 1909-es évben, a Cziprián család először szembesült a napokig tartó zakatolással a Szontai úton. Egy hatalmas Hoffher-Clayton lokomobillal működő cséplőgép járta az utcát és a nagygazdához betérve az udvarukban árpát, búzát csépeltek.

Janka kétszer hetente járt át tejért a szomszéd Strumanékhoz. Főként a kis Janka és Mihály miatt, akik szeretek tejet vagy tejterméket reggelizni. Augusztus második hetében amikor Janka ott járt Angéla szívességet kért tőle:

– A héten, pontosabban pénteken, nagy munka vár ránk. Megérkezik a hozzánk a cséplőgép.

– Néhány nappal ezelőtt láttam azt a nagy, sok emberrel működő gépet. Az artézi kúttal szembe lévő házban dolgoztak. –

felelte Janka.

– Igen. Pénteken rajtunk van a sor. Tóth Márton, a cséplőgép tulajdonosa elmondta, hogy ő csak három embert biztosít: a gépészt, a fűtőt és az etetőt hozza magával. A többi cséplőbanda tagjait pedig a házigazdának kell felfogadni. A banda legkevesebb 24 –26 tagból áll. Ők a kisegítők. Ennyi embert semmikép sem tudunk biztosítani a családtagokból ezért, a szomszédságból is munkaerőt kell toboroznunk.

– Itt valószínűleg a két segédre gondolsz? – kérdezte Janka.

– Igen. Nagyon megköszönném, ha erre a napra a mester úr felmentené őket a kéménysöprői feladatok alól. – mondta Angéla.

– Szerintem nem lesz gond. A kéménytisztítási munkálatok ilyenkor, nyáron át csökkennek. A fő szezon elmúlt. Szólok Mihálynak, hogy pénteken vezényelje át Józsit és Milánt ide a szomszédba. – nyugtatta meg Janka.

– Az udvaron történő cséplés ideje alatt a cséplőbanda tőlünk kapja meg a kosztot és az italt. E mellett némi pénz is jár nekik.

Azért, hogy péntek kora reggel kezdhessék a cséplést, Márton a cséplőgép tulajdonosa, még csütörtök este behúzatta a lokomobillal a cséplőgépet a szomszéd Strumanék udvarába.

Másnap reggel, már négy órakor a Strumman gyerekek a rokonokkal és a szomszédokkal együtt gyülekezni kezdtek. Milán és Józsi is köztük voltak. A magas szakmai tudással rendelkező gépész beindította a lokomobilt. A pöfögő gép lendkereke forgásba lendült. Egy hosszú, széles bórszíj mely összekötötte a lokomobilt a cséplőgéppel elindította a cséplési folyamatot. A már előre kiosztott és megbeszélte feladatok alapján a cséplőbanda munkába állt.

Már az első percekben észrevették, hogy hiányzik még egy

ember a búzakarász kévék rakodásánál. Az úgynevezett etető, a Feri mellett egy asszony dolgozott. Ő vette át a cséplőgép tetejére feldobott kévéket, rövid sarlóval átvágta a köteget és úgy adta át Ferinek. Az etető kézi erővel juttatta a csépelendő szálas gabonát a forgó cséplődobra, olyan gyorsan, hogy két asszony is elkellet mellé.

A gazda, Strumman Ottó megkérte Józsit, hogy hívja át a feleségét Piroskát, hogy segítsen. Józsi erre számított ezért, már előző nap a felesége szabadnapot kért a Heindlhofer családtól. Piroska segítségével zökkenőmentesen folytatódott a cséplés.

Kilenc óra körül leállították a munkát mert, reggeliző szünetet tartottak. Szigfrid, Angéla legidősebb fia, hogy szórakoztassa a társaságot elmesélte a jelenlévőknek, hogy milyen döbbenetes hírt olvasott a Zombor és Vidéke című napilapban:

– Képzeljék el, két nappal ezelőtt az újságban megjelent egy figyelmeztető hirdetés, amelyben a következőt írják: „E hó 13-án kora reggel 5 órakor elveszett a városháza felől a Zrínyi utcába vezető úton a Deák Ferenc körútig egy nagy fekete boa. A szíves megtaláló bő jutalom ellenében, szíveskedjen azt lapunk kiadóhivatalában átadni.”

– Mi lehet az a boa? – kérdezte az egyik asszony.

– Kígyó. – okoskodott Szigfrid majd folytatta – Az iskolában tanultuk a hüllőkről. A boa egy mintegy 1,5 méteres kígyó. A felnőtt példányoknak feketés barna színük van.

– És veszélyesek? Mi történik, ha megmar? – kérdezősködött tovább Piroska.

– Nem tudom. De, szerintem nem lehet jó, ha megmar egy kígyó.

– És elfogták?

– A tegnapi újság még nem írt ilyesmiről. Viszont az asszo-

nyok számára is megjelent egy hír: Vasárnap délutáni kezdettel népies előadás lesz a nőcselédek részére a Polgári Kaszinóegyületben. Szó lesz a cselédek jogairól és kötelességeikről, viselkedésről és a gyerekgondozásból. – tudatta a jelenlévőkkel Szigfrid.

– Erre az előadásra ellátogathatnál te is. Hátha mondanak olyan valamit, ami hasznodra válna. – súgta oda Józsi Piroskának.

– Majd meglátom. Kikérem a mesterasszony véleményét. Ő Budapesten nevelkedett. Biztos többet tud a cselédekről, mint bárki más.

A félórás szünet gyorsan lejárt. Az emberek és asszonyok folytatták a munkát. A cséplés Szigfridéknél egész estig tartott. A két segéd és Piroska a munka végeztével lejelentkezett Mihálynál és Jankánál.

– Befejeztétek teljesen a cséplést, vagy maradt még holnapra is munka? – érdeklődött Janka.

– Befejeztük. Minden búzaszálat kicsépeztünk. – válaszolt fáradtan, de örömmel Piroska.

Janka is megörült ennek hallatán. A nagy zakatolás miatt Jankácska sem tudott délután elaludni. Egész nap nyugós volt a nagy hangzavartól.

– Képzelve mesterasszony a reggeli szünetben mit mesélt a fiatal Szigfrid úr. – folytatta Piroska.

Janka csodálkozva nézett Piroskára és várta, hogy az folytassa.

– Az egész város központja rémüldözik, Szigfrid szerint mert, az újságban azt olvasta, hogy pár nappal ezelőtt valaki egy boát veszített el. – folytatta Piroska izgatott hangon.

– Boát...? – csodálkozott Janka. – Hogyan hívták fel a lakosság figyelmét erre az esetre? – kérdezte kicsit gyanakvóan Janka.

– Szigfrid úr úgy mondta, hogy: „Kora reggel 5 órakor elveszett a Zrínyi utcában egy fekete boa.” Azt is elmondta, hogy az újság közleményében az állt: „A szíves megtaláló bő jutalom ellenében, szíveskedjen azt lapunk kiadóhivatalában átadni.”

Janka egy pillanatig elgondolkozott majd hangos nevetésbe kezdett.

– Talán valamit rosszul mondtam? – kérdezte csodálkozva Piroska.

– Nem... nem. Az egész hirdetés csúfot akart űzni a szegény városi lakókkal. – válaszolt mosolyogva Janka.

– Hogy tetszik érteni ezt mesterasszony? – lepődött meg Piroska.

– Úgy, hogy Budapesten, de valószínűleg itt Zomborban is, amikor a tekintetes asszonyok bálba vagy partikra mennek az estélyi ruhájukat boával díszítik. – kezdte magyarázni Janka.

Piroska arcán a rémület látszott.

– Kígyót tekernek a nyakuk köré...

– Nem... nem Piroska. A madártollakból készült hosszúkás, csavarvonalú füzért nevezik boának. A hosszú toll készlet csak egy dekoráció az úriasszonyok vállán. – magyarázta Janka.

– Ha ez csak egy ruhadísz akkor miért került az újságba? Talán drága dologról van szó? – kérdezte Piroska most már nyugodtabban.

– Valamilyik hölgy hazafelé menet elvesztette a neki kedves ruhadíszét és hirdetés útján szeretné visszakapni.

A hét végén Jankáéknál Péro is megjelent a vasárnapi ebéden. Előbb úgy gondolta, hogy nem mondja el, azt, hogy leszerződött egy nyomozót Márta hollétének felkutatására. A végül mégsem bírta ki és elmondta:

– Egy jó ismerősömet Csérer Ferencet bíztam meg, hogy nyomozza ki hol tartózkodik Márta. Eddig csak annyit tudott meg, hogy önszántából szegődött Lederer Istvánhoz. Előbb Bezdánba majd Bajára vagy Budapestre hajóztak.

Se Janka sem Mihály nem akarták véleményezni Péro döntését, hagyták, hogy úgy cselekedjen ahogy a szíve diktálja.

Ebéd után, Janka tanácsára Piroska elment a vasárnap délutáni előadásra. A Polgári kaszinó egyik termében több Zomborban dolgozó fiatal cseléd lány jelent meg. Az előadó a lányok kötelességeiről és jogairól beszéltek. Az előadáson szóba jött a cselédség viselkedésről, munkáról és a kötelező takarékoságról. Piroska számára nem volt meglepő amikor elhangzott az a vélemény, hogy a munkaadó dönthet el, mit csinál a cseléd és hány órát kell dolgoznia. Így a nők teljes életét a munkáltatója határozta meg, azt is, mikor kell fel és mikor fekszik le. A szabadnapokat is az uraság határozta meg.

Több szó esett a tisztálkodásról is. Elhangzott az az adat is, hogy sokan nem is ismerték, és nem is láttak korábban fürdőszobát. Egyenesen megijedtek a fürdőkádaktól. A házicseléd lányok tizede egy hónapnál hosszabb ideig nem fürdött, harmaduk pedig csak hetente egyszer. Az előadás végén szó volt arról is, ha az érdeklődés megfelelő a jövőben is folytatják az előadásokat.

Szombatonként de, ez alkalommal a Czipriánék vasárnap késő délután álltak hozzá a heti tisztálkodásnak. Ilyenkor vizet kellett melegíteni és a bádog nagy teknőt behozni a konyhába. A kis Janka után Mihály ült be a teknőbe. Amikor Janka be akarta önteni a meleg vizet, sok víz a teknő mellé került. Azért, mert némileg ügyetlenkedett a nagy hasa miatt nagyon felfortyant:

– Elegem van ebből az egészből. Itt az ideje, hogy fürdőszo-

bát készíttessünk. Nekünk Budapesten volt fürdőszobánk és úgy gondolom, hogy itt is kellene egy olyan.

– Megértelek Janka drágám, de ez a ház nem a miénk és én nem akarok más vagyonába befektetni. – válaszolt nyugtatón Mihály.

– Akkor vegyük meg a házat. Az idei szezonra nem panaszkodhatunk. Mindhárman nagyon sok háznál dolgoztatok az idén a lignit szén miatt. Szerintem meg tudnál egyezni a tulajdonossal. Hisz látod, őt nem érdekli a ház. A lakbért is postázni kell a neki.

– Eddig vonakodtam ettől a gondlattól, hogy itt Zomborban éljük le az életünket. Még mindig arra számítok, hogy egyszer lesz eladó kerület Budapesten is és akkor visszaköltözhetünk.

– Nekem is hiányzik néha a Tanti és Budapest de, szerintem a visszaköltözés egyelőre csak álom. Különben, ha arra kerül a sor az ingatlant mindig el lehet adni. A ház jó befektetés lenne. Itt lesz a második gyerek. Mindenképp kellene egy fürdőszoba. – bizonygatta Janka.

– Annyi spórolt pénzünk nincs, hogy kifizessük a ház értékét. Vagy kölcsönt kellene felvenni vagy úgy megegyezni a tulajdonossal, hogy valamennyit a vételárból részletre fizessünk.

– Nézd, te az iparkamarában valami alelnök vagy, szerintem kérhetnél kölcsönt Az Iparosok Önszegélyző Szövetkezetétől. – magyarázta Janka.

–Jó, jó... Ismerem az igazgatót. Többször is találkoztam Krizmanics Imrével. Majd beszélek vele, de előbb Ferencsel a háztulajdonossal kell beszélnem. Nem tudjuk, azt sem, hogy egyáltalán eladó-e a ház, amelyben lakunk.

– Írni kell neki levelet. Ha pozitív választ kapunk akkor, vagy te utazol hozzá Szabadkára, vagy ő látogat meg minket

itt Zomborban.

– Rendben Janka, maradjunk abban, hogy holnap írok neki levelet. Most kijövök a teknőből mert teljesen kihűlt benne a víz.

Úgy ahogyan a feleségének megígérte, Mihály írt egy levelet Pietsch Ferencnek a ház tulajdonának. A levélben felvázolta, hogy érdeklődik a ház megvétele iránt. Többek közt az is érdekelte, hogy ha eladó mennyit kérne az ingatlanért. A kölcsönről és a részletekről nem nyilatkozott a levélben. Elsősorban az érdekelte, hogy eladó-e az ingatlan és hogy mennyit kér érte a tulajdonos.

A válaszra nem kellett sokat várnia. Egy héten belül megérkezett a levél melyben Pietsch úr arról értesítette Mihályt, hogy a ház eladásáról lehetne szó. Ő maga az ingatlant ötezer koronára becsüli. Különben Zomborba tervezett is leutazni mert, a régi fényképezési felszerelésből szeretne megtartani néhány tárgyat. Feltehetően a következő hétfő délelőtt folyamán megérkezik és akkor ellátogat Mihályhoz. Aznap részletesen megbeszélhetik a tulajdonváltás lehetőségeit.

Úgy is történt. A következő hétfőn Pietsch úr megjelent a Szontai út 18-as házban, amely a tulajdonát képezte. Mihály és Janka már várták.

Mielőtt leültek beszélgetni a háztulajdonos felment a padlásra és néhány sötét képeslap nagyságú üveglapot hozott le onnan.

– Ezek üveglapra készült fényképnegatívak melyeket még a század elején fényképeztem itt Zomborban. Olyan emberek arcképeiről van szó, akiről, feltételezem, hogy a jövőben neves politikusok lesznek. Lehet, hogy akkor majd drágán értékesíteni tudom őket.

Mihály nem akart okoskodni és magyarázkodni, hogy tudja mi az a negatív. Hiszen neki is volt stúdiófényképező gépe Buda-

pesten, inkább rákérdezett Pietsch úrra:

– Mi lesz a többi felszereléssel. Egy alkalommal itt járt Alföldy Flóra kisasszony. Ő nem vitt el magával semmit.

– Á... a kedves Flóra. Amióta Szabadkán élek elvesztettük a kapcsolatainkat. Nemrég olyasmit hallottam, hogy férjhez megy vagy férjhez készül menni. – válaszolt elgondolkozva Ferenc a tulajdonos.

– Mi sem hallottunk róla azóta amióta felkeresett bennünket. De különben szeretném, ha a tárgya térnénk. Amint valószínűleg észrevette, hogy a család várja a következő gyereket. Az idei szezonban valamivel több jövedelemhez jutottunk és azért meg szeretnénk vásárolni ezt az ingatlant, amelyben most albérletben lakunk. Ön a levélben ötezer koronát említett. Körülnéztem én is az eladó ingatlanok között. Úgy vélem, hogy mivel ráférne a házra egy kis felújítás én felkínálnák érte négyezer koronát.

– Szerintem az nagyon kevés. Bár igaza van, némi felújítás nem ártana a háznak akkor is legalább négyezer ötszáz korona a megfelelő összeg. – válaszolta a háztulajdonos.

– Sajnos ennyi pénz nem áll rendelkezésünkre. Ezt az összeget csak úgy tudnám kifizetni, ha beleegyezne abban, hogy a nagyobb részét, háromezer koronát mindjárt kifizetek. A többit pedig 5 éven belül. Akkor elfogadnám a négyezer ötszáz korona vételárat. – ajánlotta Mihály.

– Sajnos ez nekem nem felel meg mert, az ingatlan árát be akarom fektetni az Eszéken megnyílt új fényképészeti stúdiómba. Úgy gondolom, hogy ha eladom az épületet akkor annak valami értelme is legyen. Maga is tudja mester úr, hogy az Iparosok önsegélyező szövetkezetétől kérhet kölcsönt. Ahogy tudom, ők elég jó feltétellel adják a kölcsönt. Azt az ezerötszáz koronát, amely hiányzik be

tudná szerezni a szövetkezettől.

– Értem. Nézze kedves Pietsch úr, beszélek a szövetkezet igazgatójával és ha sikerül megszerezni a hiányzó összeget kölcsön formájában, jelentkezem.

– Rendben Cziprián úr. Szerintem a szövetkezet szívesen kölcsönöz egy olyan mesternek, akinek megindult az üzlete. – válaszolt a tulajdonos.

Ezzel a szóbeli megállapodással váltak el. Mihályra várt az a feladat, hogy beszéljen a szövetkezet igazgatójával és beszerezze a kölcsönt.

Mihály életében soha senkitől sem kért kölcsön pénzt. Megszokta, hogy a régi közmondás szerint éljen: Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér. Viszont most ebben az esetben valami azt suttogetta a fejében, hogy térjen el ettől az elvétől és ne vegye figyelembe a közmondást. Úgy gondolta, hogy kiváló alkalom áll előtte, az ingatlan megvásárlásához. Az elmúlt év tapasztalatai alapján arra számított, hogy csak is jobb lesz a helyzete. Ismerik a kerületben és szívesen alkalmazzák, ha gond adódik a fűtés, tüzelés során.

Mindenesetre legelőször beszélnie kell az Szövetkezet igazgatójával vagy az egyik tisztviselőjével, hogy milyen módon juthat kölcsönhöz.

Krizmanics igazgató úr kedvesen fogadta, de az ügyel kapcsolatban mindjárt ez egyik tisztviselőhöz irányította. A főtisztviselő megtudta, hogy Mihálynak nincs semmilyen ingatlana. A szövetkezet szabályai szerint viszont bizonyos garancia kell ahhoz, hogy valaki kölcsönt vehessen fel. A garancia az ingatlan lenne, amely még nem az övé. Ha a háztulajdonos beleegyezik, hogy betáblázzák a házát mielőtt megtörténik az adásvétel akkor nincs semmi akadály a kölcsön folyósítására.

– Ilyen esetünk már volt néhányszor. Beszéljen az ügyvéddel ő el tudja intézni a dolgokat az eladóval. Ha dűlőre jutnak, akkor folyósíthatjuk a kölcsönt az eladó számlájára.

– Vegyük úgy, hogy minden rendben lesz. Mekkora részletet kell nekem az ezerötszáz koronára fizetnem? – érdeklődött Mihály.

– Az ilyen kis összeget rendszerint tíz évre adjuk 2% kamattal. Várjon egy pillanatra, mindjárt kiszámítom. – válaszolt a tisztviselő.

A tisztviselő az előtte fekvő papíron néhány ceruzamozdulattal kiszámította a részlet összegét.

– Nem egészen húsz koronát kellene havonta visszafizetnie a Szövetkezetnek tíz éven keresztül. A kért összeget egyenesen az eladónak juttatják. Miután teljesen kifizette a kölcsönt törlik a jelzálogot az ingatlanról. – magyarázta a főtisztviselő.

Mihály ennek megörült mert rájött, hogy a havi részlet két kémény tisztításának a díja.

– Mi van akkor, ha nekem sikerül előbb kifizetni a kölcsönvett összeget mielőtt lejárna a tíz év. – érdeklődött Mihály.

– Akkor a kölcsön egészének visszafizetése után töröltetjük a jelzálogot az ingatlanról és ezek után szabadon rendelkezhet vele. Ha viszont késik a részletekkel vagy nem tudja kifizetni a szerződésben leírt összeget elárverezzük az ingatlant.

– Rendben. Köszönöm az információkat holnapig még gondolkodom és ha úgy döntök, hogy felveszem a kölcsönt jelentkezem. Ezekkel a szavakkal állt fel Mihály és kéznnyújtással búcsúzott el a főtisztviselőtől.

Otthon, Mihály elmondta Jankának mit tudott meg a kölcsönrel kapcsolatban. Janka arra biztatta Mihályt, hogy vegye

fel a kölcsönt.

Mihály még a héten felkereste Dr. Szilágyi Mór ügyvédet és elmondta neki a részleteket. Szilágyi úr csak bólogatott. Ilyen szerződéseket tucatjával készített évente.

– Az adásvételi szerződéseket itt nálam kell aláírni és a készpénzt, azaz a háromezer koronát majd itt adja át az eladónak. Utána intézkedem a banknál.

A kölcsön a szövetkezetben és az ingatlan vásárlási szerződés tíz napon belül meglett. Pietsch úr megjött Szabadkáról és mindketten aláírták az adásvételi szerződést.

Amikor kezét fogtak egymással Mihály megkérdezte:

– Mi legyen a fényképészeti felszereléssel a padláson és a bútordarabokkal, amelyek a maga tulajdonát képezik.

– Nem tartok igényt rájuk. – csináljon velük, amit jónak lát.

Az egyik nap, miután Márta és István már több mint egy hónapja Mohácson laktak a szomszéd az utcán találkozott István-nal. Beszélgetésük során megemlítette, hogy az utcában járt egy középkorú férfi, aki úgy mutatkozott be, mint Csérer Ferenc újságíró. Tőle érdeklődött, hogy ki lakik a Lederer házban.

- Tudom, hogy nem akarják nagydobra verni ittlétüket, ezt pár héttel ezelőtt tudtam meg a kedves Márta asszonytól. Ezért én ennek az újságírónak azt mondtam, hogy már évek óta a maguk házában nem lakik senki.

- Elmondta az a bizonyos újságíró, hogy miért érdekelte őt az ilyesmi? - kérdezte István.

- Nem de, azt állította, hogy maga megszöktette Márta kisasszonyt. Emiatt a férje felkérte őt, hogy nyomozzon Márta kisasszony után. Még a kapu bejáratott is megzörgette, hogy megbizonyosodjon arról, amit mondtam szavaimba de, szerencsére maguk

ketten épp akkor a városban jártak.

- Jól cselekedett kedves szomszéd... Köszönöm.

- Mondja István maga tényleg megszöktette a kisasszonyt?

- Dehogya is kedves szomszéd. Márta kisasszony önszántából szegődött hozzám. Ha nem így lenne, akkor már rég elhagyott volna, hisz volt alkalma rá.

Amikor hazaért István a szomszédvaló beszélgetést nem említette meg Mártának. Viszont nem érezte magát biztonságban. Ha az a Péro kutat Márta után akkor megtehet mindent azért, hogy visszacsálja Mártát. Ki kell terveznie, hogy olyan helyre, olyan városba költözzenek Mártával, ahol nem találja meg őket. A kereseti lehetőségekre is kell gondolnia mert rohamosan fogy a megtakarított pénze. Igaz, hogy több ingatlana van. A családi ház és a Zombori stúdió árán ujjat építhet. Ilyesmire eddig nem is gondolt mert a mézes heteket élte Mártával. A szomszéd híreiből rájött, hogy cselekednie kell.

Miután háztulajdonosok lettek Janka a bútordarabok vásárlását kezdte tervezni. Azt akarta, hogy mire megszületik a második gyerek a ház szobái új bútorokkal legyenek felszerelve. Tudta, hogy ez alkalommal kötelesek meghívni Erzsébetet, hisz kétszeres nagymama lesz és természetesen a Czettneréket is. Mihály kikötötte, hogy Janka gondoljon Évára és Aladárra is. Őket is meg kell hívni, mint vendégeket. Ha Mihály nem állítja le Jankát ő már másnap felkereste volna Szlavay Oszkárt a Kossuth Lajos utcában, akinek az üzlete tele van konyhaberendezéssel és Stössel Sámuel bútorüzletét a Trefort utcában.

- Várj Janka, hisz te mondtad, hogy fürdőszobát kell kialakítani a házban. Ha mestereket hívunk azok a piszkos cipőjükkel végig járnak a szobákat. Mi lesz az új bútorokkal. Azt ajánlom előbb

nézz körül. Menjetek mindketten Piroskával. Válasszad ki azt a bútort, amit szeretnél és amikor kész lesz a fürdőszoba a vakolatjavítás és a meszelés csak utána jöhetnek az új bútorok.

Janka nagyot sóhajtott de a végén igazat adott Mihálynak.

A mesterek már a következő napokban belekezdtek a munkálatokba. Azért, hogy haladjanak Mihály Józsi segédet is beosztotta melléjük, hogy segítsen a fürdőszoba kialakításában. Neki a mesterek azt a feladatot adták, hogy ássa ki az emésztőgödört az udvarban. A kőművesek a konyha mögötti helyiségben, amelyet éléskamrának használt Janka válaszfalat építettek. Oda tervezték a fürdőszobát.

Mihály ásott kutat is tervezett az udvar végére a vízfogyasztás miatt, de a felhalmozott költségek miatt ezt későbbre halasztotta. Egyelőre a fürdésre való vizet a vízhordóktól szereztek be.

A gyors és jól eltervezett munkálatok miatt a fürdőszoba egy hét alatt elkészült. Csak ezek után jöhetett a szobabútorok vásárlása, amit Janka nagyon is élvezet.

39. Keresztelő

Szeptember elején a hét közepén pontosabban szeptember nyolcadikán kora reggel Janka úgy érezte, hogy meg fog születni a baba. Mihály lesietett az alsó lakásba, ahol Józsi és Piroska laktak. Ott még mindketten ágyban voltak, amikor Mihály bekopogott hozzájuk.

– Piroska ébredj és gyere át Jankához mert, úgy érzi, hogy megszületik a gyerek. Én addig kerékpárral elsietek a Thököly uton lévő kórházba bábasszonyért.

– Igenis mester úr, rögtön felöltözök és jövök a mesterasszonyhoz – válaszolta még álmosan Piroska.

Mihály nem várta meg Piroskát, hanem kerékpárra pattant és elsietett a kórházba. Szerencséjére ott találta Mária bábasszonyt, aki jelen volt Jankácska születésénél is. Maga a szülés ez alkalommal nehézkesebben zajlott le, de pár perc múlva felsírt az újszülött.

A bába ellátta a kislányt, megfürdette, bepelenkázta. Janka most már Jankácska után, tapasztalt édesanyja volt és előre bekészítette a babakelengyét. Így a kislány születésére a régi, már puhává kopott lepedőből, pendelyből pelenkákat készített.

A kis fejére gyolcsból készült főkötő került. Két karját szorosan a teste mellé helyezve Mária, a bába, egy nagy párnába pólyázta. Az újszülött Janka mellé az ágyba került.

Piroska is segédkezett a bábasszonynak majd felajánlotta, hogy néhány napig ő főz a Cziprián családra.

– Ez jó ötlet mert amint látom az anyukát eléggé megviselte a szülés – helyeselt a bábasszony.

– Ma majd főzök finom húslevest. – ajánlotta Piroska.

– Ahogyan már múltkor elmondtam a gyermekágyas időszak lejártával, azaz hat hét után jöhetnek fokozatosan a látogatók. Ügyni kell arra, hogy a baba napirendjét ne zavarják meg.

Mihály nagyon örült a második gyereknek. Már Janka terhes korában eltervezte, de nem árulta el az ötletét, hogy ha fiú lesz akkor a Mihály nevet fogja kapni, ha pedig lány akkor Mária – Valéria lesz az újszülött neve.

Jankácska akkor már tizennégy hónaposként nagyon örült a babának. Állandóan játszani szeretett volna vele, de a felnőttek még nem engedték.

Piroska mellett, amikor ő épp Heindlhoferéknél dolgozott néhány alkalommal Angéla szomszédasszony is benézett Jankához.

Mihály és a segédek továbbra is rendszeresen járták a kerületet és dolgoztak, ahol kellett. Egy hét elmúltával Mihály három levelet írt. A leveleket Erzsébetnek – Janka anyjának, Czettneréknek és Aladárnak címezte, amelyekben röviden megírta, hogy megszületett a kisbaba. Büszkén tudatta velük, hogy november 20-án,

szombaton lesz a kislány keresztelője és erre az ünnepségre mindannyiukat szeretettel várják.

Péró nem várta ki a gyermekágyas időszak lejártát. Egyrészt látni akarta a kisbabát, másrészt el akarta mondani mire jutott Csérer Ferenc a nyomozásban ezért a következő vasárnap délelőtt megjelent Cipriánnéknál. Miután megnézte és megdicsérte a kisbabát elmondta, hogy Ferenc sehogy sem tud Márta nyomára bukkanni. István hajója, a Cirmos, a Bajai kikötőben nyugszik, de sem Márta, sem István nem tartózkodnak a városban.

Miután Janka nem tett megjegyzést Péró panaszára a vendég témát váltott:

– Ki volt a bábasszony?

– Mária Leó, aki Jankácskát is világra segítette. Szerencsém volt mert megtaláltam a kórházban. – válaszolta Mihály

– Tudjátok, hogy a bába szó szláv eredetű, melynek jelentése vénasszony, nagyanya, boszorkány. Nem hiszem, hogy a szülésszők többsége ezt tudja. – jegyezte meg Péró

– Lehet, hogy tudja, de nem veszi zokon, hisz valószínűleg népi hagyományról van szó. – szólt hozzá Janka.

– És döntöttetek már, mi lesz a kislány neve? – kérdezősködött tovább Péró.

– Én nagyon szeretném, ha Mária Valéria lenne a neve. Feltételezem, hogy Jankának is tetszik ez a név?

– Igen. Szerintem jó a Mária Valéria név, különben november 20. szombaton, lesz a kislány keresztelője. Szeretnénk, ha az ünnepségen te is ott lennél.

– Köszönöm a meghívást... Bár Márta is ott lehetne...

– Addig még látjuk egymást, de most ne haragudj meg kell szoptatnom a kis... Valikát. – jelentette ki Janka.

– Jaj, elnézést. Kicsit elveszítettem az időérzékeimet. Már is megyek. – szólt Péro és kisietett a szobából. Mihály kikísérte a kapuig majd csendesen oda szólt:

– Vigyázz magadra Péro.

– Tudod Mihály, már többször is arra gondoltam, hogy visszamegyek Szabadkára a szülővárosomba. Ott még él néhány rokonom és tanári állást is ajánlottak az ottani gimnáziumban.

– Ne siesd el a dolgokat. Légy még egy kicsit türelemmel, meglátod jóra fordulnak a dolgok.

Péro a nyári iskolai szünidő alatt nem járt szívesen, mint azelőtt a zombori Strandra. Ott látta meg Mártát, hogy beszélget a régi ismerősével. Szerinte, az az ember csábította el tőle a feleségét. Ezért inkább, vagy a kocsmába vagy a Srpska Čitaonica (Szerb Könyvtár) olvasótermeiben töltötte a szabad idejét. Egy ilyen alkalommal amikor benézett a könyvtárba a hosszú asztalnál a könyvespolcok előtt egy fiatal nő újságot lapozgatott. Az első pillanatban ismerősnek tűnt, de nem emlékezett arra, hogy honnan. Ezért egy pillanatra megállt a terem közepén, azon tűnődve, hogy lépjen-e a kisasszonyhoz, vagy hagyja nyugodtan lapozni az előtte fekvő újságot. A tűnődését a könyvtáros szakította meg elébe sietve:

– Jó napot Grujić tanár úr. A napokban megjelent Kostić Laza ügyvéd úr verseskötete. Ebben a kiadásban benne vannak az összes versei. Rögtön hozom, hogy megnézze. – ajánlotta a könyvtáros majd folytatta – addig is foglaljon helyet valahol.

Péro helyet foglalt a hosszú asztal másik végén az ismeretlen kisasszonnyal szemben. Ő személyesen nem ismerte Kostić urat, de hallott már róla. A gimnáziumban az idősebb tanárok sokszor emlegették. Így tudta meg tőlük, hogy az irodalommal, politikával és köznemzeti ügyekkel foglalkozó Kostić nagy szerelme a

harminc évvel fiatalabb Lenka Dunderski lett.

Lazar Dunderski, Lenka apja azt tanácsolta a költőnek, hogy vegye feleségül a dúsgazdag zombori családból származó Júlia Palanačkit. Ezt Laza Kostić meg is tette, és 1895-ben Júliával nászútra indultak Velencébe.

Míg ezeken az ismereteken elmélkedett az asztalnál, a kisasszony lapozott egyet az újságon így Péro meglátta az újság fejlécét: A „Наше коло” (A Mi körünk) a Szerb Radikális Párt lapja, feködtt az asztalon. Péro gondtalanul figyelhette a lányt, vagy az asszonyt mert, az lehajtott fejel lapozgatta az újságot úgy téve, hogy nem veszi észre Pérót.

Épp, amikor meg akarta szólítani a vele szemben üllő hölgyet, megérkezett a könyvtáros asszony. Anna, kezében egy kemény fedelű, bordó, közepes vastagságú könyvet tartott, amelyet átadott a tanár úrnak. Amikor Péro kezébe vette és kinyitotta a könyvet a kiadvány első oldalán cirill betűkkel a következőt olvashatta:

Лаза Костић, ПЕСМЕ, у Новом Саду, издање Матице Српске 1909. (Laza Kosztity, VERSEK, Újvidéken a Szerb Matica kiadásában 1909.) A verseskötetnek több mint négyszáz oldala volt.

– Hazavihetem egy pár napra? – kérdezte Péro a kisasszonyt.

– Természetesen tanár úr, természetesen...

Ebben a pillanatban megszólalt a nő, aki vele szemben ült:

– Én már beleolvastam. Nagyon szép verseket jelentetett meg benne Laza Kostić úr.

– Valahol már láttam magát, vagy találkoztunk, mert nagyon ismerősnek tűnik kedves kisasszony. – szólt hozzá Péro.

A kisasszony helyet rögtön Anna könyvtáros szólalt meg:

– Hát nem ismerik egymást? Ő – és bal kezével Milicára

mutatott – A kisasszony Milica Jovanovits, a szerb temetkezési vállalkozó lánya.

– Az a Jovanovits úr, aki a szerb temető mellett lakik és ott is van a koporsós üzlete? – csodálkozott Péro.

– Igen, az ötödik kerületben. – bizonygatta Anna

– Azért ismerhetem látásból mert, én is abban a kerületben lakom a Szontai úton. Akkor engedje meg, hogy bemutatkozzam: – Az én nevem Grujić Petar de, mindenki csak Pérónak hív. Az itteni gimnáziumban tanítok. – mutatkozott be Péro és hozzá lépett majd kezét nyújtott Milica felé.

Milica elfogadta a kéznýújtást. Péro rögtön észrevette, hogy az asszony kézfogása határozott és kellemes. Tudatni akarta vele, hogy hallott a családjáról ezért leült a Milica melletti üres székre.

– Nem jártam még arrafelé, de az egyik jó ismerősim Cziprián Mihály kéménysöprő járt már maguknál. Ő mesélte bizalmasan, de csak nekem, hogy amikor maguknál a padláson járt, látott egy rúdra feltekert zászlót.

– Igen. Van olyan a padláson. Az még a nagyapám hagyatéka. – válaszolt kicsit meglepődve Milica.

– Mihály nem ismerte fel mert, nem piros, fehér, zöld színei voltak, hanem piros, kék, fehér. Meg kellett magyaráznom, hogy az ilyen színekből álló lobogó a Szerb nemzeti zászló.

– Mi szerbek itt élünk egymás mellett a magyarokkal, azok csak a sajátjukat ismerik: A zászlót, a történelmet, a nyelvet. – állapította meg Milica.

Péro reagálni akart erre a kijelentésre, de nem sikerült neki mert, kinyílt a bejárati ajtó és egy fiatal lány lépett be a könyvtár terembe.

– O... Milyen forgalmas ez a mai nap. Most érkezett az én

gyakori látogatóm, Bojana Radović költőnő, aki a “Голуб” (Galamb) ifjussági irodalmi lapban jelenteti meg a verseit. Nemrég olvastam a legújabb versét melynek címe: Мом Завичају. (Szülőföldemnek) – magyarázta Anna.

– Úgy látszik a mai nap, csak a költészettel foglalkozunk – vette észre Péro.

– Bojana rendszerint egy csésze teára szokott jönni hozzám. Biztos most is ezért nézett be a könyvtárba. Ha már készítek teát, készíthetek maguk számára is? – kérdezte Anna érdeklődéssel figyelve Milica és Péro arcát.

Milica csak bólintott Péro pedig igennel válaszolt. Milica ezek után Pérora szegezte a tekintetét és megszólalt:

– Neve alapján maga is szerb lehet?

– Bunyevác vagyok, de már magam sem tudom mi és ki is vagyok.

– Feltételezem, hogy mivel mindannyian itt a Српска Читаоница (Szerb Könyvtár) termeiben vagyunk és szerb újságot és könyveket olvasunk tudunk az anyanyelvünkön is beszélgetni? – kérdezte és egyben ajánlotta Milica.

– Ami engem illeti nyugodtan. – válaszolt Péro.

Miután Bojana is helyet foglalt az asztalnál, Anna hivatalosan is bemutatta őt. A további társalgás szerb nyelven folytatódott.

– Шта читаш? (Mit olvasol?) – érdeklődött Bojana amikor meglátta a nyitott újságot Milica előtt.

– Уводни текст уредника господина Бугарског. Он пише да сматра да се после револуције 1848. године тамо где год постоји немађарски фактор, постоји и потенцијални проблем. Настојало се да се што већи број православаца пребаци у католичанство, нарочито у овој Жупанији. – válaszolt Milica.

(A szerkesztő Bugarszki úr szövegét, amelyben többek között azt írja, hogy szerint az 1848-as forradalom után, ahol nem magyar lakosság zöme, ott megmaradt a potenciális gond is. Főleg ebben a megyében igyekeztek minél több Szerb ortodoxot, katolikus hitre téríteni.)

A fiatal Bojana nem fűzött megjegyzést Milica szávaihoz inkább arról tájékoztatta a jelenlévőket, hogy kivel találkozott és sélt a Megyeház melletti parkban tegnap délután.

Péro otthon a sok vers között két olyanra talált, amely meg rázta a már így is törékeny lelki nyugalmát. Az egyiknek a címe: Међу јавом и мед сном (Ébredés és álom között) amely az asszony választás gyötrelmeiről szól, másik pedig A Santa Maria della Salute, a megbánásról.

A vers gondolata akkor születhetett meg Laza agyában, amikor, Velencében az építészeti művészet egyik legelegánsabb alkotásában a Velencei fogadalmi templomban jártak.

Pérónak rögtön az jutott eszébe, hogy talán Mártának is voltak ilyen gyötrelmei mielőtt hozzá ment feleségül. A szerelem helyett inkább a jólét mellett döntött. Lehet, hogy már megbánta és ezért, nem a gyerek miatt, ment vissza a fiataalkori szerelméhez.

Novemberben elsőként Aladár és Éva érkezett meg Zomborba. Mivel levélben jelezték érkezésük idejét Mihály kiment a vasútállomásra megvárni őket. Így akart kedveskedni régi jó ismerőseinek.

A hosszúkas pályaház a város északi részén áll. A vonatok érkező oldalán az utasforgalom számára három vágány állt rendelkezésre. Zomborban kereszteződik a Fiume felé vezető Szabadka – Gombos – Dálya szárnyvonal és a Baja – Zombor, Újvidék – Zombor és Óbecse – Zombor mellékvonalak.

A teherforgalom részére még két sínpár állt rendelkezésre. A fokozódó forgalom miatt a város vezetése tervbe vette és megszavazta az állomás felújítását.

Miután késő délután beérkezett a Szabadkáról érkező szerelvény, Mihály meglátta kedves ismerőseit amikor leszálltak a vonatról. Aladár egy pillanatra megállt, a tömegben két bőrönddel a kezében, hogy megsejmelje az állomás épületét. Végig nézte a hosszú öntöttvas oszlopokkal alátámasztott verandát, a várótermet. Sajnálattal állapította meg, hogy az előtte álló hat kétágas Edison égővel ellátott kandeláber még nem működik.

Mihály gyorsan hozzájuk lépett és először kezét fogott Évával majd mosolyogva megölelte. Utánna kézfogással és vállveregetéssel fejezte ki örömét, hogy újra láthatja a kedves barátját.

A verandán elég sok utas várakozott mert a menetrend szerint az Újvidékről érkező vonatot várták. Mihály az egyik bőröndöt átvette Aladártól és mindhárman kiindultak az vasútállomás épületéből. Mivel a pályaudvar be volt kerítve, így, csak a főbejáraton keresztül lehetett távozni. Kint a vasútállomás előtti téren a hosszú fasor előtt már felsorakozva várták a fiákerek az utasokat.

– Gyertek kedves barátaim béreljünk egy konflist mert a Szontai út innen elég mesze van. Persze, a város közel sem akkora, mint Budapest de, a bőröndökkel sokat kellene gyalogolni és cipekedni míg a házukhoz érünk. – magyarázta Mihály kedvesen.

– Szép ez a nyírfa sor. – állapította meg Éva, majd folytatta – Most, hogy őszi van a levelek az ágakat vöröses árnyalatokba burkolják. Zomborban mindenütt ilyen sok fa van?

– Igen, meglátjátok. Egyes utcákban és a körút mindkét oldalán két sorban díszítik a fák az utcát. – magyarázta Mihály.

A Vaspálya út mentén a jobb oldalon az Éva a Városi dísz-

kertet vette észre. A hatalmas lombos fák, díszcserje és az őszi virágok ritkaságszámba mentek. A füves térségek között gondozott sétautak kanyarogtak. Az egyik sétány szélén csinos kis vendéglő épült. Most épp zárva volt mert csak a nyári multságok rendezésére nyitották meg.

A Vaspálya-útról a fiáker a Rákóczi-útra kanyarodott.

– Ez a Rákócziút. – magyarázta Mihály – Zombor egyik leg-hosszabb és legszebb utcája. Lehet látni, hogy mindkét oldalán páros fasor húzódik. Az utca állandóan épül. Ritkán járok erre mert, az én kerülem a város déli részén van. Csak akkor jövök, ha utazok vagy valakit várok, mint titeket a vasútállomáson.

– Itt látok egy kaszárnyaszerű emeletes épületet – szólalt meg Aladár.

– Igen. Ha jó tudom az a Ferenc József közös kaszárnya. Tulajdonképpen még sok mindent nem tudok Zomborról de, sokat segít egy most már nagyon jó ismerősünk az utcából Grujić Péro tanár úr.

– Milyen furcsa neve van...

– Igen ő szerb, azaz bunyevác nemzetiségű, de kiválóan beszél magyarul. Bár a lakosság fele nem magyar ajkú mindenki beszéli a magyar nyelvet.

A Rákóczi útról a konflis rákanyarodott a Széchényi körútra onnan pedig a Szentháromság térről a Jókai térre. Ott Mihály, egy pillanatra megállította a fiákert és megmutatta Aladárnak és Évának a Vadászkürt szállót.

– Mivel több vendég érkezik a keresztelőre, Jankával úgy döntöttünk, hogy nektek és a Czettner családnak itt a Vadászkürt vendéglőben foglalunk szobákat. A kiadásokat mi álljuk. Nálunk, majd meglátjátok, nincs annyi hely, hogy mindenkit elszállásol-

junk. Úgy gondoltuk, hogy csak Janka anyja részére tudunk biztosítani helyet.

– Akkor mi itt szállunk meg? – kérdezte Éva.

– Igen, de most csak annyi időre állunk meg, hogy elfoglaljátok a szobákat és letegyétek a bőröndöket. Utánna gyalog megyünk tovább. Innen a Szontai út nagyon közel van.

A portásnál Mihály rendezkedett és így Éva és Aladár gyorsan megkapták a szobakulcsot. Amikor beértek a szobába, Éva körülnézett és az arckifejezésén Mihály látta, hogy meg van elégedve a lakosztállyal.

– Ha úgy gondoljátok mehetünk is tovább. A ruhákat a bőröndökből majd később is el tudjátok helyezni a szekrényekbe.

– Csak egy pillanat – szólta Éva – én a fürdőszobába megyek megigazítani a frizurámat, Aladár te addig szed elő az ajándékokat, amelyeket hoztunk a kislányok részére. Azt mindjárt át is adhatjuk.

Míg Éva a fürdőszobában tartózkodott, addig az egyik bőröndből előkerült két nagy színes papírokba csomagolt doboz. Amikor Éva kijött a fürdőszobából mindhárman készen álltak az indulásra.

A Jókai tér és a Deák Ferenc körút között alig tíz épület van úgy gyorsan a körút sarkára értek. Azután a rövid Ady Endre utcán keresztül megérkeztek a Szontai útra.

– Ez a mi utcánk. Itt kezdődik a Szontai út – magyarázta Mihály – de ahogy Péro tanár ismerősöm mesélte az utcát egy ideig Bercsényi útnak is nevezték. Mindenesetre most Szontai út. Mi a tizennyolcas számú házban lakunk.

Útközben Éva megint elcsodálkozott az utca zöld övezetén. A rendezett sövényt, amely végig húzódott a kocs út szélén Éva felismerte. Budapest peremén, ahol gyermekkorában élt Krisztustö-

visnek nevezték a felnőttek a nagy, hosszú tüskéi miatt. A gyerekek nem szerettek a közelében játszani mert a szúrásuk fájdalmas volt. A házak előtti széles pázsitra hársfákat ültettek. A hosszabb épületek előtt, mint amilyen Strumanéké három fa is díszelgett. Most novemberben a kopaszodó fák nem adtak árnyékot a sétálóknak, de a tavaszi és nyári évszakban bizony kellemes lehetett sétálni alattuk.

– Megérkeztünk – jelentette ki röviden Mihály majd benyitott a házba. Itt lakok Jankával és a két kislánnyal. Nemrég vettem meg az házat. Janka ötlete alapján lett berendezve. Remélem tetszeni fog. Igaz, közel sem olyan nem mit a ti házatok, de nekünk egyelőre megfelel. – magyarázta Mihály.

Az udvarban a bejárat után a vendégek megint egy pillanatra megálltak, hogy körülnézzenek. A téглаoszlopokkal alátámasztott hosszú veranda előtt mályvacserje bokrok sokasága foglalta el a keskeny virágoskertet. Némelyiken még mindig imitt-amott megmaradt a cserje lila virága.

A vendégek lépteinek hangja kivonzotta Jankát a teraszra. Nem lepődött meg amikor meglátta Évát és Aladárt, hiszen várta az érkezésüket.

– Isten hozott benneteket – ment eléjük és kinyújtotta karjait, hogy szívélyesen átöleltje Évát. A hosszan tartó ölelés után Aladárhoz lépett, akinek kezet nyújtott.

– Kezét csókolom Janka már olyan régen láttuk egymást. Továbbra is, még mindig olyan üde és kedves az arca, mint lánykorában. – bókolt Aladár.

– Köszönöm kedves Aladár de jöjjenek, fáradjanak be a nappaliba. – válaszolt Janka mosolyogva, majd előre indult.

A vendégeket, az irodán keresztül bevezette a nappaliba,

ahol Aladár és Mihály letették a színes dobozokat az asztalra, majd helyet foglaltak. Piroska is ott fáradozott mert, vezette a már totyogó kis Jankácskát. A másik kislány Mária -Valéria, a gyerekágyban aludt. Amikor Piroska meglátta a vendégeket szó nélkül átengette a kislányt az anyjának és kiment a konyhába. Éva amint észrevette a bölcsőt rögtön odalépett és fölé hajolt.

– Nagyon szép kisbaba és már olyan dús haja van. – majd a férfiak felé fordult – beszélgetsek halkán, nehogy a kisbaba felébredjen.

– Nem baj, így is úgyis nemsokára felébred mert szopnia kell. Különben, hogy utaztatok. Kifáradtatok az utazásban? – érdeklődött Janka.

– Nem volt gond Szabadkáig. Ott kellett várni a Zomborba induló vonatra. Az egyik szerelvényt le kellett kapcsolni mert állítólag megrepedt a kerék tengelye. – magyarázta Aladár.

– Hoztunk ajándékot a kis Jankácskának és a babának. – szólt Éva majd a színes dobozokhoz fordult és átadta őket Jankának.

– Vedd át a Jankácskát míg én megnézem az ajándékokat. – mondta Janka és lassú totyogó lépésekkel Évához vezette a kislányt. Éva felemelte a gyereket és leült vele az egyik szabad karosszékre. A kislány érdeklődéssel figyelte Éva arcát, majd az egyik hajtincsébe kapaszkodott. Emiatt Évának leesett a kalapja. Mihály rögtön odaugrott, hogy felvegye a padlóról, de Éva csak legyintett:

– Tedd csak nyugodtan az asztalra. Úgy látszik a kislánynak tetszik a hajam.

Janka óvatosan kinyitotta előbb az egyik dobozt. Az tele volt különböző fából készített játékokkal. A sok színű kirakókockák között egy fából faragott kis szekeret lovakkal is talált. A doboz alján

két különböző nagyságú játékbabára bukkant melyeket kivett és jól megnézte. A papírmáséból készült Jancsi és Juliska játékbabákat magyar nemzeti ruhába öltöztették.

– Jankácska biztos nagyon megörül ezeknek a játékoknak, de egyelőre a kora miatt a játékkockákat adom neki. Köszönjük szépen. Nagyon kedvesek vagytok. – szólta Janka.

A másik doboz tele volt gyermekruhákkal és egy hosszú széles vászonnal, amelyet pelenkázásra lehetett szétszabni.

– Tényleg kedvesek vagytok. Nem kellett volna ennyi ajándékot hozni. Biztos gondot okozott a szállítás.

– Nem. Éva úgy tervezte és pakolta be őket, hogy beleférjenek az egyik bőröndbe.

– Most, ahogy említet, hol van a poggyászatok? – kérdezte Janka.

– Megálltunk pár percre a szállodánál, ahol a vendégeinket elhelyeztem egy lakosztályba. Ottmaradtak a poggyászok is. Onnan, mivel nincs messze a Szontai út, gyalog sétáltunk ide. Gondolom kiszáradt mindannyiunknak a torka a nagy izgalomtól. Mindjárt hozok egy kis italt, hogy vacsora előtt megünnepeljük az érkezéseket. – magyarázta Mihály.

Piroska mintha hallgatózott volna a konyhában az ajtó mögött, mert Mihály ajánlására bekopogott és behozott egy tálcát italokkal. A tálcán ott sorakoztak a különféle italok, mint a Budapesti Zwack gyár egyik terméke az Unicum keserűlikőr, arany dombornyomásos feliratú St. Hubertus, a Schrank Testvérek meggy likőrre, a Kecskemét környékén készült barackpálinka a Fűtyülős és egy üveg szerbiai szilvapálinka. Az üvegek mellett ott sorakoztak a pálinka fogyasztására alkalmas stampedlik.

– Aladár, melyikből kérsz? Láthatod lehet választani. –

kínálta Mihály az italokat.

– Az Unicumot és a St. Hubertust ismerem mert azokat Budapesten készítik. Ezért vagy Fütyülősből, vagy a szilvapálinkából kellene választanom.

– Merem ajánlani a szilvapálinkát. Itt a Bács-Bodrog vármegyében a szerbek kedvenc itala. Nagyon zamatos és finom szilva illatú. Ha jól emlékszem egy alkalommal a Népligetben a szerb étteremben ittunk szilvapálinkát. De, garantálom, hogy ez, amelyet errefelé főznek sokkal ízletesebb. – ajánlotta Mihály majd folytatta – Magamnak is abból öntök egy kupicával. Évának ajánlom a meggy likórt. Janka sajnos nem iszik mert szoptat. Majd talán egy év múlva, ha megnő a kis Mária-Valéria.

– Rendben. Elfogadom az ajánlatodat, de utána megízzelem a barackpálinkát is. – válaszolta Aladár.

Miután mindenki kezébe itallal teli pohár került, koccintottak az újszülött egészségére. Évát és Jankát lefoglalták a gyerekek. Aladár pedig arról kezdett mesélni, hogy Zomborral kapcsolatban mit olvasott az év elején a Pesti Hírlapban:

– Azt olvastam, hogy Zomborban megalakult egy szoborbizottság, melynek elnöke bizonyos Vértesi Károly. A bizottságnak az a terve, hogy a Rákóczi emlékét lovasszoborban öntve örökítse meg. Állítólag több mint ezer korona maradt meg a Schweidelszobor pénzalapjában. Az elnök azt szerette volna elérni, hogy Zombor legyen az első város, amelyben Rákóczi egész alakját mutatják be. A bizottság pályázatot hirdetett, amelyre 12 művész küldte be ajánlatát. Ezek közül Jankovits Gyula pályatervét fogadták el. Még össze sem gyűlt a kellő pénzüsszeg, amikor a bizottság kijelölte, hogy a szobor a Jókai téren legyen felállítva. – fejezte be mondanivalóját Aladár.

– Igen, én is hallottam erről a kezdeményezésről, sőt ajánlották is, hogy vegyek részt a szoborbizottságban. Megköszöntem mert, inkább a kémények tisztítására összpontosítottam a figyelmemet. Különben a Jókai tér az, ahol megálltunk a konflissal a Vadászkiért szálló előtt. Állítólag ott fog állni a szobor. A bizottságnak igyekeznie kell mert, Szeged is azt tervezi, hogy szobrot emel II Rákóczi Ferenc emlékére. Versengés kezdődött, hogy ki fog előbb életnagyságú szobrot emelni a szabadságharc vezetőjének.

– Különben van munka a kerületben? – érdeklődött Aladár.

– Bőven. Valamelyik kereskedő kitalálta, hogy dél–Szerbiában olcsón lehet felszíni szénhez jutni. A lignit szén olcsó, de nagyon kormoz így hárman is alig tudtuk elvégezni a munkát.

Éva és Janka fél füllel figyelték miről beszélnek Mihály és Aladár. Amikor Mihály befejezte a mondatát Éva oda szólt párjának:

– Aladár meséld el mit olvastunk a Sikara nevű kirándulólhelyről.

– Ja igen. Amióta ti itt élték azóta azokat a cikkeket is figyelmesen elolvassuk a Hírlapban, amelyek Zombori eseményekről szólnak. Állítólag itt, Zombor környékén van egy Szikara vagy Sikara nevezetű erdővel borított kirándulólhely.

– Igen, sőt közvetlen mellette az erdő kijáratánál a múlt század végén a katonaság számára lőteret is építettek. A lőtér végén dombot építettek melyet az egész város lakossága „Lazin breg-nek” nevezi, de hogy mért senki sem tudja. Sikara tavasszal, főleg májusban, kedvenc kirándulólhelye lett a zomboriaknak. Mi Jankával még nem jártunk arra de, tudjuk, hogy létezik. – magyarázta Mihály

– Értem. A cikk, amelyet Éva emleget egy kiderítetlen esetről írt, amely a Sikara melletti szállás közelében történt. Egy bizo-

nyos Márton a közeli tanya tulajdonosa bejelentést tett a rendőrkapitányságnál. Azt állította, hogy három ismeretlen ember jött elő az ottani kukoricásból. Az egyik férfi közülük teljesen mezítelen volt. A tanya alatti földeken dolgozó Ilonka nevű cselédasszonyt megtámadták és a ruhájától megfosztották. Elvették a kalapját, lehúzták az ingét, a kabátját és a szoknyáját. Az így megszerzett gúnyát a ruhátlan ember magára vette és utána mindhárman eltűntek a kukoricásban.

A tanyáról Márton gazda Ilonkának ruhát vitt, majd többen a rablók után eredtek. A nagy terjedelmű kukoricatáblában a tolvajoknak nyoma veszett. – mesélte Aladár.

– Szerintem a mezítelen ember szökött rab lehetett. A jogtalan szabadulás után ledobta magáról a rabruhát, hogy fel ne ismerjék. Utána nem válogatott. Bármilyen gúnyát magára öltött csak, hogy fel ne ismerjék. – feltételezte Éva.

– Érdekes. Mi nem hallottunk erről az esetről. Igaz nem vásároljuk a Hírlapot de még a Zombor és Vidéke napilapot sem. – magyarázta Mihály.

Mihály és Aladár már a harmadik pohárka szeszes italt fogyasztották amikor Piroska halkán bekopogott és beszólt, hogy tálalva van a vacsora.

– Akkor menjünk falatozni mert, biztos vagyok benne, hogy a hosszú út után megéheztetek. – invitálta Mihály a jelenlévőket.

– A gyerekek...? – kérdezte Éva.

– Nem gond, addig míg mi a konyhában leszünk, Piroska vigyáz rájuk. – válaszolta Janka.

A konyhában az asztal közepén egy nagy ovális kerámia tál várta a vendégeket és a háziakat. A nagy tálon ott tornyosult a sok nyárson sült hús. A tarjától kezdve a kolbászon keresztül a fasíro-

zott húsíg. A bő kínálatból mindenki nyugodtan válogathatott.

– Tudom, hogy otthon főleg az ismert magyaros konyhát fogyasztjátok. Úgy gondoltam, hogy egy kis változás gyanánt és a városunkhoz híven, mert ahogy mondtam itt a fele lakosság szerb nemzetiségű, az ő nemzeti ételeiket szolgáljuk fel. – magyarázta Janka.

– Ezt a sok húst a cselédlány készítette? – kérdezte Éva.

– Piroska nem a cselédünk. Józsi, az egyik kéményseprő segéd, felesége és lent laknak az alsó kislakásban. Többször is megkértem, hogy segítsen, amikor annyi a munka, hogy egyedül nem tudom elvégezni. Szívesen segít, sőt tudása is van hozzá mert, már rég óta cselédkedik Heindlhofer borkereskedőnél. – magyarázta Janka.

Miután helyet foglaltak és falatozni kezdtek Éva megkérdezte Jankát, hogy ki lesz a kis Mária-Valéria keresztanyja.

– Nem akartam eddig említeni az ötletünket mert, úgy gondoltam, hogy talán több idő kell a gondolkodásra. Mihállyal arra gondoltunk, hogy felkérünk téged Éva, ha elvállalnád ezt a nemes keresztény feladatot. – mondta Janka.

– Nagyon szívesen és örömmel, de én pontosan nem is tudom mit kell csinálni a templomban a keresztmamának. – örült és egyben idegeskedett Éva.

– Semmi különös csak fogni kell a karjaid közt a kisbabát és azt tenni, amit a pap mond. Meglátod nagyon egyszerű.

– Jankácskának ki a keresztanyja? – kérdezte falatozás közben Aladár.

– Tudjátok akkoriban amikor a kis Janka született még nehéz anyagi helyzetben és albérletben éltünk. Ezért nem akartunk senkit meghívni a rokonok közül. A legközelebbi barátunk felesé-

gét, Mártát kértük meg hogy csak a formaság miatt legyen ő a keresztanya.

– A keresztelő után nem vertük nagy dobra és nem készítettünk lakomát. Nagyon szerény keresztelőt tartottunk. Most nem úgy lesz. A templomi keresztelő után itt nálunk, mindannyitokat ebédre várunk. Holnap délelőtt érkeznek a Czettnerék és Janka édesanyja. – magyarázta Mihály.

Vacsora után még megittak a vendégek néhány pohár bort és Mihály felajánlotta, hogy elkíséri Évát és Aladárt a szállodáig.

– Nem fontos Mihály hisz ahogy láttuk tényleg nagyon közel van a Vadászkürt. Itt ahogy látom közel sem olyan nagyok a távolságok, mint Budapesten.

A szálloda felé menet Éva megjegyezte:

– Valahogy sajnálom Mihályt. Az hiszem, hogy magasabb színvonalú élete volt Budapesten, mint itt vidéken.

– Igazad van, de ugyanez Jankára is vonatkozik. Úgy látszik nagyon szeretik egymást és elegendő számukra, hogy együtt vannak. Remélem majd idővel jobb lesz az anyagi helyzetük is és többször felutazhatnak Budapestre.

– Jó, hogy benéztem Szigeti Nándor aranyműveshez. Így mint Mária-Valéria keresztanya megajándékozhatom egy arany fülbevalóval. – állapította meg Éva.

– Ami igaz az igaz: sohasem kételkedtem előrelátó megérzéseidben. – dicsérte Aladár.

Másnap délelőtt megérkeztek Czettnerék és Erzsébet – Janka édesanyja. Mihály őket is megvárta a vasútállomáson.

A konflist Mihály a Vadászkürt szálló előtt állította meg, hogy szobát váltson Bácsikának és a Tantinak. Ott elmagyarázta, hogy nincs annyi hely a házban, hogy mindannyian elférjenek, csak

Erzsébet részére találtak helyet a nemrég megvásárolt házban.

Ahogy bementek a szállodába ott az étteremben összefutottak Aladárral és Évával. Ők épp reggeliztek.

– Ti, mikor érkeztetek? – érdeklődött Irén amikor meglátta Évát és Aladárt.

– Tegnap délután. – válaszolt Mihály Aladár helyett.

– Várjatok meg bennünket. Gyorsan lejövünk mi is csak elhelyezkedünk a szállodában. – ajánlotta István.

– Rendben. Mi a tizenhatosban vagyunk. Jó lenne, ha mellettünk kapnátok szobát. – mondta Éva.

– Majd beszélek a portással. – intézkedett Mihály.

Úgy is lett. A Czettner család beköltözött a tizenhetes szobába, így a két család egymás mellett helyezkedett el a szállodában.

Amikor leértek az étterembe Aladár és Éva már kávéztak.

– Mi előbb valamit reggelizünk azután jöhet a kávé. – jelentette ki Irén.

– Nem ülök le. – szabadkozott Erzsébet – Szeretném minél előbb látni a lányomat és az unokáimat. Úgy döntöttem, hogy Mihállyal a lányomhoz megyünk.

– Persze, rendben van... Érthető. Akkor nekünk holnap, azaz szombaton előbb a Szontai útra kell mennünk vagy, egyenest a templomban? – kérdezte Aladár.

– A keresztelő holnap tíz órakor lesz a zombori római katolikus plébánia templomában, amely a Szentháromság téren van. Szerintem Janka szeretné, hogy előbb nálunk a háznál gyűljünk össze. A templom nincs messze, innen a szállótól pár száz méterre van a központban. Ha kilenc órára eljőnnétek hozzánk ott meginánk egy italt, majd elindulnánk a templomba mindannyian. Ez jó lenne? – érdeklődött Mihály.

– Rendben. Éva és én már tudjuk hol laktok majd Irénnel és Istvánnal odasétálunk kilenc órára. Ma egy kis városnézésbe indulunk négyesben. Remélem érdekes lesz a város. – mondta Aladár.

– Akkor holnap délelőtt találkozunk. – szögezte le Mihály és elindult Erzsébettel a Szontai út felé.

Janka, de Erzsébet is nagyon megörültek egymásnak hiszen utoljára még Budapesten a lakodalomban látták egymást. A nagymama örömteli, könnyes szemekkel ölelte át Jankácskát és szorongatta karjai közt Mária – Valériát. Miután Janka megmutatta anyjának a házukat leülték beszélgetni. Mihály addig felkereste Piroskát, pénzt adott neki és utasította, hogy mit készítsen a holnapi ünnepélyes ebédre.

– Anyu, te maradhatnál itt néhány napot a keresztelő után. Jól jönne egy kis segítség. Az a kocsma ott Illaván biztos megvár. Feltételezem, hogy most Martin szolgálja ki a vendégeket. – érdeklődött Janka.

– Jó de, a részleteket, hogy meddig maradok majd a keresztelő után megbeszéljük. Most a nagy ünnep előtt kell-e valamit segíteni? – kérdezte Erzsébet.

– Nem mama, Piroska az egyik segéd felesége mindenbe besegít. – válaszolta Janka.

Ez idő alatt Czettnerék és Aladárék besétáltak a város központjába. A Szentháromság téren megtekintették a zombori városházát.

– Az épület, a jelenlegi állapotát az új szárnyakkal és toronnyal a múlt század közepén kapta. Innen a tér oldaláról a legszebb mert az épület homlokzat síkjából kiemelkedő rész a teljes épület magasságában végigfut. Az épület amint látjátok neoklasszicizmus stílusban épült. – magyarázta Aladár.

A többiek nem kérdezősködtek, hogy honnan tudja mindezt Aladár, hanem természetesnek vették az amatőr festő tudását. A városháza felől a templom felé indultak, de komoly érdeklődéssel megálltak a napóra előtt.

– Ennek a falfestménynek tudod-e a történetét? – kérdezte Éva.

– Sajnos nem drágám. Nem tudok mindent Zomborról, csak néhány dolgot. Ezt majd megkérdeztük Mihálytól. Ő biztos tudja miért került a napóra a falra.

Amikor a templomhoz értek Irén is megszólalt:

– Ha ez a zombori római katolikus plébánia templom akkor biztos itt lesz a keresztelő.

– Ha nyitva van a bejárat ajtó, nézzünk be. – ajánlotta István.

Csak rövid ideig tartózkodtak a templomban mert épp gyászmise zajlott. Ezért, inkább tovább sétáltak a főutca irányába. Az asszonyokat főleg az üzletek a kirakatok érdekelték. Láttak belőlük elegendőt. Rájöttek a kirakatok alapján, hogy itt Zomborban sok olyan ruházati cikk van, amit Budapesten is árulnak.

A Kossuth Lajos utca végén megpillantották az impozáns vármegye épületét. A megyeháza előtti téren az egyik honvédtábornoknak emlékműve állt. A szobor alatti felirat szerint: Schweidel Józsefnek emelték.

– A vármegye épületéről többet tudok mondani mit a szoborról, csak azért, mert benne van felállítva a tanácsterem falán Eisenhut Ferenc: Zentai csata című festménye. – mondta Aladár.

– Halljuk...halljuk – örvendezett Éva.

– A vármegyeházát Bauer Anton tervei alapján építették a tizenkilencedik század elején. A hivatalokon és üléstermeken kívül

itt helyet kaptak a hivatalnokok lakásai, a vármegye történelmi társulata és egyéb körök, szervezetek is. A háromszintes, klasszicista épület, amint látjátok, főhomlokzatán Szent Pál apostolnak a szobra áll, aki Bács-Bodrog védőszentje. A Millenniumi ünnepség előtt kupolát kapott az épület méghozzá a velencei Santa Maria della Salute mintájára.

Ebédre a társaság visszasétált a Vadászkürt szállodába. Pihenés után estefelé benéztek az utca másik oldalán lévő Polgári kaszinóba. A rendezett kerthelyiségben italt és ételt lehetett rendelni. A pincér ajánlatára megtekintették a többfunkciós teremben található híres csiszolt velencei tükröket, amelyeket a Kaszinó vezetősége a 19. század végén rendelt, és ekkor alapították meg a kaszinó könyvtárat is.

– Olvastam egy szomorú öngyilkosságról szóló történetet a Reggeli újságban. Ennek a kaszinónak az éttermében egy bizonyos Jenő és Viktor katonatiszt közösen iszogatott az új év tiszteletére. Végül összeszólalkoztak és Viktor kirántotta a kardját és levágta Jenő bal fülét. Viktor a tette miatt főbe lőtte magát. – mesélte István.

Amikor a pincér hozzájuk lépett a teli söröspoharakkal, István rákérdezett:

– Igaz, hogy a század elején itt egy bizonyos katonatiszt öngyilkosságot követett el?

– Igen. Újév első napján. Az egész város csak erről az esetről mesélt. – bizonyította a pincér.

Pár perccel tíz óra előtt befejeződött a szentmise a Szentháromság plébánia templomában. Fejér Gyula plébános a jobboldali mellékoltárhoz sietett a szülők, kereszt szülők és a többi jelenlévő követték. Szokás szerint ott történik az újszülött megkeresztelése.

A keresztelés a békességi ekténiával és a vízszenteléssel kezdődött:

– Kedves keresztény hívek! Kedves szülők! Ti is azért hoztátok el újszülött gyermeketeket ide, az Isten házába, hogy erre az isteni életre vízből és Szentlélekből újjászülessék, és Krisztus titokzatos Testének, az Egyháznak tagjává legyen. Krisztus Egyházának nevében kérdezem: Mi a gyermek neve? – kérdezte Gyula plébános.

– Mária-Valéria. –válaszolta Éva.

– A gyermek védőszentje tehát Szent Mária lesz. Mit kértek Isten Egyházától Mária-Valéria számára? – folytatta a pap.

– A keresztséget. – válaszolta Éva a szülőkkel együtt.

– Kedves szülők! Nektek, akik gyermeketek számára a keresztséget kéritek, kötelességetek lesz őt úgy nevelni, hogy hitünk szerint éljen. Tartsa meg Isten parancsait, úgy szeresse Istent és embertársait, ahogy Krisztus Urunk tanította. – folytatta a pap.

Majd a megszokott, előre kidolgozott szertartás szerint folyt a keresztelés. A szertartás elején, Éván látszott, hogy izgul, de amikor látta, hogy csak az egyszerű feladott kérdésekre kell válaszolnia teljesen megnyugodott.

A keresztelés közben Éva a szenteltvíz felet tartotta Mária - Valéria fejecskéjét a régi szokások szerint.

– A mindenható Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus az Atya, megszabadít téged a bűntől. Most pedig felken téged az üdvösség krizmájával, hogy szent népéhez tartozz, és tagja maradj. – mondta a pap, majd a szertartás ezekkel a szavakkal fejeződött be:

– Áldjon meg benneteket a mindenható Isten: az Atya, a Fiú és a Szentlélek!

– Ámen. – válaszoltak a hívők.

Míg bent voltak a templomban kint havazott. Amikor a család és a többi vendég kilépett a templomból az utakat és a tetőket

ellepte a hó. Úgy döntöttek, hogy fiákerokat rendelnek és úgy térnek vissza a Szontai útra. Amikor beléptek a kapun Piroska Mihály elé sietett mondván:

– Péro szomszéd már megérkezett. Bent iszik a konyhában egy Budapesti házaspárral. Azt állították, hogy rokonok. Ők ott várják magát a konyhában.

– Rendben Piroska mindjárt jövök, csak ellátom itt a verandán a vendégeket. – válaszolta Mihály és megörlött, mert arra gondolt, hogy Ida a féltestvére érkezett valakivel Budapestről.

A társaság megállt a verandán ahová Piroska egy asztalra kikészítette az italokat. Mihály úgy tervezte el a vendéglátást, hogy az ebéd előtt egy rövidebb állófogadást rendez a teraszon. Akkor még nem gondolt arra, hogy hideg lesz és havazni fog. Ettől függetlenül Piroska kínálni kezdte a társaságot itallal és sós kiflikkel. Éva egész idő alatt a jól bepólyázott Valériát tartotta a karjai közt. Megjelent benne az anyaság érzete. Janka a nagyobbik kislánnyal foglalkozott.

– Szolgáljátok ki magatokat kedves vendégeim addig én benézek a konyhába ki az, aki Budapestről érkezett.

Továbbra is azt feltételezte, hogy Ida féltestvére várja a konyhában valószínűleg a barátjával vagy a jegyesével. Amikor kinyitotta az ajtót szembe vele meglátta Pérot, aki rögtön örvendezve felállt az asztaltól és hozzá sietett. Kicsit dülöngélve, hosszú kézfogással gratulált Mihálynak a kislány keresztelő ünnepségére. Az asztal mellett bal oldalon nem Ida, hanem egy ismeretlen kisasszony ült. Mindkét könyökét az asztalra téve ujjával a félig üres pálinkás poharat forgatta. A férfi háttal ült és nem állt fel, mint Péro, hogy üdvözlje a házigazdát. Ezért Mihály megkerülte az asztalt, hogy megtudja kiről van szó. Amikor meglátta az idegent rögtön

előntötte a méreg majd a félelem. Nem más, mint Panya ült az asztal mellett és iszogatott a pálinkáspoharából.

– Te, hogy kerülsz ide? Ki ez a kisasszony? Minek jöttél? – zúdultak a kérdések egymás után Panya felé.

– Ne mérgelődj hisz ünnepség van a házban. Keresztelő. Minden kérdésedre tudok válaszolni – mondta nyugodtan Panya.

– Hogy találtál ide? – folytatódtak a kérdések.

– Könnyű volt megtalálni. Itt Zomborban csak négy kéményseprő mester van és közülük az egyik te vagy. Ez itt mellettem pedig az élettársam Cinka kisasszony.

– Te nem a börtönben vagy? – jött a következő kérdés.

– Amint látod nem. De erről biztos a Budapesti barátaid már értesítettetek.

– Minek jöttél ide?

– Beszélni akartam veled, de csak, amikor ide értem akkor tudtam meg, hogy ünnepség van a házban. Ha tudom még ajándékot is hoztam volna a kislánynak – válaszolt gúnyosan Panya.

– Most rögtön, takarodjatok innen. Látni sem akarlak, sem én sem Aladár. Tűnjetek el mert, ha meglát Aladár verekedés lesz a vége melyben én is segédkezek.

– Itt Zomborban ilyen a vendégfogadás? – gúnyolódott Panya majd folytatta – Most elmegyünk, de egyelőre a városban maradjunk.

Amikor Panya lassan felállt és Cinka is úgy tett. Mindketten kiléptek a konyhaajtón a gangra. Mihály közvetlenül a hátuk mögött követte a nemkíváncsi látogatókat.

Szerencsére Aladár épp háttal állt a nekik az asztal mellett. Istvánnal és Évával beszélgetett. Csak Éva rémült arckifejezése utalt arra, hogy Aladár háta mögött olyan valaki áll, akitől megre-

megett az egész teste. Panya és Cinka kikerülték a társaságot és gyors léptekkel a kijárat felé igyekeztek. Mihály elég erélyesen becsapta mögöttük a kiskaput.

Amikor visszament a gangra Aladár rögtön kérdőre vonta:

– Ez nem az a Panya, aki Évát megkínozta?

– De igen, sajnos. Nem tudom, hogy talált meg minket. Jankával azt hittük, hogy még Budapesten van.

A beszélgetés egy részét Piroska is meghallotta mert Péro annyira berúgott, hogy ki kellett vezetnie a friss levegőre.

– Sajnálom mester úr. Én nem tudtam, hogy nem rokonok. Amikor ide értek előbb magát keresték. Péro már itt ült a konyhába. Ő tartotta őket szóval. Az úr azt mondta, hogy rokoni kapcsolatban vannak és Budapestről az ünnepségre jöttek. Sajnálom mester úr...

– Nem te vagy a hibás. Eszem ágába sem volt, hogy a mostohatestvérem itt megtalál és felkeres. – nyugtatta Mihály.

– Miről van szó? Ki ez a házaspár? Nem Piroskáékhoz jöttek? – kezdett kérdezősködni Janka mert, addig lefoglalta Irén és a két kislány.

– Panya, valami jöttment asszonnyal jött, de kizavartam őket. – válaszolta Mihály.

– Mit akartak? – kérdezősködött tovább ideges hangon Janka.

– Nem tudom, remélem, hogy csak tönkre tenni az ünnepséget. – válaszolta Mihály.

– Ami azt illeti tönkre is tették – szólalt meg remegő hangon Éva.

– Kérem maradjanak még egy kicsit a teraszon és fogyasszanak – szólalt meg Piroska, aki karon fogta Pérót mert dülöngélt.

Annyira berúgott, hogy nem tudott egyedül állni a lábain.

– Átkísérem a házába mert, különben itt összesetik. Ilyen állapotban nem képes az asztalhoz ülni. – panaszkodott Piroska.

– Rendben van. Jól teszed, csak siess vissza – utasította Mihály.

Mihály elkezdte kínálgatni a jelenlévőket, Janka és Erzsébet pedig letette a gyerekeket aludni. Mire Piroska visszaért a felnőtteket valamivel jobb hangulatban találta. A két kislány már aludt a hálószobában.

– Az ebéd készen van csak pár pillanat kell rögtön teríték.

Ebéd közben senki sem akarta emlegetni Panyát mert, úgyis mindenki tudta milyen gaztettekre volt képes a múltban. Péro állapotára Mihály csak annyi magyarázatot adott, hogy szegény azért iszik mert elhagyta a felesége.

40. A vasárnapi ebéd

Piroska a konyhában tálalta fel az ebédet. A vendégek, evés közben keveset beszéltek. Ételekből bőséges és különleges volt a kínálat. A megszokott magyaros ételek mellett, mint például a sertéspaprikás vagy a marhapörkölt, olyan finom falatok is kerültek az asztalra melyeket a vendégek nem is ismertek, mint például a céva-pčičinek nevezett grillezett darált húsból készült tekercsek. Vagy a pljeskavica a szerb húsevők kedvence, szaftos, és grillen készítve hasonlít a fasírtra csak vékonyabbra tömörítve. A sült kolbászok és a kirántott csirkemellek mellett megcsodálták még a különleges tejfölös uborkasalátát, valamint a híres balkáni sopszka salátát, amely paprika, paradicsom, uborka, hagyma és juhsajtdarabkákból készült. Ezeket a salátaféléket még a Cziprián család sem ismerte.

Az asszonyok dicsérték Piroska ügyességét. Janka nem bírta ki, hogy meg ne kérdezze kitől tanulta a szláv ételeknek készítését.

– A Heindlhoferéknél. Náluk egyik héten magyaros ételeket kellett főznöm a másikon pedig szláv nemzeti ételeket. – válaszolta büszkén Piroska.

Amikor befejezték az ebédet átmentek a nappaliba. Ott folytatták a borozgatást. A vendégek a Cziprián család Zombori életéről a városról és a munkalehetőségről érdeklődtek. A beszélgetés nyugodt hangulatban folyt bár Janka látta Mihály arcán, hogy még ideges a mostohatestvér látogatása miatt. Kis idő múlva a kislányok is felébredtek és a vendégek körébe kerültek.

Ekkor Évának eszébe jutott, hogy milyen kár, hogy nincs fényképezőgép mellyel megörökítené az ünnepséget.

– De van a padlásan. A ház előbbi tulajdonosa, fényképező stúdiót tartott itt Zomborban. Amikor becsukta az üzletet felvitte a felszerelést a padlásra. A ház eladásakor nem tartott igényt a felszerelésre. Mindjárt felmegyek és megnézem olyan állapotban van-e még, hogy lehet-e vele fényképeket készíteni. - ajánlotta fel Mihály.

– Ez jó ötletet majd én átnézem a felszerelést. Ha megvan minden, ami kell a fényképezéshez akkor megörökítjük az eseményt a jelenlévőkkel.

Mihálynak is tetszett az ötlet, de bosszankodott egy kicsit, hogy az ünnepség előtt nem jutott eszébe ez a lehetőség. Akkor nyugodtan Józsi segédjével átnézhetne volna a felszerelést.

Most sem késő – gondolta magába és amikor meglátta Piroskát a konyhában, hogy mosogat rákérdezett:

– Józsi itthon van?

– Igen mester úr. Lent van a lakásban.

– Hívd ide. Kellene egy kis segítség. – mondta Mihály.

Pár perc múlva mindketten a padlásan voltak. Mihály az összes felszerelést lehozta Józsi segítségével és a gangon lévő asz-

talra helyezte.

– Gyere Éva, kérlek nézd át, hogy meg van-e minden, ami a fényképezéshez szükséges. – hívta ki Évát Mihály a nappaliból.

Szerencsére minden alkatrész, ami a fényképezéshez kellett megvolt. Ami a legfontosabb, néhány doboz bontatlan fényérzékeny üveglapot is talált.

Éva és Mihály felállították a stúdiókamerát a nappaliban. Az asszonyok részére székeket helyeztek el egymás mellé. A férfiaknak állni kellett mert különben nem fértek volna rá a felvételre. Két reflektor is a rendelkezésükre állt. Janka a középű székre ült Éva mellé. Jobb oldalt Irén kapott helyet. Az üres baloldali széket pedig Évának állították.

– Ki fogja elkattintani a fényképezőgépet, ha én is leülök – gondolkodott hangosan Éva.

– Várj, mindjárt behívom Józsit, vagy inkább Piroskát? – szólt Mihály.

– Piroskáról láttam, hogy talpraesett asszony. Neki majd megmagyarázom mit kell csinálnia.

Amikor Piroska bejött a nappaliba Éva előbb az üres székre ültette Janka mellé.

– Mesterasszony én nem tartozom ide. Kérem engem ne vetessenek le – szabadkozott a cselédasszony.

– Ne izgulj, nem te fogsz ott ülni, csak be kell állítanom a fényképező gépet. – magyarázta Éva.

Amikor ez megtörtént magához hívta Piroskát.

– Látod ezt a kis kart itt ezen a rézcsövön?

Piroska igenlően bólintott.

– Amikor én helyet foglalok és mondom, hogy most, akkor te lehúzkod ezt a kis karocskát. Ennyi az egész. Megértetted? –

magyarázta Éva.

– Igen asszonyom, amikor szól, hogy: most, akkor én meghúzom a karocskát. – ismételte el Piroska.

Mindenesetre Éva többször is kicserélte a fényérzékeny üvegfilmeket mert, több felvételt készítettetek. Remélte, hogy valamelyik sikerülni fog. Miután meglett a fényképezkedés Éva becsomagolta a negatívokat és Mihályhoz fordult:

– Elviszem a negatívokat Budapestre és otthon kidolgozom a fényképeket. Remélem sikerültek. Miután készek lesznek küldök nektek is belőlük.

– Rendben Éva köszönöm szépen. Most szólok Józsinak, hogy egyelőre vigyük ki a teraszra a felszerelést, hogy több helyünk legyen a nappaliban.

A társaság egész estig beszélgetett, mielőtt együttesen elindultak. Kézfogás közben Aladár rákérdezett Mihályra, hogy mit akart Panya.

– Tényleg nem tudom, de sajnos addig még valami törvényelleneset nem cselekszik nem tudok vele mit kezdeni. Tudom, hogy engem meg netán Jankát vette célba, de amit tehetek most az, hogy nagyon vigyázok a családomra.

– Legjobb volna, ha valaki állandóan Janka és a gyerekek mellett lenne a házba. – ajánlotta Aladár.

– Igen, már gondoltam arra, hogy beszéllek Piroskával. Lehet, hogy ő a mostani állása helyett inkább ideszegődne. Talán az neki is és Jankának is jobb lenne. Akkor legalább mindig valaki volna a házban. Különben ti mikor terveztek utazni vissza Budapestre.

– Már holnap. Megbeszélem a Czettnerékkal, hogy együtt induljunk. – válaszolta Aladár.

– Délután háromkor is van egy vonat Szabadkára, onnan

pedig Budapestre. Jó lenne, ha azzal utaznátok mert, vasárnap ebédre várunk benneteket. Láttad még mennyi hús és más finomság maradt.

– Azt hiszem Évának és a Irénnek nem lesz ez ellen semmi kifogása. Holnap délelőtt pihenünk vagy a templomba megyünk. Köszönjük a meghívást. Szívesen eljövünk ebédre. Jó lesz még egy kicsit beszélgetni, együtt lenni.

– Akkor várunk benneteket. – mondta Mihály.

– Erzsébet is holnap visszautazik? – érdeklődött Aladár.

– Janka olyat mondott, hogy Erzsébet még néhány napig vagy egy hétig itt marad. Segít Jankának.

Miután Panya és Cinka elhagyták Mihály házát, céltalanul elindultak a város központja felé. Ők ketten, szombaton délelőtt érkeztek Zomborba. Konkrét tervük nem volt, csak azt akarták megtudni, hogy Zomborban él-e Mihály. Igaz-e az, amit Cinka megtudott a Budapesti a cukrászdában. A találkozástól tették függővé azt, hogy mi legyen a továbbiakban. Panya előre tudta, hogy Mihály nem fog örülni a találkozásnak, de remélte, hogy beszélgetés közben helyrehozza a nézeteltérésüket.

– Én megéheztem. – szólt útközben Cinka – Gyere ülünk be egy kocsmába ebédelni.

– Éhes vagyok én is. Ebéd közben megbeszéljük a további tervünket. – válaszolta Panya.

A Vadászkürt szállóhoz érve, Panya nem akart oda betérni. Feltételezte, hogy az drága étterem ezért, az egyik fiákeroshoz lépett, aki ott várakozott a szálloda előtt.

– Van-e a közelben olcsó, de jó étterem. – kérdezte a kocsis-tól.

– Persze hogy van. Itt a városunkban biztos nem marad-

nak se éhen se szomjan. Ahogy én tudom Zomborban több mint száz kocsmá van. Úgy is lehet mondani, hogy minden utcában egy vagy kettő van belőlük. Ha nem akarnak betérni itt a szállóba, csak folytassák ezen az úton a színház felé. Ott az egyik sarkon van az Elefánt kávéház a másik sarkon pedig a Színház kávéház. – magyarázta részletesen a fuvaros.

– Maga melyiket ajánlaná.

– Szerintem az öltözőkük alapján maguknak az Elefánt étterem volna megfelelő. Az egy rendes, tiszta polgári vendéglő.

– Köszönöm. Akkor oda megyünk. – válaszolta Panya.

A vendéglő egy nagyobb hosszúka teremből állt. Egy sor asztal a fal mellett sorakozott a másik sor pedig keresztben állt a terem másik oldalán. Mindkét asztalsor három-három tömör keményfából készült asztalból állt. A fal melletti asztalokat háttámlás padszerű üllőhelyek követték. A keresztben álló asztal sor mindegyikénél négy-négy támlás szék várta a vendégeket. Az étterem félig volt tele. A fal melletti asztaloknál férfiak söröztek, pálinkáztak és hangosan beszélgettek. A keresztaszta-
lok terítékét az ebédelni vágyó vendégek számára tartották.

Panya és Cinka elfoglalták az egyik keresztasztalt. A terem végén egy nehéz csíkos függöny választotta el a konyhát az ebédlőtől. Már amikor beléptek a terembe a pincér észrevette őket, csak várt, hogy helyet foglaljanak. Miután ez megtörtént hozzájuk lépett.

– Kezét csókolom asszonyom és jó napot kedves uram ebédelni tetszettek jönni?

– Igen. – válaszolta Panya

– Itt kérem nagy a választék. Mindjárt hozom az étlapot. Addig talán szeretnének a kedves vendégek valamit meginni? – érdeklődött a pincér.

– Igen, persze, nekem egy korsó sört a páromnak pedig egy pohárka barackpálinkát. – rendelt Panya.

– A pincér elsietett, de rögtön vissza is tért az étlappal.

– Tessék választani. Mindjárt hozom az italt.

Mielőtt Panya kortyolt a sörből, még egyszer körülnézett a teremben. Láta, hogy érdeklődéssel figyelnek rájuk. Ez azt jelentette, hogy nem megszokott állandó vendégek voltak.

– Látod mindjárt észrevettek bennünket. Ne vesztegessük az időnket itt ebben a kisvárosban. Láttad útközben, hogy hány csendőr és a katona járkal az utcákon? Mi törvény ellenes dolgokkal foglalkozunk. Itt gyorsan megtalálnának és elfognának bennünket. Ha Mihály közelében akarsz maradni akkor menjünk Szabadkára. Az nagyobb város ott több a lehetőségünk, de szerintem legjobb, ha visszautazunk Budapestre. Ott zavartalanul dolgozhatunk.

– mondta halkán Cinka.

– Mindenesetre most már tudom, hogy hol él Mihály és még azt is, hogy két lánya van. Várok a bosszúra. Majd akkor jövünk vissza amikor nem is gondolja...Igazad van. Budapesten megvárjuk míg kiengedik Janát a börtönből. Akkor már hárman leszünk és belekezdhetünk a komolyabb munkába...

– Választottak valamit? – szakította félbe beszélgetésüket a pincér.

– Még bele sem néztünk az étlapba, de ha van jó marhapörköltjük azt szívesen rendelnénk. – válaszolt Panya.

– Van, és kiváló, ma főztük. Akkor két adaggal hozhatok?

– Igen, természetesen – rendelte meg Panya az ebédet meg sem várva, hogy Cinka szólja, hogy talán mást enne.

– Rögtön érkezik az ebéd. – a pincér meghajolt és távozott.

Másnap reggel a négy vendég találkozott a szálloda kávé-

zójában. A reggeli után az asszonyok elmentek a templomba meghallgatni a vasárnapi misét. Aladár és István a kávézóban maradtak. Mindketten arra panaszkodtak, hogy fáradtak és inkább átnézik az újságokat. Azokból volt bőven. A kávézó egyik falán a hosszú fogason sorakoztak a bambusznádból és keményfából készült hánccsal fonott újságtartók.

István a Zombor és Vidéke című újságot akasztotta le a falról.

– Megnézem, miről írnak itt a helybeli lapok. – mondván leült az egyik karosszékre Aladárral szembe és belelapozott a hírlapba. Néhány perc után odaszólt Aladárnak:

– Figyeld csak milyen hírek vannak ebben a lapban. Most úgy olvasom neked ahogyan le van írva – szólt majd hangosan elkezdte olvasni:

„Úri fogat a Dunában. – Ez a hír címe, majd folytatta – Izgalmas jelenet folyt le a napokban a Kiskőszegi Duna partján, az átkelési révben. Szemző Pál hódási főszolgabíró fogatán Zomborból Kiskőszegre érkezve, midőn a kocsis kihajtotta a fogatot az átkelési kompból, a főszolgabíró utasította őt, hogy úsztassa meg a lovakat a Dunában. A kocsis azonban olyan messzire hajtotta be a fogatot a Dunába, hogy a lovak a mély vízben fogatostól nyomtalanul eltűntek. A kocsis úszva menekült a partra, de a szomorú eset következményeitől való félelmében a község határában egy fára föl akasztotta magát. Szerencsére az arra menő emberek észrevették cselekedetét és hamarjában levágták a kötelet és megmentették a kétségbeesett kocsis életét s erre gazdája is megbocsátott neki.” – mit szólsz ehhez? Ilyesmit a Budapesti Reggeli újságban nem olvashatsz.

Aladár ivott egy nagyobb kortyot a reggeli kávéjából és meg

jegyezte:

– Szegény kocsis és buta főszolgabíró.

– Figyelj ide, van még ilyen különös hír ebben a vidéki újságban. – A Lánycsóki rablóvilág. – ez a hír címe majd következik a szöveg:

– Lánycsókról írják lapunknak:

„A folyó hó 2-án este 9 órakor Götz Sándor lánycsóki plébánost szívrepesztő siránkozással kérte egy férfihang, hogy a haldokló feleségét jönné el meggyóntatni. A plébános azt véltve, hogy az utca felőli ablakról jön a hang, fölkelt ágyából s midőn az utca felőli ablakhoz indult, látta, hogy nem itt, hanem az udvarra nyíló, zárt folyosón levő, ablak előtt áll a siránkozó férfiú.

Azt mondotta, hogy Zomborból indultak Gyüdre búcsúra, de útközben rosszul lett a felesége és most haldoklik. A plébánosnak gyanúsnak tűnt föl a dolog, mert Zomboriak sohasem mennek Lánycsókon keresztül Gyüdre búcsúra, de még az is, hogy 2 m. 60 cm. magas fallal és kulccsal elzárt folyosóban van az idegen férfi. Meg is kérdezte, hogy hogyan jutott a folyosóra és miért nem zörgött az utcára nyíló kilenc ablak egyikén?

Mire az idegen azt felelte, hogy társai emelték föl a magas falra és úgy jutott a folyosóra. A plébános erre az utcára kiáltott, felhívná, ha valaki van ott, jelentkezzen, de senkitől választ nem kapott.

Ezután a plébános forgópisztolyt rejtegetve, szemközt állt a betörővel, s újból kikérdezte, de ez csak egyre siralmasan könyörgött, hogy siessen a plébános, mert rögtön meghal a felesége.

A plébános tisztában lévén azzal, hogy itt gyalázatos betörővel van dolga, akinek cinkostársai rejtett helyen tartózkodnak, bement lakására, hogy hurkot hozzon, mellyel a durva betörőt meg

fogja, de ezalatt a betörő elillant.

Másnap reggel köztudomásúvá lett a dolog, hogy sem Zomborból Gyűdre zarándokló búcsúsok, sem haldokló asszony nem volt Lánycsók, hanem ily gyalázatos módon akarták lépre csalni a plébánost.

Kitűnt másnap az is, hogy ugyanazon éjjel még más négy betörést kíséreltek meg, de csak egy helyről, sikerült egy korona 60 fillér készpénz elrablásával megugraniok; a többi kísérlet nem sikerült.

– Szerintem ez nem valami kuriózum. Budapesten a betörések és lopások sorozatával állunk szemben. – jegyezte meg Aladár.

– Merre van az a Lánycsók? Sosem hallottam róla. – kérdezte István.

– Budapestről délre, itt van közelben. Egy kis község 5-6 kilométerre nyugatra Mohácsról. – válaszolta Aladár, majd folytatta – Mond István ez az újság a kultúráról semmit sem ír, csak ilyen pikantériákról?

– Várj majd átlapozom az egész kiadványt... Van, van itt egy cikk a városi könyvtárról. Mindjárt felolvasom:

„Pénteken a Zombor szabad királyi város könyvtára tisztikarát és választmány tagjait újraválasztották: Az elnök újra Fernbach Péter országgyűlési képviselő lett az igazgató pedig dr. Falcione Nándor ügyvéd, a Zombori Takarékpénztár igazgatója.

Ahogy tudni illik a Városi könyvtár a vegyes ajkú közönség szellemi szükségletéhez képest, magyar, német, szerb és egyéb nyelvű szépirodalmi, ismeretterjesztő és tudományos művekből áll. Magánvállalkozás vetette meg az alapját. 1859-ben a könyvtáregyesület vette át, utána pedig a város tulajdonába jutott. Az ügykezelése ma is a könyvtáregyesület kezében van és a várostól és az állam-

tól évi segélyben részesül. Ma mintegy 35.000 kötettel rendelkezik. A választmányi tagok...”

– Itt következik egy egész névsor. Azokat nem olvasom mert úgy sem ismerjük őket... De várj csak, köztük van egy Grujić Péro nevű gimnáziumi tanár is. Ez lehet, hogy az a Péro, akivel tegnap találkoztunk Mihályéknál és aki olyan részegre itta magát, hogy Piroška a cselédlány vezette haza.

– Lehetséges. Majd ebéd közben megkérdezzük...

– Jó napot uraim! – szólalt meg egy női hang a hátuk mögött. Aladár rögtön ráismert Éva hangjára.

– Megvolt az istentisztelet? – kérdezte István.

– Igen. Igaz nem maradtunk végig mert már fáztunk. Ahogy látom nektek itt jó csevegni a meleg kávézóba. – válaszolt Éva.

– Nemsokára dél lesz. Szerintem induljunk el Mihályékhoz. Ebéd előtt egy kicsit még meg szeretném szorongatni a lányokat. – ajánlotta Irén.

István visszahelyezte az újságot kifizette a reggelit és mind a négyen elindultak a Szontai út felé. A járdákat már kora reggel megtisztították a hótól.

– Itt úgy látszik az a szokás, hogy mindenki eltisztítja a havat a saját portája előtt.

– Irén, ettől függetlenül, karolj belém nehogy elcsúszál a jeges járdán. – ajánlotta István.

Ugyanezt megtette Éva is Aladárral. Így egymás után, óvatosan lépkedve mentek a Cziprián családhoz ebédre.

Amikor Mihályékhoz értek a napáiban a házbeliék mellett Pérót is ott találták. A szomszéd tanár rögtön felállt amikor meglátta a vendégek érkezését.

– Elnézést kérek önöktől, – kezdte lehangolt hangon Péro –

hogy tegnap ilyen helytelenül viselkedtem. Az utóbbi időben nem tudom visszafogni magam az italtól. Bár Janka szomszédasszony meghívott ez alkalommal is ebédre, én nem maradok itt mert nagyon szégyellem magam a tegnapi történetek miatt. A háziaktól már kértem bocsánatot, most önöktől is azt kérem, hogy nézzék el viselkedésemet, ami egy tanárhoz semmi kép sem illik.

– Ami minket illet mi már el is felejtettük a tegnapi vendégeskedésünk azt a részét, amely magára vonatkozik. – válaszolta Aladár kedves mosollyal.

Péró egy igenlő fejbólintás után kikerülte az érkezőket és elhagyta a nappali szobát. Miután Péró elment Aladár megjegyezte:

– Tényleg kellemetlen lehet neki mert, István épp ma reggel kávézás közben azt olvasta, hogy Péró tanár a Zombori könyvtár választmányának egyik tagja.

– Mi történik vele. Valami gondja lehet? – kérdezte Éva.

– Sajnos igen...

Janka nagy vonalakban elmondta, hogy miért hagyta el a felesége. Azt is megemlítette, hogy nagyon szeretik a családot mert ők voltak az első szomszédok, akik felkarolták őket és mindenben segítségükre siettek amikor ide érkeztek.

– Reméljük idővel rendeződik a helyzet és Márta visszatérte Péróhoz. A beszélgetés és utána az ebéd jó hangulatban folytatódott. Ebéd után Mihály a vendégekkel visszatért a szállodába ott rendezte a számlákat és kikísérte őket a vasútállomásra.

– Most ahogy a hó letakarta a fákat, bokrokat egészen más különös hangulatúak lettek a város utcái.

Az állomáson a következő ígéretekkel búcsúztak el egymástól: Amikor a kis Mária-Valéria megerősödik, fellátogatnak hozzájuk Budapestre.

Hazaérve, Mihály elsőként, visszavitte a fényképezőgépet és a felszerelést a padlásra. Neki arra nem volt ideje, hogy fényképezéssel foglalkozzon. Amikor feltette a gépet a padláson lévő polcra a fényképezőgép hátsó része kinyílt. Mária jött ki belőle és élő, nagyságú figurává változott. Mihály rendszerint csak a hangjáról és az arcáról tudta felismerni mert, mindig más-más ruhát öltött magára.

Most is egy rövid ujjú egyrészes lila testhezálló ruhában jelent meg. Mihály már régen észrevette, hogy Mária híve a női test formáinak érvényesítésének. Ezért fontosnak tartotta az ilyenfajta szabászati megoldásokat. A mostani sziluettje az előre domborodó mellkas, a karcsú derék és a csípőre feszülő szoknyarész került előtérbe. A szoknya feszesen követte a csípő és a combjai vonalát. Az alsó része is szűk volt, melynek vége uszályként a lába köré tekeredett. Mihály egy pillanatra azon töprengett, hogy hogyan tud benne járni, de azután rájött, hogy az lényegtelen. Mária rendszerint nem is jár, csak megjelenik és bizonyos idő múlva eltűnik. Mihályt inkább az érdekelte, hogy Mária mért legtöbbször mért épp a padláson mutatkozik meg előtte.

– Mert te is a munkádból kifolyólag legtöbb idődet a padlásokon töltöd, de látom a második lányodnak az én nevemet adtad.
– szólalt meg Mária.

– Igen. A Valéria nevet szeretem mert, kiskoromban Czabájon a szomszédságban élt egy kislány, akit szintén Valériának hívtak. Annyira megtetszett, hogy már öt éves koromban el akartam venni feleségül. Persze Károly apám kinevetett.

– Tudom. Emlékszem rá...

– Hát ezt is tudod... Te mikor születted? Hány éves vagy...?

– Annyi ahány csak akarok, de most ne rólam, hanem rólad

beszéljünk. Sokat segítettem neked. Ennek bizonyos oka van. Még nem mondom el, hogy mit kell megtenned nekem, de az az idő közeledik. Akkor majd viszonznod mindazt, amit tettem érted...

– Bízatsz bennem. Meg fogok csinálni mindent, amit kérni fogsz tőlem. – válaszolta Mihály.

– Rendben. Most menj vissza Jankához mert már vár. Tudni akarja, hogy a vendégek sikeresen felszálltak-e a vonatra.

Mihály nem foglalkozott azzal, hogy Mária hová fog menni vagy, hogyan fog eltűnni. Megszokta, hogy különböző módon jelenik meg és tűnik el.

Egy hónap elmúltával következett a nagy családi ünnep a karácsony. Jankának sikerült rábeszélni anyját, hogy maradjon addig és segítsen az ünnepség előkészítésében. Erzsébetnek, bár szerette az unokáit és sokat foglalkozott velük, hiányozott Martin és a kocsma, ahol eddigi életét töltötte. Tudva, hogy ki tudja mikor láthatja megint a lányát és az unokáit eleget tett Janka kérésének, de kikötötte, hogy karácsony után haza utazik a felvidékre.

Mihály rendszerint otthon borotválkozott. Budapesten borotvakéssel, de amikor megjelent a könnyű Gillette, szénacélból készült pengetípus azt használta. Csak hajvágásra és különös ünnepnapokra készülődve ment Török Tóni, borbélyhoz a Szontai út elejére.

Az ünnepek előtt amikor belépett a borbélyüzletbe már többen várták, hogy sorra kerüljenek. A várakozó férfiak között ott ült Grujić Péro szomszéd is. Mihály mindjárt észrevette, hogy Péro a mellette ülő, szakállas emberrel társalog. Csak, amikor meglátta Mihályt felállt és kézfogással üdvözölték egymást. A többi várakozó férfit Mihály nem ismerte, valószínűleg mert, nem az ő kerületéből jöttek a borbélyhoz. A kézfogás után Péro visszaült a helyére.

– Kérem, Mihály mester úr, foglaljon helyet. Nemsokára sorra kerül. Addig talán nézze meg az újságokat. – üdvözölte és ajánlotta Tóni.

Mihály leemelt a fogasról egy újságtartót, amelybe a csütörtöki Zombor és Vidéke politikai lapot kapcsolta rá Tóni borbély. Különös érdeklődés hiányában a hírek után, csak az idő múlása miatt lapozgatott bele.

A vezércikkek nem érdekelték mert tudta, hogy azok tele vannak politikai szövegekkel. Az utolsó lapokon a hirdetések előtt, rendszerint rövid hírekről számolt be az újság. A karácsony közeledtével az első hír amire ráakadt az épp az eljövő ünneppel volt kapcsolatos:

„Elmaradnak a karácsonyi nyulak”. – Állt a vastag betűkkel nyomtatott cím. – „Minden újévnek a malac, húsvétnek a bárány, a karácsonynak sok családban a nyúl adja meg a szokásos jellegét. Az idén igen gyéren kerül a tapsifüles a karácsonyi piacra mert, rossz esztendő járt rájuk. A nagy hideg miatt megfagytak vagy kivesztek. Alig van annyi amennyi a fajföltartásra kell megtartani. A nagy uradalmaknak is gondot okoz, hogy a szerződésileg biztosított nyúl mennyiséget kiszállíthassák.”

Mihály számára nem is volt nagyon érdekes az írás, hiszen így sem, úgysem akart nyulat vásárolni karácsonyra. Janka inkább egyben sült töltött csirkét szokott készíteni. Viszont arra, hogy a gyerekek játszadozzanak élő nyulakkal a szobába nemigen találta okosnak.

Tovább lapozgatva, egy színházi előadás kritikájára bukkant. Igaz itt Zomborban már nem is emlékszik mikor voltak utoljára színházban, de a kritika címe felkeltette a figyelmét.

A szövegnek a címe csak egy szóból állt: „Gésák”. Mihály

nem ismerte ezt a fogalmat, de remélte, hogy ha elolvassa a cikket rájön miről van szó.

„Szombaton este ment.” – Így is elég furcsán kezdődött a cikk, majd következőképen folytatódott – „Azaz, hogy talán nem is ment, hanem rohant, vitt magával bennünket azon kétség felé, hogy a színpad tulajdonképen nem is a közönségért van, hanem a színpadért.

Olyan botrányos dolog történt ez estén, amiknek a színművészet csarnokaiban nem szabad megtörténniük. Eltekintve attól, hogy a szerep tudás egyáltalán nem szerepelt az egyes szereplők és a renitens sűgő között épületes szellemi torna fejlődött ki, amelyben egyedül a sűgő volt a nyertes. S így csak a közönség lett vesztes. A rendezést azonban dicsérni lehetett.

Mihály épp lapozni akart amikor Tóni borbély hozzászólt:

– Kedves Mihály, most már maga van a soron.

Amikor Mihály körül nézett a borbélyüzletben csak Péro és ő voltak jelen.

– Hát nem Péro szomszéd a soros?

– Péro szomszédot már megborotvtáltam...

– Igen én már kész vagyok, csak téged vártalak, hogy kész legyél és együtt sétáljuk haza.

Tóni elég gyorsan végzett Mihállyal így mindketten elindultak a Szontai úton haza felé. Mihályt még mindig érdekelte a Gésa szó jelentése ezért megkérdezte Pérót:

– Míg vártam, hogy sorra kerüljek az újságban olvastam egy színházi kritikát, amely Gésa szóval kezdődött.

– Igen, az egy operett és a teljes címe az előadásnak „Gésák – vagy egy japán kávéház története”

– De, mit jelent a gésa szó:

– A gésa egy tradicionális japán szórakoztató művésznő, aki különböző japán művészetek előadásában jártas, mint például a klasszikus zene és tánc. A gésák a 17. század kurtizánjaiból alakultak ki.

Ismert színdarabról van szó, amely bejárta a világot. Tudomásom szerint a múlt héten a Pécsi színház vendégszereplésében adták elő Zomborban. A Pécsi társulat mellett Zomborban vendégszerepeltek még híres Budapesti színészek is mint Somlay Artúr és Kabos Gyula. – magyarázta Péro majd folytatta – Ez sajnos a zombori kulturális életnek egyik igazságtalansága. A nem magyar közönség nevelését a magyar társulatok sokszor mellőzik. A Szerb nemzeti társulat viszont azon fáradozik, hogy a színházi igény kielégítése egyenlő arányban történik. Míg hetente, vagy kéthetente van előadás magyar nyelven, addig csak havonta, vagy kéthavonta játszanak szerbül a színházban.

– Értem, de mond Péro miben segíthetek? – kérdezte Mihály.

– Több mint hat hónapja, hogy Márta elment azzal a magyar fényképésszel. Tudod, és ezek után nem hiszem, hogy megállja a helyét az a magyarázat, amit Jankának adott, hogy mindezt a gyerekek miatt tette. Kicsit bosszant az, hogy jó barátok vagyunk és ő akkor sem mondta el nekem az igazat. Szerintem én végleg elvesztettem Mártát. Most már nehezemre esik az egyedüllét. A szerb könyvtárban, ahová az utóbbi időben sokat járok, megismerkedtem Jovanovits úr idősebb lányával a Milicával. Tudod arról a Jovanovits csalárról van szó, akiknél a padlásán megláttad a szerb zászlót. Milica is tagja a Radikális pártnak. Lehet, hogy én is betagosítom magam. – folytatta Péro

– Ami Jankát illeti én tényleg nem tudom mit mondott neki

Márta azaz miről beszélgettek, csak tudom, hogy nagyon hiányzott neki a gyerekek.

– Nekem is többször mondta. Próbálkoztunk de sikertelenül. Azért én még mindig arra gondolok, hogy itt a fiatalkori szerelem volt az, ami megindította Mártát, hogy a fényképészt válassza. – mondta Péro.

– Ami azt illeti, hogy azzal a bizonyos Milicával kapcsolatot teremtetél az a te személyes ügyegyed arról nem tudok véleményt mondani. Arról sem, hogy beiratkozol a Szerb radikális pártba. Én nem foglalkozom politikával. Eddig sikerült minden olyan felhívást vagy ajánlatot melyben bármelyik párttaggá akart toborozni sikeresen kikerültem. – magyarázta Mihály.

– Milica inkább a szerb jótékonyági társaság nőegyletének tagja. Az egylet működése nem a politikára, hanem a szegény özvegyek segélyezésére és a szegény sorsú iskolás gyermekeknek ruhával való ellátására szorítkozott. Az utóbbi időben Milica közreműködésével, számos jóra való leányt képeztek ki tanítónővé. Igaz, hogy az utóbbi időben egyes szerb női tagok a zombori társadalmi és politikai helyzetről is véleményeznek.

– Nézd Péro, ha jól érzed megad Milica társaságában, nekem és Jankának semmi kifogása nincs ez ellen. – nyugtatta meg Mihály.

– Tudom, feltételezem, de az utóbbi időben azon is jár az eszem, hogy visszaköltözöm Szabadkára. Ott megvan még a családi ház és állást is kínáltak számomra. Egyelőre Milica és Márta az, akik miatt még nem döntöttem.

– Ezek szerint karácsonyra sem leszel nálunk?

– Nem Mihály köszönöm a meghívást. Ha úgy alakul, hogy mégis Szabadkára költözöm előtte jelentkezem.

41. A zombori kéményseprő mesterek.

A következő év januárjától a lenti lakás lakbérének fejében, Piroska besegített Jankának a háztartási munkákban. Mivel így több szabadideje maradt Janka úgy döntött, hogy átveszi férjétől a kéményseprési munkával kapcsolatos ügyintézés. Így vette át a munkarendeléseket és a segédek számlázásával kapcsolatos pénzügyeket.

Január vége felé Zájó Milán, a fiatalabb segéd bejelentette, hogy Péro többet nem vállalja, hogy nála lakjon albérletben. Két hónap időt adott a fiatalembernek, hogy találjon magának máshol albérleti lakást. Mivel ezt a döntését Péro nem indokolta meg Milánnak, Mihály rögtön arra gondolt, hogy a szomszéd megsértődött Jankára. Abban a hitben élt, hogy a Cziprián család félrevezette Mártával kapcsolatban.

Mihály úgy döntött, hogy az udvar végén épített egy egyszó-

bás félnyereg tetős épületet abban lakhat majd Milán. Az ötletet Janka is jónak találta mert, akkor a segédek mind egy udvarban lesznek és könnyeben lehet őket ellenőrizni.

Az 1909-10-es évi tél a szokásosnál enyhébbnek bizonyult. Emiatt és tanulva abból, hogy az *Olcsó húsnak híg a leve* a Zombori lakosság, nem vásárolta a lignit szenet. Ebből kifolyólag kevesebb munka adódott a kéményekkel kapcsolatban.

Mire megjött a tavasz elkészült az új udvari épület, amelybe Milán beköltözött. Az egyik nap Piukovils István a Felsőváros kerületi mestere, a segédjén keresztül, üzent Mihálynak. Megkérte, hogy a következő vasárnap tizenegy órakor szíveskedjék bejönni a Zombori Polgári Kaszinóba egy megbeszélésre. Mihálynak jól jött az üzenet mert, vasárnaponként a kevesebb munka miatt Janka rendszeresen követelte a templomba járást. Mihály tisztelte a papokat. Több alkalommal is jó tanácsokat kapott tőlük. Ám igazán csak is Máriának hitt, akit szentnek tartott és az ő útmutatásai voltak neki a legfontosabbak. Ezt a személyes titkot senkivel sem, még Jankával sem osztotta meg. Ezért, hacsak lehetett a vasárnapi misét bármilyen ürügy miatt kerülte.

Mihály a következő vasárnap elment a Kaszinóba. Mivel szépen sütött a nap többen is az udvaron tartózkodtak. Az egyik asztalnál már várták őt a Belvárosi, a Cservenka kerületi a Bánát külvárosi kerület mesterei és természetesen a Felsővárosi Piukovils István, mester is.

A mesterek egy hosszabb asztalnál foglaltak helyet. Köztük ült még két, Mihály számára ismeretlen ember és egy katonatiszt. A katonatiszt és a két ismeretlen rögtön felállt amikor meglátták Mihály érkezését és egy másik asztalnál foglaltak helyet.

Miután Mihály helyet foglalt a mesterek között István a

megbeszélés szervezője szólt a pincérnek, hogy mindenki számára hozzon egy nagy pohár csapolt sört. E mellett utasította, hogy míg ők tárgyalnak ne háborgassa őket senki. A pincér tudomásul vette a rendelést és a parancsot majd eltávozott.

– Kedves barátaim! – kezdte meg a megbeszélést István – Azért jöttünk össze, hogy megbeszéljük mi a teendő a munkadíj az adó és segédek fizetésével kapcsolatban. Mindannyian tapasztaltuk, hogy mások szolgáltatása, az élelmiszer árak és az adó egyre növekszik. Emiatt természetesnek látom, hogy a segédek jövedelmét is meg kell emelni mert már panaszkodnak. Érthető, hogy nem tudnak kijönni a bérükből. Ezért nekünk is először meg kell emelnünk a munkadíjat. Feltételezem, hogy mindannyiuk fejében megfordult a gondolat, hogy ezt haladéktalanul meg kell tenni. Ezért hívtam össze a kerület mestereit, hogy állapítsunk meg közösen egy olyan munkadíj árat, amellyel fedezni tudjuk a mi jövedelmünket, a segédek fizetését és nem utolsósorban az adót.

– István kérésére én készítettem egy felmérést, amely azt mutatja ki, hogy az utolsó öt évben az adó az élelem és a ruházati cikkek meg persze a különböző szolgáltatások több mint húsz százalékkal emelkedtek. Úgy gondolom, hogy ugyanilyen arányban kell nekünk is emelni a munkadíjat és a segédek fizetését. Készítettem egy táblázatot azért, hogy mindannyian ugyan azt a munkadíjat fizettessünk meg az ügyfeleinktől és körülbelül ugyanolyan bért szabjunk ki a segédeink számára. – fejezte be Szabó Ferenc mester.

Ezek után Ferenc szétosztotta a megírt kimutatást, amelyen fel voltak tüntetve a szolgáltatások új árai és a segédek új fizetése.

– A segédek bére természetesen lehet tíz-tizenöt százalékos eltérő attól függően hány éve dolgoznak. – fűzte hozzá még Ferenc.

Mihály is kézbe vette a papirost és elolvasta. Amikor meg-

látta az ajánlott összegeket teljesen egyetértett velük. Rögtön az jutott eszébe, hogy a magasabb munkadíjak milyen jó hatással lesznek a házra felvett bankkölcsön lefizetésére.

– Feltételezem, hogy amikor megállapítottátok ezeket a magasabb árakat a szolgáltatásainkra, azt az ügyfeleink ki tudják majd fizetni. – szólt Mihály.

– Szerintünk, igen mert, az ő bérük és az ő szolgáltatásuk is megnőtt. – válaszolta Ferenc.

– Ha mindannyian úgy gondoljuk, hogy ezek az új összegek megfelelőek akkor szavazzunk.

Senkinek sem volt ellenvetése és így egyhangúan elfogadták a leírt ajánlatokat.

– Szerintem ilyen egyeztetési megbeszélést minden tavasszal meg kell szerveznünk mert, ahogy hallottam egy banktisztviselőtől, nagy infláció vár ránk.

Így született meg Zomborban a kéményseprő mesterek között a gazdasági érdekszövetség. A már régen a kerületekre felosztott önálló vállalkozók határozatot hoztak közös érdekeik képviselétére, védelmére.

A megbeszélés után, azok a polgárok, akik magukra hagyták a kéményseprő mestereket, visszaültek közéjük az asztalhoz. Így ismerte meg Mihály, Kalmár Vilmos – katonatisztet, aki szakaszvezetői rangban szolgált a zombori Magyar királyság tüzérségi kaszárnájában, e-mellett nagyon szeretett kártyázni. Az új ismerősök között volt még Csérer Gyula városi kertész is, akiről később kiderült, hogy Csérer Ferenc – újságíró és nyomozó öccse.

Kalmár katonatiszt egy kártyapartira invitálta az asztali társaságot, amelyet az elfogadtak.

Szerdán délután Márta arra lett figyelmes, hogy valaki erő-

teljesen kopog István házának az ablakán. Első pillanatban a postásra gondolt, de aztán rájött, hogy senki sem ismeri hollétét azért valami más lehet az erős zörgés mögött.

– István, valaki erősen kopog az ablakon. Nézd már meg ki lehet az. Biztos téged keresnek – szólt Márta.

– Mindjárt megnézem – válaszolt István és letette az újságot, amelyet épp olvasott.

Amikor kiment az udvarra a kerítés mögött meglátta a szomszéd arcát, aki idegesen integetett a kalapjával.

– Jöjjön már szomszéd... baj van. – szólalt meg a szomszéd amikor István a közelébe ért.

– Mi a baj kedves szomszéd?

– A Cirmos... A Dunán... Nekiment egy... az egyik dereglye és összetörte.

– Mi történt... Miről van szó – ebben a pillanatban István fel sem fogta miről van szó.

– Jöjjön ki a Duna partra majd meglátja mi lett a Cirmos hajójával...

Amikor a Cirmos nevét már másodszor is meghallotta István, akkor jött rá, hogy a kishajóról van szó. Gyors léptekkel majdnem futásnak eredve a Duna partra sietett. Hát ott volt mit látnia.

A Haladás nevű vontató gőzös hat dereglyét húzott maga után. A hídnál a vízsodrásban három közülük leszakadt és a sodrás szétvitte őket a folyó vizén. Az egyik a jobb, a másik kettő pedig a bal partra sodródott irányíthatatlanul.

Az az egy, a Bajai kikötőben akadt fel és épp István Cirmos nevű hajója mellett. A hatalmas homokkal teli dereglye szétroncsolta a kis hajót.

– Istenem milyen kár. Ezt a hajót többé nem lehet megjaví-

tani annyira széttört. – panaszkodott István.

– Legalább be volt biztosítva? – érdeklődött a szomszéd.

– Nem, sajnos nem, arra már nem jutott pénzem. – válaszolta szomorúan István.

Janka teljesen átvette a segédek munkabeosztását és a pénzügyi elszámolásokat. Piroska főzött és a gyerekekkel foglalkozott. Janka Mihályt csak akkor küldte a kémény tisztítási munkákra amikor sok igénylő jelentkezett és a segédek nem győzték a munkát. Ez hetente három-négy napot jelentett. Így Mihálynak elég sok szabadideje maradt.

Az egyre melegebb tavaszi időben Mihály, vasárnap délelőttönként gyakran benézett a Kaszinóba. Ott lassan kialakult egy asztaltársaság, amelyhez Kalmár Vilmos – katonatiszt, Csérer Gyula városi kertész, Piukovils István – mester tartozott. Ezekhez csatlakozott Mihály is.

Sörözés mellett a munkáról, a városi történeésekről és nem utolsósorban a pletykákról beszélgettek. Mihály rájött, hogy a tereferés, nem kizárólag a nők kedvenc időtöltése. Így Csérer Gyulától, aki, mindig nagyon bőbeszédű volt, megtudta a legújabb zombori eseményeket. Egy ilyen alkalommal Gyula elmesélte, hogy Ferenc, a bátya, nehéz feladatot kapott egy bizonyos Grujić Péro tanártól. Attól megbízást kapott, hogy találja meg a feleségét.

Mihály rögtön tudta kiről van szó, de nem akarta felfedni, hogy ismeri Pérot, inkább megvárta milyen híreszteléssel áll elő Gyula.

A kertész elmesélte, hogy a bátya azt mondta neki, hogy Péro felesége megszökött egy Lederer István nevű zombori fényképésszel. Arra panaszkodott, hogy a férje nem képes őt teherbe ejteni, ezért a fiatalkori kedvesétől kér segítséget.

– Már majdnem egy éve kutat az a bizonyos Márta után de, annak és a fényképésznek teljesen nyoma veszett. Bejárta Zentát, ahol Márta lánykorában találkozott Lederer Istvánna. Mohácsot, ahol ennek az Istvánnak a szülei éltek, de még Budapesten is körülérdeklődte az ismerőseit, de sehol sem találta meg őket. A napokban bátyám szölt Márta férjének, hogy hagyja abba a kutatást mert az csak pénz költés. Lehet, hogy a pár már valahol másik országban jár. A fényképezés, menő foglalkozás, bárhol találhat magának munkát. – fejezte be meséjét Gyula.

Mihály meg akarta kérdezni Gyulát, hogy ha ilyen kapcsolatban vannak Péroval akkor tudja-e hol van most az a szegény ember mert az utóbbi időben nem jelentkezett náluk, de nem is látta a Szontai úton. De mielőtt szóhoz jutott volna Kalmár Vilmos katonatiszt panaszkodni kezdett:

– A zombori Magyar királyság tüzérségi kaszárnyában, ahol én szolgálom parancsot kaptunk a legénység számának növelésére. Az következő hónapokban azokat a húsz éves fiatal parasztembereket, akiket besorolnak és ágyút még soha életükben nem láttak majd ki kell képezni hogyan kell tüzelni az ellenségre. De egyelőre nem is tudjuk ki az ellenségünk vagy ki lesz az ellenségünk.

– Hát a katonaságnál parancs az parancs. – okoskodott Gyula.

– Igen. Méghozzá pecséttel ellátott írásos parancs érkezett Hauser Lipót altábornagy úrtól, hogy soroljunk be a kaszárnya legénysége közé még ötven újoncot. Ez nagy gondot fog okozni nekünk mert a 15 centiméteres messze hordó ágyúra, amelyekből a legtöbb van a kaszárnyában a kiképzés legalább egy évig tart. Nekünk katonáknak mindig örülni kellene, ha mélyreható és gyors haderő-fejlesztési program indul be az Osztrák–Magyar Monarchi-

ában. Ők kigondolják – nekünk meg végre kell hajtani. Mi tisztak, vért fogunk izzadni míg betanítjuk ezeket az újoncokat. Azt hiszem, hogy lőttek a szabadidőmnek. – fejezte be panaszait Vilmos.

– Szerintem ott kezdődött a baj – kapcsolódott be a vitába Piukovils István, mester – hogy 1878-ban annektáltuk Bosznia-Hercegovinát és pár évvel ezelőtt ezt az annektálást véglegesítettük. Ez sem oroszoknak, sem a szerbeknek nem tetszett.

– Minek kellett nekünk ez a Bosznia és egyáltalán hol van az a terület. – kapcsolódott be Mihály a beszélgetésbe.

– Arról a területről van szó, amely az Oszmán Birodalomnak az összeomlása után maradt a Száva folyó déli oldalán egészen az Adriáig.

Szeptember végén Márta saját számításai szerint teherbe esett. Még mindig nem merte elhinni azt, hogy az elképzelése sikerült. Emiatt úgy döntött, hogy még vár egy-két hetet mielőtt bárki-nek is elárulja az örömhírt.

A lelki állapota az elkövetkező napokban az öröm és az aggodalom között ingadozott. Eljött az idő amikor döntenie kell. Ez az idő alatt még Istvánnal élt, megszerette őt.

István egészen más típusú férfinak bizonyult, mint Péro. Mindig viccelődött, mesélt a múltjáról, a gyermekkoráról a munkájának érdekes pillanatairól. Péro pedig kimért, racionális és mindig, mindent komolyra fordított.

Kétségek között élt mert kettőjük közül választania kell. Amikor Istvánhoz szegődött akkor azt csak egyszerű kalandnak vélte melyben mindenképpen ő lesz a nyertes. A végén arra a következtetésre jutott, hogy felkeresi Jankát és tőle megtudja milyen heget hagyott Pérón az ő távozása. Van-e még esetleg lehetősége a visszaútra. Napokon keresztül azon törte a fejét, hogyan mondja

meg Istvánnak, hogy el szeretne látogatni a régi kedves barátnőjéhez.

Amikor erről az ötletéről kezdett beszélni, István rögtön megéreztte, hogy nem ez az igazi ok. Ettől függetlenül, azt is megértette, hogy ha Márta vissza akar menni férjéhez ezt nem tudja semmi kép sem megakadályozni.

A beszélgetés végén felajánlotta Mártának, hogy ha akarja, akkor együtt tudnak utazni, ő felkeresi a fényképészeti műtermet le ellenőrzi a kiadásokat és a bevételeket.

Márta egy pillanatig hezitált, de amikor átgondolta, hogy Jankánál egyedül tesz látogatást igennel válaszolt.

– Micsoda meglepetés!! – kiáltott fel Janka amikor belépett a szobába.

– De, ez is micsoda meglepetés!! – viszonzta Márta amikor Márta meglátta a kis Valériát, Janka mellén, mert épp szoptatott.

– Gyere ülj le ide mellém és mesélj – hol és merre jártál. – érdeklődött Janka.

– Végre babát várok. Ez az első dolog, amit közöni szeretnék veled. – kezdte a beszélgetést Márta.

– Biztos? – kételkedett Janka.

– Igen... Biztos de, most ne ezt részletezzem, hanem engem az érdekel mi van Péroval? Gondol-e még rám, vagy lemondott rólam.

– Hát nem is tudom. Utoljára, több mint egy hónapja találkoztunk. Akkor amikor Mihállyal beszélgetett a Tóni borbélynál, azt magyarázta, hogy nem hiszi, hogy a gyerek miatt mentél Istvánhoz. Rám is haragudott mert védtelek. Arra is panaszkodott, hogy már nehezére esik az egyedüllét ezért rendszeresen bejár a szerb könyvtárba. Ott megismerkedett Milicával...

– Milicával...?

– Igen. Tudod arról a Jovanovits csalásról van szó, akinek a padlásán Mihály meglátta a szerb zászlót. Milica a szerb jótékony-sági társaság nőegyletének tagja. Hogy milyen a mostani kapcsolata-tuk azt nem tudom mert, Péro nem jelentkezik. Amikor Mihály rá-kérdezett, hogy nálunk tölti-e a karácsonyi ünnepeket, Péro bizony-talan választ adott. Azt fontolgatta, hogy visszaköltözik Szabadkára.
– fejezte be Janka.

Szopás közben a kis Valéria elaludt. Janka gyengéden és ügyesen a kiságyba helyezte és halkán azt ajánlotta, hogy menjenek ki a konyhába. Ott nyugodtan tudnak beszélgetni.

– Miért nem mész el Pérohoz, beszélj vele, ő biztos mindent megmagyaráz... – folytatta Janka.

– Nem tudom... Most már semmit sem tudok. Ez a pár hó-nap, amelyet Istvánnal töltöttem annyira megváltoztatott. Beval-lom, neked is elmondtam, amikor úgy döntöttem, hogy hozzá sze-gődök, pontos és fontos tervem volt. Időközben rájöttem, hogy Ist-ván egészen más, mint Péro. Megkedveltem és éppúgy le tudnám élni a további életemet vele, mint Péroval.

– Hát, ebben a délimában sajnos nem tudok neked segíteni. Ezt egyedül csak te dönthetted el – válaszolt röviden Janka.

Október elején különleges és kiadós vasárnapi ebédet készí-tett Márta. Amikor István az asztalhoz ült már szólni akart, hogy nem kell ilyesmire szórni a pénzt, hiszen még nem döntötték el, hogy hová költöznek. Abban mind a ketten megegyeztek, hogy nem maradnak Mohácson. A kis városban nem lehetett megélni a fény-képezésből. Olyan nagyvárost kell találni, amelyben még nincs sok fényképész. István ezen dolgozott. Vásárolta az újságokat, hogy azokból megtudja hová érdemes költözködni.

– Kedvesem, de...

– Tudom kicsit kiadósabb az ebéd, de ennek oka van. – előzte meg Marta István bírálatát.

– Oka...?

– Igen. Úgy gondolom, hogy babát várok.

November elején a szokásostól eltérően, gyorsabban megjötték a hideg napok. Mihály bár úgy tervezték, hogy karácsonyra felutaznak Budapestre a nagy hidegek miatt ez elmaradt. Így ott-hon, négyesben várták a karácsonyt.

Újév után a munkából útközben hazafelé tartva Mihály a Kalap utcában találkozott Csérer Gyulával, akinek a bátyja Márta után nyomozott.

– Na a végén Ferenc bátyádnak sikerült kinyomozni hol lehet Péro felesége, Márta? – kérdezte Mihály.

– Nem de, abba is hagyta mivel Péro talált magának más asszonyt és azzal elköltözött Szabadkára.

– Érdekes, hogy ezt nem tudtam, pedig egy utcában lakunk, azaz most már laktunk. Igaz, az utóbbi időben valahogy került minket Péro. – csodálkozott Mihály.

– Lényegtelen a dolog, de ha nem találkoznánk többet ebben az évben, kellemes karácsonyi ünnepeket kívánok neked és a családnak. – köszönt el Gyula.

– Köszönöm kedves barátom neked is...

– Remélem jövőre találkozunk a kaszinóban. Ott nagy farsangi mulatságot rendez az igazgatóság.

– Meglátom... Még nem mondhatok semmit...

Amikor Mihály hazaért elmondta Jankának kivel találkozott. Persze a lényeg az volt, hogy Péro elköltözött Szabadkára oly módon, hogy még el sem búcsúzott tőlük.

– Nem tudom elképzelni, hogy ilyen jó és igazi barátkozás után ennyire meg tud sértődni, hogy mielőtt elutazott el sem búcsúzott tőlünk. – hitetlenkedett Janka.

– Az utóbbi időben talán mi sem voltunk igazságosak iránta. Nem mondtuk el neki, hogy meglátogatott bennünket Márta és hogy tudjuk hol él. – tette fel a kérdést Mihály.

– Igaz, de Márta megkért bennünket, hogy ne mondjuk el neki. Ő úgy gondolta, hogy az újbóli találkozás mindkettőjüket megrázná. Márta bevallotta, hogy kezdi jól érezni magát István mellett. – magyarázta Janka.

– Valószínűleg igazad van, mint sok minden másban, hanem az a Gyula azt is mondta, hogy nagyszabású farsangi ünnepség lesz januárban a Polgári Kaszinóban. A gyerekek miatt az utóbbi néhány évben nem jártunk semmilyen mulatságra. Talán ez alkalommal elmehetnék. Nem kellene végig maradni, de talán itt az ideje, hogy mi is megengedjünk magunknak egy kis szórakozást.

– Tudom... Igazad van, de a gyerekek? A kis Valika még csak hat hónapos.

– Megkérhetnénk Piroskát, hogy arra az egy estére vigyázzon rájuk. Úgy is szeretnek vele lenni, hisz ő foglalkozik napközben velük. – tartott ki Mihály az ötlete mellett.

– Rendben Mihály, maradjunk abban, hogy ha nem jön közbe semmi akkor elmegyünk, de nem maradunk sokáig.

Január 8-án, szombaton tartották meg az iparosok és kereskedők bálját a Polgári Kaszinóban.

Janka kicsit tétovázva vette fel a báli ruháját, amely eddig ott árválkodott a szekrényben. Amikor meglátta magát a tükörben és ezt Mihály is megerősítette dicsérő szavakkal így megnyugodott. Piroska szívesen elfogadta azt, hogy vigyáz a gyerekekre és meg-

ígérte, hogy ha elalszanak akkor is mellettük marad.

A táncot megelőzően egy hosszabb műkedvelői előadást rendeztek a szervezők. Szegény Pillicody – bohózat után Bridmann Andor: A művész – című saját szerzeményű monológját adta elő. Jankának nagyon tetszett Engländer Róza, aki Shara Bluntot, a zsörtölődő elárusító szerepét játszotta el, végtelen bájjal. A játék felülmúlta a műkedvelői alakítást.

Ezek után következett a tánc. A szünetben Mihály találkozott Krump Vilmos festővel, a Műkedvelő Fényképészek egyesületének titkárával, akinek bemutatta Jankát.

– Kezét csókolom kedves asszonyom. Önnek olyan szép és formás arca van, hogy bármelyik festő vagy fotográfus hálát adna az Istennek, ha beállna modellnek a festői paletta vagy optika elé. – dicsérte meg Krump úr Jankát.

– Köszönöm, nagyon kedves Krump úr... nagyon kedves.

– Ezt nem csak tiszteletből és kedvességből mondom, hanem az színigazság. Nagy öröm lenne számomra, ha megengedné, hogy egy portrét készítsek magáról...

– Köszönjük az ajánlatot. Majd egy alkalommal betérünk a stúdiójába – válaszolt Mihály.

– Nagyon örülnék neki. Különben nem is tudom, hogy tudja-e kedves Mihály, hogy Flóra kisasszony férjhez ment és átköltözött Budapestre.

– Nem... Nem tudtam.

Mihály és Janka nem maradtak a mulatság végéig. Janka féltette a kis Valikát mert, néha éjjel is felébredt szopni. Ezért megkérte a férjét, hogy távozzanak.

Másnap a Zombor és Vidéke napilap részletesen beszámolt az előző esti farsangi mulatságról. Név szerint megemlítette a fellé-

póket és dicséretben részesítette őket.

Jankának is megtetszett a kiruccanás. A következő héten többször is szó esett arról, hogy máskor is meg kell ragadni az ilyen alkalmat és bekapcsolódni a Zomboriak társadalmi életébe.

Mihály az ebéd előtti időszakot, vasárnaponként ismerőseivel a Polgári Kaszinóban töltötte. A kialakult társasággal rendszerint söröztek és megbeszélték a Zombori történeteket. Bár a hivatásos katonatisztnek nem illet politizálni, annak ellenére Vilmos mindig azt tette. Mivel jól írt és olvasott szerb nyelven is rendszeresen olvasta a tekintélyes zombori "Sloga" szerb hetilapot, amelynek főszerkesztője Dr. Koszta Bugarski volt.

– Képzeljétek, – kezdte mesélni Vilmos, – A szerb hetilapban azt olvastam, hogy a Bajai Független újság olyan hírről ír, hogy a városvezetés megvonja az ott létező hitközségi iskoláktól a pénzügyi támogatást. Persze, így a bajai szerb pravoszláv iskolától is. Ezek után az egyik képviselő a szerb pravoszláv iskolák védelmére kelt és arra hivatkozott, hogy Grassalkovich Antal főispán, birodalmi herceg és királyi kamarás Baja községének 871 hold földet ajándékozott azzal a céllal, hogy annak a jövedelméből támogassák az iskolákat. Azzal is érvelt, hogy egy 1895-ben kiszavazott törvény a városi közgyűlést kötelezi a szerb pravoszláv iskolák pénzügyi támogatására.

– Ez mind ahogyan mondd Baján történt. Mi közünk nekünk ahhoz, hogy Baján min vitatkoznak a szerbek és a magyarok? – kérdezte Mihály.

– Azért, mert az ilyen viták a szerbekkel máshol is megtörténhetnek például még nálunk Zomborban is. – magyarázta komolyan Vilmos katonatiszt.

– Nem is tudom mit mondjak, de nekünk itt Zomborban

nagyon óvatosan kell kezelnünk a nem-magyar lakosságot. Itt a magyar lakosság és a többi nemzetiség ötven-ötven százalékban él. Lehetnek a jövőben itt is ilyen vagy ehhez hasonló viták. – szólt hozzá Gyula a városi kertész.

– Kaptam már én is olyan megjegyzést a szerb kuncaftjaimtól, hogy miért kell nekik a hivatali intézményekben csak magyarul beszélni. Be kellene vezetni a kétnyelvűséget. – mesélte István kéményseprő mester.

– Hát, szerencsére én még nem találkoztam ilyesmivel, de megjegyzem az egyik szerb ház padlásán találtam már eldugott szerb zászlót.

Janka új barátkozási lehetőséget talált a szomszéd Struman Angélával, aki valamivel idősebb volt tőle, de nagyon jól ismerte a város életét. Abban az évben vele ellátogatott a házi ipari kiállításra. A szervezők szerint, hogy a kiállított tárgyak méltóan fogják majd képviselni a zomboriakat a Londoni kiállításon. Külön gyűjteményben meg fognak jelenni a híres Sztapári csilimek, a szerb népipari termékek, a sokác nép készítményei. E mellett Baja, Szabadka, Újvidékék, Zenta és Zombor kézimunkák külön gyűjteménnyel fognak szerepelni.

Mihály, mint a Zombori Iparkamara alelnöke meghívást kapott a Bács-Bodrog Megyei Irodalmi Társaság elnökétől. Vértesi Károly megkérte, hogy legyen jelen a társaság közgyűlésén május utolsó hetén. Az ülés egyetlen napirendi pontja II. Rákóczi Ferenc szobrának felavatási ünnepségének előkészítése és programja lesz.

Ezt a felkérést Mihály nem utasíthatta el mert, mint alelnök részt kellett, hogy vegyen az ilyen nagyszabású ünnepségben. Az előző hasonló megemlékezést még 1905. május 18-án tartották Zomborban. Akkor Schweidel József honvéd tábornok, egész alakos

szobrát avatták fel a Megyeháza előtti téren.

Mihály nem is lehetett az akkori szobor felavatásán mert az időben még Budapesten élt. Most viszont része lehetett a nagy ünnepségnek. A kis munkacsoport élén továbbra is Vértesi Károly az Irodalmi Társaság elnöke állt. Ő tartotta meg a közgyűlést, ahol a rendezőbizottság tagjai számoltak be az ünnepség sorrendjéről és a lehetséges vendégseregről.

A jelenlévők között Mihály személyesen csak Krump Vilmos festőt ismerte és épp ezért mellészegődött. A terem egyik sarkában ott állt a gipszből készült Rákóczi Ferenc szobrának kicsinyített mása. Vilmos nagy érdeklődéssel figyelte a szobrot amikor Mihály hozzá lépett:

– Nekem úgy tűnik, hogy a műalkotás komoly benyomást fog kelteni a magyar lakosság körében. A szobrász, Rákóczi Ferencet, fejedelmi pózban, levett süveggel, uralkodói jogarral a kezében ábrázolja. Milyen magas lesz a szobor? – érdeklődött Mihály.

– A tervek szerint a szobor magassága két méter nyolcvan centi, míg a talapzaté három és fél méter lesz. Jankovits Gyula szobrász Pesten született. Ismerem az életrajzát és a szobrait. Előbb az Iparrajziskolában tanult. Később Münchenben és Bécsben folytatta tanulmányait. Alkotásai emlékművek, egyházi szobrok, épületplasztikai munkák. Szerintem jó választás volt rábízni a Rákóczi szobor megalakítását.

Pár perc múlva megszólalt Vértesi úr, hogy a jelenlévők foglaljanak helyet mert, elkezdődik az ülés.

– Most átadom a szót Vujevich Alajos, pénztárosnak, aki beszámol a pénzgyűjtő ívekről. Ő mondja el röviden az elszámolást és pénzügyi kimutatást. – jelentette be Vértesi úr.

– Tisztelt közgyűlés a kimutatás szerint a több forrásból és

adományból összegyűlt összeg meghaladja a 22.000 koronát. Ez elegendő lesz Jankovits Gyula szobrászművész tiszteletdíjának a kifizetésére és az ünnepség lebonyolítására. – számolt be a pénztáros.

A következő felszólalót Buday Gerő a szoborbizottság alelnöke mondta el. Ő ismertette, hogy kik jelezték az ünnepségen való részvételüket, a Mohácsi országos képviselő. A kalocsai érsek, a császári és királyi kamarás, alispán. Kolozsvárról a segédpüspök a bajai polgármester és Jászai Mari a Nemzeti Színház művésznője.

– A teljes névsor itt van az asztalon. Akit érdekel megtekintheti. – fejezte be Buday Gerő.

Krump Vilmos, festő, aki Mihály mellett ült megunta a felsorolást és halkán megszólalt:

– Ha jól értesültem az egész felvonulást és a szobor leleplezését Bosnyák Ernő – moztulajdonos fogja mozgófilmre felvételezni. Ő több évet töltött Párizsban és 5-6 évvel ezelőtt érkezett vissza Zomborba a szülővárosába. Magával hozott egy filmvetítőt is.

– Remélem majd meg lehet nézni a felvételt a színház termében, ahol mozit indít. – válaszolt Mihály.

Az előttük üllő középkorú úri ember hátrafordult és mutató ujjával a szájára téve, figyelmeztette Vilmost és Mihályt, hogy maradjanak csendben.

A következő szervező bizottsági tag ismertetni kezdte a nagy ünnepség sorrendjét.

– Az ünnepség keretein belül június hó 8-án, szombaton, este fél 9 órakor tárogatóval térzene lesz a Jókai téren. Június 9-én, a vasárnap, reggel 9 órakor ünnepi szentmisével kezdődik. Az ünnep fényét emelni fogja a bácskai bérmaútvján levő dr. Csernoch János kalocsai érsek, aki Szabadkáról Zomborba érkezik. Teljes főpa-

pi díszben celebrálja az ünnepi nagymisét.

Utánna, 10 órakor, impozáns menetben vonul föl a közönség és a helybeli küldöttségek serege a Jókai-térre. Ott a nézősereg elhelyezkedése után a kaszinói dalárda elénekli az Erkel Himnuszát. Majd Vértesi Károly, a szoborbizottság elnöke tart megnyitó beszéde, utána Dr. Márki Sándor kolozsvári egyetemi tanár mond ünnepi beszédet, amely alatt lehullik a szoborról a lepel.

Ezután következik az ünnep legkiemelkedőbb programpontja, Jászai Mari, a Nemzeti Színház nagynevű színésznője elszavalja Dömötör Pál költőnek ez alkalomra írt, ünnepi ódáját.

A szobor megkoszorúzásával zárul az ünnepség. Délben ünnepi lakoma kezdődik a Vadászkürt szálló éttermében. – fejezte be a szervező bizottság tagja.

A jelenlévők nagyobb része a szervező bizottság tagjai köré siettek, hogy megtudjanak még néhány olyan részletet is, amelyről nem volt szó. Mihály számára minden érthetőnek látszott ezért, inkább elhagyta a termet.

Amikor hazaért elmondta Jankának az ünnepség részletes tervét.

– Angéla szomszédasszony és én úgyis rendszeresen járunk a vasárnapi misére, mivel az ünnep alkalmával valószínűleg díszesebb lesz a templom azért ott szeretnék lenni.

– Én tíz órára jövök a templom elé. Onnan közösen indulunk a Jókai térre. Ha a téren kellene találkozoznunk, nem biztos, hogy a nagy tömegben meglátjuk egymást. – ajánlotta Mihály.

– Nem bánom csak legyél a templom előtt. – kérte Janka.

Vasárnap reggel Piroska átvette a gyerekeket mert, Janka Angélával már fél kilenckor elindult a templomba. Mihály úgy gondolta neki elég lesz, ha fél tíz után indul.

Ahogy a körútra érkezett, észrevette a nyüzsgést a városban. Sokkal több fiákeros vitte a vendégeket, sőt még két autót is látott az utcákon. A Jókai tér felé indult, hogy megtekintse az előkészületeket a szobor leleplezésére.

A templom elé érve rögtön látta, hogy gond van. A hívők nagy része kint állt a templom bejárata előtt. Mihály közelebb ment, hogy megtudja merre van Janka és a szomszédasszony. Részletesen körülnézett, de nem látta őket.

„Ezek szerint biztos sikerült nekik bemenni a templomba.” – gondolta magában Mihály. Mivel kitelt az idejéből, körülnézett a főutcán. Ott egymás után álltak a fiákerok és várták a magas rangú vendégeket.

Nemsokára befejeződött a mise. Az emberek és az asszonyok egymást lökdösve tódultak ki a templomajtón. Mihály félre állt és várta, hogy megpillantsa Jankát. A nagy tömegben előkerült de, mivel nem látta Mihályt elindult Angélával a Kossuth Lajos utca felé. Mihály gyors léptekkel utolérte őket. Amikor Janka meglátta Mihályt látszott az arcán, hogy megkönnyebbült.

– Láttalak kijönni a templomból, de az emberáradat elsodort benneteket a városháza felé. – magyarázta Mihály.

– Mondhatom, hogy talán jobb lett volna, ha nem jutunk be a templomba. Annyian voltak, hogy szorosan egymás mellett kellett állnunk. Előttünk két asszonyság elájult a tömegben. Engem is néhányszor elkapott a rosszsullét, de erőt vettem magamon és mély lélegzéssel végig kibírtam. – panaszkodott Janka.

– Szerintem maradjunk egy ideig a főutcán és nézzük meg a menetet. Az értekezleten elmondták, hogy a menetoszlop a Plébánia templomból kiindulva a Szentháromság téren keresztül a Kossuth Lajos utcára indul. Majd a Deák Ferenc és az Erzsébet körúton

keresztül a szobor elé megy.

– Talán jobb lenne, ha mindjárt a Jókai térre megyünk, mert ha itt a főutcán nézelődünk akkor megint nagy tömeg lesz a téren és nem látunk semmit. – ajánlotta Angéla.

– Mihály, igaza van Angélának. Inkább siessünk oda, hogy jó helyet kapjunk. – adott igazat Janka Angélának.

– Rendben akkor menjünk mindjárt a Jókai térre.

Amikor odaértek a felvonuló lovassereg már majdnem odaért. Elsőként egy huszár altiszt, lovon kivont kardal vezette a felvonuló menetet. Utánna a császári és királyi lovasság alakulatából egymás mellett négy katona díszruhában lovagol. Utánuk külön huszártiszt lóháton vitte az Az 1869-ben rendszerezített Magyar Királyi honvédség zászlaját. Következett egy lovas csoport húsz – harminc legényből. Mind népviseleti ruhába öltözve. Ő utánuk következtek az állami egy házi és városi méltóságok külön-külön fiá-kerekben.

A menet után bezárult a tér és úgy ahogyan Mihály az előkészületi gyűlésen megtudta, olyan menetben zajlott az ünnepség. Az egész ceremónia egy órát tartott. Befejeztével a vendégereg a Vadászkürt szállóba ment ebédre. Mihály Jankával és Angélával hazaindultak.

42. A Rákóczy szobor

Csütörtök reggel, június hatodikán, Márta arra ébredt, hogy elfolyt tőle a magzatvíz. Rögtön ébresztette Istvánt, hogy szóljon a bábasszonynak mert szülni fog.

Szülei révén, István szerencsére ismerte Dr. Róna Dezsőt, aki a Bajai városi kórház igazgató-főorvosaként praktizált, de, emellett egy húsz ágyas magánszanatóriummal is rendelkezett.

Rögtön szól a szomszédnak, aki konflis fuvarozó, hogy fogja be a lovakat mert, Mártát orvoshoz kell vinnie. Minden gond nélkül a szanatóriumba érkeztek ahol, rögtön átvették a kismamát és a betegágyba fektették.

A vizsgálat után, Istvánt megnyugtatták, hogy majd csak valamikor délután kerül sor a baba megszületésére. Addig nyugodtan menjen haza és majd jelentik amikor megszületik a gyerek. Késő délután, István nagy öröme meglepette, hogy lánya született és az újdonsült anyuka, aki jól érzi magát, az Eszter nevet adta neki.

Augusztus elején Krump Vilmos, festő benézett a Polgári Kaszinóba egy sörre. Ott kint a kerthelyiségben ültek és társalogtak többek között Kalmár katonatiszt, Gyula kertész, István – mester és Mihály. Vilmos a társasághoz lépett és elmondta, hogy szombaton a színházteremben, ahol Bosnyák Ernő mozit is működtet, bemutásra kerül „A züllés útján” - című Dán drámai rövidfilm. Mielőtt levetítik a játékfilmet bemutatják Bosnyák Ernő rövidfilmjét. A filmet még június 9-én, vasárnap készítette a Rákóczi szobor felavatásán.

– Köszönöm, hogy szóltál. – válaszolt Mihály, majd folytatta – Én biztos elmegyek a feleségemmel és megnézem a filmet.

Úgy is lett. Mivel többen is tudomást szereztek Bosnyák Ernő Zomborban készült rövidfilmjéről, tele lett a nézőtér. Sőt voltak olyanok is, akik nem kaptak ülőhelyet ezért állva, a terem hátsó részében, várták a film bemutatását.

A rövidfilm, a lovas huszárok érkezésével kezdődött. A jelenlévő nézők közül a legtöbben Weidinger üzlet előtt álldogálva várták a menet érkezését.

A lovas huszárok után, magyar népviseletbe öltözött lovagló legények sokasága érkezett. Aznap melegen sütött a nap, ezt a Cziprián család is észrevette mert, a férfiak kigombolt zakóban, az úri hölgyek pedig selyem blúzban, vékony hosszú szoknyában és széles karimájú kalapban sétáltak. Egyesek oldalról kísérték a húsz-harminctagú lovas csoportot.

A legények után a szabadkai tűzoltó egyesület, fúvózenekara masírozott. A jelenlévő gyerekeknek a népviseletes lovagló férfiak és a katonazenekar keltette fel legjobban az érdeklődését.

A zenekar után az önkéntes tűzoltó alakulat tagjai egyenruhába öltözve meneteltek. Ha valaki szól neki, akkor ebben az alaku-

latban Mihály is részt vehetett volna mert, neki megvolt a Budapestről hozott tűzoltó egyenruhája és sisakja.

A menet végére hagyták az egyház és a városi méltóságokat, akik fiákerokkal érkeztek. Mihály a filmen legalább tizenöt konflist számolt meg.

A díszpódiumon az első sorba a székek közül az asszony-ság nem tudták eldönteni, hogy melyik ülőhelyet foglalják el. Így egy kis keveredés történt, amelyet a nézősereg előben nem vett észre, de a filmen, közeletről, bizony nagyon is látszott. Szerencsére egy fiatal hölgy, aki valószínűleg a rendezőbizottság tagja lehetett, elrendezte az ülésrendet.

A nézősereg közül azok járhattak igazán jól, akik a szálloda első emeleti ablakából nézhették az avatást. Bosnyák Ernő is így tett mert, még a tribünön az úri asszonyok keresték az ülőhelyüket addig ő gyorsan felsietett a kamerájával az emeletre és onnan folytatta a forgatást az ünnepségről. A színház termében, egy zongorista szolgáltatva a zenei aláfestést a filmhez. Liszt Ferenc magyar rap-szódiáknak egyik tétele kísérté beszédekét. A méltatás közben lehullott a vászon a szoborról.

A film végét nagy tapsvihár követte. Kis szünet után következett a dániai filmdráma. A bejelentőn a rendező és a szereplők névsora jelent meg. Mihály egyik szereplő nevét sem ismerte.

A film Magda néven szereplő zongoristáról szólt, aki bele-szeret egy vándorcirkuszban dolgozó férfibé. Az új szerelem hatásá-ra elhagyja a vőlegényét. A nő együtt lép fel a cirkuszban a szerel-mével. Amikor a fiatal férfi összekerül egy énekesnővel, elhagyja Magdát. Ezután Magda zongorázásból tartja el magukat. Később felbukkan régi vőlegénye, de Magda továbbra is a cirkuszos férfit szereti. Rudolph a vándorcirkuszos, hogy tudja fizetni a számlákat,

arra akarja rávenni a lányt, hogy kezdje árulni a testét.

A film után sokan felkiáltottak, hogy újra akarják látni a Rákóczi szobor leleplezését mert, nem a dán film hanem a Rákóczi ünnepség tett nagyobb benyomást a nézőkre.

A mozi tulajdonosa Ernő, kiállt a közönség elé és elmondta, hogy a következő szombaton újra levetítik a rövidfilmet. Akit annyira érdekel akkor eljőhet újra megnézni.

Istvánnak rohamosan fogyott a megtakarított pénze. Az örömteli napok mellett, amelyeket Márta és a kis Eszter jelentettek neki gondolnia kellett arra, hogyan jut nagyobb keresethez. A hajót már nem tudja pénzé tenni mert az annyira szétroncsolódott, hogy senkinek sem kell. A zombori fényképészeti üzlet sem hozott elég jövedelmet. A segédek maguk felé kezelték a befolyó pénzt bármikor odaszólt mindig a sok konkurens fényképészre hivatkoztak.

Igaz abban az időben, rajta kívül még nyolc fényképész dolgozott Zomborban. Emiatt persze, hogy kevesen tértek be István fényképező stúdiójába.

Ezért úgy döntött, hogy levelet ír Szarajevóba a régi ismerősének Sead-nak. Megtudakolja tőle, hogy ott mi a helyzet a fényképészeti üzletekkel. Érdemes lenne-e ott egy fotó stúdiót nyitni.

Istvánnak nem sokáig kellett várnia a válaszra. December közepén megérkezett a levél Szarajevóból. Sead a következőket tudatta Istvánnal:

Tisztelt István barátom,

Az annektálási időszak előtt néhány avatatlan fényképész dolgozott Szarajevóban. Csak később, miután 1878-ban az Osztrák-Magyar Monarchia annektálta Bosznia-Hercegovinát megnyíltak a lehetőségek az igazi mesterek előtt fényképstúdió kialakítására. Az első fotóüzleteket az osztrák-magyar hadsereggel és

az állami tisztviselőkkel együtt érkező fényképészek nyitották meg.

A Monarchia céljaként azt tűzte ki magának, hogy megmutassa a világnak, hogy nemcsak gazdaságilag akarja előre mozdítani a térséget. Úgy beszéltek a bejövetelről, mint egy küldetésről melyben a helyi lakosság kulturális és civilizációs előrehaladásában segítenek.

A lényegre térve ma öt vagy hat fotóstúdió dolgozik a városban. Szerintem van hely és lehetőség arra, hogy még néhány fényképész működjön a környéken. Azok a katonatisztek és a családjuk szívesen készíttetnek fotográfiát saját magukról és környezetükről az Ausztriában maradt rokonok számára.

Ha úgy gondolod, hogy ide jössz dolgozni csak jelentkezz. Mindenben a segítségedre leszek. Az utazással kapcsolatban szeretnék néhány dologra figyelmeztetni. Először is az utazást két napra tervezd a kis Eszterke miatt. A vasút Bajáról Zomboron keresztül Vinkovci felé Boszanszki Brodig közlekedik. Azt ajánlom, hogy ott Boszanszki Brodon éjszakázzatok. Ott az állomásfőnök rendszerint magyar ember és ő útba igazít benneteket. Az állomás mögött van egy kis panzió. Csak másnap kora reggel induljatok tovább. Onnan egy keskenyvágányú lassú vasútvonalon, amely a hegyek között közlekedik utaznotok kell egészen Szarajevóig. Ez az útszakaszon az utazás 12-14 órát tart.

Ha tudnám pontosan mikor érkeztek, megvárnálak benneteket a vasútállomáson, de feltételezem, hogy még nem döntöttétek el mikor keltek útra ezért, a levélben küldök egy kis térképet a városról és az útvonalról, hogyan lehet eljutni a házhoz, amelyben lakom.

Örölnék, ha találkozoznánk. Légy nyugodt mindenben a se-

gítségedre leszek.

Tisztelettel Hasan Sead.

Fejezte be a levelet Sead mely mellé egy a Szarajevó utcáit is bemutató kis térképet is csatolt.

– Mit ír a barátod Szarajevóból? – érdeklődött Márta.

– Csak jó és ígéretes dolgokat. Úgy tervezem, hogy jövőre Szarajevóba utazunk. – válaszolta örömmel István.

Jankának nagyon hiányzott egy olyan őszinte barátnő, mint amilyen Márta volt. A házi munkák nagyobb részét Piroska átvette és elvégezte. Janka baba több mint 4 éves, Valéria több mint 3 éves lett ezért kevesebbet kellett foglalkozni velük.

Janka elrendelte a havi nagymosást. Ilyenkor az udvarban épített egyszobás lakás előtt vászontetőt emeltek a segédek és oda helyezték el a fateknőt és a nagy ötven literes üstházat. Abban forralták a vizet.

A Cipriánnékhoz, a mosóasszonyt Piroska ajánlotta, akit még Heindlhoferéknél ismert meg. Milka a szerb temető végén lakott és félig szerb félig albán asszonynak született.

A mosónők a legrosszabbul fizetett, legkisebb alkalmazotti kategóriába tartoztak. Alacsonyán iskolázott vagy iskolázatlan nők voltak. Napszámban, illetve a teljesítmény után kapták a bért a munkaadótól. Janka igyekezett Milkával jóban lenni mert, a mosónő a család egyik legintimebb szférájába látott bele. A jó mosónő megbecsülését elsősorban a fizetésbe, de sokkal inkább az étkezéssel és a nagyobb ünnepek előtti ajándékokba nyilvánították ki.

A házi dolgok mellett egyre többet figyelnie kellett a segédekre. Első sorban a munkadíjak emelése, másodsorban a bérük havi elszámolása miatt. A rohanó infláció miatt havonta kellett új számolást végeznie.

Amikor átnézte a régi iratokat rádöbbsent arra, hogy az ezerkilencszázas évek elején a segédek bére 50-60 koronát tett ki. Az ezerkilencszáz tizenkettes évben már 400-500 koronára emelkedett. Emiatt az adó is havonta változott.

Jankának kevés ideje maradt arra, hogy társadalmi életet éljen. Annak idején amikor Márta meglátogatta mindig megtudta a városban történő legújabb eseményeket és természetesen a pletykákat.

A szomszéd Angéla is foglalt háziasszony volt. A sok gyerek és a házi munka az háziállatok gondozása lefoglalta egész napját.

Mihálynak is hiányzott Péro. Hisz nagyon jó barátok lettek. Péro kedves, intelligens, olvasott úriembernek bizonyult. Tőle sok mindent megtudhatott. Gyakran járta Polgári kaszinóba, de ott nem tudott olyan közeli, baráti kapcsolatot teremteni a társasággal, mint annak idején Péroval.

December elején Jankának nem csak a pénzügyi elszámolások váltak teherrel, hanem az elkövetkező nagy katolikus ünnepre való elkészülés is. A karácsonyi ünnepkört a szigorúan betartott naptár szabályozta. Az András-napot követő első vasárnaptól Krisztus születésének napján át vízkeresztig tartott ünnep. Ezekben a hetekben házasságot sem kötöttek, és az emberek nem mulatoztak.

A karácsony előtti napokban Zomborban a Szentháromság téren már 1910-óta karácsonyi vásárt rendeztek. Az ünnepnapok közeledtével az ipartestület felhívást intézett a magyar lakossághoz, hogy kizárólag hazai cikkeket vásároljanak.

December 24-én estig dolgoztak az emberek, 25-én viszont a házat sem hagyták el. Főleg a katolikusok vették mindezt komolyan: advent kezdetétől egészen a karácsonyi éjféli böjtöltek. Janka ügyelt arra, hogy a férfiak kerüljék a húst és a bőséges étkezést.

Az ádventi hetekben megjelentek a kerületi betlehemező gyerekek és házról házra jártak. Janka már előre elkészítette számukra a kalácsokat, diót és almát. A családon belül nem volt szokás az ajándékozás.

Mihály mégis gondolt kedves feleségére és két jegyet vásárolt a nagy tombola sorsolásra, amelyet a Vadászkürt dísztermében szerveztek december 31-én. A nyeremények mellett táncmulatság és bőséges vacsora várta a vendégeket. Az értékes nyereményeket már előző nap Mihály megtekinthette a szállodában. A kisorsolandó tárgyakat Schliesser Testvérek cége ajándékozta.

Janka nagyon megörült annak, hogy kimozdulhat a mindennapi munka rutinból és a házból. Az egész kiruccanás nagy sikerrel járt mert, sokat táncoltak és a vacsora is finomnak bizonyult. Éjfél után Janka nagy meglepetésére és viharos taps közepette vette át a főnyereményt, amely egy Nilfisk C-1-es elektromos porszívó volt. Az ilyen típusú elektromos porszívó, abban az időben, az első volt Európában.

Január első hetében, vasárnap délelőtt, Krump Vilmos-festő a Műkedvelő Fényképészek egyesületének titkára benézett a Polgári kaszinó éttermébe. Gratulálni akart Mihálynak a megszerzett főnyereményhez, mert napokon belül az egész város már tudta ki lett a szerencsés nyertes. Az asztalhoz lépve kinyújtotta jobb kezét Mihály felé, hogy gratuláljon a bal keze hónalján egy újságot tartogatót.

- Gratulálok Mihály kedves nejednek az értékes nyereményhez, de kérlek nézd meg a *Zombor és Vidéke* mai kiadásának a harmadik oldalát.

Amikor Mihály belelapozott az újságba a Hírek című rovatban a következő írásra akadt:

Egy előkelő család tragédiája.

A hír részletesen beszámolt arról, hogy dr. Késmárky Bóláné szül. Nemesmiliticsi Alföldy Flóra Budapesten elhunyt. Csütörtökön délután, temették el a zombori szent Róhus-i kertben lévő családi sírboltba. Nagy számú részvevők kísérték utolsó útjára az elhunytat. A népszerűség ilyen mértékben való megnyilvánulása még nem volt Zomborban tapasztalható.

A szomorú esemény alig fejeződött be, amikor futó tűzként terjedt el pénteken a déli órákban a városban az a megdöbbentő hír, hogy dr. Késmárky Béla öngyilkos lett. Neje sírjánál délelőtt, kétszer is künn volt a déli órákban. Utána íróasztalánál ülve 9 milliméteres forgópisztollyal főbe lőtte magát. Csak egy levelet hagyott hátra az anyósának. –A szöveg méltatta a család jótékonyági munkásságát és a nemesi múltját.

Mihály megdöbbenve olvasta végig a hírt majd szomorúan Krump felé fordult:

– Mikor volt a temetés?

– Most pénteken, két nappal ezelőtt.

– Nagyon sajnálom, ez kész tragédia. Első alkalommal Flóra kisasszonyról a fényképein keresztül hallottam. Maga Krump úr mutatta meg a szerény kiállítást itt a Kaszinó folyosóján. A felvételek melyeket Flóra kisasszony készített már akkor ámulatba ejtettek. Egyáltalán nem vártam, hogy ilyen jól megkomponált képeket fogok látni. E mellett művészi érzékkel ki tudta szűrni napjaink jelenségeit és motívumokat készíteni belőlük. – mondta Mihály

– Igen ez a kis bemutatás az Országos fénykéпкиállítás után történt melyet még 1905-ben rendeztünk a Megyeházban. Ezek után a Bács-Bodrog Vármegyei Történelmi Társulat, látván értékes fotódokumentációs tevékenységét, együttműködésre kérte fel őt,

hogy fotókkal gazdagítsák a társulat néprajzi és régészeti gyűjteményét. – magyarázta Krump úr.

Látszott, hogy az asztaltársaság többi részvevőit nem érdekelte a dolog ezért Mihály azt tanácsolta ismerősének, hogy menjenek a söntés mellé és ott folytassák a beszélgetést.

– Ekkortájt, – folytatta Krump úr – Megalakult a Bácsország című folyóirat. Számukra is rendszeresen készített felvételeket.

– Észrevettem, hogy a felvételeit mind a szabad tér alatt készítette. Különben személyesen is megismertem kedves Flóra kisasszonyt mert, egy alkalommal nálunk járt a Szontai úton. Pietsch úr a mostani házunk régi tulajdonosa fényképészeti felszerelést hagyott a padláson. Azokból jött válogatni Alföldy Flóra de, nem talált semmi olyat, ami érdekes lett volna a számára. Akkor mesélte el a családja és a saját történetét. – mesélte Mihály.

– Nekem is elmondta bár, közismert volt Zomborban, hogy nemes családból származik. Felmenői, a Nyitra megyei Márton falváról még 1745 után költöztek Zomborba, illetve Nemesmiliticsre,

– Igen. Nekem is érdekes volt a származásának helyszíne mert én is Nyitra járásból, pontosabban Cabajcsápor falvából jöttem a múlt század végén, előbb Budapestre majd Zomborba. Ezt akkor nem akartam elmondani neki nehogy úgy vélje, hogy miatta kitaláltam a dolgokat. Különben hány évesen hunyt el szegény Flóra nagyságos asszony. – kérdezte Mihály.

– Flóra nagyságos asszony 1882-ben született. Most lenne harmincegy éves.

– Vannak gyerekei? Mert akkor amikor mi találkoztunk még kisasszonynak szólítottam.

– Az első lánygyereke szülés után egy évre rá meghalt. A másik szülés közben és magával vitte anyát is.

– Sajnálom – nagyon sajnálom, Ha tudtam volna, biztos kikísértem volna a temetőbe.

Az elkövetkező héten híre ment a városban, hogy Bosnyák Ernő mozitermében megismétlik a Rákóczi Ferenc szoboravatásáról készült kisfilmet. Az avató film vetítése után - A Nagy vonatrablás - amerikai néma film kerül bemutatásra. A terem újra tele lett és az avatófilm után követelték annak az újra indítását épp úgy, mint az első esetben.

Januárban Sead és István között új levélváltás következett. István ismertette jó barátjával, hogy Mártával és a kis Eszterrel eljönnének Szarajevóba, hogy felmérje volna-e számára lehetőség a jobb keresetre, ha ott megnyitna egy fényképészeti stúdiót. Remélte, hogy messzi városban, nem lesz komoly vetélytársa. Többek között ez is motiválta, hogy így döntsön.

Miután István felszámolta a Zombori fotóüzletét. Eladta a stúdiótermet és bedobozolta a fényképészeti felszerelést azokat feladta Sead címére. Úgy tervezte, hogy február közepén vagy a vége felé elutaznak mind a hárman Szarajevóba.

Az utazás első szakasza úgy kezdődött, hogy a Budapestről érkező vonatra Baján szálltak fel. Bajáról, Zomboron és Vinkovcin keresztül Boszanski Brodba érkeztek.

Amikor befutott a vonat és leszálltak, rögtön felkeresték az állomásfőnököt. Amikor még Szead utazott akkor csak egy állomásfőnök dolgozott a vasútnál. Most már ketten voltak. Az egyik, a magyar a Budapestről és Bécsből érkező vonatokért felelt, a másik a bosnyák, a keskeny-vágányos vonatot irányította, amely Szarajevó felé ment. Maga az állomás épülete pont olyanra épült, mint a Zombori.

Az állomásfőnök látván, hogy Márta kisgyerekekkel a karján,

István pedig két hatalmas bőrönddel a kezében hozzá fordulnak, rögtön a segítségükre sietett. Feltételezván, hogy fontos utasokról van szó Istvántól átvette az egyik bőröndöt és úgy kíserte őket át az állomás melletti panzióba.

– A keskeny vágányú vonat reggel hét óra tíz perckor indul Szarajevó felé. Naponta csak egy járat van ezért, kérem reggel semmikép se ne készenek.

– Köszönjük szépen a kedvességét. Biztos nem fogunk el-késni.

– Ennivalójuk van? Csak azért kérdezem mert az utazás 12-14 órát tart.

– Hát nem is tudom...

– Itt az állomáson egy jól felszerelt vendéglő áll rendelkezésükre. Ott mindent meg lehet vásárolni. Akár reggelire akár ebédre vagy vacsorára valót is. – magyarázta az állomásfőnök.

Amikor elhelyezkedtek a panzióban István átment az étterembe, hogy friss kenyeret, tejet és más ennivalót vásároljon.

Az étterem főnöke nagyon bőbeszédű ember volt. Kiszolgálás közben, amellet, hogy kikérdezte Istvánt, hogy kicsoda és hová utazik, elmondta milyen fontos személyiségek jártak az állomáson.

– Itt az állomáson császárok, királyok, hercegek és hercegnők, neves színésznők állami írnokok jártak. Ha Szarajevóba akartak utazni mindannyiuknak le kellett szállni a Bécsi vagy Budapesti vonatról és átmenni a keskeny-vágányú vasútra. Gondolom maguk is úgy teszik.

– Igen... igen. – válaszolt röviden István.

– 1910. májusában itt járt Ferenc József császár is. Az akkori bosnyák állomásfőnöknek Hafiz Mehmed-effendinek németül kellett, üdvözölni a császárt. Mivel nem beszélte a nyelvet, fejből

megtanulta az üdvözlő szöveget.— mesélte az étterem tulajdonosa.

Másnap reggel már fél hétkor Márta a gyerekekkel és István ott álltak a keskeny-vágányú vasútállomáson.

A kis vonatot felállították, és a kocsik ajtóit nyitva álltak. A mozdonyból zajosan szállt ki a füst, miközben az indulásra készült. István beemelte a bőröndöket majd felmászott az utasszállító fölkébe.

Miután átvette Mártától Esztert őt is felsegítette a vonatra. Ezek a személyszállító kupék egymással szembe szerelt fapados ülésekkel rendelkeztek. A bőröndöket a többi holmival együtt István az ülés feletti polcokra helyezte. Nemsokára még tíz-tizenöt utas jött be a szerelvénybe. Köztük több volt a nő. Ők mind sorjában hosszú különböző anyagból készült fátyolt vagy kendőt viseltek. Az elöl nyitott anyag alatt a megfelelő öltözkében jelentek meg. A rövid fátyol praktikussá tette a nők számára a hajolást és a munka végzését. A viseletük különbözött a nyugat európai nők viseletétől főképpen a bő nadrág révén mert azt bokánál összekötötték. Amikor leültek Márta észrevette, hogy a lábukat össze téve úgy tűnt mintha szoknyát hordanának. Az egyik fiatalabb, aki úgy látszott kacérkodni akart az szűkebbre szabhatta a nadrágját.

A nők öltözkének többi darabja, az ingváll, a boleró vagy rövid, ujjatlan kabátka volt. Azt is észrevette, hogy a bosnyák nők nagyon szeretik a csillogó ékszer, főképpen az arany pénzekből öszszefűzött nyakéket, a mely gyakran az egész mellet eltakarta. A fejdíszük rendkívül különböző volt. Az egyszerű fehér fejkendőtől a toronyszerű fejdíszig, amely néha kincset ér a rávarrott aranytól és ezüsttől.

A férfiak vörös felfordított virágcserep alakú sapkát viseltek. Ruhájuk hosszú színes ingból, sárga fonállal hímzett mellényből és

térdig széles aztán meg szűk nadrágból állt. Lábukon mindannyian kivétel nélkül bocskort viseltek. Márta nem merte feltűnően, alaposan megvizsgálni a viseletüket, bár először találkozott hasonló öltözékekkel. Feltételezte, hogy török vagy arab ruhájuk van az utasoknak, de a ruhadarabok neveit nem tudta.

A vonat kalauzának sípja átható hangon szólalt meg. Megadta a jelet az induláshoz. A gőzgép gyorsan bűgött, lassan mozgatva a vonatot. Az állomás épülete eltűnt a szemük előtt.

Ahogy elindultak a vonat máris lassított és megállt, Sziekovac nevezetű kis pár házból álló településnél. A jegykezelőtől István megtudta, hogy Szarajevóig összesen 43 megállóhely van. Márta csodálattal nézett ki az ablakon mert még soha életében nem járt hegyvidéken. A Bács-Bodrog vármegyében csak Újvidék felett van egy hegy a többi, az egész terület síkság. Amikor mutatni akart valamit a hegyoldalban a vonat máris besiklott az első alagútba. A nyitott ablakon keresztül beáramlott a mozdonytól eredő füst. Többben is az utasok közül, így István is becsukta az ablakot.

– Most, hogy nagy nehezen elaludt a karomon a kislány ez a vas fenevad üvöltő és csattogó hangja felébreszti a szegényt. – panaszkodott Márta.

Következett egy elnyújtott sípszó, amely az érkező állomást jelezte. Minden megállás sokáig tartott. Egy kis idővel később felgyorsult az utazás. Az utasok szaporább ki és beszállása, a csomagok és postai küldemények gyorsabb berakodása rövidítette a várakozást.

A diszpécser a sípjával jelezte az indulást és a mozdony sikított, és elindult a vaspályán.

Márta panaszkodni kezdett, hogy már nagyon fáj a hátsója és a dereka. Szólt Istvánnak, hogy nézzen körül a másik vagonban.

Talán ott majd ráakad jobb ülésekre.

Amikor István felállt, hogy eleget tegyen Márta kérésének a vonat újra megállt. István kinézett az ablakon és a vasútállomás falán a Derventa felíratott olvasta.

Ezen az állomáson a bosnyákok között egy klasszikus városi ruhába öltözött idősebb házaspár is megjelent. A férfiöltönyben, nyúlshőrből készült cilinder kalapban és sétabottal a kezében igyekezett a vonat felé. A nő, valószínűleg a felesége, a férfi karjába kapaszkodva sötét hosszú kabátban és széles karimájú kalappal a fején sietett mellette az egyik a vagon felé. Utánuk munkásruhába öltözött férfi vitte a bőröndjüket.

Az állomásfőnök megvárta míg az úri házaspár felszáll a vonatra és csak utána indította sípszóval a szerelvényt. Amikor a vonat újra elindult István ahhoz a kocsihoz sietett az ingadozó, csörömpölő és nyikorgó folyóson át ahová a házaspár felszállt.

Az úri házaspár a mozdony után a második vagonban foglalt helyet. Az úgy tűnt, hogy valamivel tágasabb. Az ülések kárpitozottak és a fűtés is kellemes volt benne. Sok hely üresen állt mert Istvánnak úgy tűnt, hogy csak kiválasztott személyek számára kapcsolták a vonathoz. Mivel nem ismert senkit az ott lévő utasok közül úgy döntött, hogy szóba áll és megkérdezi az utoljára érkező házaspárt, hogy a nejével és a kislányával beülhet-e a vagonba.

Az idősebb úriember végignézett Istvánon és megállapította az öltözéke alapján, hogy városi iparos ember lehet, ezért rákérdezett:

– És honnan hová szeretne utazni?

– Bács-Bodrog vármegyéből Zomborból Szarajevóba utazunk, ahol fényképészeti stúdiót szeretnék nyitni. – válaszolt István kihagyva Baját mert úgy vélte, talán, ha Zombort mond az Szabad

Királyi városként jobban fog hangzani.

– Természetesen. Csodálkozom, hogy Brod-ban az állomásfőnök mindjárt nem ide utasította. – mondta az úriember.

– Menjen csak, hozza a feleségét és a kislányt. Sajnos még sokat kell utaznunk Szarajevóig. Mi is oda igyekszünk. – avatkozott be a tekintetes asszony.

Istvánnak több sem kellett, rögtön visszament Mártához és előbb őt a kis Eszterrel átkísérte a kárpitozott szerelvénybe. Amikor a tekintetes asszony meglátta a gyerekes anyát rögtön felkínálta az üres helyeket velük szemben, gondolván, hogy legalább lesz kivel beszélgetni a hosszú úton. Miután Márta helyet foglalt István áthozta a két bőröndöt.

– Tisztelettel, engedjék meg, hogy bemutatkozzam engem Lederer Istvánnak hívnak a nejem pedig Márta a kislány neve pedig Eszterke. Zomborban volt fényképészeti üzletem, de most megpróbálkozom Szarajevóban is.

– Én Grünwald Ferenc vagyok nejem pedig Hilda. Mi is Szarajevóba utazunk. Én fiatal mérnökként dolgoztam ezen a vasútvonalon.

– Ha a vasúton dolgozott akkor biztos tudja mikor lett kész a teljes szakasz Brod-tól Szarajevóig? – érdeklődött István mert látta, hogy Grünwald úr nagyon büszke arra, hogy dolgozott ezen a vasútvonalon.

– Az első vonat, amely végig ment 1882. október 5-én érkezett meg Szarajevóba. Most már nem dolgozom, de ez alkalommal meghívtak Derwentába a Birodalmi és Királyi Boszniai Vasutak Igazgatóságába, hogy adjak tanácsot a következő évi Ferenc Ferdinánd osztrák–magyar trónörökös és felesége fogadására és utazására vonatkozó kérdésére. – válaszolta a mérnök.

– Ez nagy feladat lesz az itteni vezető tisztviselők számára.

– Kérlek István vedd le a nagyobb bőröndöt. Benne vannak a tiszta pelenkák. Át kell öltöztetni a kis Esztert mert szopnia is kell. Az előbbi kupében nem mertem kibontani mert ott olyan hideg volt. – szólt Márta.

István rögtön intézkedett. Amikor Márta kitárta a bőröndöt és elővette a tiszta pelenkát újra becsukta.

– Itt a bőrönd tetején át tudom öltöztetni a kis Eszterkét. – mondta Márta és nekiállt a kislány pelenka cseréjéhez.

Látván ezt Grünwald úr szólt Istvánnak:

– Egyelőre nincs ránk szükség. Elmehetünk a szerelvény végére. Ott van egy kis étkező asztal, amelyen megihatunk egy pohárka Zwack gyomorkeserűt likört.

– Van italmérés is ebben a szerelvényben? – érdeklődött István.

– Nincs de, én mindig hozok magammal egy üveg Unikumot. Majd abból öntök magának is. – szólt Grünwald úr és felállt, majd kivette a gömb alakú üveget a kis bőröndjéből és elindult a szerelvény vége felé. István követte.

Addig míg Márta átöltöztette a kislányt Hilda úrnő figyeltesen kísérte minden mozdulatát. Amikor befejezte leült a helyére és kigombolta az ingét.

– Ezek a pelenkák...Láttam már ilyet. – szólalt meg Hilda.

– Ez egy frottírból készült pelenka. Ha nem cserélem sokszor kiütés keletkezik a baba popsiján. Magának kedves Hilda hány gyereke van?

Hilda szómórúan a padlóra nézett összekulcsolta ujjait és halkán csak alig halhatóan annyit mondott:

– Egysem. Sajnos egy sem.

– Nem akartak gyereket? – kérdezősködött Márta.

– De igen. Voltunk már több orvosnál még Bécsben is jártunk, de sikertelenül. Ezért belenyugodtam. Az orvosok többsége azt állította, hogy nálam minden rendben van. Amikor a férjemet is megvizsgálták állítólag nála is mindent a legnagyobb rendben találtak. Akkor Ferivel, a férjemmel úgy döntöttünk, hogy a rokonságból vagy az ismerősök köréből, aki felkér minket keresztszülőnek azt mind elvállaltuk. Így lett tizenegy keresztyerünk. – mesélte Hilda.

– Az ilyen megpróbáltatás mellett mégis együtt maradtak?

– Igen... Ki tudja miért, talán az Isten is így akarta.

A beszélgetés közben a kis Eszter mohon szívtá az anyatejet. Bizonyos idő múlva elaludt anyja mellén.

– Milyen áldott szép kislány. Nagyon boldog lehet, ugye?

– Hát igen – válaszolta kicsit bizonytalanul Márta.

– Talán nem ez az egyetlen gyerek a családban? Ahogy látom elég idős ahhoz, hogy több is legyen.

– Sajnos nekem is nehezen sikerült teherbe esnem. A sok próbálkozás és az orvosi látogatás után egész véletlenül lettem állapotos – mesélte Márta, kihagyva a tényleges okát a kései szülésnek.

A vonat ismét felgyorsult, és a sok kanyar miatt csikorgó hangokat adott ki. Amikor Márta már azt hitte, hogy kisiklik a vonat vagy a mozdony az összes vagonnal szétesik, következett a fékezés és a behajtás egy állomásra. Maglaj állomás következett.

Amikor megállt a vonat a szerelvény mellett megjelent néhány buggyos nadrágos asszony, fonott kosárral a karjukon hangoosan kiabáltak:

– Aacma...Acma...Ramadan pide...Ramadan pide!

– Mit árulnak ezek az asszonyok? – érdeklődött Márta.

– Ezek török különleges zsemlék – péksütemények. Szóljon a férjének, hogy vegyen tőlük. Nagyon finom.

Mártának nem kellett szólnia Istvánnak mert, valószínűleg az új ismerőse már szólt neki. Pár perc múlva István megjelent kezében a péksüteményekkel. Többet vett, úgy, hogy Grünwaldéknak is jutott.

A vonat megint lassan elindult. A vasúti hídon átment a Boszna folyón. Majd következett az állomás melyet Dolina-nak hívtak.

Délután a vonat számos alagúton száguldott át a keskeny síneken. Minél hosszabbak letettek az alagutak Mártában annál inkább jelentkezett a félelem a sötétségtől. Mindig arra gondolt, hogy talán nincs is kiút a hegy gyomrából. Ennek ellenére a végén megszokta a sötétség és a fény váltakozását.

Zenica után fehér lett a táj. Nagy pelyhekben hullott a hó. A terület, amelyen haladtak egyhangúvá változott. Mindenhol csak a fehérség. A dombokat a hegyoldalakat és a rajtuk lévő erdőt is lefedte a vastag hótakaró.

– Nemsokára Szarajevóba érkezünk – szólt Grünwald úr.

István és Márta kinéztek az ablakon. A vonat kelet felől közelítette meg a várost. Végig ment a Miljacka folyó partján elhagyva az épületeket. István már arra gondolt, hogy talán nem is közelíti meg a várost, hanem valahol kint a hegyoldalban áll meg. De, egy éles kanyarral átment a folyó hídján és visszafelé keletirányba vágatott. Rövid időn belül beért a város szélén lévő vasútállomásra.

– Megérkeztünk! – vette észre boldogan István.

– Maguk merre mennek? – érdeklődött Hilda úrnő.

– Sead barátunk megadta a címét. Azt állította, hogy villamossal is oda lehet jutni.

- Mondja csak a címet – kérdezte Ferenc úr.
- Mrkvina ulica 4.
- A tudom hol van az utca a külvárosban. Jöjjenek velünk elvisszük magukat autóval.

43. Szarajevó

Az autó nehezen haladt a hó miatt, mert még senki sem tisztította le az utcákat. Bekanyarodva a Mrkvina utcába az utasok senkit sem láttak a járdákon. Mindenki fázhatott ezért behúzódtak az otthonukba.

István rögtön észrevette, hogy a házak mind emeletesek és nem támaszkodnak egymásra. Mindegyik egy különálló épület melynek az alapja vagy téglalap, vagy négyzet alakú. A házakat legkevesebb egy, de nem ritkán több méter üres hely választotta el. Nézegetve az épületeket rájött, hogy ez azért van így mert, az emeletek egymás felett mindig szélesebbek, mint az alattuk lévő szint. A tetők négyvizesek, valószínűleg a kemény tél és vastag hótakaró miatt.

A gépkocsi az utasaival megállt a megadott című ház előtt. A kis téglalapú emeletes épület alsó szintjén csak egy ablakot és egy

nagy kétszárnyas rozoga deszkákból készült ajtót láthattak. Az épületből hangos kopácsolás hallatszott. Grünwald Ferenc megkérte a sofőrjét, hogy dudáljon egyet.

– Remélem itthon van a házigazda, akihez jöttek. Különben itt van a névjegykártyám, ha segítség kell megtalálnak a rajta lévő cím alapján. Mi magyarok Szarajevóban kevesen vagyunk ezért, ha kell összetartunk. – magyarázta Ferenc úr.

Épp, hogy befejezte a mondatát, kinyílt a kapu egyik szárnya és Sead lépett ki rajta. Piszkos fehér inge felet rövid vörös bekecsbe és sötét zöld nadrágba kalapáccsal a kezében jelent meg. Igy öltözéke hasonlított arra, amelyet Márta már láthatott a vonatban az itt élő férfiakon. Csodálkozva nézett az autóra és várta a további fejleményeket. Csak akkor mosolyodott el, amikor meglátta Istvánt, aki elsőnek szált ki a kocsiból.

– István...Hát te vagy az? Nem láttalak már évek óta. – szólalt meg örömmel Sead

– Igen én vagyok, de nem jöttem egyedül. Itt van még Márta és a kis Eszter. Grünwald úrnak köszönhetjük, hogy ebben a hidegben nem kellett villamossal utaznunk.

Sead és István összeölelkeztek majd segítettek Mártának kiszállni. Az autó sofőrje kitette a két nagy bőröndöt a hóra.

– Még egyszer nagyon köszönöm Grünwald úr, hogy elhozott ide bennünket. Remélem még találkozni fogunk. – köszönte meg István a fuvart.

– Én is remélem. – válaszolt Grünwald majd szólt a sofőrnek, hogy most már mehetnek tovább.

A bejárat mögött egy nagy műhely foglalta el a földszintet. A hosszú munkaasztal mellett István még néhány álló szerszámgépet is látott.

– Erre, tessék erre a lépcsők felé. Felmegyünk az emeletre ott van a lakás. – szólt kedvesen Sead.

Fent az emeleten két kisebb és egy valamivel nagyobb helyiség várta a vendégeket.

– Ez a nappali szobám. – mutatott rá a házigazda az első helyiségre.

A szoba Márta felfogása szerint üresen állt. A padló közepén vastag borostyán vörös és ultramarin kék gyapjúfonalból szőtt szőnyegen, egy alig húsz-huszonöt centiméter magas kerek furnérozott asztalka foglalt helyet. Az volt az egyetlen bútordarab amire Márta ráismert. E mellett az asztal körül a padlón nagyon hatásos bíbor, kurkuma sárga és indigó színű pamutokból készült párnák heverték az alacsony ülőgarnitúrán. Egy domináns vörös és borsó zöld szín vonul végig rajtuk, amihez színben alkalmazkodtak a falakra akasztott szőnyegek is. A faliszőnyegek felett, képek helyett, kézzel, rézből kovácsolt különböző nagyságú tálak és tálcák sorakoztak.

Az egyik szembe levő falon sima lécekkal bekeretezett térkép lógott. Az, ahogy a színes párnák és padlópárnák sorakoztak az embernek akaratlanul az jut eszébe, hogy itt Boszniában a család körben ülve a földön fogyasztja a házi készítésű ételeket.

Márta, látván a szoba párnákkal teli padlózatát rájött, hogy az itteni lányok-asszonyok miért hordanak buggyos nadrágot szoknyák helyett. Sead észrevette István mozdulatát és kedvesen figyelmeztette:

– A nappaliba és a többi szobába mi lábbeli nélkül lépünk be.

– Értettem. Ne haragudj nem ismerem az itteni szokásokat.
– válaszolt István majd levette a cipőjét és belépett a szobába. Márta is ugyanezt tette azzal, hogy kicsit kényelmetlenül helyezkedett el

gyerekkel a karján az asztalka mellett.

István közelebb lépett a térképhez és rögtön rájött, hogy Szarajevó utcái vannak rajta kirajzolva. Egyes feliratok németül voltak, de az utcanévek érthető bosnyák nyelven íródtak. – *Wanys plan von Sarajevo und Ungerbung 1912 jahre* – (Walny terve Szarajevóról és környékéről 1912 évből) – írta németül a térkép fejlécén. Rövid keresés után István megtalálta az utcát, amelyben ebben a pillanatban tartózkodnak.

– Ez a Mrkvina utca elégé kint van a város szélén. – jegyezte meg István.

– Igen. Az én munkám elég zajos. Rézbádoggal dolgozom. Hegesztek kalapálok. Ezt nem viselnék el az urak a város központjában. Üljetek le és majd elmondjátok mi újság Bács-Bodrog vármegyében és hogyan utaztatok. Én addig készítek egy igazi török kávé. Ilyet biztos még nem ittatok. – ajánlotta Sead és kiment a konyhába.

– Hova jöttünk István. Ez itt a világ vége. Itt az emberek még a középkorban élnek. Egész más az öltözkük, a lakásuk az életmódjuk. A nyelvüket sem beszéljük. A szavakat, amit a vonatban hallottam, azok hasonlítanak a szerbre. Se te se én nem beszéljük ezt a nyelvet. Itt kell majd felnevelni a kis Esztert. Valószínűleg nincs is magyar iskola. – halkan kezdett panaszkodni Márta.

– Meglátjuk Márta. Megpróbáljuk. Hisz láttad vannak magyarok is, még hozzá úri emberek. Láttad Grünwaldékat...

István nem tudta befejezni a mondatot mert, megérkezett Sead tálcával a kezében, amelyen három kis fül nélküli porcelán csésze állt. A csészékből terjengett a kávé illata. A csészék mellett kis tányérokban vöröses színű kocsonyaszerű édesség tornyosult.

– Azt hiszem ez lesz Márta számára az első dolog, amit itt

meg kell tanulnia elkészíteni. Az igazi török kávét. Itt mindenki csak ilyet iszik. Már néhány héttel ezelőtt előkészítettem néhány címet kiadó bérlakásokról. Később megmutatom a térképen, de előbb az érdekel hogyan utaztatok. – érdeklődött a házigazda.

István részletesen elmondta mindazt, ami történt útközben. Elmesélte, hogyan találkoztak a Grünwald családdal és hogy mi mindent tudtak meg a Brod-i állomásról és a vasút építéséről.

– Amikor Szarajevóba érkeztünk az állomás épülete nagyon hasonlított, a Zombori vasútállomás épületére. A pályaudvarok többségét mintha egy ember tervezte volna. A koncepció a kilencvenes évek angol építészeinek hatására alakították ki. Az itt épült állomás, mint a sok hasonló ipari épületek közös jellemzője a funkcionalitás. Mintha ezeket az objektumokat ugyanabban az időszakban építették volna. – mondta a végén István.

– Ebben igazad van. Az új állomás nagyon hasonlít a Zomborira. Különbözik én nem halottam erről a Grünwald családról, de hiszen, hogy is halhattam volna – csak véletlen folytán mert, itt a városban több mint ötvenezer lakos él. Bosnyákok, szerbek, osztrákok, zsidók és magyarok. A magyar népesség ötezer lélekből áll.

– Ha ötvenezret mondtál az majdnem kétszer annyi, mint Zomborban. Ez jó hír mert ott 8-9 fényképész dolgozik. Itt pedig mindössze 5-6 fotóst számoltál össze.

– Igen. Igyatok a kávéból. Mi úgy fogyasztjuk, hogy minden korty után harapunk a rahat-lokumból vagy ahogyan mi hívjuk ratluk-ból. Azért tesszük így mert a kávé kicsit keserű. Ez egyfajta édes desszert, rizslisztből vagy keményítőlisztből porcukor hozzáadásával készülő tésztaszerű massa. A ratluk kedvelt csemege az arab országokban, valamint itt Boszniában. Állítólag az egyik szultán konyhafőnöke találta ki még a középkorban. Mivel én nem tu-

dom elkészíteni inkább megveszem a közeli cukrászdában.

– Mutasd meg nekem a térképen, hol vannak azok a kiadó lakások, amelyekre gondoltál – érdeklődött István néhány korty kávé után.

– Arra gondoltam, hogy Márta és a gyerek miatt ne legyetek nagyon messze az én házamtól mert csak így tudok segíteni. A fényképészeti üzletnek meg majd te magad körülnézel a központban és találsz megfelelő helyet. Itt nálam elérték addig míg nem döntitek el hová mentek. – magyarázta Sead és felállt, hogy a térképhez lépjen. István követte.

– Az egyik itt van Dereboj utcában a kis Kosevó patak másik oldalán. A másik pedig kicsit messzebb a Štamparska utcában. Holnap mind a kettőt megnézhetitek. Hozzám 2-3 naponta jön egy szolgálólány, aki kitakarít, bevásárol és megfőzi az ebédet. Amirának hívják. Mindössze 16 éves, de nagyon szorgalmas és megbízható teremtés. Ha úgy gondoljátok, hogy Mártának segítség kell a lány naponta is jöhet.

– Majd meglátjuk, hogy boldogulok a gyerekekkel és a konyhában. – szólt közbe, Márta – majd folytatta – Most át szeretnék menni a szobába, ahol aludni fogunk, hogy kipakoljak a bőröndökből.

– Igen... Persze. Elnézést, hogy erről megfeledkeztem. – kért elnézést Sead és indult a szemben lévő helyiség felé. Márta a gyerekekkel követte.

A másik helyiség szintén, ami a bútorzatot illeti hasonló volt, mint a nappali. Azzal a különbséggel, hogy a két szemben levő fal mellett álló egyszemélyes egyszerű megszokott magasságú fekvőhely helyezkedett el tele díszpárnákkal. A két fekvőhelyek között egy egyszerű kétajtós szekrény állt. A házigazda a szekrényhez lépett és kitarta mind a két ajtaját mondván:

– A szekrényt pár nappal ezelőtt kiürítettem úgy, hogy be lehet pakolni.

Márta elhelyezte Esztert a padlón lévő vastag szőnyegre és körülépítette párnákkal. Látszott, hogy a gyerekek tetszik az új környezet és a sok párna, amelyeknek a sarkait élvezettel kezdte tépkedni, rágcsálni. Amikor Márta látta, hogy Eszter biztonságban van nyugodtan elkezdte a ruhák és öltönyök áthelyezését a bőröndből a szekrénybe.

– Most, úgy látom rám egyelőre nincs szükség – jelentette ki Sead és kifelé indult a szobából.

– A fürdőszoba merre van? – tette fel a kérdést Márta bár tudta előre a választ.

– Itt a házban nincs fürdőszoba. Mindenki és így én is rendszeresen a hamám-ba járunk. Az itt van a közelben.

Az első éjjelt Szarajevóban Márta, végig sírta az ágyában Eszterrel a karjai között. Sok minden eszébe jutott, a meneküléstől kezdve a bűnbánatig. Csak a kis Eszter, akit olyan erősen magához szorított, hogy az végül felsírt, adta meg az erőt neki, hogy tartson ki még egy darabig. Muszáj, biztos, jóra fog fordulni az élete, hisz megvan az, amire évekig vágyódott, anya lett.

Arra gondolt, hogy a szerb nyelv sem olyan idegen neki. Apja tudott szerbül, de a gyerekekkel és a családban csak magyarul beszélt. Amikor mint gyerek találkozott apjával a szerb szomszéddal ő tudott vele értekezni. Most Márta nagyon sajnálta, hogy nem figyelt jobban oda.

Péró is beszélte a szerbet, hisz úgy tanított, de otthon sohasem szólalt meg szerbül. Zomborban Márta csak az utcán vagy nagyobb társaságban hallotta ezt a nyelvet. Így tanult meg néhány szót.

Azt sem mondhatta, hogy Szarajevó teljesen ismeretlen számára. Ott lógott a nappali szobájuk falán Franjo Milićević nyomdájában készült rajz, amely a Szarajevói piacát a Baščaršit örökítette meg.

Hogy milyen késő lehetett, amikor Márta elaludt, maga sem tudta, csak arra ébredt fel, hogy Eszter mocorog. Feltételezte, hogy a kislány éhes. A szoptatás megnyugtatta a gyereket de, Mártának eközben újra és újra előjöttek a sötét, kínos gondolatai.

Az járt a fejében: hogy amikor megszabadult attól a teheről, hogy nem tud gyereket szülni, de végre sikerült azért úgy gondolta, hogy most a mézes, boldogságos napok következhetnek. Megkönnyebbülve úgy érezte, hogy ledobta magáról a nagy terhet, amelyet viselt.

Ám nem így lett. A nyomasztó gond rajta maradt csak más formát öltött. Most meg kell küzdenie az ismeretlen környezettel, az új nyelvtudással a szokásokkal. Abban reménykedett, hogy talán sikerülni fog neki és akkor az a saját kitartásának és küzdelmének lesz az eredménye. Ha pedig összeroppan akkor ez azt fogja jelenteni, hogy nem itt a helye. Ezt majd csak a jövő mutatja meg.

Rájött, hogy a teher arra ösztökéli, hogy harcoljon, küzdjön a gondok ellen. Ha azok jelen vannak a mindennapi életben, azok erőt adnak a gond leküzdéséhez. Azok, akik gond nélkül élnek és naponta nincs min tünődniük, sokkal üresebb életet élni. Márta ezekkel a gondolatokkal vigasztalta magát és igyekezett erőt szakítani a töprengéseiből.

Miután körülnéztek a felajánlott bérházakban, Márta és István úgy döntöttek, hogy a közeli Dereboj utcában lévő házat bérlik ki. Hármuk számára az emeletes épület elég tágasnak bizonyult. A földszinten a berendezett nappali szoba hasonló volt, mint a Sead

nappalija. Csak annyiban különbözött, hogy a szoba egyik sarkában rövid sarokpamlag állt. Valószínűleg az előbbi bérlő házaspár idősebb lehetett és nehezünkre esett a földön ülés.

A szoba mellett a szerényen felszerelt konyha állt. Az, hogy nem bosnyák vagy török lakók lakták a lakást az ott lévő konyha eszközökből kiderült.

A felső emeleten három kisebb szoba létesült. Márta azt javasolta, hogy az egyik legyen a hálósobájuk a másik Eszter szobája a harmadikat pedig kialakítják egyszerű fürdőszobának. Igaz, vízvezeték még a konyhában sem volt hát még a szobában.

István rögtön arra utalt, hogy az udvarban látott egy kutat. A Norton kézi pumpa régi megoldás a vízkiemelés elvégzésére. Márta is ismerte mert gyakran láthatta családi házak vagy tanyák udvarán.

A berendezésben és a költözködésben sokat segített Amira a Segadnál cselédeskedő fiatal lány. Mivel neki sok lenne két helyen dolgoznia felajánlotta nővére a 18 éves Hiyama segítségét. Elmondta róla, hogy biztos jól fognak járni vele mert, az utolsó két évben egy Kecskemétről Szarajevóba telepedett magyar szőnyegkereskedőnél dolgozott. Ott megtanult néhány mondatot magyarul. Feltételezte, hogy biztos megértik egymást. Mivel a kereskedő család elköltözött Hiyamának jelenleg nincs munkája.

Az ötletre Márta rábólintott és Hiyama másnap megjelent húga kíséretében. Az első dolog, amin elcsodálkozott az Hiyama ruhája volt. Márta azt feltételezte, hogy az idősebb lány egy sűrűn ráncolt egyszerű szövetből készült ruhában jelenik meg. Hisz a környezetében csak ilyet látott. Ezek a ruhafajták a csípőtől félig nadrágnak, félig szoknyának tűntek és egymásközt salvár-nak nevezték. De, Hiyama a Monarchiában használatos városi öltözkömben

jött. Azon is meglepődött, hogy a lány magyarul, elég tiszta kiejtéssel köszönt:

– Jó napot kívánok asszonyom.

Mártának rögtön megtetszett a lány ezért úgy döntött, hogy felveszi szolgálónak. Amikor mindketten bementek a nappaliba

Márta megkérdezte a lányt:

– Olyan furcsa, ismeretlen nevekkal találkozom itt Boszniában. A te neved a Hiyama mit jelent.

– Törökül a Hiyama – szerelmet jelent mondta, majd folytatta. – Az úrnak is bemutatkozom... Itt van?

– Nem jelenleg az üzlethelyiséget rendezi, de nemsokára hazaér.

István az idő alatt a Kundurdzsiluk utca egyik épületében bérelt ki üzlethelyiséget. Úgy gondolta, hogy jó helyet választott mert, így a fényképészeti üzlet mindössze pár száz méterre van a híres Baščarši üzletnegyedtől.

Ez az idő alatt a Bács-Bodrog vármegyében bonyolódni kezdett a helyzet a politikában. A Monarchiában élő szerbek helyzetét nehezítette, hogy a magyar hatóságok célja a nagyobb mértékű asszimiláció volt. Ennek a más nemzetiségű, lakosok nem szívesen engedelmeskedtek. Sőt az Első Balkán-háború, de különösen a Második Balkán-háború ideje alatt, amikor a Szerb Királyság katonái győzelmeskedtek, nagy örömujjongás lepte el a zombori utcákat. Az ilyen légkör megteremtéséért főleg a szerb szocialista-demokratikus párt lapja a Sloga, tett meg nagyon sokat.

Mihály továbbra sem vett részt semmilyen politikai megmozdulásban. Ő az eseményekről szóló híreket, sörözés közben, inkább meghallatta vagy esetleg megvitatta a Polgári Kaszinó béli társaságával.

A társaság sörözés és cigarettázás mellett néha kártyázott is. Elejében Mihály csak figyelte a játékot és véleményezte a győztest. Vilmos a katonatiszt volt az, aki nagyon szerette verni a blattot. Bár a Polgári Kaszinóban lehetett bérelni kártyát, ő mindig magával hozott egy pakli 36 lapból álló, úgynevezett magyar kártyát, azaz más néven Tell Vilmos-kártyát. Amikor azokat kitette az asztalra mindenki tudta, hogy játék lesz. Elejében Mihály nem kapcsolódott be a játékba mert, nem tudta a szabályokat. Rendszerint Ferenc, az első kerületi kéményseprő mester lett Vilmos ellenfele. Ők ketten dardlit játszottak.

Később Mihályt is rábeszélyték, hogy csatlakozzon. Nem szívesen tette meg de, a végén beadta a derekát és közéjük állt. Ilyenkor négyesben Snapszert játszottak.

Az egyik vasárnap amikor összegyűjt a társaság kártyázás közben, Cserér Gyula a városi kertész új hírekkel ült le az asztalhoz. Elmesélte, hogy az utóbbi időben, vasárnaponként, estefelé megjelenik nála Géza és mindig egy csokor virágot vásárol.

– Géza...? Melyik Géza? Én három Gézát ismerek. – érdeklődött Vilmos a katonatiszt.

– Hát a Vince Géza – jött a válasz.

– Ami engem illet, ez a magyarázat sem mond semmit – válaszolt Vilmos.

– Biztos ismered, csak hirtelen nem jut eszedbe. A belvárosi Szabó Ferenc mester segédje.

– Jól ismerem Gézát mert, már járt nálam. Ő ajánlotta Józsi segédemet, aki Vácról érkezett hozzám. – magyarázta Mihály.

– Ismerem én is. Mi kéményseprő mesterek ismerjük egymás segédjeit.

– Rendben van. Most ezt letisztáztuk – mondta Vilmos és

dobott egy lapot az asztal közepére.

– Mért lenne érdekes az, hogy egy fiatalember virágot vásárol nálad? – kérdezte Mihály.

– Nem abban van a hír, hogy vásárol, hanem abban, hogy kinek viszi. – magyarázta a kertész.

Mint az öregasszonyok, akik várhatóan valami jó pletykáról fognak értesülni, elnémultak és néhány percre abba hagyták a játékot és Gyulára figyeltek.

– Hát amikor tapintatosan rákérdeztem kié lesz ez a szép rózsacsokor Géza csak ravaszul mosolygott. Nem voltam rest és rábeszéltem a fiamat, hogy óvatosan kövesse Gézát. Tudjátok kinek vitte a virágot?

– Nem... Persze, hogy nem... Mond már. – szólaltak majdnem kórusban mind a hárman.

– Hát az Erikának, aki a Thököly út vége felé lakik. – magyarázta Gyula várván a többiektől a reakciót, de mivel az elmaradt folytatta – Rácz Erikához a 69.-be.

– Nekem ezzel nem mondtál semmit mert én nem ismerem azt az Erikát és nem értem mi a gond abban, hogy egy legény virágot visz egy lánynak.

– Én ismerem Erikát mert az én kerületemben lakik – szólalt meg Mihály majd folytatta – Erika kétgyerekes asszony, akinek a férje három évvel ezelőtt kiment Németországba pénzt keresni.

– Ezek szerint Erikának Vince Géza lett a szeretője. – állapította meg hangosan Vilmos.

– Igen. Nézd az asszony három éve egyedül él. Talán nem is biztos, hogy a férje visszajön Németországból. – foglalta össze a tényeket Ferenc a belvárosi mester.

– Nehéz lehet az asszonynak a gyerekekkel. Amikor nála jár-

tam pár hónappal ezelőtt nekem is panaszkodott, hogy már évek óta nem látta a férjét és a pénzt is egyre ritkában küldi.

– Szerintem ez nem az első eset. Mi a katonaságnál rendszeresen megkapjuk az évi kivándorlási adatokat. Az elmúlt hóban 364 útlevelet adtak ki. Abból 204 Németországba, 85 Szerbiába, 6 Oroszországba, 5 Romániába és 4 Bulgáriába költözött vagy munkába ment.

– Miért fontos ez nektek a hadseregben, hogy ki hová költözik vagy megy dolgozni. – kérdezte Mihály.

– Ha nem volna ilyen puszkaporos délen a helyzet, talán nem is érdekelné minket. Az ilyen esetben amikor a szerbek annyira pöfeszkednek és még Albániára is szemet vetettek, fontos az, hogy a Monarchia hány emberre, katonára számíthat. – válaszolta Vilmos

– Ez az igazság. Akik kivándoroltak vagy elköltöztek, azok biztos nem térnek vissza segíteni egy esetleges háború esetén. – feltételezte Mihály.

– Erre nem kerül sor. A Bécsi és a Budapesti titkos szolgálat beazonosította a szerb forradalmárokat. A Fekete Kéz tisztekből álló titkos szervezet, vezetőjük egy bizonyos Apis. Társaival ő gyilkolta meg I. Sándor szerb királyt és feleségét. Tudomásunk szerint a zombori Szerb Radikális párt tagjai nem tarják a kapcsolatot ezzel a szervezettel. – tudálékoskodott Vilmos katonatiszt.

Mihály lassú léptekkel indult lefelé a pincébe. Az első pillanatba arra gondolt, hogy a lejárati végén sorba rakott borosüvegekre bukkan. A pince elején, neki háttal egy piros-fehér középkori ruhába öltözött férfit látott. A zsabóval díszített és fodros ujjú inge, valamint furcsa szoknyanadrágja Mihályra mély benyomást tett. A középkorú ember az előtte lévő asztal lapjára irányította arcát mert, libatollal a kezében valamit számolt.

– Itt ebben a pincében biztos találhatok jó borokat. – szólalt meg Mihály amikor az író emberhez ért.

– Ez igaz, csak az a baj, hogy akár hogyan számolok, mégis néhány száz teli üveg hiányzik. Ha a gazdám a királyom épp azokból fog kérni nagy bajban leszek. – válaszolta a pincemester.

– Hogyan segíthetek? – kérdezte Mihály majd folytatta – néhány korty jó borért szívesen megteszem.

– Hát épp azokat keresem. Ha megtalálja őket szívesen megnyitom az egyiket és fogyasztunk belőle. – válaszolta a sáfár.

– Rendben. – válaszolta Mihály és elindult határozott léptekkel a pince hátsó részébe.

Már néhány lépés után észrevette, hogy jó hőmérsékletű pincében jár mert a falán és a mennyezetén is megtelepedett a pincepenész. Puha sötétszürke párnái beborították a hordókat és a palackokat. Mihály úgy vélte, hogy az ilyen nemes penésszel borított palackokat kell keresnie.

Ahogy tovább ment a döngölt agyagpadlón, csak néhány fahordót látott palackot sehol.

A folyosó végén a padlón újabb lejáratra bukkant. Onnan halk ritmusos oboa hangok érkeztek a füléhez. Első sorban az érdekelte ki lehet az, aki játszik a pince mélyében, de az is, hogy talán ott megtalálja a keresett palackokat.

Amikor leért az alsóbb szinten ott a nagy teremben rengeteg gyereket látott. A síró oboa hangot egy öreg török szolgáltatta, aki a terem másik végében ült. Haját fehér turbán borította. Az öltözéke rövid piszkos bő nadrágból, szakadt, piros mellényből és hosszú ujjú ingből állt.

A gyerekcsoport mindkét szélén egy-egy fiatal asszony állt és tapsolva adták meg az oboának a ritmust. A gyerekek többsége

táncolt, de a kisebbek nyugtalan tekintettel az asszonyok szoknyájába kapaszkodtak.

– Honnan ez a sok gyerek – kérdezte Mihály az egyik fiatalasszonyt.

– Súlyos élelmiszerhiány van a háború miatt. Az emberek és asszonyok többségének anyagi gondjai vannak ezért nem házasodnak. Ezek a gyerekek mind törvénytelenül születtek. Árváknak és félárvának maradtak. Egyiküknek sincs szülői gondozása. – válaszolta szomorúan az asszony.

– És mi lesz velük? – kérdezte Mihály.

– Őket mind Törökországba küldjük. A fiukból janicsárok lesznek a lányok pedig valamelyik hárembe kerülnek.

– Miért nem maradhatnak itt? – próbálkozott Mihály.

– Ha a terem végére megy és ott a török zenész melletti ajtón kimegy majd meglátja. – jött az egyszerű válasz.

Mihály nem volt rest és kinyitotta az ajtót. Abban a pillanatban egy romos beszakadt tetejű épületben találta magát. Amikor vissza akart menni már nem tudott mert az előbbi pince és a gyerekekkel teli szoba eltűnt.

Így egy várépület romjai között találta magát. A tető nélküli helyiség valamikor nappali szoba lehetett mert, mindenhol a padlón széttört bútordarabokra bukkant. A négy fal közül csak az maradt érintetlen, amelybe be volt építve a kandalló. Fölötte még a festmény is érintetlen maradt.

Az első pillanattól a festmény nagyon hasonlított az előbbi jelenethez, amelyet Mihály az eltűnt teremben látott. A kép középpontján egy anya ül és rémült tekintettel az ablak mögötti eseményre figyel. A szülőt négy gyerek veszi körül.

A legkisebb még anyja karján fekszik és mohón szopik.

Az asszony háta mögött a legidősebb gyerek, a fiú akár tíz éves is lehet, anyjára támaszkodva szintén dermedt tekintetét a kinti történéseket figyelte. A két kislány az anya szoknyájába rejtik az arcukat, hogy ne lássák azt, ami a külvilágban történik.

A festőművész ezen a módon adta tudtára a nézőnek, hogy kint valami nagyon ijesztő dolog történik de, hogy az micsoda nem tudhatjuk mert, a festő, ezt a néző gondolataira bízta.

Ettől függetlenül Mihály tudta, hogy kint Mária nagy harcok árán küzd egy fekete kéz ellen. A festmény alatt sárgaréz lapocskán csak annyit lehetett elolvasni, hogy: A Világosság.

Hirtelen fény lett a szobában. Janka már fel volt öltözve és Mihály ébresztgette.

Budapesten, a Dob utca közepén, reggel négy óra körül egy fekete munkaruhába öltözött ember sötétbarna orvosi táskával a kezében a körút felé igyekezett.

Ott néhány csoport részeg munkással és munkára siető emberekkel találkozott. A villamos még nem járt csak, néhány autó robogott el mellette a Duna part irányába.

A Baross utcába érve a 28 számú épület kapujához igyekezett. Ott az első emeleten saját kulcsával halkán kizárta a lakást. Egy rövid ideig azon töprengett, hogy kapcsolja-e fel a lámpákat vagy továbbra is a sötétben maradjon. Végül úgy döntött, hogy világosságot csinál.

A nappali szoba asztalára helyezte az orvosi táskáját. E közben a táskában megmozdultak az evőeszközök és halk csörömpölés hallatszott végig a helyiségben.

Erre a hangokra kinyílt a hálószoza ajtaja és kilépett rajta rövid hálóingben Cinka.

– Megérkeztl...? Minden rendben volt? Sikerült? – érdek-

lódott a lány álmos szemeit dörzsölve.

– Igen. Az öregasszony könnyű prédának bizonyult. Az aranyozott evőeszköz mellett még két gyertyatartót is magammal hoztam. Útközben hazafelé arra gondoltam, hogy a héten Zomborba utazunk. – mondta Panya.

– Neeem!!! – kiáltott fel hangosan a lány – Hát nem jól élünk itt. Mindent meg tudunk vásárolni az eladott tárgyakból. Miért akarsz megint balszerencsét hozni a fejünkre. Hagyd békén már egyszer azt a Mihályt.

– Nem tudom, nem bírom, de talán jobb lesz, ha megvárom míg Jana is kijön a börtönből. Ahogy számolom annak eben a hónapban kell megtörténnie.

44. Dráma a piacon

Zomborban a Cziprián családnál a hétköznapi munka mellett a péntek, szombat és a vasárnap is rendszeres, bejáródott elfoglaltságokkal teltek. Péntek a piacozást, szombat a strandolást vasárnap pedig Jankának a pénzügyi papírmunkát Mihálynak pedig a Polgári kaszinózást jelentette. Ez nem azt jelentette, hogy néha, valami nem előrelátott esemény miatt eltértek ettől a szokástól, de nagyjából ezek az elfoglaltságok rendszeresé váltak. A strandolás, természetesen csak a nyári hónapokra vonatkozott.

A pénteki piacozás a gyerekek számára nagy élvezetet, míg Jankának kiadásokat, Piroskának pedig a heti étkezéshez való beszerzést jelentette.

A „Lánc-nak” elnevezett piac a város központjában már majdnem száz éve létezett. A 25 vöröses márványoszlop közé vas-tag láncot fűztek. Ezen a piactéren az elmúlt évtizedekben nem

történt jelentősebb változás. Kinek volt az ötlete, hogy márványoszlopokkal és láncokkal kerítsék be a piacteret feledésbe merült.

Ez a Cziprián család gyerekeit, főként a kis Jankát nem is érdekelte mert, minden alkalommal Bibra Anna, fejes káposztát áruló kofához húzta az anyját. Anna férje rendszeresen, az ott jelenlévő gyerekeket kubikos talicskába ültette és végig fuvarozta a piacra. Ilyenkor Jankának vagy Piroskának káposztát kellett vásárolnia.

A nyári melegeken a Cziprián család úgy igyekezett enyhíteni, hogy szombatonként kijárt a Strandra. Bár a Ferenc József csatorna nem volt messze a Szontai úttól a gyerekek miatt, Janka minden alkalommal fiákert fogadott. Mihály néhányszor elkíserte a családot, de később a munkára és más elfoglaltságra hivatkozva inkább otthon maradt. Ilyenkor Janka Piroskát kérte meg, hogy mennyen velük a Strandra.

Janka igyekezett követni az új divatot. A századforduló első éveikhez képest 1913-ban a fürdőruhák kissé rövidültek. A ruhatervezők akkor már engedékenyebbek lettek és egyre több testrész engedtek meg látni. A legújabb divat szerint már láthatóak voltak a nők karjai a fürdőruha alja pedig a comb közepig, vagy épp kicsit magasabbig ért. A tervezők kevesebb anyagot használtak a női alak elrejtésére, de ügyeltek arra, hogy a víz hatására se legyen áttetsző. A női test eredeti vonalát, a mell valódi méreteit kiemelő fürdőruhák hatalmas újdonságot jelentettek.

Janka is vásárolt magának két különböző színű testhezálló, karokat és lábakat szabadon hagyó fürdőruhát.

A gyerekek nagyon élvezték a fürdést. A fürdő ügyintézői egy sekély medencét alakítottak ki a part szélén a gyerekek részére. Abban nyugodtan lubickolhattak felügyelet mellett.

Janka és Piroska felváltva mártóztak be a csatorna vizébe. Nem úsztak csak lementek a fakorlással ellátott deszkalépcsőkön addig míg a nyakukig nem ért a víz. Pár percig úgy állva lehűtötték a testüket majd kijöttek a napra.

Az egyik ilyen szombati napon amikor a Cziprián család a Strandon volt, nagy sikoltozás közepette tudták meg, hogy a helybeli honvédszászlóalj egy közlegénye befulladt a vízbe. A jelenlévők megállapították, hogy az a bizonyos Szakács János a megengedett határon túl, mélyebbre ment, elvesztve lába alól a talajt a víz alá merült. Mire a bajtársai a segítségére siettek, már belefulladt a csatornába. Szerencsére a gyerekek a tragédiából semmit sem vettek észre.

Budapesten, azon a héten amikor Janának lejárt a börtönbüntetése, Cinka egy levelet hagyott a lakásban:

„Bolond vagy Panya. Jó volt együtt élni veled, de nem akarom tönkre tenni az életemet komolyabb bűntényekkel, mint például az emberrablás, vagy gyilkosság. A megszerzett vagyon felét elviszem magammal és eltűnök az életedből.

Te a kedves testvéreddel csináljátok, amit akartok engem az többet nem érdekel.

Cinka”

Panya aznap amikor megtalálta a levelet nem nagyon izgult. Arra gondolt, hogy Cinka úgy sem tud egyedül boldogulni majd, ha elfogy a pénze, visszajön.

Amikor alaposabban körülnézett a lakásban látta, hogy Cinka ruhái is eltűntek és a spórolt pénzük nagy részét is magával vitte.

Pár nap múlva Panya megvárta Janát a börtön kapuja előtt. Észrevette a húga arcán, hogy nagyon megviselte a börtönben eltöltött idő.

– Már nagyon vártalak drága húgocskám. Számoltam a napokat, hogy mikor szabadulsz... – ezekkel a szavakkal várta testvérét Panya.

– Én is... én is. – válaszolt röviden Jana.

Pár nap együttlét után Panya elmondta Janának mik a tervei a közeljövőben.

– Bolond vagy testvérem. – hallotta ezt a mondatot Panya már másodszor azon a héten. – Ha te úgy érzed, hogy nem eleget ültél a börtönben, hát csináld újra a butaságot. Az emberrablás ügyében nem állok melléd. Nekem a börtönből elegendő lett. A rabtársaim nagyon megkínóztak.

Az, hogy azon a héten már kétszer is bolonddá nyilvánították nem izgatta Panyát. Önféjűen kiállt az elképzelése mellett. Még az is megfordult a fejében, hogy talán előbb felkutatja Cinkát és bosszút áll rajta mert kirabolta és elhagyta.

A következő napokban Panya körüljárta mindazokat a helyeket Budapesten, ahol, feltételezte, hogy Cinka bujkál. A kutatása eredménytelenül zárult. Ezek után azt feltételezte, hogy a tolvajlány elhagyta a nagyvárost és valahová vidékre költözött.

– Én holnap Zomborba utazok. Velem jössz? – kérdezte Panya a húgát.

– Veled megyek. – volt a rövid válasz. Magában úgy gondolta, hogy ha ott lesz mellette talán rábírja a testvérét, hogy ne csináljon butaságot. Ha csak megijeszteni szeretné a Cziprián családot az nem olyan nagy bűn amiért börtönbe kerülhet. Ha viszont újra ember, vagy netán gyermekrabláson töri a fejét akkor haladéktalanul meggátolja vagy feljelenti. Ilyen bünténynek nem akar a részese lenni.

A Budapesti eseményektől függetlenül, 1913 őszén, Belgrád-

ban a város ismert bástyái alatt a Kalemegdán nevű parkban három fiatalember találkozott és leült az egyik padra beszélgetni. Mindhárman, Grabež, Čabrinović és Princip boszniai származásúak voltak és a szerb fővárosban jártak iskolába.

– A minap egy újságcikk részletet küldött nekem a közös ismerősünk Jevtić Sarajevóból – szólalt meg elsőnek Čabrinović és kivette a mellényzsebéből a kivágott újságcikket és odaadta Principnek, hogy olvassa el.

Az újságcikk a zágrábi Srbobran lapban jelent meg.

„A trónörökös érkezése Boszniába és a nagy katonai gyakorlatok” – állt a szöveg elején, majd folytatódott:

„A trónörökös Ferenc Ferdinánd és a kísérete június végén érkezik Sarajevóba és Ilidán fog tartózkodni. Érkezése alkalmával nagy hadgyakorlatot szerveznek június 24-től június 28-áig. A főparancsnokságot Potiorek tábornok fogja vezérelni.”

– Gondoljuk át milyen lehetőséget kínál ez a bejelentés. Nekünk nem Potiorek tábornok meggyilkolására kell készülnünk, hanem a trónörökösére. – ajánlotta Princip miután elolvasta a rövid cikket.

– Lényegtelen mi mit gondolunk. Azt kell csinálnunk, amit tőlünk a szervezetünk a Fekete Kéz elvár. Az pedig az, hogy Bosznia-Hercegovina katonai kormányzóját, Potiorek tábornokot kell likvidálni. Ő a legnagyobb zsarnok és hibás Bosznia megszállásáért. – válaszolt Grabež.

Erről a titkos találkozásról senki sem tudott, kivéve Mária. Ott ment el a három fiatalember előtt, akik annyira belemerültek a beszélgetésbe és a tervezésbe, hogy őt észre sem vették. Pedig készakarva úgy öltözött, hogy magára vonja figyelmet. Citromsárga szorosan testhezálló rövid ruhát viselt. Még arról is gondoskodott,

hogy a ruha kivágása minél mélyebb legyen.

Sajnos a fiatal emberek között olyan vita kezdett, amely teljesen lekötötte a figyelmüket. Észre sem vették a körülöttük zajló eseményeket. Azokban a pillanatokban amikor arról vitáztak, hogy mit kell tenniük a hazájuk érdekében nem voltak tudatában a tetteik lehetséges következményeivel.

Panya és Jana csütörtök délután érkeztek Zomborba. Úgy találták jónak, hogy egy hétvégét töltenek majd a városban. Úgy döntöttek, hogy a Vadászkürt szálló lesz a legalkalmasabb számukra mivel az a város központjához és a Szontai úthoz is közel van.

Jana még mindig abban bízott, hogy Panya csak megijeszteni akarja Mihályt vagy családját, de semmi olyat nem tesz, ami miatt komoly börtönbüntetés járna.

Mihály kilépett az utcára. Emberek százai álltak neki háttal és valamit figyeltek. A messzeségben a dombtető alatt hatalmas kupolás és négy tornyos építményt vett észre. Felismerte, hogy az épület mohamedán imahely lehet. Arra gondolt, hogy közelebb megy az emberekhez és megtudakolja tőlük, hogy melyik városban találta magát.

Az emberek és asszonyok többsége izgatottan beszélgetek egymással. Mihály észrevette, hogy a nők többsége bokáig érő széles, buggyos nadrágot visel. A szabásuk nagyon egyszerűnek látszott. Úgy tűnt mintha nadrágszoknya eleje és a háta szabása egyforma. Eszébe jutott, hogy egy ilyen ruhaviseletet már látott valahol. A nevére is emlékezett salvár-nak nevezték. A férfiak nagyobb része vörös fezt viselt, de voltak olyanok is, akiknek cilinderes kalap takarta a fejét.

Amikor közējük sietett látta, hogy az arcukon rémület uralodik. Rögtön azt feltételezte, hogy valami szerencsétlenség vagy

gyilkosság történhetett a közelben.

Az emberek nyugtalanul figyelnek valamit, ami előttük történt. Mihály keresztül furakodott a tömegen. Amikor az emberek sokaságán átt verekedte magát és a belső részére ért, volt mit látnia. Az utca közepén két teljesen szétroncsolt autó feküdt oldalra fordulva. Mindkét autó kerekei szanaszét repültek a macskaköves útburkolaton.

Az egyik járműből hangos nyögést és halk segélykiáltást hallott. Az utca másik oldalán leállt a villamos forgalom. A benne ülő utasok is mozdulatlanul nézték az előttük szerencsétlenül járó járműveket, de az utasok kiszabadításáért nem tettek semmi.

Ezen Mihály nagyon elcsodálkozott és ezért odaszólt a mellette álló sötét öltönybe öltözött vörös fezt viselő fiatalembernek:

– Emberek, gyerünk segítsük ki a sérülteket...

Mihály felhívására sem mozdult senki. Nem várva arra, hogy a többiek megmozduljanak, odasietett ahhoz a járműhöz, amelyből a segélykiáltást halhatta.

Rögtön észrevette, hogy a gépkocsi vezetője halott mert az arca a kormánykeréken feküdt és a bevert koponyájából folyt a vér. A mögötte lévő utastérben egy ötven év körüli, Mihály számára ismeretlen katonatiszt díszruhában a levegő után kapkodott. A mellette ülő hölgynek az ölébe esett a széles karimájú kalapja. A kontyba kötött hosszú haja rendetlen tincsekben lógott. Ruhájának felső részén a bal melle fölött vörös vérfolt terjeszkedett.

Mihály felmérte, hogy egyedül nem fogja tudni kiemelni az asszonyt az ezért a tömeg felé fordult, hogy segítséget kérjen. Amikor abba az irányba fordította tekintetét az utcai tömeg eltűnt. Többé senkit sem látott azon a helyen, ahol még nemrég talán százan is ácsorogtak. Hitetlenül körülnézett. Tekintetét a villa-

mos felé fordította. Feltételezte, hogy ott talán még van utas, aki segíthetne, de a villamos üresen állt.

Csak az oldalán kiírt reklám feliratot vette észre:

„Friss báránypusztítás mindennap a Baščarši 9 szám alatt.”

Mihály úgy döntött, hogy megpróbálja egyedül kimenteni az asszonyt az autóból. Amikor újra felé fordult a nézőpontját, Jankát, a feleségét látta az ülésen riadtan felkiáltott.

– Mihály ébredj. Valami rosszat álmodtál? Nyöszörögni kezdél. – ébresztgette Janka. – A gyerekek már a piacra akarnak menni. Ott várja őket a káposztás Bibra Anna férje a kubikostalicával.

– Valószínűleg rosszat álmodhattam, de már nem is emlékszem miről. – hazudta Mihály, mert emlékezett az álmára csak nem akarta nyugtalanítani Jankát, majd folytatta – Minek kellek én a piacozáshoz. Eddig mindig ti ketten a Piroskával megoldották a vásárlást?

– Most neked is kell jönnöd a kerékpárral. Két zsák káposztát szeretnék venni savanyítás céljából. A kerékpárra téve azt könnyen haza lehet tolni. – magyarázta Janka.

– De hol van Józsi? – érdeklődött Mihály a segéd iránt.

– Józsi már kora reggel elment dolgozni. Nekem még tegnap nem járt az eszembe a káposztázás ezért nem szóltam neki. Így rád marad ez a feladat. Gyorsan meglesz a káposztavásárlás, utána neked nem kell minket megvárni, csak told haza a káposztát.

– Bevallom valahogy ennek nem örülök... – szabadkozott Mihály.

– Ugyan ne mentegetőzz. Nem is emlékszel mikor voltál velünk utoljára a piacon. – tett pontot Janka a vitára. Mihálynak mit volt mit tennie beletörődött és öltözni kezdett.

– Nem tudom mit tervezel mára, de én szeretnék körül nézni a város központjába. Még sohasem jártam Zomborban – mondta Jana a bátyának a szállóban reggelizés közben.

– Nem bánom, de utána elsétálunk a Szontai útra. Meg akarom tudni mi van Mihállyal és a családjával. – válaszolta Panya.

Reggeli után Panya vállára vette a kis bőrtáskáját és mindketten kiléptek a szálloda bejárati ajtaján.

– Miért hordod magaddal az a kis táskát. Úgy szorongatod mintha valami kincs volna benne. – kérdezte a húgocska.

– Benne hordom a pénztárcám és még egyéb mást... Mindig, ha megyek valahová, magammal viszem.

Amikor átsétáltak a Jókai téren Panya csodálkozva megállt a hatalmas monumentális Rákóczi Ferenc szobor előtt.

– Amikor utoljára jártam Zomborba Cinkával ez a szobor még nem állt itt a téren. – szögezte le Panya.

– Változik a világ bátyám... változik. Neked is itt ideje volna megváltoznod. – szólalt meg halkán Jana.

Panya nem fűzött megjegyzést ehhez a kijelentéshez. Amikor tovább mentek a Trefort utcán Jana észrevette a cukrászdát.

– Nézd Peliván cukrászda. Bemegyünk...? – állította meg Jana a bátyát.

– Nem bánom, de majd ebéd után, hisz most reggeliztünk. – válaszolt Panya.

– Mit jelent a peliván szó? Talán rosszul írták ki mert pelikánról van szó? – Állt továbbra is a bejárati ajtó előtt Jana.

– Nem. Jól írták ki. A Peliván török eredetű szó, mely a birkózáshoz hasonló sportágit űző embert jelent. A sportoló bőrnadrágban, derékig meztelenül, étolajjal bekenve lép be a küzdőtérre. De, most már menjünk tovább.

A Szentháromság térre érve Jana észrevette a piacot, ahonnan a kofák portékájukat kínáló hangja ütötte meg a fülét.

– Nézzünk körül a piacon. Ott mindig lehet találni valami érdekeset. – szólta Jana.

Jana nem várva meg Panya válaszát, inkább a piac irányába indult. Panyának csak annyi ideje maradt, hogy jóvá hagyja:

– Nem bánom...

Janka, Piroska és a két kislány a piacra értek. Mihály utánuk kullogott tolva a kerékpárt.

– Vegyük meg előbb a káposztát, hogy én haza mehessek vele. – ajánlotta Mihály.

– Rendben, a gyerekek úgyis a káposztás Bibra Anna felé veszik az irányt. – mondta Janka.

Amikor a család körülvette a kofa piaci portékáját a háttérben, Anna férje már készítette a kubikostalicskát a gyerekek számára. Míg Piroska fogta a széttárt zsák száját addig a kofa és Mihály belezsákolták káposztafejeket.

Mihály az egyik pillanatban kiegyenesedett, hogy körülnézzen merre vannak a gyerekek. Amikor megbizonyosodott, arról, hogy azokat a háta mögött Anna férje a kubikos, talicskába helyezi, mondani akart valamit nekik, de valami arra késztette, hogy előbb a káposztafej után hajoljon. Akkor dördült el a lövés.

Mihály felemelte fejét és rögtön észrevette Panyát. Néhány méterre tőle Jana mellett állt füstölgő pisztollyal a kezében. A következő pillanatban Jana lefogta Panya kezét és a föld irányába szorította. Mihály csodálkozva körül tapogatta felsőtestét, de fájdalmat nem érzett.

– A férjem! – hallatszott Anna sikoltása.

Amikor Mihály odafordult, látta, hogy Anna férje lassú moz-

dulattal elveszti egyensúlyát és a talicska felé hajol. Mihály, Janka és Piroska rögtön odasiettek. Janka a gyerekeket mentette a kubitkostalicskából, Mihály, és Piroska, Anna férjét fogta, aki a gyomra tájékán erősen vérzett. Amikor Mihály újra Panya felé fordult, látta, hogy a tömeg lefogta és a földre teperte.

Talán tíz perc sem múlt el, amikor a csendőrség megérkezett és letartoztatta Panyát.

– Ez a golyó neked volt szánva... – mondta könnyes szemekkel Janka amikor a gyerekekkel együtt átkarolta a férjét.

1913 november végén egyik nap valaki csengetett Czipriának kapuján. Ilyenkor rendszerint Piroska a házvezető nő, ment kaput nyitni. Amikor kinyitotta a nagy meglepetés miatt összecsapta kezeit:

– Gujić úr... Jaj de régen láttam magát...

– Hát igen. Janka itthon van? – kérdezte Péro.

– Igen... Természetesen. Jöjjön be...

Janka is épp úgy meglepődött Péro láttán, mint Piroska. Miután Péro Szabadkára költözött azt hitte, hogy többé sohasem fognak találkozni.

– Gyere be a nappaliba. Mi járatban vagy?

– Visszajöttem. Ez a Milica ott Szabadkán is a Szerb Radikális párt egyik vezető tagja lett. Unom már hallgatni, hogy itt a Monarchiában a szerbek önkényuralomban élnek. A magyarok állandó elnyomását érzik. Némely pillanatban arra gondoltam, hogy még a végén valami felkelést is szervez. Nem akartam ennek részese lenni ezért inkább visszajöttem Zomborba.

– Most hol laksz?

– Jó, hogy nem adtam el a házat, csak bérbe adtam. Vissza költözők a Szontai útra. Beszélnem kell a gimnázium igazgatójával,

Rittinger Antallal vagy a felső kereskedelmi iskola vezetőjével Zsulyevits Ernővel, hogy újra taníthassak.

– Remélem az nem lesz gond. – reménykedett Janka.

– Kaptatok valami hírt Mártától? – váltott hirtelen témát Péro.

– Nem mi nem kaptunk. Ezek szerint, ha kérdezed te sem kaptál...

– Nem... sajnos nem...

Szarajevóban Lederer István berendezte a fényképészeti üzletét a Baščarši hoz közelálló Kundurdzsiluk utca egyik épületében. Az üzlethelyiség kialakításában sokat segített Sead, aki jól ismerte az ottani nemzetek szokásait. István arra számított, hogy nem csak a Szarajevóban élő magyarok számára készít portré felvételeket, hanem az várta, hogy a többi ott élő más nemzetiségű lakos is betér hozzá.

– A napokban amikor befejezzük a stúdió berendezést be kell jelentkezned a városházán az iparűzési engedély miatt. E mellett a Monarchia nagykövetségén is jelentkezned kell, hogy letelepedési engedélyt kapj a család részére. – magyarázta Sead.

Amikor 1878-ban az Osztrák-Magyar Birodalom annektálta Boszniát magával hozta és letelepítette Szarajevóban a nyugati várostervezési és építészeti stílusokat. Az oszmán városközpont érintetlen maradt, de a város jellege megváltozott. Megszűntek a hagyományos határok a kereskedelmi és lakóövezetek között.

Az Osztrák-Magyar Nagykövetség, a Džidžikovac utca 7-es számú villában működött, amely szintén a nyugati építkezési stílusban készült. Istvánt a követség első beosztottja fogadta, aki örömét fejezte ki, hogy még egy monarchiai család telepszik le Szarajevóban. A papírmunkák elvégzése után István megtudta, hogy Bosznia,

pontosabban Szarajevóba 1900-1910 közötti a magyarok képezték a legnépesebb csoportot a letelepedettek között.

– Nemsokára Bécsből egy Ignatz Lederer nevű fényképész is érkezik Szarajevóba. Tudomásunk szerint a Ćemaluša utcában bérel műtermet. – fejezte be a beszélgetést a követség első beosztottja.

– Az említett urat nem ismerem. Tudtommal Bécsben nincs rokonom.

Miután a bejelentkezést elvégezte megkapta az iparűzési engedélyt. A városházán megtudta, hogy a magyar ajkú lakosság részére, kétszer hetente, az esti órákban nyelvtanfolyamot tartanak. Úgy döntött, hogy az üzlet érdekében részt vesz a tanfolyamon.

Másnap István kiállt az üzlet bejárati ajtajába és türelmetlenül várta az első kuncsaftját. Azért tett így, mert látta, hogy a Baščarši üzletei előtt is kint állnak az iparos mesterek és hirdetik, kínálják az áruikat.

Nem kellett sokáig várakoznia miután megérkezett az első ügyfele. Egy nemrég összekerült házaspár lépett be a műterembe. István mindjárt észrevette, hogy az asszony nem a hagyományos török ruhát viseli. Annyit tudott, hogy a mohamedán asszonyok díszesebb és tarkább öltözetet viselnek, hogy ezáltal megkülönböztessék magukat a keresztényektől.

Ebben az esetben is látszott a fiatalasszonyon, hogy az egyszerű életmódja mellett is sokat ad a szép, tiszta és gazdag ruházat-ra. Már a ruhadarabok száma is, amit hordott elég tekintélyes mennyiségűnek látszott rajta. István tekintetét megragadta az érdekes sötétkék mellénye mely dekoratív vörös virágokkal volt tele hímezve. A sok ráncból álló lenvászon szoknyáját vastag többszínű gyapjúfonálból készült mintákkal díszített széles kötény fedte.

A férfi fekete mellényét arany pántok és díszek gazdagították. Sötétre festett szövetből készült nadrágja felet színes kézműves műhelyben készült öv került. A lábukon különböző színű gyapjúzokni és bőrből készült bocskort viseltek.

Ez alkalommal Istvánnak szerencséje volt mert, a fiatalember néhány szót tudott magyarul így megérették egymást.

Beszélgetésük során megtudta, hogy a fiatal pár munkát kapott egy Bécsi ezredesnél. A munkáltató kérte meg, hogy mielőtt leszerződte őket küldjenek fényképet magukról.

Az asszonyt székbe ültette a férfit pedig mellé állította. Miután néhány felvételt készített a párról, elmondta nekik, hogy már a következő nap jöhetnek a kész fényképekért.

Már ez az első felvételezés is bebizonyította azt, hogy muszáj lesz nyelvtanfolyamra járnia. Nem biztos, hogy minden alkalommal ilyen szerencséje lesz, hogy az ügyfél tud magyarul.

Otthon a Dereboj utcai bérelt házukban Hiyama segítségével Márta ismerkedni kezdett a Bosnyák ételekkel.

– Ma burekot készítünk. Előbb el kell készíteni a rétestésztát. A nagyságos asszony azt biztos tudja elkészíteni. Ahogy nekem mondták a burek nevezetű étel Törökországból származik, amelyet az oszmán birodalom hozott a Balkánra. A Burek lehet húsos, sajtos vagy spenótos töltelékű. – magyarázta Hiyama.

– Ez az étel ebédre készül? – kérdezte Márta.

– Inkább reggelire, uzsonnára vagy vacsorára. – jelentette ki Hiyama. – Könnyű az elkészítése. Ma túrósat készítünk. A túróhoz hozzákeverjük a tejfölt a tojást a sót és kikeverjük. Ezek után kiolajozunk egy magasabb falú tepsit. Az aljára 3-4 réteslapot teszünk, melyek közé olajat és vizet locsolunk. Jöhet egy adag túrós krém, és így tovább rétegezzük, amíg van hozzávaló. A réteslapokat kettésé-

vel vagy hármásával rakjuk. A tetejére 3-4 réteslap kerül. Utánna forró sütőben sütjük kb. fél órát, meglocsoljuk az olajos-sós vízzel, visszatoljuk, és még fél órát sütjük világosbarnára. – magyarázta a fiatal lány.

– Nem is olyan nehéz elkészíteni. Kipróbáljuk? – jelentette ki Márta.

– Ha a nagyságos asszony kívánja, kipróbálhatjuk az elkészítését.

Az következő héten István bement a városházára, hogy részt vegyen a tanfolyamon. Nagy meglepetésére ott megtudta, hogy a magyarok több szót vettek át a török nyelvből. Így megemlítették a: báj, igéz, boszorkány, ünnep, ökör, bika, seprő, csiger, gyermek, kölyök, és még nagyon sok más szavat.

Istvánnak jól jött ez az értesülés mert, arra gondolt, hogy talán nem is lesz olyan nehéz megtanulni a bosnyák nyelvet.

Időközben a fényképészeti üzlet is egyre jobban beindult. Az egyik nap egy többtagú család nyitott be az üzlethelyiségbe. A nagypapa fiával, menyével és három unokájával érkezett. Öltözkökről ítélve muszlim családról volt szó.

A nagypapa egyfajta öregeknek való ruhát viselt. A hosszú bokáig érő kabátot nem gombolta be. A hosszú ujjú ruha, sötétbarna sínű brokátból készült mely keskeny fehér csíkokkal volt díszítve és luxusnak számított. A ruhának szabása derektól lefelé harang alakú, mert hozzávarrt szög alakú betétjei voltak benne. Ezt a kabátfajtát a bosnyákok *anterijá*-nak nevezték.

István feltételezte, hogy a fiatal férfi az öreg fia lehetett, kék posztóból készült rövid ujjú mellényt viselt, amely alól kilátszott a hímzett hosszú ujjú lenvászon inge. Nadrágja vörös, buggyos, vékony hengerelt szövetből készült.

Az asszonyka néhány olyan öltözet darabot viselt mely jelezte a férjes voltát. Ilyen volt mindenekelőtt a ruhaköntös, amely rendszerint a vőlegény ajándéka. A drága világoskék selyem szövetből készült, lelógó ujjú, elől mélyen kivágott hosszú köntös, arany hímzéssel lett díszítve. A köntös alatt egy sűrű ráncolt, drága szövetből, készült ruha látszott a mely félig nadrág, félig szoknya volt. A fején rendkívül különös, toronyszerű fejdísz viselt, amely kincset ért a rávarrt arany csillogó ékszertől. A nyakán pénzekből összefűzött nyakéket hordott, amely az egész mellét eltakarta.

Az unokák között a legidősebb és a legfiatalabb gyerek kislány volt. A középső gyerek fiúnak született. A kislányok egyszerű városi öltözeteket viseltek, míg a kisfiú apja ruhájához hasonló öltözetet hordott.

István úgy állította be a családot a fényképező gép előtt, hogy a nagypapa a széken ült. A jobb térdére helyezte a legfiatalabb kislányt. A kisfiú a bal oldalon egy kisseket kapott. A fiatal házaspár pedig a nagypapa háta mögött állt.

Az elkészített fényképet a fiatalasszony rokonainak szánták, akik Törökországban éltek.

Már néhány nappal karácsony előtt Márta azon törte a fejét, hogy az ünnep alkalmával a megszokott ételeket készítse el vagy, mivel már Szarajevóban élnek, térjen át az itteni ételek készítésére. Végül a megszokott karácsony ételek mellett döntött.

Valószínűleg az ünnepi hangulat miatt, vagy épp azért mert a hideg szél nyugat irányába fújt, Márta egy többszólamú harang hangot hallott meg.

– Nem is mondtad, hogy itt Szarajevóban a mecsetek mellett katolikus templom is van. – szólt Hiyamának.

– Igen, van. A város központjának irányába a Čemerina út-

cában van a Jézus Szíve katedrális. A századforduló előtt épült. Két tornya és hat harangja is van.

– Meglátom, majd megbeszélem Istvánnal, hogy elmegyünk a misére vagy az ünnepek után szólok a püspöknek, hogy keresztel-jék meg Esztert. – válaszolta Márta.

Másnap szépen sütött a nap. Miután István elment a fotó-stúdióba, Márta úgy döntött, hogy Hiyamával és Eszterrel elsétál-nak a Jézus Szíve katedrálisig.

Amikor a Čemerina utcába értek, Márta ámulattal nézte a kéttornyos épület. A templom sokkal nagyobb volt, mint amilyen a Zombori Ferencesek temploma.

Az egyház épületének homlokzatát két, egyenként majd öt-ven méter magas torony szegélyezte. A portál tetején, a rozetta előtt Jézus Szíve szobor állt. Az ajtó feletti boltívben egy kőbe írott felira-tot látott: XIII Leo Páának a neve az adományozók és az épület tervezőjének nevével együtt.

Szerencsájükre a nagy bejárati ajtó nyitva állt. A főoltárig az üllőhelyek sokasága két sorban helyezkedtek el. A kereszthajó füg-gőlegesen helyezkedett el a hosszanti hajókon úgy, hogy elválasz-totta a szentélyt a templom többi részétől.

Ami megragadta Márta figyelmét az az öt hosszúkás ólom-üveg ablak, melynek a szentély fölött helyezkedtek el. A középsőn a keresztre feszített Krisztus látható amikor Longinus átszúrja szívét. Jobb oldalon Mária Magdolna térdel a bal oldalon pedig Szűz Má-ria áll, összekulcsolt kezekkel.

– Sajnálom, hogy előbb nem fedeztem fel, hogy itt a nagy muszlim közösségben egy ilyen monumentális keresztény katedrá-lis épült. – jelentette ki halkán Mária.

Annyira lenyűgözte a látvány, hogy észre sem vette, hogy

mellette megállt egy fiatal apáca. A habitusa hosszú földig érő durva fekete vászonból készült. Derekat kordával kötötte át.

– Dicsértessék a Jézus Krisztust... Hallom, hogy magyarul beszélnek. – szólította meg mosolygó fiatal arccal az apáca.

– Dicsértessék... Igen. Az én felmenőim egyrészt bunyevácok, de én magyarnak tartom magam. – válaszolt halkán Márta.

– Rég óta itt élnek Szarajevóban. Nem láttam még magukat a szentmisén.

– Nem. Mindössze pár hónapja érkeztem. –

– Honnan jött... Ha szabad kérdezni?

– Hát nehéz megmondani. Bácskerteszen születtem, majd egy ideig Zomborban éltem, utána Mohácson...

– Zomborban...? Ó,... akkor biztos ismeri a Janovics cukrász családot.

– Igen hallottam róluk. A család híres mézeskalács készítő.

– Jöjjenek velem a sekrestyébe. Itt a templomban hideg van. Látom a kisbaba már ébredszik, nyöszörög. A sekrestye fűtött. Feltételezem, hogy ha keresztények családi lapot is kíván kiváltani.

– Igen... Természetesen és meg szeretném kereszteltetni a lányomat a kis Esztert.

Miután átsétáltak a sekrestyébe Márta kivette Esztert a kosiból és dajkálni kezdte.

– Engem Teréz nővérnek hívnak. Mindjárt előveszem a katólikus anyakönyvet és beírom a családot.

Márta kellemetlen helyzetbe került mert a törvényes férje még mindig Péro volt. Istvánnal csak együtt él. Nehéz lesz megmagyarázni a törvénytelen házasságot és a törvénytelen gyereket. E mellett tudta, hogy az egyház az ilyesmit nem tolerálja, ezért úgy döntött, hogy kimentí magát az anyakönyvezés elől.

– Tudja kedves Teréz nővér, én mindent megbeszélek a férjemmel. Ezt is, hogy ide bejelentkeznünk vele kell megtárgyalnom. Remélem semmi gond nem lesz, de nem szeretném kihagyni ebből az elhatározásból.

– Érthető... érthető. Ha majd döntenek, nyugodtan csak keressenek fel. Szívesen állok rendelkezésükre. Bevallom én is a Bács-Bodrog vármegyében születtem. Pontosabban Zomborban.

45. Istvánt besorozták

Az 1913 karácsonya szerdai napra esett. Mindkét gyerekes asszony azon igyekezett, hogy a család részére az ünnep minél szebb legyen.

Janka megkérte férjét, hogy vegyen karácsonyfát a zombori Lánc-piacon, de úgy hozza haza, hogy a gyerekek ne lássák. A karácsony előtti héten megvásárolta a játékokat is a gyerekeknek részére, amelyeket majd a karácsonyfa alá fog tenni. Jankácska két rongybabát: Jancsit és Juliskát kapott. Valika pedig fából készült kis konyhát az edényekkel együtt.

Mihály egy pillanatra arra gondolt, hogy talán meg kéne hívni Pérót a karácsonyi vacsorára, mivel egyedül van, de mivel Janka ezt nem említette jobbnak látta, hogy ne szóljon.

A vacsora a szokásos menüvel készült. Méz, dió, fokhagyma alma és utána következett a halászlé. A gyerekek számára pedig

sült hal készült.

Szerda délután Mihály levitte a gyerekeket az alsó lakásba Józsi segédhez. Ők ketten szórakoztatták a gyerekeket addig míg Janka és Piroska feldíszítették a karácsonyfát és alá tették az ajándékokat. Janka Mihályra is gondolt. Egy csokornyakkendő és egy pár aranyozott mandzsetta gomb került a karácsonyfa alá.

Szarajevóban Márta Istvánval és a kis Eszterrel szerényebben ünnepelték meg a karácsonyt. Még karácsonyfát sem állítottak. Így ajándékok sem kerülhettek a fa alá. Vacsorára a keresztények szokása szerint a háziasszony halászlét tervezet, de sajnos halat nem talált a piacon. Amikor megkérdezte Hiyamat, hogy itt Szarajevóban hol lehet halat vásárolni a szolgáló lány csak nemlegesen mozgatta a fejét.

– Mi muszlim vallásúak nemigen fogyasztunk halat. A birkát, bárányt, marha húst és a szárnyasokat pácoljuk és grilleztük. Valószínűleg a nagyságos asszony észrevette, hogy legelterjedtebb a bárány hús. Mi sertéshúst nem eszünk. – válaszolta Hiyama.

– Nálunk a keresztényeknél holnap lesz a karácsony. Az iszlám vallásban ilyen ünnep nincs? – csodálkozott Márta.

– Mi a karácsony, mint a keresztények nem ünnepelünk. Nekünk a şeker bayramı a hasonló ünnep. Az iszlám holdnaptár szerint akkor végződik a ramadán, amikor a hold teljesen eltűnik. Jövőre ez tudtommal áprilisban lesz. Emlékszem gyerekkoromban nagy ünnepnek számított. Én tizenöt kilométerre innen, egy kis faluban, Visočicaban születtem. Ott egy soktagú családban nevelkedtem. A ház és a nagy udvar a piramishegy lábánál épült.

– Piramishegy? Ilyenről nem is hallottam. Boszniában piramisok vannak? – csodálkozott Márta.

– Nagypám mindig mesélt róla. A „Nap piramisának” .

Mi gyerekek többször is megmásztuk. Négy oldala van, mint az egyiptomi piramisoknak. Egyszer majd nyáron ellátogathatunk oda. Az én rokonságom még mindig ott él...

– Igen... Rendben, de a karácsonyi ünnepről kérdeztelek. – türelmetlenkedett Márta.

– Ja igen, mi decemberben csak az új esztendőt ünnepeljük. Ekkor a nappal és az éjszaka harcot vív egymással. Mivel december 21. az év leghosszabb éjszakája az utána következő napok egyre hosszabbak így azt gondoljuk, hogy a nappal győzedelmeskedett az éjszaka felett. Ezért december 22. után az első teliholdkor ünnepeljük az új évet. Halhatatlanságot jelképező ezüstoffenyőt díszítünk. Zene kíséretében, énekelnek, játszanak és szórakoznak a hívők.

Ezen a napon a nagypapa maga köré ülteti a családban lévő összes gyereket és mesél nekik. Így hallottam és tanultam meg rengeteg török népi mesét és mondát gyerekkoromban. – mesélte Hiyama.

– Néha egyet-kettőt elmondhatnál altatóként a kis Eszternek is. – ajánlotta Márta.

Az elkövetkező napokban Hiyama ezt szívesen meg is tette. Elsőnek az „Őzike-királyfi.” mesét mondta el Eszterkének:

– Egyszer volt, egyszer nem volt, Allahnak szolgája sok volt; volt egyszer egy padisa, ennek egy fia meg egy lánya. – kezdte a mesét Hiyama majd folytatta – Mikor a padisa megvénült megjött az ideje, hogy meghaljon az uralkodást átvette a fia. Sok évig nagy lábon éltek és emiatt elfogyott a vagyonuk. Ekkor ajánlotta a fiú húgocskájának:

« Húgom, a vagyonunkat mind elköltöttük; ha majd meghallják, hogy pénz nélkül éltünk, elkergetnek bennünket. Legjobb, ha mindennek elejét vesszük és ideje korán elmenekülünk. »

Eszterkének nagyon megtetszett a mese és a következő napokban kérte Hiyama, hogy meséljen még neki. Így került a sor a „Rózsza szépe”, majd „Az aranyhajú gyermek”, és „A hold paripa.” – című mesékre, amelyekre a fiatal lány még a nagypapája meséiből emlékezett.

Hiyama áprilisban egy nagy különleges vasedénnyel érkezett.

– Nekünk ma végződik a böjt, a ramadán. Holnap lesz a böjt megtörésének ünnepe. Azon a napon nagy lakomákat rendezünk. Ilyenkor ajándékot szokás adni. Én ezt az edényt szántam a nagyságos asszonynak. Mi száca-nak, de valaki péknek, vagy čripnje-nek nevezi az edényt. Holnap ebben sütünk majd marha és bárányhúst. Nagyon finom lesz. - mesélte Hiyama

– Érdekes edényt. Miért van vasgyűrű a fedelén? – érdeklődött Márta.

– Az edény a kemencében való sütésre készítették. Parazsat lehet szórni a tetejére a gyűrű azt megtartja, de a tűzhely sütőjében is lehet használni. – mondta Hiyama.

Másnap mindhárman: Hiyama, Márta és a kis Eszter elstáztak a piacra megvenni mindazt, ami a száca-alati hús elkészítéséhez kell. A kis Eszter mivel már gagyogni és járni is tudott, és nagyon kíváncsi volt, elége nehezen ment vele a bevásárlás. Mindent meg akart nézni, megfogni és magához venni. Így Mártának kevés ideje maradt, hogy megfigyelje miből mennyit kell vásárolni.

– Mindenek felett a legfontosabb a minőséges hús. Bárányt és fiatal marhahúst vásároltam, mindegyikből egy-egy kilogrammot. – szolt a bevásárlás végén Hiyama.

Otthon elkezdődött az étel elkészítése. Márta nem tudott segíteni Hiyamának mert Eszterke folyton ott téblábolt körülöttük

és nagyon fontoskodott. Vigyázni kellett rá mert, ő is segíteni akart.

A húsok elkészítéséhez burgonya, sárgarépa, hagyma, néhány gerezd fokhagyma kell. Az ízesítéshez olaj, fehérbor, babérlevél szükséges.

– Valójában félig sütvé, félig a saját levében fog főni a hús. – magyarázta Hiyama. Majd folytatta – Az edény alsó részébe, öntsünk egy kis olajat, helyezzük rá a nagyobb darabokra vágott húst, amit előzőleg megszáritottunk és bedörzsöltünk sóval, fűszerekkel, majd helyezzük rá a zöldségeket. A hús 2-2,5 óra alatt tálalható lesz. Aznap a család kiváló ebédet, vacsorát fogyasztott.

Március közepén Gavriló megérkezett Oblajba, a szülőfalujába. Szarajevótól száz kilométerre lévő kis településen mindössze ezerötszáz lakos élt. A Dinara hegyvidék északi részét még a tizennyolcadik század végén telepítették be a szerb családok. Mivel nap nap után ki voltak téve a törökök támadásainak a szerb Jovanović püspök fegyverfogásra buzdította az ottani szerbeket. Így apja már fiatal korában harcolt a törökök ellen a szerb és a bosnyák felkelések idején.

Lassú léptekkel igyekezett felfelé a kanyargós úton. Szülei háza a falu másik végén egy domboldalon épült. Felmenői a boszniai szerb kisebbséghez tartoztak, és évszázadok óta ezen a területen éltek.

A kis település lakói mintha még mindig a középkorban éltek volna. Nagyrészt jobbágyok voltak és a bevételük harmadát a földesuruknak adták. Az éhező népes Princip család számára apja a földművelésen kívül, másik munkát is vállalt. Postai küldeményeket szállított a hegyeken át Dalmáciába.

Gavriló útközben gondolataiban visszatért a gyermekkorába. Anyja mesélte, hogy amikor megszületett, olyan beteges csecse-

mó volt, hogy nem hittek a megmaradásában. A helyi pap Gábrriel arkangyal nevét ajánlotta a kicsinek, gondolván, hogy talán így a védőszentje segít rajta és életben marad.

Amikor nagybácska lett, gyengének találták a paraszti munkákhoz ezért megengedték, hogy kilencéves korában iskolába járjon. Mindössze tizenhárom évesen Szarajevóba ment, ahol az egyik bátyja segítségével a Monarchia katonai gimnáziumába akart jelentkezni. Az utolsó pillanatban meggondolta magát, és inkább a kereskedelmi iskolába, majd gimnáziumba iratkozott. A tandíjat egy szarajevói osztrák kádár mesternél kereste meg.

Ott találkozott első szimpátiájával Ellával a kádár mester egyik lányával. Amikor ezt a mester észrevette elüldözte Gavriló a háztól. A fiatalember sértődöttségét ez még inkább fokozta az Osztrák–Magyar Monarchia uralma ellen Boszniában. Akkor indult el a radikalizálódás útján. Anarchista és nihilista irodalmat olvasva a Fiatal Bosznia nevű ifjúsági szervezethez csatlakozott. Obrenovics Sándor szerb uralkodó meggyilkolása szinte rámutatott, hogy az erőszak lehet a célravezető megoldás. Ezért érdeklődni kezdett a Fekete Kéz nevű terror szervezet irányába.

A következő meredek emelkedő után mielőtt a fiatalember meglátta a szülőházát, Mária, Mihály védőszelleme jött vele szembe. Haját vörös kendő fedte melyet a tarkóján kötött össze. Hosszú ujjú fehér lenvászon ingén a két felső gombot nyitva hagyta. Emiatt a szembejövő Gavriló pillantást vethetett Mária hamvas feszes mellére. Mária aranyszínű cérnával hímzett rövid fekete mellényén keresztül látszott, hogy a mellei feszesen állnak. Formás derekát fehér-vörös csíkokba szőtt széles öv szorította. Sötétkék gyapjúból szőtt szoknyáját kézzel hímzett virágminták ékesítették. A sok színes gyapjúból szőtt rojtos kötény gazdagította a ruházatát. A lábain

kötött harisnyát és hegyes orrú bocskort viselt.

Mindez azonban nem volt elég, hogy megállásra és szóra bírja a fiatalembert, aki haza felé igyekezett.

Az épület előtt, kint az udvaron rögtön felismerte hűgát, aki a gémeskút mellett egy fateknőben ruhákat mosott. Ing úját könyé-kig feltűzve házi szappannal dörgölte a piszkos mosnivalót. A haját hosszú copfba fonva a feje búbján gyűrűbe tekerve viselte.

A kutya észrevette a jövevényt és ugatni kezdett. Erre az ugatásra a fiatal lány felemelte a tekintettét és örömteli hanggal felkiáltott:

– Gavriilo... Hát te vagy? – szölt és abbahagyva a mosást s szapora léptekkel bátya felé szaladt.

– Drága hűgocskám. Látom jól vagy. – üdvözölte Gavriilo.

– Gyere bemegyünk. Ott vannak a szűlők. Amióta elmentél nem hallottunk rólad semmit. Mesélj...

Az épület előtti deszka anyagból készűlt verandára, három falépcső vezetett. Amikor Gavriilo a középsőre lépett az beszakadt és orra esett. Nagyon megűtötte a jobb lábát egyedűl nem is tudott felállni. Hűga a derekánál fogva felsegűtette a bátyát.

– Nem értem... A mai nap legalább tízszer végig lépkedtem ezen a lépcsőfokon és nem tört össze alattam. – csodálkozott a lánytestvér.

Gavriilo sántikálva, lábát fájlalva lépett be a házba. Észrevette, hogy az a kevés bútorzat, amely már gyerekkorában is ott volt most is a konyhába áll. A nyitott tűzhelyen a lángokon gőzölgött a vasbogrács. Anyja az asztalnál burgonyát és hagymát tisztított. Apja a birkabőrrel letakart priccsen üldögélt összekulcsolt kezekkel. Ugyanazt a bekecset és ugyanazt a fekete kötött sapkát viselte, amelyekre még Gavriilo emlékezet.

Anyja nem ismert rá mert fia városi öltönyben jelent meg keskeny karimájú kalappal a fején. Ilyen öltözékben nemigen jártak a faluban.

– Nézd Majkó ki érkezett... – szólalt meg elsőnek a lány.

Ezekre a szavakra Gavriló apja is felállt. Előbb arra gondolt, hogy a szolgabíró valami adó papirost hozott, de amikor jobban odafigyelt felismerte a fiát. Kezet fogtak majd helyet foglaltak a konyha asztalnál. Anyja gyors mozdulatokkal letakarította a krumpli héjakat és a férje helyére a priccsre ült.

– Várj csak széket teszek a lábad alá és megnézem a sérülést. – szólt Gavriló húga.

Amikor óvatosan felhúzta a nadrág szárát látta, hogy komolyan megsérült mert dőlt a vér a térde alatti lábrészből.

– Jó, hogy ez a baj, itt a ház előtt történt mert, ezek után több napig nem fogsz tudni járni.

A szülők végig nézték, hogy a lány bekötözi bátyja lábát és csak azután szólaltak meg.

– Mi járatban vagy fiam? – kérdezte az öreg a fiát.

– Búcsúzni jöttem. – válaszolt Gavriló röviden.

– Nem kell búcsúznod tőlünk, hisz itt sem voltál. Ha jól emlékszem már régen Szarajevóba mentél...

– Szarajevóba... Belgrádba és újra Szarajevóba... Majd meglátjátok nagy ember leszek...

– Hogy gondolod...?

– Találkozni fogok a trónörökössel.

– Azzal az osztrákkal, aki sanyargat minket. Mi csak a szerbekkel barátkozunk. Múlt hónapban, az bosnyák család, aki a másik faluban él, akinek Ismal nevű a fia, feleségül akarta venni a húgodat, de én nem engedtem. Muszlim ember nem jöhet a házba.

És te mikor nősülsz? – kérdezte az apa.

Május végén Ferenc József császár megparancsolta Ferenc Ferdinánd főhercegnek, hogy látogasson el a júniusi boszniai katonai hadgyakorlatokra. A tervek szerint a hadgyakorlatok után a főherceg a feleségével Szarajevóban az új állami múzeumot kell felavatniuk.

Szerb államnak és a Boszniában élő szerbeknek a június 28.-dika amikorra a hadgyakorlatot tervezték, gyásznapot jelent. Hiszen ez az a nap amikor 1389-ben a rigómezei csatában a törökök szétverték Lázár szerb király hadseregét és ezzel megszűnt a középkori Szerb Királyság. A szerbek súlyos provokációnak érezhették, hogy Ferenc Ferdinánd főherceg éppen ezen a napon tesz hivatalos látogatást Boszniában.

Potiorek tábornok, a tartomány katonai kormányzója megtudta, hogy a bosnyák földalatti szervezet, a „*Mlada Bosna*”, együttműködve a Fekete Kéz szerb terrorszervezet tagjaival, erre az alkalomra merényletsorozatot terveztek. A titkos szolgálat arra utalt, hogy ő maga, a kormányzó, a célpont.

Abban az időben az osztrák-magyar lovasság egy zárt katonai világban élt. A lovastisztikar és a haderő ápolta a régi lovas szellemet, azaz a karddal, lóháton vívott küzdelemre helyezte a hangsúlyt. Az újításokat a hadszervezetben lefelé tervezték és rendelték el, de a reform elodázására megpróbálták a gyakorlatokon és a parádékon külsőleg jó benyomást tevő csapatokkal lelassítani.

Hogy a hadgyakorlat minél pompásabb legyen Potiorek tábornok az akkori jogrendben feltüntetett népfelkelés intézményére hivatkozott és a Boszniában, nagyrészt Szarajevóban élő magyar és osztrák 19-42 éves korú férfiak számára kötelezővé tette a bevonulást, függetlenül attól, hogy volt-e katonai kiképzésük vagy sem.

Ennek alapján június első hetében István is katonai behívót kapott. A behívón fel volt tüntetve, hogy egy hónapos kiképzést kap és az idő alatt az egy havi kiesett keresetét az államkincstár fedezi.

Istvánt a Han Pjesaki huszártáborba vezényelték. Márta megnyugtatója céljából levélváltások kezdődtek közöttük:

Június 1. hétfő

Kedves drága Mártikám,

Este írom a levelet és szeretnék megnyugtani, hogy jó helyen vagyok és több kedves ember van körülöttem. Ez esetben rövid leszek, majd a következő levelemben részletesen leírom a történeteket. Szarajevóból, vonattal, egy századdal érkeztünk ide Han Pjesakba. Ez a kis település körülbelül 60-70 kilométerre van északkeletre a fővárostól. Itt nagyon jó a levegő mert 1100 méter tengerszint feletti magasságban vagyunk. A velünk utazó tisztek között van egy százados Palkovits Károly, aki szintén Szarajevói. Ő mondta el, hogy Han Pjesak szépségére a birodalmi tisztviselők is felfigyeltek. Megállapították, hogy a tiszta levegő, a túlelevelű erdő és az ózon maga Ferenc József császárnak is tetszene. Így még a század elején tizenhét, különböző méretű és tartalmú elit üdülőhelyet építettek, valamint egy császári nyaralót.

Ezeket a most még üres nyaralókat foglaltuk el. A században nagyrészt Szarajevói magyar férfiak vannak. Remélem sok ismeretséget tudok majd kötni és a továbbiakban is megtartani a kapcsolatokat.

Sokszor csókol kedvesed István. Öleld meg a nevemben Esztert is.

Június 2. kedd.

Kedves István,

Nagyon örülök, hogy jelentkeztl. Már izgultam, hogy hol leszel a kiképzés alatt. Jó tudni, hogy keresztén, környezetben vagy. Remélem az épületeket melyekben háltok fűteni lehet. Feltételezem, hogy a hegyekben, olyan magasban a levegő sokkal hidegebb, mint itt a nagyvárosban.

Tegnap meglátogatott bennünket Sead. Segítségét kínálta fel. Többször is elmondta, hogy ha valami kell csak jelentkezsem. Én megkérdeztem, hogy-hogy őt nem hívták be a katonai kiképzésre, azt válaszolta, hogy valószínűleg ebben az évben csak a keresztények kaptak behívót.

Mivel szépen sütött a nap, hármasban elsétáltunk a Bašcaršira. Ott leültünk igazi török kávét fogyasztani. Eszter észrevette az úgynevezett Sebily téren a közkutat. A sok galamb miatt a teret elnevezte galambtérnek és örömmel rohangált a galambok után.

Sead elárulta, hogy a kút nem is olyan régi mert az előbbi a század végén leégett. Nemrég újították fel. Elmondta azt is, hogy egy monda szerint, aki iszik a kút vizéből egyszer még visszatér Szarajevóba. Ennek hallatára mi ketten Eszter és én ittunk a kút vizéből. Remélem te is ittál mivel az a fotózlet közelében van. Így nagyon reméljük, hogy a monda igaz és visszavárunk épségben Szarajevóba.

Sokat gondolkodok rád.

Kedvesed Márta.

Június 4. csütörtök

Drága Mártikám,

Nagyon megörültem a válasznak. Örülök, hogy ti is jól vagytok. Azért, hogy megtudjad hol vagyunk, még néhány mondatot írok a településről, amiket megtudtam Palkovits századostól. A régi karavánúton, amely a Románia hegységen keresztül vezet minden tíz kilométeren épült az utazók és kereskedelmi karavánok számára egy fogadó. A fogadót a muszlimok Han-nak hívják. Így ezt a fogadót, ahol most vagyunk Han Pijesak-nak nevezték el. Állítólag a nevét úgy kapta, hogy a kőművesmesterek, akik a fogadót építették panaszkodtak, hogy errefelé a homok nagyon rossz minőségű. A Pjesak szó homokot jelent.

Különben tegnap megkaptuk a katonaruhánkat. Mindannyiunknak két fajta uniformisa van. Az egyik olyan mindennapi munkaruha a másik pedig ünneplő, amelyben felvonulunk. Két szabó is velünk jött, akik méretünkre igazítják az egyenruhát.

Mondhatom, hogy a huszárruhánk megegyezik a magyar hagyományos katonai huszárruhával csákóból, zsinóros dalmányból, mentéből, szűk nadrágból, valamint ívelt torkú sarkantyús csizmából áll.

Mi, akik mesteri oklevéllel rendelkezünk a lovashuszárok csoportjába kerültünk. Én ennek nem örültem mert még sohasem ültem lóháton. De, majd meglátom hogyan alakul a kiképzés. A lovakat a holnapi napra várjuk. Palkovits százados szerint Délvidékről érkeznek.

Különben azt is megtudtuk tőle, hogy a kiképzést június 26.-ig el kell végezni mert utána nagyszabású hadgyakorlatot terveznek a Szerbiával határos területen. A hadgyakorlaton, mint ahogyan ezt az újságok is megírták Ferdinánd főherceg is jelen lesz. Az egész a százados csak egy erődemonstrációnak véli. Hogy pontosan melyik területen és mely csapatok mentén leszünk mi azt

még nem tudta. Mindenesetre nagyon remélem, hogy július elején újra Szarajevóban leszek.

Sokszor csókol kedvesed István.

Június 6. szombat.

Kedves István,

Tegnap Hiyamival úgy döntöttünk, hogy a kis Eszter részére valami édességet készítünk. Emlékszel a rahat lokrumra. Az az édesség, amit Seadnál a török kávé mellé kaptunk. Hétfőn amikor bementünk a városba és ott is a török kávé mellé megkínáltak bennünket ezzel az édességgel. Eszternek is nagyon ízlett. Mondhatom, hogy nem komplikált elkészíteni. Eszter alig várta, hogy kihűljön. Amikor kockákra vágtuk az övé lett az első falat.

Arról nem meséltél, hogy ott a táborban milyen az étel. Ehető? Kaptok-e belőle eleget. Remélem nem éhez el.

Nagyon remélem, hogy a hadgyakorlaton csak játékszerűen sorfalat álltok a trónörökös előtt.

Kérlek vigyázz magadra. Szeretettel várunk haza.

Kedvesed Márta.

Június 9. kedd

Drága Mártikám,

Rögtön szeretnék megnyugtatni, hogy semmikép sem éhezünk. Az egyik nyaralóban, amelyet állítólag Lajos Viktor főherceg számára építettek a mellékhelyiségében van egy nagy kemence. A főszakács abban készíti el a kenyeret és a finom sült húsokat. Az az étel, ami a kemencéből érkezik bármennyi is mindig mind elfogy. Igaz leves ritkábban van mert azt szabad tűzön kőderba készítik.

Többször, amikor nem kaptam feladatot én is segitettem a pékségben. Első sorban ott mindig ment a viccelődés és nem utolsósorban jó meleg van.

Az étkező is ott helyben van. Igaz nekünk egyszerűbb a tállalás. Mindenki saját magának az asztalhoz viszi az ebédet, míg a tiszteknek az ügyeletes tállal.

Mivel a századunkban nincs mindenkinek zsebórája így sokszor engem kérdezgetnek arról, hogy mikor lesz dél. Tegnap elmeséltem a csoportunkban, hogy milyen napóra van Zomborban és hogy az napközben mennyire praktikus. Ha hiszed, ha nem ma délelőtt a legénység két tagja egy oszlopra szerelt deszkára készített egy napórát. Mindannyian megcsodáltuk.

Különben megérkeztek a lovak a táborba. Egyelőre húsz példány érkezett a Mezőhegyes ménesből. Ott tenyésztették ki ezt a magyar fajtát. Állítólag az 1900-as Párizsban rendezett Világkiállításon a legnagyobb elismerést kapta ez a nemes magyar huszárló. A századosunk azt állítja, hogy a melegvérű paripa igen nyugodt és nagyon megfelel a lovaglásra.

Kicsit izgulok mert holnap vagy holnapután rám kerül a sor, hogy meglovagoljam az egyiket.

Sokszor csókol kedvesed István.

Kérlek írd. Nagyon jól esnek a leveleid.

Június 11. csütörtök

Kedves István,

Itt nálunk semmi különleges dolog nem történt. Eszter néhányszor érdeklődött utánad, de amikor elmondtam neki, hogy elutaztál és hogy nemsokára hazajössz megnyugodott.

Tegnap nálunk járt a Kundurdzsiluk utcai épület tulajdo-

nosa. Azon csodálkozott, hogy már jó ideje nincs nyitva a fényképészeti üzlet. Attól tartott, hogy felmondod a bérleti szerződést. Én megnyugtattam, hogy csak ideiglenesen zártad be a stúdiót mert behívtak a hadgyakorlatra.

Hiyama a hétvégére szabadnapot kért mert húgával Amirával el szeretnének utazni a nagypapához. Állítólag nagyon beteg. A Szarajevótól nem mesze lévő kis faluba, Visočicaba utaznak. Az hiszem írtam már neked erről a faluról. A lányok azt állítják továbbra is, hogy a házuk mellett egy nagy piramissalakú hegy emelkedik. Most is Hiyama többször megemlítette, hogy ha hazatérsz a katonaságból okvetlenül utazzunk oda egy hétvégére. A szülei szívesen fogadnak bennünket. Ha megkérnénk őket készségesen megmutatnák a barlangokat a piramishegy belsejébe.

Tegnap Sead is benézett. Hozott ajándékba egy saját készítésű rézbográcsot. Elmondta, hogy a nyáron majd ebben a bográcsban készít számunkra egy tipikus bosnyák ételt. Bosnyák pörköltnek nevezik és a hús mellett burgonya, zöldség, répa és édes káposzta kell bele. Kint az udvarban fogja elkészíteni. Állítólag nagyon finom.

Ne haragudj, hogy többször az ételekről írok. Ez azért van mert itt a házban nem történik semmi. Eléggye egyedül érzem magam és igyekszem elsajátítani a helybeli ételek elkészítését.

Amikor hazajössz nem ártana elutazni valahová egy kis változatosság kedvéért. Akár Hiyama szüleihez is ellátogathatnánk, ahol megnézhetjük azt az úgynevezett piramis hegyet.

Csókol kedvesed, Márta.

Márta a hét végén elége idegesnek érezte magát. Mivel nem volt ott Hiyama sokkal többet kellett neki foglalkoznia Eszterrel. Eddig valahogy megszokta, hogy a főzés mellett a lány eljátszadozik

a kislánnyal is. Valószínűleg neki is hiányzik a gyerek, mint annak idején Mártának. Az itteni viszonyokhoz képest a 18-19 éves lány már nagyon közel áll a vénlány helyzetéhez. Amióta Mártának segít a háztartásban egyszer sem említette, hogy van a látóhatáron kérése.

Márta már szombaton többször is kiment a postaládához, hogy leellenőrizze jött-e levél Istvántól. Mivel nem érkezett azt feltételezte, hogy a posta szombaton és vasárnap nem kézbesít. Azért biztosra vette, hogy hétfőre megérkezik a levél.

Sajnos, hétfőn sem érkezett levél Istvántól. Amikor már kedden sem kapott semmi hírt a kedvesétől ideges lett és mindjárt rosszra gondolt. Még emlékezett arra, hogy István az utolsó levelében arról írt, hogy megérkeztek a lovak. Ebből kifolyólag elkezdődik a lovaglási kiképzés.

„A lovaglás. Talán csak nem történt valami a kiképzés alatt, mert megemlítette, hogy még sohasem ült ló hátán” – Emiatt izgulni kezdett, de rögtön elűzte a nyomasztó gondolatokat. Azzal nyugtatta magát, hogy István biztos el van foglalva a kiképzéssel. Nem-sokára örömmel fogja jelenteni, hogy jól sikerült a lovaglás és még dicséretet is kapott. Hiyamával is megosztotta aggályait, de az is megnyugtatta:

– Nálunk a faluba, ahol van számár vagy ló, már gyermek korukba megtanulnak ló vagy számárháton ülni. Én is, talán tíz éves lehettem, amikor a nagyapa feltett a ló hátára. Semmi veszélyes dolog nincs benne. A ló sohasem akar rosszat a hátán lévő gazdájának...

Márta szerdára biztososra várta István jelentkezését. Dél körül megszólalt a kapucsengő. Ilyenkor rendszeresen Hiyama megy kinyitni a kaput. Többször és ez alkalommal is Eszterrel a

karján kisietett.

A kapu előtt két katona állt kivasalt feszes egyenruhában. Az egyiknek díszesebben nézett ki a mundérja.

– Kezét csókolom kedves asszonyom. Maga a Márta nagy-asszony? – szólalt meg a jobban felöltözött legény.

Hiyama egy pillanatra szóhoz sem jutott. Nem a katona kérdése, hanem a kinézése lepte meg. Pár pillanat után összeszedte magát és kicsit hebegve válaszolt:

– Nem... Nem, én a bejárónő vagyok. Márta nagyasszony bent van a házban. – válaszolta majd egy gondolatnyi szünet után megkérdezte:

– Hívjam ki?

– Nem... Nem, inkább mi szeretnénk bemenni. Hírt hoztunk Istvánról. – válaszolt a katonatiszt.

Ezek után Hiyama elkomorodott. Látszott az arcán, hogy valami rosszra gondolt.

– Kérem fáradjanak utánam – szólalt meg most már hivatalosan a fiatal bejárónő.

Mindhárman elindultak az udvaron keresztül a ház bejárata felé. Márta a nappali szoba ablakán keresztül figyelte a két katona jövetelét. Akarattalanul a feltételezett rossz hírt érkezését felváltotta a katonatiszt öltözkének részletes szemügyre vétele.

Márta gondolatait összpontosította arra a katonára, amely egy lépéssel előbb ment és a fején huszár csákót viselt. Megfigyelte, hogy a csákó szemernyője letakarta a katona szemeit. A homloka felett a csákó eleje címerrel, rózsával és lószőrbokrétával volt díszítve.

A sötétkék mente feszesen állt a katonán és a három csillag jelezte a katona rangját. A kétrét fektetett meggyzínú mellzsinórok

hosszússága fölülről lefelé fokozatosan rövidült.

A lovassági nadrág buzérvörös posztóból készült és a combrészt meggyászú zsinórokkal díszítették.

Mindkettőjüknek fehér bőrkesztyű volt a kezükben. Az elől járó tiszt oldalán kard lógott.

Bár Hiyama szaporán lépkedett gyerekekkel a karján a két katona kimért egybehangolt léptekkel követte. A ház bejáratánál a kitárt ajtó mögött Márta várta az érkezőket.

– Tisztelettel kedves nagymama. Én Palkovits Károly százados vagyok a mellett álló közlegény pedig János Elemér. Sajnos rossz hírről szolgálatunk. – szólalt meg a százados.

Márta, bár tudatában volt, hogy a két katona érkezése nem jó okkal történik, háborgó gondolatai ellenére, úgy tett mintha csak egyszerű látogatókról lenne szó.

– Tessék befáradni – szólalt meg Márta különösen halkán.

A két katona bement a nappaliba és vigyázz állásban megálltak a szoba közepén.

– Alázatosan jelentem, hogy hétfőn délután a huszár katonák kiképzésén Lederer István közkatona egy szerencsétlen mozdulat után leesett a lóról és komoly gerincsérülést szenvedett melynek következtében rövid időn belül elhunyt. – mondta el Palkovits százados az előre betanult szöveget.

Márta összerogyott és a mögötte álló székre esett. Hiyama letette a gyereket és gyorsan Mártához sietett. A kis Eszter keservesen sírni kezdett. A két katona nem tudva mitévő legyen dermedten állt a szoba közepén és várta a további fejleményeket.

46. Belzebub

A zombori Polgári Kaszinóban heteken át az volt a fő téma, ami Mihállyal történt a piacon, hogy csak egy hajszálon múlt az élete. A barátai és ismerősei nem tudták megérteni honnan ez a mérhetetlen düh a mostohatestvérben.

Mihály nem akarta részletezni csak annyit mondott, hogy Panja Budapesten elrabolta a legjobb barátja kedvesét és ezért több évi börtönre ítélték. A sikertelen emberrablásért és a börtönbüntetésért öt okolta.

– A zombori lakosság nevében én már többször kérelmeztem, hogy a vármegye alkalmazza itt nálunk is az állami csendőrséget. Nekem is voltak gondjaim amikor bemerészkedtek a tolvajok a kertembe, lopták a virágokat és tönkre tették a csemetefákat. – mesélte Csérer Gyula kertész.

– Talán most majd tesz valamit az alispán. Úgy hallottam, hogy napirendre tűzik ezt a problémát a csendőrséggel kapcsolat-

ban. A bizottság nehezen határoz ilyesmiben mert, az állami csendőrség kiadásai terhelnék a város költségvetését. – jelentette ki Kalmár katonatiszt.

– Az, hogy nem élünk biztonságban nem csak Mihály eset tanúsítja. Nem tudom emlékeztek-e, tavaly egy gyilkosság kapcsán Joanovics Pál zombori gyógyszerésznek a neve is felmerült. A Zombor és Vidéke hetilapban olvastam róla. Ezt az embert azzal vádolták, hogy felbérelt néhány embert Haverda Mária meggyilkolására. Mária sok pénzzel tartozott neki és nem akarta megadni. A rendőrség megtudta, hogy Joanovics egy kis énekes társulattal, járja Bácskát de, a pontos tartózkodási helyét nem tudták. Ezért a vizsgálóbíró körözőlevelet adott ki ellene.

Később a lapok a körözőlevelet is közölték. A Zombor közelében fekvő Szeghegy helyiségben két községi rendőr elfogott egy ártatlan embert, akiről azt hitte, hogy ő a Joanovics gyógyszerész. Szegén embert agyba-főbe verték míg meg nem érkeztek a csendőrök és kiszabadították.

Amikor a védtelen ember igazolta magát és a két községi rendőr szörnyen megbánták, amit tettek. Persze azt sajnálták, hogy nem sikerült nekik a gyilkos fejére kitűzött háromezer koronát elnyerniük. Szerintem az ilyen esetek miatt is kell Zomborban csendőröket alkalmazni. – fejezte be rövid történetét Piukovils István kéményseprő mester.

Ami Mihály munkáját illeti, az ötödik kerületben minden a legnagyobb rendben haladt. A munkának nagyobb részét Józsi az idősebb segéd vette át. Ő adta ki a munkát a fiatalabb Zajó Milánnak. Piroska rendszeresen és lelkiismeretesen segített Jankának. A gyerekek nagyon megszerették a fiatalasszonyt és bármikor bevásárolni ment mindig vele tartottak.

Június második felében hirtelen nyári meleg lett. Janka a nők szokása szerint, amikor kinyitotta a szekrényajtáját panaszkodni kezdett:

– Nincs nyári ruhám és ezek a fürdőruhák is már régmódikak. Fel kell újítani a ruháimat. A Magyar Bazárban láttam néhány szép, lenge, nyári ruhát és a legújabb típusú fürdőruhát. – magyarázta Janka.

– Nézd drágám. Én nem értek ehhez de, te biztos megtalálsz a megfelelőt csak, kérlek ne mond, hogy menjek veled vásárolni. – morgott Mihály.

– Tudom, majd megkérem Piroskát és együtt elmegyünk bevásárolni. – válaszolta Janka.

A bevásárlásra nem kellett sokat várni. Már a következő napokban Janka Piroskával és a gyerekek elindult a város központja felé, hogy körülnézzenek az üzletekben. A Szent György téren a Polzovits testvérek áruházát keresték fel. Tudták, hogy ott mindig a legújabb ruhaneműt tudják megvásárolni. Polzovits úrnak jó összeköttetése volt a Budapesti Goldberg-féle nagy áruházzal és tőle szerezte be a legújabb női és férfiruhákat.

Janka már a divatlapokban látta, hogy az új szabású, lezsebbebb és a mozgást kevésbé korlátozó öltözékek jöttek a divatba. Azt is észrevette, hogy a textilipar és a textilnyomó technikák hirtelen sokat fejlődtek. Az első szintetikus anyagok megjelenése, az új gépesített technikák, mind-mind éreztették a hatásukat a divattervezés területén.

Hogy a hölgyek számára könnyebb legyen a választás a Polzovits áruház belső falait tele akasztatták divatfényképekkel. A képeken híres manökenek mutatták be a legújabb ruhákat.

Az egyik reklámfénykép alatt a következőt lehetett elolvasni:

„Angol hölgy világos selyem ruhában”

A magas nyakú csipkés, lenge selyemruha alsó pereme mindössze néhány centiméterrel a térd felett fejeződött be. A széles karimájú kalap mellett arcfátyol takarta az arcát. Kezében legyezőt és hosszú, könyök fölé érő kesztyűt tartott.

– Ilyen vagy ehhez hasonló ruha van az áruházban? – érdeklődött Janka amikor a fiatal eladó hozzá lépett.

– Természetesen asszonyom.

Miután Janka kiválasztott két ruhát, amely hasonlított a reklámhoz csak különböző színezetűek és szabásúak voltak, a fürdőruha osztályra sétáltak.

Ott is egy nagy reklámfénykép várta őket. A felvétel alatt angolul azt írta:

„Mack Sennett bathing beauty”

Janka elcsodálkozott rajta mert, az egyrészes sötétszürke fürdőruha alsó része annyira rövid volt, hogy kilátszott a nő mindkét combja. Az anyag melyből készült tapadt a testéhez úgy, hogy kidomborították annak minden részét.

Az elárúsító hátulról halkán megjegyezte:

– A felvétel egy amerikai filmszínésznőről készült. A tavalyi stockholmi olimpia volt az első helyszín, amelyen nők is indulhattak az úszóversenyen. Ekkortól vált a nők számára elfogadottá a testhezálló, karokat és lábakat szabadon hagyó úszódressz.

– Nem is tudom, hogy a férjem megengedné-e, hogy ilyen rövid és szűk fürdőruhában jelenjek meg az emberek előtt a Strandon. – gondolkodott hangosan Janka, majd Piroska felé fordult – Te mit gondolsz? Mit szólna Józsi, ha ilyen fürdőruhába jelennél meg a napozó társaság előtt?

– Szerintem nem kifogásolná. Sőt azt mondaná, hogy a női

test szépségét vétek eltakarni.

– Gondolod? – még mindig hezitált Janka.

– Szerintem igen, hisz úgy vélem a mesterasszonynak sincs szégyenli valója.

– Akkor tudod mit. Veszek kettőt belőle. Az egyiket neked ajándékozom, hogy a Strandon ne legyek egyedül ilyen fürdőruhában.

– Biztosíthatom, nem lesz egyedül. A héten már eladtunk négyet belőle. – szólalt meg Janka háta mögött az elárusító.

A vásárlás végén az asszonyok örömmel és meglelégedéssel tértek haza. Megbeszélték, hogy az elkövetkező hétvégén, ha szép idő lesz mindketten kimennek a Strandra, hogy bemutassák az új fürdőruhájukat.

Amikor megérkezett a szombat, Mihály ez alkalommal sem akart menni a Strandra, hogy mégsem legyenek kísérő nélkül Piroska szabadnapot kért a férjének a mesterúrtól, hogy ő legyen a kísérőjük. Mivel Mihálynak ez ellen nem volt kifogása Józsi örömmel vállalta a feladatot.

Amikor fiákerrel kiértek a Strandra elcsodálkoztak. Az öltöző kabinok közé a part szélére a csatornára néző, páratlan kilátást nyújtó teraszt építettek kora tavasszal. A tágas, belső vendéglátó tér több asztallal és egy kiszolgálópulttal rendelkezett. Az emeleten az étteremben és annak teraszán több vendég is tölthet el kellemes pár órát.

Miután körüljárták a vendéglőt és bementek a kabinba átöltözni, Janka megemlítette, hogy ha megszomjaznak ők is betérnek majd egy italra. Józsi otthon felvette a fürdőruháját ezért, már kint a parti lépcsőkön levetkőzött.

Az asszonyoknak kicsit több idő kellett nem csak maguk

miatt. A két gyermek az öt éves Jankácskát és a négyéves Valikát nehezen lehetett átöltöztetni mert, siettek volna fürödni. Valika toporzékolt és kétszer is belőről kinyitotta a kabinajtót, hogy a vízpart felé fusson. Úgy kellett a karjánál fogva visszahúzni a kis meztelenkét.

Amikor végre mind a négyen kiléptek az öltözőből, akkor már a part melletti lépcsőkön többen álldogálva napoztak. A vendéglő is megtelt strandolókkal. Józsi megvárta a lányokat, asszonyokat és lekísérte őket a part melletti lépcsősorokhoz.

Valika rögtön elkapta Piroska kezét és húzni kezdte a kismedence felé. Józsi megfogta Jankácska kezét és utánuk sétáltak.

Janka ekkor egyedül maradt a legfelső lépcsőfokon és onnan figyelte a gyermekeket. Rögtön észrevette, hogy a többi napozó vagy beszélgető nő árgus szemekkel figyeli Jankát az új fürdődresszében. Szájukat tenyerükkel letakarva suttogni kezdtek egymásközt. Janka egy pillanatra elszégyellte magát, de amikor észrevette, hogy a férfiak szembetűnő érdeklődéssel figyelik, rögtön megnyugodott.

Látszott, hogy az ő új fürdőruhája mennyivel szebb és divatosabb a többi lány vagy asszonyságétól. Ők még mindig a térdig érő karokat letakaró század elei fekete vagy csíkos ruhát viselték.

Oda sem figyelve lesétált a lépcsőkön a kis medence mellé, ahol helyet foglalt és hátra dőlve napozó pózban figyelte a gyerekeket.

Kis idő múlva észrevette, hogy körülötte megjelentek az udvarlással próbálkozók. Előbb egy fiatal ember labdát gurított hozzá majd oda lépve elnézést kért. Kicsit később olyan is akadt, aki úgy köszönt neki mintha már régi ismerősök lennének. De, volt olyan férfi is, aki rábeszélte a barátnőjét, hogy tudakolja meg hol vásárol-

ta ezt a nagyon modern fürdőruhát.

Akadtt férfi is, aki, a Kodak Brownie kézi fényképezőgépével úgy tett mintha a tájat fényképezné, de közben Jankára irányította a lencsét. A leg egyértelműbb ismerkedési szándékát egy középkorú férfi tette. Ő egyszerűen Jankához lépett és meghívta az emeleti étterembe egy italra.

Amikor Piroska férjével és a gyerekekkel kijöttek a vízből és egyenesen az anyjukhoz siettek a körülöttük lévő férfiak elcsodálkoztak. Jankácska örömmel tudatta Jankával:

– Anyu...anyu a Józsi megtanított úszni. Már néhány karcsapást egyedül is el tudok végezni.

– Messziről láttam, hogy a mesterasszony körül repkednek a legények, de észrevettem, hogy Piroskát is jól megfigyelték ebben a fürdőruhában. – jelentette ki büszkén Józsi.

Vasárnap már többen voltak a Strandon. Jankának akkor már nem volt kellemetlen mert rajta kívül még 4-5 fiatalasszony viselt hasonló modern fürdőruhát.

A kellemes hétvége után Janka derűs napokat várt az elkövetkező héten. Sajnos nem úgy történt mert, hétfőn dél körül becsöngetett a postás és egy vastag levelet adott át Jankának.

Megfordította a borítékot remélve, hogy a hátlapján megtalálja a feladó nevét, de csalódott mert, ott nem talált nevet vagy címet. Csak elől a bélyegző árulta el honnan jön a levél: Szarajevó 1914.06.22. Feltételezni sem tudta kitől érkezhett a küldemény. Az első pillanatban arra gondolt, hogy tévesen érkezett hozzá, de a címezés és a név pontos volt.

Mire kérdezősködni akart a felől, hogy mit tegyen, ha nem neki szól a levél a postás már néhány házzal arrébb járt. Így nem maradt más hátra mint, hogy bement és felbontotta a levelet.

A borítékban még egy kisebb borítékot is talált és egy hosszú négy oldalas levelet. A levél végén az aláírás alapján tudta meg kitől származik a levél:

„Kérlek segíts, örökös barátnőd Márta”

Jankát nagyon meglepte a levél, hiszen már legalább két éve semmi életjel nem érkezett Mártától. Mihály csak egyszer említette, hogy Csérer Ferenc újságíró, nyomoz Péro megbízásából, Márta és István után. Az utolsó nyomok arra utaltak, hogy Budapestre költöztek.

Félretette a borítékban talált kisebb lezárt levelet, gondolván, hogy majd később felnyitja. Előbb nagyon érdekelte az, hogy a négyoldalas levélben Márta miről számol be neki.

Miután elolvasta, a levelet megtudta, hogy Mártának kislánya született és hogy miért költöztek Szarajevóba. Részletesen beszámolt az ottani életükről Istvánnal és a bekövetkezett tragédiáról.

Végül arra kérte meg Jankát, hogy beszéljen Péróval mert, ebben a kilátástalan helyzetben vissza szeretne költözni hozzá. Minden feltételt elfogad, mindent megtesz annak érdekében, hogy kiérdemelje Péro megbocsátását csak, fogadja vissza. Hivatalosan még mindig Grujić a vezetékeve mert, sohasem vált el Pérótól.

A másik levelet Pérónak szánta. Márta megkérte Jankát, hogy csak abban az esetben adja át neki, ha meggyőződik arról, hogy Péro hajlandó megbocsájtani neki és újra magához venni.

Délután amikor Mihály hazaért, Janka elmondta neki a legújabb híreket.

– Hogy került Márta Szarajevóba. Hiszen, ha jól tudom az egy muzulmán és ortodox fészek? – csodálkozott Mihály.

– Az ötlet Istvántól ered. Már rég óta ott él az egyik gyermekkori barátja, ahhoz mentek. Most nem ez a lényeg, hanem az,

hogy meg kell győznöm Pérót, hogy bocsásson meg Mártának és fogadja vissza gyerekestől. – mesélte Janka.

– Én ebbe nem avatkozok bele! – szabadkozott Mihály mert mindig, amikor Mártáról esett szó, látta Péron, hogy milyen sok fájdalmat okozott neki Márta elvesztése.

– Neked nem is kell beleavatkoznod, majd én elintézem. – hangoztatta Janka.

– Amikor erről szó lesz itthon sem akarok lenni. – folytatta tovább Mihály.

– Rendben. Szólok Piroskának, hogy hívja át Pérót kávéra és egy italra. Te addig, ha nem akarsz itthon maradni sétáljál egyet. – ajánlotta Janka.

Péro szívesen elfogadta a meghívást és átjött. Ilyen esetben mindig volt nála néhány szem cukorka a gyerekek számára.

– Örülök, hogy áthívtatok egy italra. Ha Piroska valamivel később szól, már nem vagyok otthon. Mivel nincs tanítás, elkezdődött a nyári szünet, egyedül unatkoztam. Arra gondoltam, hogy délután elmegyek a Bosnyák – féle moziba. Nagy reklámplakátokkal hirdetik a Broncho Billy megváltása című cowboy filmet. Azt hiszem egész héten játsszák, majd megnézem máskor. – örvendezett Péro.

– Még van időd, egész héten, bármikor elmenni a moziba. – nyugtatta meg Janka.

Janka megkínálta Pérót egy pohárka pálinkával, még mielőtt Piroska elkészítette a kávé. Amikor belekortyolt, megkérdezte merre van Mihály.

– Egy halaszthatatlan munkára hívták. Mivel Józsi már valahol a kerületben dolgozik, neki kellett intézkednie. – magyarázta Janka majd egy kis szünet után folytatta – Mond Péro, még mindig

nincs semmi híred Mártáról?

– Nincs. Szerintem nem is lesz mert, már régen elhagyott. Márta vagy örökre a menekülést vállalta vagy meghalt. Az anyakönyvi hivatalban azt mondták, hogy ha öt éven belül nem jelentkezik, akkor eltűntnek nyilvánítják és hivatalosan elválhatok. Eltelt már két év, hogy nem jelentkezett. – válaszolt szomorúan Péro.

– Ez nem olyan biztos és nem kell elhamarkodni a dolgokat. Lehet, hogy akart jelentkezni, de valami miatt nem tudott. – vigasztalta Janka.

– Ne hitegess Janka, hisz tudod magad is, ha akart volna, akkor megtalálta volna a módját, hogy jelentkezzen.

– Gondolkoztál-e azon, hogy mit tennél, ha feltételeztük, hogy a napokban mégis jelentkezne? – próbálkozott Janka.

– Tudod... valahogy most már nem is tudom. Többek között Márta egyedi jelleme miatt, néha még mindig hiányzik. Rájöttem, hogy Milica nagyon különbözött tőle. Nemcsak azért, mert untam a politikai dumáit, hanem azért, mert csak magával foglalkozott.

– Nem úgy, mint Márta?

– Márta megértett engem. Felismerte mi az, ami miatt örülni tudtam vagy gondba estem. Tudott megoldásokat ajánlani. Meg tudott nyugtatni, ha valamiért ideges lettem. Jól főzött, mindenhová elkísért. Ő közel sem olyan mit ez a Milica, aki csak a karrierére és saját magára gondolt. – mesélte Péro és kiürítette a poharát majd, maga elé nézve és elmerült a gondolataiban.

Janka egy ideig nem szólt semmit, de látván, hogy üres Péro pohara megkérdezte:

– Önthetek még egy pohárral? Mihály kapta valamelyik kuncsaftjától ezt a pálinkát. Állítólag nagyon finom.

– Igen. Kérek még egy pohárral, de vigyáznom kell nehogy

berúgjak. Az utóbbi időben többször is megtörtént velem. – panaszkodott Péro.

Piroska megszakított a beszélgetést mert behozta a kávé, nyomában a gyerekek is berohantak és anyjuk ölébe ugrottak.

– Hoztam a lányoknak néhány szem cukorkát, odaadhatom nekik? – kérdezte Péro Jankára nézve.

– Igen Péro köszönjük szépen, de most menjetek vissza Piroskához mert szeretnék komoly dolgokról beszélgetni a vendüinkkel. – szolt Janka és intett Piroskának, hogy vezesse ki a lányokat.

A gyerekek mohón kikapták Péro tenyeréből a cukorkát és Piroskával elhagyták a nappali szobát. Ekkor Péro megjegyezte:

– A gyerekeid nagyon szépek és kedvesek. Úgy látom kedvelnek engem és az jó érzés. – fordult Péro Janka felé.

– Igen... Köszönöm. Ami pedig Mártát illeti ebben igazad van. Úgy emlékszem én is rá, mint aki becsül téged. Odaadóan figyelte a kívánságaidat, és látszott rajta, hogy nagyon szeret...

– Hát tudod, ebben nem vagyok olyan nagyon biztos. Ha tényleg szeretett volna akkor, nem hagy így faképnél. Tudom, hogy nem az anyagiak vagy a viselkedésem miatt hagyott el, hanem az a határtalan gyermek utáni vágya készítette erre.

– Érthető, hisz ő is szeretett volna a házban egy-két ilyen zajongó, hízelgő lurkót, mint ez a kettő. – magyarázta Márta tettét Janka.

– Mindent megpróbáltunk. Márta valószínűleg elmondta, amikor barátkoztatok. Orvosokhoz jártunk. Átvizsgáltattuk magunkat, de tanácsot senki sem tudott adni. Én arra gyanítok, és ezt csak az egyik idős orvos feltételezte, hogy a gyermekkori nagyon magas lázam tehet arról, hogy nem lehet utódom. Ha ezt tudtam volna

mielőtt megházasodunk és ha azt is tudtam volna, hogy Mártának mennyire fontos a gyerek, talán nem is vettem volna el feleségül. – panaszkodott Péro.

– Márta is csak akkor jött rá amikor már együtt voltatok. Az, hogy nem lehetett gyereketek, még jobban kiélezte a gyerek után vágyát annyira, hogy egy nap még tőled is előbbre tette ezt az érzést. Ezért tette meg azt, amit megtett. Ha teljesül, a vágya akkor talán jelentkezik, de nem válaszoltál a kérdésekre – visszafogadnád-e, ha jelentkezne és arra kérne, hogy bocsáss meg neki?

– Nem tudom mire akarsz kilyukadni, de valószínűleg igen. Nem a nagy szerelem miatt mert az már elmúlt, hanem azért mert, az egyedüllét már nagyon nehezemre esik. Ha visszajönne akkor, újra át kellene gondolnunk a kapcsolatunka. Szerintem soha többé nem lenne olyan, mint a házasságunk első éveiben. Úgy éreznénk mindketten, mint akik elvesztették a párjukat és a magányosságból menekülve összekerülnek. Több ilyen hasonló házasságot ismerek Zomborban. – magyarázta Péro.

– Most olyanról tájékoztatlak, amit ma tudtam meg de, kérek ne legyél indulatos mert én csak úgy cselekszem ahogyan megkértek... Rendben? – tért a tárgyra Janka.

Péro arcán láthatóan a meglepődés és a várakozás kifejezés futott végig. Nem tudta elképzelni, hogy miről lesz szó a következő pillanatban, de gyanította, hogy Janka valamit Mártáról fog mondani. Rögtön átfutott az agyán, hogy az előbbi beszélgetés valami bevezető lehetett arra, amit Mártáról fog megtudni a következő pillanatban.

– Márta levelet írt nekem. Ma kaptam meg... – folytatta közvetlenül Janka.

– Neked...? Miért neked és nem nekem?

– Azért, mert nem tudja, hogy meg tudsz-e bocsátani neki.
– folytatta Janka.

– Hol van Márta? Megírta neked azt is? – kérdezte izgatottan Péro.

– Igen megírta, de nagyon megkért, úgy is lehet mondani, hogy megparancsolta, hogy tudjam meg tőled, ha vissza szeretne jönni vállalnád-e. Megkért azaz kikötötte, hogy csak akkor mondjam meg neked a hollétét, ha igennel válaszolsz.

– Hát igen...igen... – vágta rá gyorsan Péro mert meg akarta tudni merre van Márta.

– Várj egy pillanatra. Gondold meg komolyan. Ne csak a pillanatnyi kíváncsiságod vezessen erre a döntésre. Mártát komolyan érdekli, hogy ez a két év távolléte után visszavennéd-e magadhoz. Azt ajánlom, hogy igyál előbb egy korty pálinkát. Gondold végig és csak azután válaszolj. – nyugtatta Janka.

Péro remegő kézzel az asztalon lévő pohara után nyúlt és hirtelen lehajtotta a pálinkát. Az ital ereje végigszalad a testén és megrázta. Nem ilyen módon szokta fogyasztani az erős italt. Még könnybe is lábadt a szeme a pálinkától de, Janka szerint ez az izgalomtól volt. Csak miután visszatette a pohárkát az asztalra és hátradőlt a fotelban válaszolt:

– Igen, mindenképpen visszavennem magamhoz, ha Márta megkérne rá és magyarázatot adna a tetteire. – válaszolt most már nyugodtabban Péro.

– Ha így gondolod, akkor elmondok neked mindent, amit tudok. Márta Mohácsra utazott majd a végén Szarajevóban kötött ki Istvánnal. Nekem egy négy oldalas levelet írt, amelyben elmondta hogyan került oda. A borítékban, amelyben a levelet kaptam egy másik boríték is volt. Az neked szól. Márta kikötötte, hogy kizárólag

csak akkor adjam át neked, ha a kérdésekre igennel válaszolsz. Ha viszont nem, akkor égessem el a neked szánt levelet és ne mondjam el a hollétét. Valószínűleg a neked szánt levélben megírta, hogy egy kislánya született. A kis Eszterke valamivel több mint egy éves. A részleteket én sem tudom. Lehet, hogy a borítékban lévő levélben minden magyarázat benne van. Ha egy bizonyos részlet nincs is, azt biztos elmondja majd neked, ha találkoztok.

– De miért írt először neked nem pedig nekem? – firtatta továbbra is Péro.

– Azt, hogy nekem írt először ne vedd zokon. Előbb meg akart bizonyosodni arról, hogy meg tudsz-e bocsátani neki és ha igen, csak akkor tudassam veled a hollétét. – magyarázta Janka.

– Kérem... Kérem a borítékot.

Janka felkelt az asztaltól és a szekrényhez ment. Ott a fiókból kivette a borítékot és átnyújtotta Pérónak. Péro idegesen az ujjával próbálta feltépni a borítékot, hogy megtudja a tartalmát. Janka lefogta a kezét és kedves szavakkal csak annyit mondott:

– Ne itt Péro. Majd otthon, nyugodt környezetben olvasd el és gondold át azt, amit Márta írt neked.

Péro megköszönte a levelet és a vendéglátást majd sietve távozott. Útközben haza felé többször is megtapogatta a borítékot remélve, hogy már a címezés és a külalakja elárul valamit Mártáról.

A nappali szobában, helyet foglalt a kedvenc karosszékében és a kés hegyével felbontotta a borítékot. Több oldalas levél került elő belőle.

Drága férjem,

Köszönöm, hogy meghallgattad Jankát és igennel válaszoltál. Azért fordultam előbb hozzá mert, ha nem tudsz vagy nem akarsz nekem megbocsájtani akkor, nincs értelme a levelemnek és

a hollétem felfedésének.

Ha találkozunk akkor mindent részletesen elmondok neked. Bármilyen érdekelni fog, őszintén és átfogóan fogok válaszolni. Egyedül arra nem tudok észszerű választ adni, hogy miért kerültem olyan lelki állapotba azon a napon amikor úgy döntöttem, hogy elhagylak. Talán részben, az lehet a magyarázat, hogy az éjjel álmomban Istvánnal sétáltam a Tisza parton. A mellettünk lévő kislány kezét fogtam. Ez az illúzió nagy hatást tett az egész napi hangulatomra.

Miután elmentél az iskolába a magányosság és a nyugtalanság még inkább a hatalmába kerített. Azon töprengtem, hogy ha az állom néhány része, itt főként a gyerekekre gondoltam, megvalósulhatna mennyire más lenne az életem.

Feltételeztem, hogy egy gyerek sok örömteli pillanatot szerezne és az anyaság áhított szerepét nekem megadni. Ezek a szomorú gondolatok még akkor sem hagytak el, amikor töprengve kimentem az udvarra, hogy fát hozzak be a fészerből.

A hangulatom még kilátástalanabbá vált amikor az utcán egy csoport gyerek ment el a ház előtt és meghallottam a hangos beszélgetéseket. Ezek a gondolatok, a gyerek utáni vágy a kételyek még jobban felkavarták a lelki állapotomat. Teljesen elfelejtettem miért is mentem ki az udvarra.

Talán ez volt az a pillanat, amikor, ösztönszerűen cselekedni kezdtem. Úgy éreztem mintha egy kéz megfordítaná a testemet a ház irányába. Önkénytelenül bementem a nappaliba és megálltam a ruhaszekrény előtt. Arra a pillanatra örökre emlékezni fogok. Elővettem az utazótáskát és gépies mozdulatokkal pakoltam bele a ruháimat.

A bőrönddel a kezemben, eldöntöttem a végcélomat: Felke-

resem a lánykori udvarlómát Lederer Istvánt.

Amikor István kivitt motorral a Duna partra, akkor döb-bentem rá, hogy mit tettem. A tettem teljesen felforgatta az életemet. Akkor még nem bántam meg a tettem mert azt hittem, hogy az amiért csak időlegesen elhagytalak többszörösen pótolni fogja azt amiért ezt megtettem.

Úgy érzem, hogy neked talán ez a legfontosabb, hogy megtudjad hogyan történt meg az, hogy elhagytalak.

Szeptember végén teherbe estem, ám még mindig nem merem elhinni azt, hogy az elképzelésem sikerült. Éreztem, tudtam, hogy akkor jött el az idő, hogy dönteném kell. Végül még sem tudtam döntené mert, az az idő alatt míg Istvánnal éltem, megszerettem őt.

István egészen más típusú férfinak bizonyult, mint te. Mindig viccelődött, mesélt a múltjáról, a gyermekkoráról a munkájának érdekes pillanatairól. Te pedig kimért, racionális és mindig, mindent komolyra fordító ember vagy.

Úgy gondoltam, felkeresem Jankát és megtudom tőle, hogy van-e még esélyem a visszaútra. Akkor tudtam meg Jankától, hogy te egy bizonyos Milicával jársz.

Janka azt ajánlotta, hogy keresselek fel és beszéljek veled. Én pedig ezt nem tudtam megtenni. Arra gondoltam, hogy ha nem fogadnál vissza akkor éppúgy le tudnám élni a további életemet Istvánnal, mint veled. Akkor vallottam be Jankának, hogy István kedves velem és éreztem, hogy nagyon szeret. Ezért nehezen tudtam elválni tőle.

Kilenc hónapra rá megszületett a kis Eszterke. Lehet, hogy nem hiszed el, de sokszor gondoltam rád. Amikor István valamit tett vagy mondott mindig arra gondoltam, hogy te azt, hogyan

*csinálnád. Több alkalommal is elterveztem, hogy szakítok István-
nal és visszatérek hozzád, de nem tettem meg.*

*Láttam Istvánon, hogy épp ettől retteg, attól, hogy egyszer
csak meggondolom magam és otthagynom. Láta rajtam, hogy né-
ha azon töröm a fejem, hogy visszatérek hozzád. Attól is félt, hogy
te megtalálasz minket és visszacsalsz magadhoz.*

*Ez volt az oka annak, hogy úgy döntött, hogy tőled messzi-
re, minél távolabbra költözzünk. Így érkezünk Szarajevóba.*

A levél további részében Márta leírta az ottani életének
egyes részleteit. Arról is írt, hogy mennyire nehezére esett beillesz-
kedni a muzulmán társadalomba. Leírta azt is, hogy Hiyama, a
szolgáló lány milyen sokat segített neki és Eszternek.

Amikor már belenyugodott és azt hitte, hogy többé nincs
visszaút Zomborba megtörtént a tragédia.

István halála két lehető utat nyújtott számára:

Vagy Szarajevóban marad és ott folytatja az életét, vagy vi-
sszajön Zomborba. Ha Péro nem vállalta volna, hogy segít neki és
visszafogadja akkor az első lehetőség mellett marad.

*Istvánt itt Szarajevóban temettük el. Egy levélben rám
hagyta a vagyonát. Itt gondolok az ingatlanon kívül a fényképé-
szeti felszerelésre és a többi ingóságára. Azokat szeretném Zom-
borba szállítani. István hagyott valamennyi spórolt pénzt is.*

*Ezért megkérlek, hogy vagy egyedül, de jobb volna, ha rá-
beszélnéd Mihályt is és eljönnétek mindketten értem és a kislányo-
mért és segítenétek Zomborba szállítani a holmit.*

*Én itt a Dereboj utcában lakom az közel van a vasútállo-
máshoz. Bárkit megkérdezel útba tud igazítani. A fényképészeti
üzlet pedig a Kundurdzsiluk utca egyik épületében van. Ha jöttök
azt meg tudom mutatni.*

Még egyszer kérlek, hogy bocsáss meg a tettemért és nagyon szépen köszönöm, hogy visszafogadnál.

Csókol Márta.

Péró letette a levelet az asztalra és öntött magának egy pálinkát. Feltételezte, hogy talán ebből baj lesz mert, Jankánál már megivott két pohárral, de nem bánta. Ha berúg majd kialussza magát.

A levél, arra készítette, hogy gondolataiban visszatérjen azokra az időkre amikor még szép és kellemes időt tölthetett Mártával. Kicsit hiányolta, hogy Márta a levelében ezekről a pillanatokról nem írt.

Amikor megitta a pálinkát még egyszer lassan, részletesen elolvasta a levelet és úgy döntött, hogy beszél Mihállyal és megkéri, hogy kísérje el és segítsen neki Szarajevóban.

Mihály nem szívesen vette a felkérést. Azon a héten sok munka jött össze mert, a fiatalabb segéd Milán lebetegedett.

– Csak csütörtökre tudok választ adni attól függően, hogy el tudom-e végezni a felhalmozott feladatokat. E mellett úgy kellene tervezni az utazást, hogy szombatra hazaérjünk mert, megígértem, hogy kimegyek a családdal a Strandra. Jankácska meg akarja mutatni hogyan tud úszni. – válaszolta Mihály.

– Ha legkésőbb pénteken utazunk, akkor is szerintem, egy nap alatt összepakoljuk a felszerelést és visszautazhatunk Zomborba.

– Meglátom Péró. Majd csak csütörtökön tudok neked valami érdemi választ adni... Jó...?

– Hát, ha nem bírsz velem jönni akkor egyedül megyek...

Mihály szerdán délután az Orgona utca egyik épületének padlásán dolgozott, amikor, megjelent mellette Mária:

– Szó sem lehet arról, hogy ne utaz Szarajevóba. – jelentette ki egy kicsit felháborodva.

– De, munkám van. Milán lebetegedett, közben...

– Emlékezned kell arra – szakította félbe Mária – Hogy téged választottalak ki még Czabajon a Gyula papnál. Olyan emberrel, aki úgy álmodik, mint te és még látni is tud engem, már nagyon régen találkoztam.

– Azt hittem, hogy csak a te akaratodtól függ ki fog látni és ki nem. – csodálkozott Mihály.

– Sajnos nem. Van, aki meg tud akadályozni ebben. Csak, hogy tudd, utoljára egy John Bunyan nevű angol baptista prédikátorral találkoztam még 1650-ben. Ő is épp úgy álmodott mind te és engem is tudott látni. Egy ideig börtönbe került és ott a leírta az álmait egy regénybe. „A zarándok haladása” címet adta a munkájának, amely egy bizonyos Krisztiánról szól, aki, egész életén át tartó zarándoklásra lett ítélve.

– Értelek de, mi közöm van nekem ehhez a Bunyant-hoz. Én nem foglalkozom írással és csak egy egyszerű kéményseprő mester vagyok, aki a Monarchiában dolgozik. – csodálkozott Mihály.

– Nekem is, mint mindenkinek a földön, van ellensége. Az én ellenségem ugyanúgy meg tudott jelenni a kiválasztott emberek előtt, mint én. Ezt az ellenségemet Belzebub-nak neveztem el. Bunyant segített nekem a könyvet írva erős allegorikus álmaival annyira leküzdeni Belzebubot, hogy többé semmilyen látható formában nem tud megjeleni.

– Él még az a bizonyos ellenséged, a Belzebub. – kezdte érdekelni Mihályt Mária meséje.

– Utoljára a tenger mellett volt látható a parton. Ott ült egy

sziklakövön meztelenül széttárt szárnyakkal és figyelte az előtte harcoló két kígyót. Arra várt, hogy a győztest felvegye. Amikor ezt megtette a jobb keze egészen a könyökéig fekete lett. Azóta csak, mint szellem tud az embereknél megjelenni. Akihez a láthatatlan fekete kezével hozzáér azon erőt vesz a gonosz, a démoni szívtelenség. Egy ilyen ember él Szarajevóban. – magyarázta Mária.

– De... Mi közöm van nekem ehhez az emberhez...?

– Segítened kell megállítani őt, hogy ne tegyen semmi kegyetlenséget. – válaszolta Mária.

– És nekem kellene megállítani őt abban, hogy ne tegyen valami nagyon rosszat? – csodálkozott Mihály.

– Igen. Emlékszel én már hányszor segítettem neked? Most itt az ideje, hogy te, mint annak idején az a bizonyos Bunyant segíts nekem.

47. A merénylet

Péntek reggel bőrrönddel a kezükben Mihály és Péro vonatra ültek, hogy Vinkovcin keresztül Boszanszki Brodba utazzanak. Utazás közben azon tanakodtak, hogy vajon Márta és István ugyan ezen a vonaton ülhettek-e amikor Szarajevóba mentek.

– Nem olyan biztos mert, nem tudjuk honnan indultak. Ha Budapestről, akkor talán más irányból érkeztek Brod felé. – állapította meg Mihály.

– Lehetséges de Brodtól Szarajevóig csak egy keskenyvágányú vonat közlekedik. Biztos azon utaztak. – erősködött Péro.

– Valószínűleg. – válaszolta röviden Mihálynak.

Néhány óra múlva a vonat lassított majd begurult a vasútállomásra. Mihály csodálkozva vette észre, hogy az állomás épületét pont olyanra építették, mint amilyen a Zombori. Ahogyan a szerelvény megállt, mindössze néhány utas szállt le a vonatról. Rövid vá-

rakozás után a vonat tovább indult, ők pedig felkeresték az állomásfőnököt, hogy megtudják mikor indul a vonat Szarajevó felé.

– Naponta csak egy járat van. A keskeny vágányú vonat reggel hét órakor indul. – válaszolta magyarul az állomásfőnök.

– Dehát akkor hol lehetünk reggelig? – érdeklődött Péro kicsit zaklatottan.

– Uraim, az nem gond. Az állomás épülete mögött épp az ilyen gondok megoldására épült egy panzió. Ott nyugodtan meghálhatnak és reggel siessenek mivel naponta csak egy járat van Szarajevó felé. Ezért, kérem reggel ne késsenek. – magyarázta az állomásfőnök.

– Köszönjük szépen nem fogunk elkésni. – válaszolta Mihály és máris elindult a panzió irányába.

– Hoztak magukkal ennivalót, mert az utazás 12-14 órát tart. – szólt utánuk az állomásfőnök.

– Hát nem is tudom... – válaszolt Péro bizonytalanul.

– Igen... Van, köszönjük szépen. Janka készített szendvicseket mindkettőnk számára. – nyugtatta meg Mihály.

– Ha mégis kívánnak valamit meginni, vagy megenni, akkor térjenek be az állomás büféjébe. – ajánlotta a főnök.

Miután elhelyezkedtek, Mihály felajánlotta Pérónak, hogy menjenek be a büfébe egy röviditalra. Meglepetésükre a helység tiszta és jól felszerelt étteremnek tűnt. A söntést a bejáratnál szembe helyezték el. A helyiségben rajtuk kívül még két hasonló öltözékben lévő idősebb férfi ült az egyik asztalnál és vacsorázott. Mihály és Péro az italpult elé ültek és pálinkát kértek a középkorú pincértől. A felszolgáló, aki egyben a tulajdonosa is lehetett az étteremnek, kíváncsi érdeklődő természetű ember volt.

Kiszolgálás közben, faggatta Pérót, hogy honnan jöttek.

Péró röviden válaszolt:

– Zomborból.

– Zomborból? Járt itt körülbelül egy évvel ezelőtt egy fiatal házaspár pici gyerekkel szintén Zomborból. Nagyok kedvesek voltak, csak az asszonyka olyan ijedtnek tűnt. Félt az utazástól és csodálkozva nézte a muszlim nőket, akik egészen másfajta ruházatot viseltek, mint ő. Itt aludtak a panzióban. A férfi reggel bevásárolta az útravalót majd elutaztak Szarajevóba. – mesélte a pincér miközben állandóan törölgette előttük a pultját.

Péró mindezt szóltanul, lehajtott fejjel hallgatta. Mihálynak néha úgy tűnt mintha kérdezni akart volna valamit, de meggondolta magát.

– Ahogy látom nem sokan fordulnak meg itt ezen az állomáson – váltott témát Mihály mert látta, hogy Pérónak rosszul esik a téma.

– Ooo... Nem így van az. Ide az állomásra császárok, hercegek és hercegnők érkeznek. Jártak itt neves színésznők és állami írnokok is. Ha valaki Szarajevóba akar utazni, annak itt kell leszállni a Bécsi vagy Budapesti vonatról. Holnap, ha jól tudom itt fog átszállni a főherceg is a feleségével. Ma egész nap a fogadási ceremóniát gyakorolták. – dicsekedett a pincér.

– Az a két ember, aki ott vacsoráznak, ők is Szarajevóba utaznának? – kérdezte Mihály.

– Igen ők valami állami tisztviselők. Még tegnap érkeztek, de úgy berúgtak, hogy lekésték a reggeli vonatot, ezért, csak a holnapi vonattal mennek tovább, ha újra le nem késik. – mesélte mosolyogva a pincér.

Másnap reggel már fél hétkor Mihály és Péró ott álltak a keskeny-vágányú vasútállomáson. A mozdony oda húzta a vagono-

kat a peronhoz és elkezdődhetett a beszállás.

A fapados személyszállító kupék ülései egymással szembe álltak. Nemsokára még tíz-tizenöt utas szállt be a szerelvénybe. Köztük több olyan asszony volt, akik hosszú különböző színű anyagból készült fátyolt vagy kendőt viseltek. A viseletük különbözött a nyugat európai nők viseletétől főképpen a bő nadrág miatt.

Ezen csak Mihály csodálkozott mert, Péro már járt Szarajevóban és jól ismerte a muszlim viseletet. Az utolsó percben a két állami tisztviselő is elérte a vonatot. Nem kellett sokat várniuk mire az állomásfőnök elindította a szerelvényt.

Bécsben, mivel Ferenc Ferdinánd trónörökös tudta, hogy vasárnap délelőtt Szarajevóban tartózkodik a hadgyakorlaton, úgy döntött, hogy feleségével Zsófiával szombaton részt vesznek a nagymisén.

A Bécsi Szent Augusztin templom hosszú, gótikus belső terét három hajó alakította. A főhajó első padsorai mindig a császárok, királyok és a trónörökösök számára volt lefoglalva. A templomot a Habsburgok még a tizennegyedik században építették. Történelmi szempontból meghatározó jelentőségűnek számított mert, az esküvőkön túl a templom arról lett híres, hogy ott helyezték el haláluk után az osztrák uralkodók szíveit. A legutolsó urna 1858-ban került a templomba, melyben Ferenc Károly főherceg szíve nyugszik.

A szertartás ideje alatt a főherceg a felesége fülébe súgta:

– Valószínűleg az én szívem is ide kerül a többi felmenőim szíve közé.

– Biztos de, szerintem korai még ilyesmire gondolni. Előbb még uralkodnod kell...

Az indulás előtti napon arra is kérték a trónörököst, hogy

mondja le a szarajevói programját, ám a kérés süket fülekre talált.

Mária a századfordulóban csak Mihály segítségére támaszkodhatott, de ő Szarajevó felé utazott. Így kénytelen volt egyedül cselekedni ellenfele ellen. Belzebub jó úton haladt, hogy megvalósítsa akaratát. Mária igyekezett kisebb akadályokkal hátráltatni ellenfelének győzelmét.

A különvonatot a trónörökössel és feleségével Zágrábnál megállították mert a párt szállító vasúti kocsi tengelye átforrósodott. Később a kiségitésére küldött vagonban elromlott a világítás. A gyertyák fénye mellett Ferenc Ferdinánd megjegyezte:

– Ez a fülke úgy néz ki a gyertyák fénye alatt, mint egy kriptá.

Szombaton késő este Mihály és Péro is megérkeztek Szarajevóba. Bár mindketten nagyon kifáradtak a hosszú utazástól, Péro rögtön Márta lakhelyére a Dereboj utcába akart menni. Mihály lebeszélte mert, feltételezte, hogy Márta és a kis Eszter már alszanak. Azzal érvelt, hogy ne zaklassák őket éjjel, hiszen Mártának már így is elég baja van. Ezen kívül fáradtan még olyat is mondhat az aszszonynak, amit később megbánna. Péro belenyugodott, hogy majd csak holnap tud találkozni a feleségével.

Amikor kiléptek a vasútállomás épületéből szerencsájukra ott várakozott néhány fiáker. Péro szerb nyelven megszólította az első kocsist. Szálloda után érdeklődött. A kocsis egy közepkategóriás de, jól felszerelt hotelt ajánlott, amely nem volt messze a központtól. Így kerültek a Radetzky szállóba, amely a kanyargós Ferenc József utcán épült. A hoteltől nem mesze villamos sínpart vettek észre. Ezt jó jelnek találták a közlekedés szempontjából.

A két emeletes közepnagyágú szálloda étteremmel és büfével is rendelkezett. Miután bejelentkeztek Péroét rögtön az érdekel-

te, hogy merre is van a Dereboj utca. A portás elmagyarázta, hogy ha kimegy a Čemaluša utcára a vasútállomás irányába, ott jár a villamos és végigmegy vele a városi liget mellett akkor Dereboj utcába ér. Péro megköszönte és Mihállyal felmentek a szobájukba.

Vasárnap reggel korán ébredtek. Ez alkalommal is Pérót vissza kellett tartani, nehogy már reggel hat órakor becsöngessen Mártához. Reggelizés közben Mihály úgy döntött, hogy nem kíséri el Pérót.

– Nézd Péro ti már több mint két éve nem találkoztatok. Sok mindent meg kell tárgyalnátok egymásközt. Olyan dolgok is előkerülhetnek, ami nem rám tartoznak, ezért úgy gondolom, hogy legjobb, ha egy óra körül itt találkozunk a szállodában és megebédelünk majd elmondod a további tervet. – ezekkel a szavakkal érvelt Mihály.

– Rendben Mihály igazad van. Ha véletlenül valami miatt tovább fogok maradni Mártánál és nem érek vissza a szállodába hagyj üzenetet a portásnál.

– Így a legjobb. Most meny Mártához. Nem felejtetted el az utca nevét? – érdeklődött Mihály.

– Nem... Dereboj utcáról van szó. – válaszolta Péro és máris indult abba a városrészbe, ahol Márta lakott.

– Sok szerencsét Péro... Csak okosan... – szólt még utána Mihály.

Miután Péro eltávozott Mihály a portáshoz lépett, hogy megtudja tőle mit érdemes megnézni ebben a nagy városban.

– Nem is tudom mit tudok ajánlani a kedves vendégünknek. Ma nagyon sokan lesznek az utcán mert, a trónörökös, Ferdinánd Ferenc főherceg látogatást tesz kedves feleségével Zsófiával a Városházán. Tegnap amikor megérkezett kedves barátjával azt hittem,

hogy önök is a látogatás miatt jöttek Szarajevóba. – mondta kedvesen a portás.

– Nem... De, ha már itt vagyok kimegyek én is, hogy intessek a főhercegnek. Tudja véletlenül, hogy merre fog elhaladni a konvoj? – kérdezte Mihály.

– Amikor kilép a szállodából jobbra induljon és a Kezmanova utca végén a Miljacka folyó partján várja a közönség a főherceget. A folyóparti útvonalat Appel sétánynak nevezzük. Azon fog végig autózni a főherceg a kíséretével a városházáig. – magyarázta a portás.

Mihály megköszönte az útba igazítást majd elsétált a folyópart irányába. Kilenc óra körül járhatott az idő amikor kiért a folyópartra. Ott már sokan felsorakoztak az úttest szélén és várták a neves vendégeket.

Reggel a főherceg szerelvénye begördült a szarajevói pályaudvarra. Mielőtt teljesen megállt egy nagy robbanás rázta meg a környéket. A detonáció és a füstfelhő a közeli katonai raktár épülete felől érkezett.

Ez volt Mária utolsó előtti próbálkozása, hogy megállítsa és eltántorítsa a trónörökös a kiszállástól, de sajnos sikertelenül mert Belzebub fekete keze ezt is megghiúsította.

Rövid várakozás után Potiorek tábornok helyszíni jelentést kapott, hogy a kaszárnzában a hibás kezelés miatt a raktárban felrobbant egy láda lőszer. A szerencsétlenség miatt tizennyolc katona megsebesült.

A robbanás hangját Mihály is hallotta, de azt vélte, hogy sortüzet adtak le a trónörökös érkezésének tiszteletére.

Eredetileg a trónörökös főherceg és a felesége programja szerint a Ferenc József nevét viselő kaszárnya látogatása is tervbe

volt. A robbanás miatt tolódtak az események ezért a kaszánya látogatását lemondták.

Hivatalosan a jeles vendégeket Oszkár Potiorek, tábornok Bosznia-Hercegovina tartomány főnöke fogadta és köszöntötte. Miután a vendégek elvonultak a tiszteletükre felsorakozott díszszázad előtt a főherceg és felesége beszálltak a rájuk váró hat kocsi egyikébe. A házaspár az egyik nyitott sportkocsiban ült. A kocsijuk előtt két autó állt, amelyek a biztonsági embereket vitték. A főherceg kocsija mögött pedig még három autó sorakozott fel, amelyek a főherceg környezetéből érkező tiszteket szállította.

Ez idő alatt Mihály elindult az új posta épülete előtt a városháza felé. Elhagyva a Gimnazijska utcát egy kis parkhoz ért. Arra felé úgy tűnt, hogy kevesebb a nézősereg. Mivel még csak negyed tíz körül járt az idő, úgy gondolta, hogy leül a park közepén lévő rondella körüli padok egyikére. Ahogy leült mellette termett Mária.

– Még egy kicsit előre kell menned a következő sarokig. A Čumuria utca sarkán a bal oldalon két fiatalember áll és várja a főherceg gépkocsiját. Mindketten húsz év körüliek. Fegyver és bomba van náluk. Ha elmondom a nevüket az neked nem fog jelenteni semmit.

– Itt lakó muzulmán férfiokról van szó? – kérdezte Mihály.

– Nem. Mind boszniai szerbek. Az út másik oldalán, közvetlenül a híd mellett ott három fiatalember áll. Az utolsó a menetirányban az út szélén Gavrilo Princip. Tőle tartok legjobban mert, pisztolya van és komolyan elszánta magát a merénylet elkövetésére. Ő a következő hídnál a Latin hídnál a Ferenc József utca sarkán várja a főherceg járművét.

– Istenem... Hányan akarják meggyilkolni a főherceget? – ámuldozott Mihály.

– Összesen hatan. Ők mindannyian összeesküvők és minden áron ki akarják oltani a trónörökös életét. Ha bármelyikjüknek útközben sikerül ezt megtenni, akkor a többiek szétszélednek és elmenekülnek. A merénylet pedig ciánkapszulával megmérgezi magát.

– Miért mondd el nekem ezt ilyen részletesen, hisz annyi ember és asszony várakozik ezen az útszakaszon és biztos, hogy van közöttük sok fiatalember is? – bizonytalanodott el Mihály.

– Azért mert, elérkezett a küldetésed ideje. Az ellenségem, akiről beszéltem neked, a Belzebub fekete keze ránehezedett ezeknek a fiataloknak a lelkére és ezért meg akarják gyilkolni a trónörökös főherceget. A három fiatalember azért áll az utca másik oldalán mert úgy tudják, hogy a főherceg-trónörökös, Potiorek, tábornokkal és a vele érkező tisztekkel megtekintik a Ferenc József nevét viselő kaszárnyát. A kaszárnya a folyó másik oldalán fekszik. Ahhoz, hogy oda jussanak, át kell menniük a Čumurija hídon. A fiatal emberek megesküdtek egymásnak, hogy véget vetnek Ferenc Ferdinánd trónörökös életének. – magyarázta Mária.

– Ha a jeles vendégek átautóznak a Čumurija hídon, akkor ettől a bizonyos Principtől nem kell tartani. – mondta el hangosan a gondolatát Mihály.

– De igen mert a Latin hídon jönnek vissza. A főherceget és az egész vendégsereget a városházában várják, az pedig a folyó ezen az oldalán van. A merényletők mind fel vannak fegyverkezve pisztollyal vagy bombával. Neked most legjobban Nedeljko Čabrinovića kell figyelned. A hat merénylet közül ő és Gavriło a legelszántabbak. Nedeljko egy jól öltözött nyakkendőt viselő bajuszos fiatalember, aki a rövid fekete haját, jobb oldalra fésüli. – magyarázta Mária.

– De Mária... Hogyan tudom én megállítani a lehetséges

gyilkost? – kérdezte megdöbbenve Mihály.

– Elég, ha lefogod a kezét vagy meglököd abban a pillanatban amikor a trónörökös autója odaér. – magyarázta Mária.

– De...

– Nincs de. Ez a küldetésed és csináld végig. – miután ezt elmondta Mária egyszeriben eltűnt.

Mihálynak nem maradt más hátra, mint a híd irányába sietni. Az autós felvonulás a Miljacka melletti Appel utca elején haladt a Városháza felé, ahol Szarajevó legmagasabb méltóságai várták a vendégeket. A főherceg arra kérte a sofőrt, hogy a lehető leglassabban vezesse az autót. Útközben integetve üdvözölte az összesereglett tapsoló lakosságot és alaposan megszemlélte a város nevezetességeit.

Amikor kisietett a kis zöld területről, újra az Appel utcára ért. A folyó part másik oldalán meglátta a Zsinagóga nagy épületét, de az most nem érdekelte mert, a folyó másik oldalára épült. Előbb úgy tervezte, hogy rögtön átmegy az út másik oldalára és onnan a híd felé siet, de észrevette a villamos sínpart. Ott a keskeny járda miatt kevesen várakoztak. Végül úgy döntött, hogy a bal parton marad és úgy folytatja az útját a híd felé.

Útközben, egyre több lett a közönség a járdán. Az emberek és az asszonyok ruházata alapján Mihály arra következtetett, hogy a várakozók között sokkal több a keresztény lakos, mint a muzulmán. A férfiak, mint Mihály, sötét öltönyt viseltek az asszonyok pedig lenge selyem csipkével díszített nyári ruhában álltak. Az ácsorgók egymásközt németül vagy szerbül beszéltek.

Mihály gyorsan a hídhoz ért. Úgy döntött, hogy követi Mária tanácsát és át megy az út másik oldalára és ott megpróbálja megtalálni a merénylőt. Amikor átsietett látszott, hogy az egyik ott őrkö-

dő rendőrnek nem tetszett a cselekedete.

– Hová...? Hová...? – szólt utána a rendőr.

– Csak ide a hídhhoz... – fordult hátra Mihály, amikor már átért az úton.

A rendőr utána sietett, de messziről már látni lehetett az autók érkezését. Ezért a rendőr az út szélén maradt, hogy biztosítsa a járművek haladását. Mihály is ott rekedt az ujjongó tömeg mögött. Míg a rendőr vigyázban állva szalutált az út szélén, Mihály előtt, egy jól öltözött nyakkendőt és válltáskát viselő bajszos fiatalember, valamit mondott a mellette lévő társának. A mondat hallatára a társ gyors léptekkel az ujjongó tömeg mögé menekült.

Az első jármű nem kanyarodott fel a Čumurija hídra. Mihály és az ott várakozó merénylő számára ez azt jelentette, hogy változott a magas rangú vendégek útvonala. A következő pillanatban az autó, amelyben Ferenc Ferdinánd főherceg ült, közel került a híd lábához. A nyakkendőt viselő bajszos fiatalember elővett a táskájából egy kézigránátot és aktiválta. Amikor a fiatalember magasra emelte a kezét melyben a gránátot tartotta, Mihálynak csak annyi ideje maradt, hogy hátulról odalépjen és meglökje a fiatalembert, aki elveszítette az egyensúlyát, de eldobta a bombát és testével a rendőr közelébe zuhant.

Mihály látta, hogy a bomba a trónörökös háta mögé, az autó leeresztett tetőjére esett. A főherceg gyors mozdulattal lelökte a kézigránátot a háta mögé az útra és a kocsija megállás nélkül folytatta az útját a városháza felé. Ebben a pillanatban a negyedik autó is odaért és belerohant a kézigránátba. A következő pillanatban hangerő robbanás történt.

Az úton a negyedik autó utáni járművek, egymás után, beleszaladtak a felrobbant gépkocsiba. A nagy felfordulás közepette a

megijedt, ácsorgó emberek egy része a felborult járművekhez sietett, hogy segítséget nyújtson a sérülteknek. A többiek pedig elmenekültek a veszélyes helyről.

Így az egyedüli áldozatok a negyedik gépkocsiban ülő Erich von Merizzi ezredes és a mellette ülő magas rangú tiszt lett. Őket azonnal amint lehetett a kórházba szállították. A trónörökös kocsija megállás nélkül folytatta az útját a városháza felé.

Mihály szeme láttára a bombát hajító Nedeljko merénylő a folyóba ugrott és lenyelte a nála lévő ciánt. A cián nem volt halálos a számára, csak hányást, rosszzulétet okozott. A merénylőt a rendőrök gyorsan elfogták és bekísérték.

A küldetésének eleget téve Mihály úgy gondolta, hogy Mária kérését teljesítette és megmentette a trónörökös életét. Mivel az úton történő felfordulás nem érdekelte, tovább indult a Baščarši irányában a folyóparti úton. Az izgalomtól megszmjazott és a következő utca, a Ferenc József utca sarkán meglátta a Schiller éttermet és kávéházat. Arra gondolt, hogy oda betér és rendel egy pohár sört.

Épp amikor helyet foglalt az egyik kis kerek asztalnál, egy fiatal férfi berohant a kávéházba és hangosan felkiáltott:

– Merényletet kíséreltek meg a trónörökös ellen, de hála Istennek megúszta. A bomba a következő autót találta el...

A vendégek többsége felállt és a fiatal férfi köré sietett, hogy megtudja a híreket az eseményről. Mihályt ez a hír nem lepte meg hiszen ott volt és mindent látott a saját szemeivel. Viszont a nem mesze tőle ülő fiatalember erre a hírre nagyon izgatott lett. Amikor a vendégek visszaültek a helyükre és folytatták az izogatást az izguló fiatalember odalépett a hírhozó fiatalhoz és sokáig kérdezősködött majd, visszaült az asztalához. Mihály jobban odafigyelt és a

fiatalemberben felismerte Gavrilo Principet, aki attól félt, hogy esetleg felfedezték.

Régen amikor álmában Máriával léptetett az erdő szélén, ott, a fák között a sáros úton lovaskocsival találkoztak. A kocsin ülő férfinak ugyanolyan arca volt, mint ennek a mellette lévő asztalnál. Fekete haja és felső ajka fölött rövidre vágott markáns bajusza és az egész arca bizonytalanságot jelzett. Mihályra akkor nagy benyomást tettek a férfi elmerengő szemei. Arra is emlékezett mit mondott neki akkor Mária:

„Fontos, hogy eszedbe jusson az arca”

És eszébe jutott és látta, hogy most az elszántság jellemezte az arckifejezését. A hír hallatára kisietett a kávéház ajtaján úgy, hogy a félig kiivott itala még az asztalon maradt. Ebből Mihály azt feltételezte, hogy a fiatalember még visszatér az étterembe.

Úgy is történt. Kis idő múlva, nyugodt tekintettel és lelki állapottal visszaült a helyére és gyorsan átgondolta, mit tegyen. Mihály az étteremben lévő faliórára nézet. Az óra 10:43-mat mutatott.

„Már több mint fél óra múlt el a merénylet kísérletétől, most már biztos nem történhet semmi” – gondolta magában és megitta a pohár sört. Felállt az asztalától mert, tovább akart menni. Eszébe jutott, hogy ő tulajdonképpen Pérót kísérte ide Szarajevóba. Vele és Mártával kell találkoznia egy óra körül a Radetzky szállodában. Újra az órára nézet és úgy döntött, hogy van még ideje meginni még egy pohár sört és körülnéznie a városban.

Miután rendelt még egy sört, az agyában újra előkerültek a Principe vonatkozó gondolatai:

„Miért szomjazott meg olyan hirtelen? Mért ültem le épp abban az étteremben, ahol Princip tartózkodik? Talán nem ért véget a küldetésem? Lehet, hogy... Biztos, hogy Mária tervezte ezt a

találkozást.” – ilyen és ehhez hasonló gondolatok forogtak a fejében. Úgy döntött, hogy kísérni fogja Principet és ha annak valami terve van azt megghiúsítja.

Princip a faliorára nézett, Mihály követte a tekintetét. Az óra 10: 45-öt mutatott. A fiatalember felállt és a kijárat felé indult. Mihály megivott még egy korty sört és utána ment. Kint az utcán hirtelen lelkes ujjongásba kezdett a várakozó közönség. Úgy köszöntötte a városházából visszaérkező jeles vendégeket, mintha fél órával azelőtt, mi sem történt volna.

Az első autó, amelyben a biztonsági emberek ültek, elérte az Appel-part és a Ferenc József utca sarkát és ott jobbra fordultak. A főherceg kocsijának sofőrje utánuk kanyarodott, de az ugyanabban a kocsiban ülő Potiorek megállította a járművet.

Princip épp akkor lépett ki a vendéglőből és csak néhány lépésre volt a trónörökös autójától. Látván a kínálkozó lehetőséget, jobb kezével előrántotta kabátjából a Browning pisztolyát és a főherceg autója irányába fordította. Zsófia hercegnő a másodperc töredéke alatt meglátta a merénylő fegyverét és rémülten felsikoltott. Ferdinánd főherceg felpattan a helyéről, hogy megvédje a feleségét.

Ekkor Princip vaktában tüzelt. A trónörökös az ülésre rogyott, és kezét a saját nyakára szorította. Mihály akkor érte utol balról a gyilkost és megragadta a kezét. Az egyik biztonsági ügynök is odarohant és megpróbálta megakadályozni, hogy újra lőjön. A következő célpont Oszkár Potiorek lett volna. Az ügynökkel való dulakodás közben Gavriló Princip ismét lőtt, és elvétette Potioreket de sajnos Zsófia főhercegnő gyomrát érte a golyó. A főhercegnő felnyögött a fájdalomtól.

Principet letartóztatták a rendőrök és a biztossági emberek. Az egyik közülük Mihályhoz lépett és kezét fogott vele és így szólt:

– A Főherceget és feleségét a kormányzói palotába szállítottjuk. Kérem jöjjön oda, hogy megköszönjük a segítségét.

Mihály látta, hogy a meghívást csak udvariasságból teszik, ezért az nem vette komolyan, inkább arra gondolt mit fog szólni Mária a kudarc miatt.

Lehangoló gondolatokba merülve visszaindult a Radetzky szálló felé. Úgy tervezte, hogy ott megvárja Mártát és Pérót. Ebéd közben majd elmondja neki, hogy mi történt a trónörökösrel és a feleségével.

Dél körül járt az idő amikor beült a szálloda sörözőjébe egy öblös bőr fotelbe és lassan kortyolgatva italát, várta Pérót. A vendégek egymásközt csak a merényletről beszéltek. Ahogy ilyenkor szokott lenni, néhányan még olyan eseményt is fűztek a merénylet elkövetéséhez, ami meg sem történt.

Nemsokára Mihály előtt megjelent egy fekete ruhában öltözött nő fátyollal az arcán. A földig érő selyemruhát sok helyen csipkés díszítés szépítette. Mihály nem ismerte fel az illetőt mert a fekete keskeny karimájú kalapjáról lelógó fátyol takarta az arcát. Csak, amikor a fiatalasszony kitakarta arcát akkor ismert rá Mihály.

Mária állt előtte. Mihály mondani akart valamit de, Mária gyorsabban reagált:

– Kis híján sikerült elhárítani a nagy veszélyt. Az első merénylet után azt hittem, hogy legyőztük Belzebubot. Úgy gondoltam, hogy könnyen meg tudom másítani azt, amit a fekete kezével varázsolt, de tévedtem. – mondta szomorúan Mária.

– Sajnálom Mária. Az egész eset egy pillanat töredékén múlt. Csak ha egy gondolattal előbb odaérek, nem tudja leadni azt a két lövést. – sajnálkozott Mihály.

– Ezek után, sajnos az emberiségre nagy teher hárul. Rám a

jövőben még sok megpróbáltatás vár. Mi ketten utoljára találkozunk. Az életed további részét az én segítségem nélkül kell leélned. Én, egy újabb olyan személy után kutatok, aki látni tud engem és olyan álmai vannak, amelyekben meg tudok jelenni. – fejezte be gondolatait Mária és az egész teste elhalványodott majd teljesen eltűnt.

Mihálynak bele kellett törődnie a kudarcba és abba, hogy az elkövetkező időszakban saját magának kell meggarcolni a céljáért.

Nagyon mélyen elmerült a gondolataiba, csak akkor tért vissza a jelenbe amikor Péro megszólalt előtte:

– Megjöttünk Mártával és a kis Eszterkével.

Vége